

**SUBOTIČKA
DANICA
(nova)**

**KALENDAR
2005.**

ČITAJTE I ŠIRITE

Katolički list

ZVONIK

katolički list (mjesečnik) na hrvatskom jeziku

“ZVONIK” ima sljedeće stalne rubrike:

MEDITACIJA, ZAJEDNO NA LITURGIJI, SVETAC MJESECA,
UPOZNAJMO BIBLIJU, PREDSTAVLJAMO NAŠE ŽUPNE ZAJEDNICE,
DOKUMENTI II. VATIKANSKOG KONCILIA,
CRKVA U SVIJETU, DOGAĐANJA U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI,
KATOLIČKA CRKVA U VOJVODINI I SCG, OBITELJ, MLADI, DJECA,
VJERNICI PITAJU, POVIJESNI KUTAK, EKUMENIZAM,
NAŠ KANDIDAT ZA SVECA - O. GERARD TOMO STANTIĆ...

Srdačno pozivamo sve čitatelje na suradnju.
Ukoliko imate kakvu vijest ili prilog za gore navedene rubrike
pošaljite ih na adresu uredništva.

Osnivači lista su svećenici Hrvati Subotičke biskupije a izdaje ga
Rimokatolički župni ured sv. Roka u Subotici.

Narudžbe i informacije: Uredništvo "ZVONIKA",
Beogradski put 52, 24000 SUBOTICA,
Tel./fax: 024/551-036; E-mail: andrija@tippnet.co.yu
Web stranica: www.zvonik.org.yu

Godišnja pretplata na "ZVONIK"

- U SCG - 840 din. - uplate primamo do 15. 01. 2005.
- Inozemstvo - 20 eura ili 160 kuna; avionom: 50 USD
pretplatnici iz inozemstva i R. Hrvatske uplate mogu
poslati poštanskom uputnicom ili čekom na adresu:
Gabrijela Skenderović
Kneza Trpimira 1/3 44320 Kutina, R. Hrvatska (može i u kunama)
tel. (99 385) (0)44 681-272

Slika na naslovnoj stranici:

Katedrala-bazilika sv. Terezije u Subotici - foto: Augustin Juriga

Slika na koricama:

S. Stojkov - 100 godina Karmela u Somboru

SUBOTIČKA DANICA
(nova)

**Kalendar
za 2005. godinu**

Subotica, 2004.

SUBOTIČKA DANICA (nova)
kalendar za 2005. godinu
godište LXXXIV.

Uredničko vijeće:

Andrija Anišić, Stjepan Beretić, mr. Ervin Čeliković, Katarina Čeliković, Franjo Ivanković, Vesna Huska, dr. Andrija Kopilović, s. Blaženka Rudić i Alojzije Stantić

Objavljuje:

Župni ured sv. Terezije
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni urednik:

Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik:

predsjedavajući Katoličkog instituta
za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović"

dr. Andrija Kopilović
24000 Subotica, Starine Novaka 58

Lektorica:

Katarina Čeliković

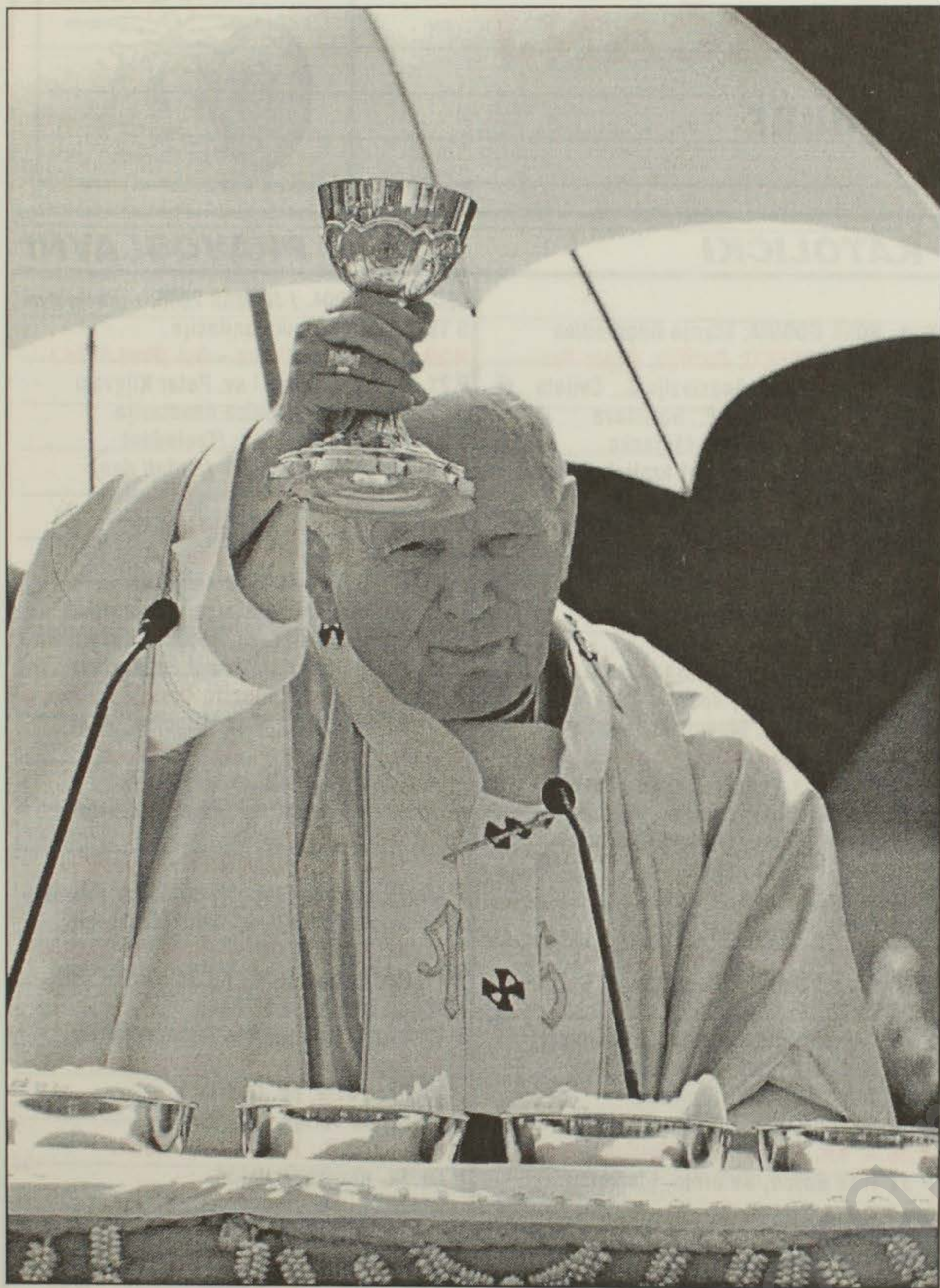
Tehnički urednik:

mr. Ervin Čeliković

Tisak:

Štamparija "Printex"
24000 Subotica, Stipe Grgića 58

Subotica, 2004.

*Papa Ivan Pavao II,
poglavar Katoličke crkve*

SIJEČANJ

Januar

KATOLIČKI

S 1 NOVA GODINA; Marija Bogorodica
N 2 2. PO BOŽIĆU; Bazilije, Grgur Naz.
 P 3 Ime Isusovo, Anastazija S., Cvijeta ☽
 U 4 Dafroza, Angela F., Borislava
 S 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
 Č 6 **BOGOJAVLJENJE (Tri kralja); Gašpar**
 P 7 Rajmund P. Rajko, Zoran
 S 8 Severin, Teofil, Bogoljub
N 9 KRŠTENJE ISUSOVO; Julijan, Bl. Alix
 P 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X. ☼
 U 11 Honorat, Neven, Higin
 S 12 Ernest, Tatjana Rimska
 Č 13 Hilarije, Veronika, Radovan
 P 14 Feliks, Srećko, Veco
 S 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija
N 16 2. KR. G.; Honorat, Marcel, Oton
 P 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav ☽
 U 18 Margareta Ug., Priska, Premila
 S 19 Mario, Kanut, Ljiljana, Marta
 Č 20 Fabijan, Sebastijan
 P 21 Agneza, Janja, Neža
 S 22 Vinko, Anastazija, Irena R.
N 23 3. KR. G.; Emerencijana, Ema
 P 24 Franjo Saleški, Bogoslav
 U 25 **OBRAĆENJE S. PAVLA** ap., Ananija ☺
 S 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
 Č 27 Anđela Merici, Pribislav, Živko
 P 28 Toma Akvinski, Tomislav
 S 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
N 30 4. KR. G.; Martina, Gordana, Darinka
 P 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

PRAVOSLAVNI

DECEMBAR 2004. / JANUAR 2005. - pravoslavni
 S 19 Sveti mučenik Bonifacije
N 20 31. po D. - Otaca - Oci (Pret. Rožd.)
 P 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski
 U 22 Sv. velikomučenica Anastasija
 S 23 Sv. 10 m. Kritskih; (Tucindan)
 Č 24 Sv. ppm. Evgenija - (Badnji dan)
P 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ
S 26 Sabor Presv. Bogorodice
N 27 32. po D. - Bogootaca
 P 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
 U 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih
 S 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesarijska
 Č 31 Pp. Melanija, (Odanije Roždestva)
P 1 JAN. - Obrez.G.I.Hr.; sv. Vasilije V., Nova g.
 S 2 Sv. Silvestar, (Pret. Bogojavljenja)
N 3 33. po D. - pred Bogojavljenje
 P 4 Sabor 70 sv.ap., sv. Jevstatije
 U 5 Sv.m. Teopempt i Teona, Krstovdan
S 6 Bogojavljenje
Č 7 Sabor sv. Jovana Krst. - Jovanjdan
 P 8 Pp. Georgije Hozevit. Svm. Julijan i Vasilisa
 S 9 Sv.m. Polievkt, sv. Filip Moskovski
N 10 34. po D. - po Bogojavljenju; Sv. Grigorije N.
 P 11 Pp. Teodosije V., pp. Mihailo
 U 12 Sv. mučenica Tatijana
 S 13 Sv.m. Ermil (Odan. Bogojavljenja)
Č 14 Sv. Sava prvi arhiepiskop srpski
 P 15 Pp. Pavle, pp. Gavriilo L.
 S 16 Časne verige ap. Petra
N 17 35. po D.; Pp. Antonije Veliki
 P 18 Sv. Atanasije Veliki

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	21
11.	07	35	16	32
21.	07	29	16	45
31.	07	20	16	59

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	3.	18	46
Mlađak:	10.	13	03
Prva četvrt:	17.	07	57
Uštap:	25.	11	32

VELJAČA

Februar

KATOLIČKI

U 1 Sever, Brigita, Miroslav
 S 2 **SVIJEČNICA**; Svjetlana, Marin ☾
 Č 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko
 P 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
 S 5 Agata, Dobrila, Silvan, Goran, Jaga
N 6 5. KR. G.; Pavao Miki i dr., Doroteja
 P 7 Držislav, Rastimir, Rikard
 U 8 Jeronim Emilijani, Jerko, Mladen ☹
 S 9 **ČISTA SRIJEDA - Pepelnica (post)**
 Č 10 **Bl. Alojzije Stepinac**; Skolastika
 P 11 Gospa Lurdska, Mirjana
 S 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
N 13 1. KORIZ. (Čista); Katarina Ricci
 P 14 Valentin, Zdravko, Valentina
 U 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa
 S 16 Julijana, Miljenko, Đula (kv.) ☽
 Č 17 Sedam utemelj. Reda slugu BDM
 P 18 Bernardica, Šimun, Gizela (kvatre)
 S 19 Bonifacije, Konrad, Ratko (kvatre)
N 20 2. KORIZ. (Pačista); Leon, Lav, Lea
 P 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir
 U 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko
 S 23 Romana, Polikarp, Grozdan
 Č 24 Montan, Modest, Goran ☺
 P 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje
 S 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
N 27 3. KORIZ. (Bezimena); Gabriel
 P 28 Roman, Teofil, Radovan, Bogoljub

PRAVOSLAVNI

JANUAR / FEBRUAR - pravoslavni
 U 19 Pp. Makarije Egip., Sv. Marko Ef.
 S 20 Pp. Jevtimije Veliki
 Č 21 Pp. Maksim Isp., sv.m. Neofit
 P 22 Sv.ap. Timotej, ppm. Anastasije
 S 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
N 24 36. po D.; Pp. Ksenija Rimljanka
 P 25 Sv. Grigorije Bogoslov
 U 26 Pp. Ksenofont i Marija
 S 27 Prenos mošt. sv. Jovana Zlatousta
 Č 28 Pp. Jefrem Sirin
 P 29 Prenos mošt. sv. Ignjatija Bogonosca
S 30 Sveta Tri Jerarha
N 31 37. po D.; Sv. besrebrenici Kir i Jovan
 P 1 **FEB. - Sv.m. Trifun (Pret. Sretenja)**
U 2 Sretenije Gospodnje
 S 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiepiskop
 Č 4 Pp. Isidor Pelusiot
 P 5 Sv. mučenica Agatija
 S 6 Sv. Fotije i Vukol Smirniski
N 7 Ned. o Mitaru i Fariseju; Sv. Partenije Lamp.
 P 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II
 U 9 Sv. mučenik Nikifor; (Odanije Sretenja)
 S 10 Sv. svm. Haralampije
 Č 11 Sv. svm. Vlasije, sv.m. Đorđe Kratovac
 P 12 Sv. Meletije Antioh.
 S 13 Prep. Simeon Mirotočivi
N 14 Nedelja o bludnom sinu; Pp. Avksentije
 P 15 Sv. ap. Onisim i pp. Jevsevije

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	18	17	01
10.	07	07	17	14
19.	06	53	17	27
28.	06	37	17	40

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	2.	08	27
Mladak:	8.	23	28
Prva četvrt:	16.	01	16
Uštap:	24.	05	54

BILJEŠKE

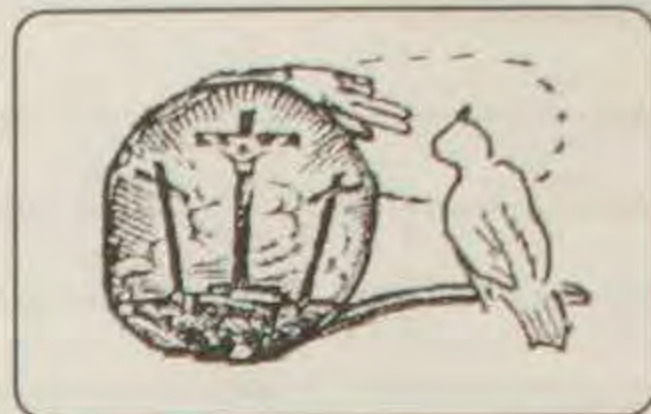
Veljača:

Vrijeme: Kad je Marindan vedar, dugačka će biti zima; ako pada i duše, proljeće se približava. Ako je na 22. - na Katedru sv. Petra hladno, trajat će zima dugo.

U veljači prašina znači: dobra ljetina.

OŽUJAK

Mart

KATOLIČKI

- U 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
 S 2 Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
 Č 3 Marin, Kunigunda, Kamilo
 P 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
 S 5 Euzebije, Teofil, Vedran
N 6 4. KORIZ. (Sredoposna); Viktor
 P 7 Perpetua i Felicita
 U 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 S 9 Franciska Rimska, Franjka, Fanika
 Č 10 Emil, Makarije, Krunoslav
 P 11 Eutimije, Kandid, Firmin, Tvrtko
 S 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard
N 13 5. KORIZ. (Gluha); Kristina, Rozalija
 P 14 Matilda, Miljana, Borislava
 U 15 Longin, Veljko, Vjekoslava
 S 16 Herbert, Agapit, Smilja, Hrvoje
 Č 17 Patrik, Domagoj, Hrvatini
 P 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
 S 19 JOSIP, zaručnik BDM; Joško, Josipa
N 20 CVJETNICA; Dionizije, Klaudija
 P 21 Serapion, Vesna
 U 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
 S 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
 Č 24 VELIKI ČETVRTAK; Latin, Simeon
 P 25 VELIKI PETAK; BLAGOVIJEST
 S 26 VELIKA SUBOTA; Emanuel, Eugenija
N 27 USKRS (VAZAM); Lidija, Rupert
 P 28 USKRSNI PONEĐJELJAK; Priska
 U 29 Bertold, Jona, Eustazije
 S 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
 Č 31 Benjamin, Amos, Ljubomir, Ljubo

PRAVOSLAVNI

- FEBRUAR / MART - pravoslavni
 U 16 Sv. m. Pamfil, Porfirije i drugih 12 m.
 S 17 Sv. vm. Teodor Tiron
 Č 18 Sv. Lav Rimski, Teodor Komolovinski
 P 19 Sv. ap. Arhip, Filimon i Apfija
 S 20 Zadušnice; Sv. Lav Katanski
N 21 Nedelja mesopusna; (Mesne poklade)
 P 22 Sv. mučenici u Evgeniji
 U 23 Sv. svm. Polikarp Smirnski
 S 24 I i II obret. glave sv. Jovana Krst.
 Č 25 Sv. Tarasije Carigradski
 P 26 Sv. Porfirije
 S 27 Pp. Prokopije Dekapolit
N 28 Ned. siropusna; (Bele poklade)
 P 1 MAR. - Sv. ppm. Evdokija; (Početak posta)
 U 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
 S 3 Sv. m. Evtropije, Kleonik, Vasilisk
 Č 4 Pp. Gerasim Jordanski
 P 5 Sv. m. Konon, pp. Marko Podvižnik
 S 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje (Teodorova subota)
N 7 1. posta - čista - Pravoslav; Sv. 7 svm. Herson.
 P 8 Sv. Teofilakt Ispovednik
 U 9 Sv. 40 m. sevastijskih - Mladenci
 S 10 Sv. mučenik Kordat Korintski
 Č 11 Sv. Sofronije Jerusalimski
 P 12 Pp. Simeon N. Bogosl. Sv. Grigorije Dvojesl.
 S 13 Prenos mošt. sv. Nikifora Carigradskog
N 14 2. posta - Pačista; Pp. Benedikt Nursijski
 P 15 Sv. mučenik Agapije
 U 16 Sv. ap. Aristovul, sv. m. Savin
 S 17 Pp. Aleksije - čovek Božji
 Č 18 Sv. Kiril Jerusalimski

Sunce u ožujku:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	36	17	42
11.	06	17	17	56
21.	05	58	18	09
31.	05	39	18	22

Mjesečeve mijene u ožujku:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	3.	18	36
Mlađak:	10.	10	10
Prva četvrt:	17.	20	19
Uštap:	25.	21	58

BILJEŠKE

Ožujak:
Vrijeme: Ako je na Josipovo vedar dan, plodna se godina obećaje. Kako je vrijeme 10., na 40 mučenika, tako ostaje 40 dana.

Bolje da te majka bije, neg ožujsko sunce grije.

TRAVANJ

April

KATOLIČKI

P 1 Hugo, Teodora, Božica
 S 2 Franjo Paulski, Dragoljub ☾
N 3 2. USKRS. (BIJELA) NEDJ. Bož. mil.
 P 4 Izidor, Žiga, Strahimir
 U 5 Vinko Fer., Berislav, Mira
 S 6 Vilim, Celzo, Rajko
 Č 7 Ivan de la Salle, Herman, Gizela
 P 8 Dionizije Kor., Alemka ☹
 S 9 Marija Kleofina, Demetrije
N 10 3. USKRS. NEDJ.; Ezekijel, Apolonija
 P 11 Stanislav, Stana, Radmila
 U 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
 S 13 Martin I. papa, Ida
 Č 14 Maksim, Tiberije, Valerijan
 P 15 Krescencije, Anastazija, Bosiljka
 S 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica ☽
N 17 4. USKRSNA NEDJ.; Rudolf, Robert
 P 18 Eleuterije, Amadej
 U 19 Konrad, Ema, Rastislav
 S 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
 Č 21 Anzelmo, Goran, Fortunat
 P 22 Soter i Kajo, Teodor
 S 23 Juraj, Đuro, Đurđica, Bela, Adalbert
N 24 5. USKRS. NEDJ.; Fidelis, Vjera ☺
 P 25 Marko ev.; Ervin, Maroje
 U 26 Kleto i Marcelin, Zorko
 S 27 *Ozana Kotorska*; Jakov Zadr.
 Č 28 Petar Chanel, Euzebije
 P 29 Katarina Sijenska, Kata
 S 30 Pio V. papa, Josip Cottolengo

PRAVOSLAVNI

MART / APRIL - pravoslavni
 P 19 Sv. m. Hrisant, Darija i dr.
 S 20 Pp. oci pobijeni u manast. Sv. Save
N 21 3. posta - Krstopoklona; Pp. Jakov Ispovednik
 P 22 Sv. svm. Vasilije Ankirski
 U 23 Sv. ppm. Nikon i drugi
 S 24 Pp. Zaharije; (*Pretprazništvo Blagovesti*)
Č 25 Blagovesti
 P 26 Sabor sv. arh. Gavrila (*Odan. Blagovesti*)
 S 27 Pp. Martona Solunska
N 28 4. posta - Sredoposna; Pp. Ilarion Ispov.
 P 29 Pp. Marko Areutski
 U 30 Pp. Jovan Lestvičnik
 S 31 Pp Ignacije Gangrijski; (*Prvo bdenije*)
 Č 1 **APR.** - Pp. Marija Egipćanka
 P 2 Pp. Tit Čudotvorac; (*Drugo bdenije*)
 S 3 Pp. Nikita Ispovednik
N 4 5. posta - Gluvna; Pp. Josif Himnograf
 P 5 Sv. m. Agatopod, sv. Teodul
 U 6 Sv. Evtihije Carigradski
 S 7 Pp. Georgije Mitilenski
 Č 8 Sv. ap. Irodion, Agav, Ruf i drugi
 P 9 Sv. m. Evpsihije
 S 10 Sv. m. Terentije, *Lazareva subota - Vrbica*
N 11 6. posta - Cvetna - Cveti
 P 12 Pp. Vasilije Ispovednik
 U 13 Sv. svm. Artemon Laodikijski
 S 14 Sv. Martin Ispovednik
 Č 15 **Veliki četvrtak - (Veliko bdenije)**
P 16 Veliki petak
 S 17 **Velika subota**

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	37	18	23
10.	05	20	18	35
20.	05	02	18	48
30.	04	46	19	01

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	2.	01	50
Mlađak:	8.	21	32
Prva četvrt:	16.	15	37
Uštap:	24.	11	06

BILJEŠKE

Travanj:

Vrijeme: Ako žabe zapjevaju prije ožujka, štitit će u travnju. Đurđevska kiša donaša blagoslov. Kišovit travanj, rodna godina.

Vedri li se travanj noću, škodi vinu ko i voću.

SVIBANJ

Maj

KATOLIČKI

- N 1 6. USKRS. NEDJ.;** Josip radnik ☾
 P 2 Atanazije, Eugen, Boris
 U 3 Filip i Jakov ap.; Mladen
 S 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra
 Č 5 SPASOVO (UZAŠAŠĆE); Silvana
 P 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
 S 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
N 8 7. USKRS. NEDJ.; Marija Posr. ☹
 P 9 Pahomije, Herma, Mirna
 U 10 Bl. Ivan Merz, Gospa Trsat., Job
 S 11 Mamerto, Franjo Hieronym
 Č 12 Leopold Mandić; Bodgan, Pankracije
 P 13 Servacije, Ema, Vjerko, Vjeran
 S 14 Matija ap.; Matko, Matiša, Bonifacije
N 15 DUHOVI; Izidor, Sofija, Sonja
 P 16 Marija Majka Crkve, Ivan Nep. ☽
 U 17 Pascal, Paško, Bruno, Akvilin
 S 18 Ivan I. papa, Kristijan A. (kvatre)
 Č 19 Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
 P 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan (kvatre)
 S 21 Andrija B., Dubravka (kvatre)
N 22 PRESVETO TROJSTVO; Helena, Milan ☺
 P 23 Deziderije, Željko, Željka
 U 24 BDM Pomoćnica, Suzana
 S 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban
 Č 26 TIJELOVO; Filip Neri, Zdenko
 P 27 Augustin Canter., Vojtjeh
 S 28 German, Vilim, Velimir
N 29 9. KR. G.; Maksim, Ervin, Većeslav ☾
 P 30 Ivana Arška, Ferdinand, Srećko
 U 31 Pohod BDM, Krunoslava, Vladimir

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	44	19	03
11.	04	30	19	15
21.	04	18	19	27
31.	04	10	19	37

PRAVOSLAVNI

APRIL / MAJ - pravoslavni

- N 18 Vaskrsenje G. I. Hrista (VASKRS)**
P 19 Vaskrsni ponedjeljak
U 20 Vaskrsni utorak; Pp. Teodor Trihina
 S 21 Sv. svm. Januarije
 Č 22 Pp. Teodor Sikeot
P 23 Sv. vm. Georgije - Đurđevdan
 S 24 Sv. Sava Stratilat
N 25 2. vas.-Tomina; Sv. ap. i jev. Marko; Markovdan
 P 26 Sv. svm. Vasilije Amasij.; (Pobusani poned.)
 U 27 Spaljiv. mošt. Sv. Save na Vračaru
 S 28 Sv. ap. Jason i Sosipatr
 Č 29 Sv. Vasilije Ostroški Čudotvorac
 P 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
 S 1 **MAJ.** - Sveti pr. Jeremija
N 2 3. vaskrs. - Mironosica; Sv. Atanasije Vel.
 P 3 Sv. m. Timotej i Mavra
 U 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
 S 5 Sv. velikomučenica Irina
 Č 6 Pp. Jov, prenos mošt. Sv. Save
 P 7 Pojava časnog Krsta u Jerusalimu
 S 8 Sv. ap. i jev. Jovan Bogoslov
N 9 4. vas.-Raslabljenog; Prenos mošt. Sv. Nikole
 P 10 Sv. ap. Simon Zilot, pp. Isidora
U 11 Sv. Kirilo i Metodije
 S 12 Sv. Epifanije, sv. German Car.; (Prepolovljenje)
 Č 13 Sv. m. Glikerija
 P 14 Sv. mučenik Isidor
 S 15 Pp. Pahomije Veliki
N 16 5. vaskrs.-Samarjanke; Pp. Teodor Osvećeni
 P 17 Sv. ap. Andronik i Junija
 U 18 Sv. mučenik Teodor Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Posljednja četvrt:	1.	07	24
Mlađak:	8.	09	45
Prva četvrt:	16.	09	56
Uštap:	23.	21	18
Posljednja četvrt:	30.	12	47

BILJEŠKE

Svibanj:

Vrijeme: Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac, Servac, Bonivad i Urban prođu bez mrzla, Božja je blagodat. Duhovi kišni, ambari puni. Suh svibanj, prazne vreće.

Kad u svibnju mnogo sijeva, zemljodjelac neka pjeva.

LIPANJ

Juni

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

S 1 Justin, Mladen
 Č 2 Marcelin i Petar, Blandina, Eugen
 P 3 Srce Isusovo; Karlo Lwanga i drugovi
 S 4 Srce Marijino; Kvirin sis., Predrag
N 5 10. KR. G.; Bonifacije, Darinka
 P 6 Norbert, Neda
 U 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
 S 8 Medard, Vilim, Žarko
 Č 9 Pelagija, Efrem, Ranko
 P 10 Margareta, Greta, Biserka, Bogumil
 S 11 Barnaba ap., Borna, Borko
N 12 11. KR. G.; Ivan Fakundo, Bosiljko
 P 13 Antun Padovanski, Tonko, Antonija
 U 14 Rikard, Rufin, Elizej
 S 15 Vid, Jolanka, Ferdinand
 Č 16 Franjo Regis, Zlatko, Borko
 P 17 Emilija, Laura, Bratoljub
 S 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir
N 19 12. KR. G.; Romuald, Rajka, Bogdan
 P 20 Naum Ohrid., Goran
 U 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
 S 22 Paulin Nol., Ivan Fisher, Toma M.
 Č 23 Sidonija, Josip Caf., Sida, Zdenka
 P 24 Rođenje Ivana Krstitelja; Krsto
 S 25 Eleonora, Vilim, Henrik, Adalbert
N 26 13. KR. G.; Ivan i Pavao, Zoran
 P 27 Ćiril Aleks., Ladislav Ugar., Ema
 U 28 Irenej, Mirko, Smiljan
 S 29 **PETAR I PAVAO**; Krešimir, Beata
 Č 30 Ernest Praški, Rimski prvomučenici

MAJ / JUN - pravoslavni
 S 19 Sv. svm. Patrikije; (Odanije Prepolovljenja)
 Č 20 Sv. m. Talalej, pp. Stefan Piperski
P 21 Sv. car Konstantin i car. Jelena
 S 22 Sv. m. Jovan Vladimir knez srpski
N 23 6. vaskrs. - Slepog; Pp. Mihailo Ispovednik
 P 24 Pp. Simeon Divnogorac
 U 25 III obretenje glave sv. Jovana Krst.
 S 26 Sv. apostoli Karp i Alfej (Odanije Vaskrsa)
Č 27 Vaznesenje Gospodnje - SPASOV DAN
 P 28 Pp. Nikita Ispovednik
 S 29 Pp. m. Teodosija Tirska
N 30 7. vaskrs. - Svetih Otaca; Pp. Isakije Dalm.
 P 31 Sv. ap. Jerma i mučenik Ermije
 U 1 **JUN.** - Sv. m. Justin Filosof
 S 2 Sv. Nikifor, Sv. svm. Erazmo Ohridski
 Č 3 Sv. m. Lukijan i drugi
 P 4 Sv. Mitrofan, sv. miron. Marta i Marija
 S 5 Sv. svm. Dorotej; (Zadušnice)
N 6 DUHOVI - Pedesetnica - Trojice
P 7 Duhovski ponedjeljak; Sv. svm. Teodot Ankirski
U 8 Duhovski utorak; Sv. vm. Teodor Stratilat
 S 9 Sv. Kirilo Aleksandrijski
 Č 10 Sv. svm. Timotej Bruski
 P 11 Sv. ap. Vartolomej i Varnava
 S 12 Pp. Onufrije Veliki i Petar Aton.; (Odan. Pedeset.)
N 13 1. po D. - Svih Svetih; (Petrovske pokl.)
P 14 Sv. prorok Jelisej (Početak posta)
U 15 Sv. vm. car Lazar, svi svm. srpski; Vidovdan
 S 16 Sv. Tihon Amatunski - Čudotvorac
 Č 17 Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	10	19	38
10.	04	06	19	45
20.	04	05	19	49
30.	04	09	19	50

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	6.	22	55
Prva četvrt:	15.	02	22
Uštap:	22.	05	14
Posljednja četvrt:	28.	19	23

SRPANJ

Juli

KATOLIČKI

P 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
 S 2 Oton, Matinijan, Višnja
N 3 14. KR. G.; Toma Apostol; Tomo
 P 4 Elizabeta Port., Elza, Jelica, Neven
 U 5 Ćiril i Metod, Antun M. Zakarija
 S 6 Marija Goretti, Bogomila
 Č 7 Vilibald, Klaudija, Vilko
 P 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
 S 9 **Bl. Marija Petković;** Leticija
N 10 15. KR. G.; Amalija, Ljubica, Veronika
 P 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
 U 12 Mohor, Suzana C., Ivan G.
 S 13 **Majka Božja Bistrička;** Henrik, Hinko
 Č 14 Kamilo de Lellis, Miroslav
 P 15 Bonaventura, Vladimir K. Roland
 S 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
N 17 16. KR. G.; Hedviga, Branko
 P 18 Fridrik, Arnulf, Natko
 U 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
 S 20 Ilija prorok, Iljko, Margareta
 Č 21 Lovro Brindiz., Danijel, Danica
 P 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
 S 23 Brigita, Apolinar, Ivan Cassian
N 24 17. KR. G.; Kristina, Mirjana
 P 25 Jakov st. ap.; Kristofor, Krsto
 U 26 Joakim i Ana, (rod. BDM), Anica
 S 27 Kliment Ohridski i dr., Natalija
 Č 28 Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
 P 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf
 S 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
N 31 18. KR. G.; Ignacije L., Vatroslav

PRAVOSLAVNI

JUN / JUL - pravoslavni
 P 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
 S 19 Sv. ap. Juda i pp. Pajsije Veliki
N 20 2. po D.; Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohrid.
 P 21 Sv. m. Julijan Tarsijski
 U 22 Sv. svm. Jevsevije
 S 23 Sv. m. Agripina
Č 24 Rod. sv. Jovana Krst. - Ivanjdan
 P 25 Sv. ppm. Fevronija
 S 26 Pp. David Solunski
N 27 3. po D.; Pp. Sampson Stranoprimec
 P 28 Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
U 29 Sv. ap. Petar i Pavle; Petrovdan
 S 30 Sabor svetih 12 apostola; Pavlovdan
 Č 1 **JUL. - Sv. m. besrebr. Kozma i Damjan**
 P 2 Polaganje rize Presv. Bogorodice
 S 3 Sv. m. Jakint i pp. Anatolije
N 4 4. po D.; Sv. Andrej Kritski i pp. Marta
 P 5 Pp. Atanasije Atonski
 U 6 Pp. Sisoje Veliki
 S 7 Pp. Toma Malein, sv. m. Nedelja
 Č 8 Sv. vm. Prokopije
 P 9 Sv. svm. Pankratije, sv. Teodor
 S 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
N 11 5. po D.; Sv. vm. Evfimija i blažena Olga
 P 12 Sv. m. Proklo i Ilarije
 U 13 Sabor sv. Arhangela Gavrila
 S 14 Sv. ap. Akila, Pp. Nikodim
 Č 15 sv. m. Kirik i Julita
 P 16 Sv. svm. Antinogen, sv. m. Julija
 S 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
N 18 6. po D.; Sv. m. Emilijan i Jakint

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	09	19	50
11.	04	16	19	46
21.	04	26	19	38
31.	04	37	19	27

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	6.	13	02
Prva četvrt:	14.	16	20
Uštap:	21.	12	00
Posljednja četvrt:	28.	04	19

BILJEŠKE

Srpanj:

Vrijeme: Kakav je srpanj, takav je siječanj. Srpanj močvaran svačemu je kvaran.

Bijeli oblak pada, bit će kiše hlada. Crni oblak leti, duga kiša prijeti.

KOLOVOZ

August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Alfons de Liguori, Vjera, Nada
 U 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
 S 3 **Augustin Kažotić**; Lidija, Aspren
 Č 4 Ivan Marija Vianney, Dominika
 P 5 Snježna Gospa, Nives, Snježana
 S 6 Preobraženje Gospodnje, Predrag
N 7 19. KR. G.; Siksto papa, Darko
 P 8 Dominik, Nedeljko, Dinko, Neda
 U 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
 S 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik
 Č 11 Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
 P 12 Anicet, Hilarija, Veselka
 S 13 Poncijat i Hipolit, Ivan B., Kasijan
N 14 20. KR. G.; Maksimilijan Kolbe
P 15 UZNESENJE BDM - V. Gospa; Marija
 U 16 Sv. Rok
 S 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
 Č 18 Jelena Križarica, Jelka
 P 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat
 S 20 Sv. Stjepan kralj, Krunoslav
N 21 21. KR. G.; Pio X. papa, Hermogen
 P 22 BDM Kraljica, Vladislava, Mavro
 U 23 Ruža Lim., Filip B., Zdenko
 S 24 Bartol apostol; Bariša, Emilija
 Č 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasan, Lajčo
 P 26 Sv. Bernard
 S 27 Monika, Honorat, Časlav
N 28 22. KR. G.; Augustin, Tin, Gustav
 P 29 Glavosjek Ivana Krstitelja
 U 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
 S 31 Rajmud, Rajko, Optat, Željko

JUL / AVGUST - pravoslavni
 P 19 Sv. Stefan i pp. Evgenija
U 20 Sv. prorok Ilija; Ilindan
 S 21 Sv. prorok Jezekilj
 Č 22 Sv. Marija Magdalina (Blaga Marija)
 P 23 Sv. m. Trofim, Teofil i drugi
 S 24 Sv. mučenica Hristina
N 25 7. po D.; Uspenije sv. Ane
 P 26 Ppm. Paraskeva
 U 27 Sv. vm. Pantelejmon
 S 28 Sv. ap. i đakon. Prohor i Nikanor i drugi
 Č 29 Sv.m. Kalinik i Serafima
 P 30 Sv. svm. Valentin, pp. Angelina
 S 31 Sv. Evdokim i sv.m. Julita (Gospoj. poklade)
N 1 AVG.-8. po D.; Iz. Časnog Krsta (Poč. posta)
 P 2 Prenos mošt. sv. pm. i arhiđakona Stefana
 U 3 Pp. Isakije, Dalmat i Favst
 S 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
 Č 5 Sv.m. Evsignije (Pretpraz. Preobraženja)
P 6 Preobraženje Gospodnje
 S 7 Sv. ppm. Dometije i pp. Or
N 8 9. po D.; Sv. Emilijan Ispovednik
 P 9 Sv. ap. Matija i sv. m. Antonije
 U 10 Sv. m. arhiđakon Lavrentije
 S 11 Sv. m. i arhandel Evplo
 Č 12 Sv. m. Fotije i Anikita i drugi
 P 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
 S 14 Sv. prorok Mihej (Pretpraz. Uspenija)
N 15 10. po D. Usp. Presv. Bogorod. - Vel. Gospojina
 P 16 Sv. Jevstatije, pp. Roman
 U 17 Sv. m. Miron i Patroklo
 S 18 Sv. m. Flor, pp. Jovan Rilski

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	38	19	26
10.	04	49	19	13
20.	05	01	18	57
30.	05	14	18	35

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	5.	04	05
Prva četvrt:	13.	03	38
Uštap:	19.	18	53
Posljednja četvrt:	26.	16	18

BILJEŠKE

Kolovoz:
Vrijeme: Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga.

Ako kolovoz žeže, žeže i vino.

RUJAN

Septembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

Č 1 Egidije, Branimir, Tamara
 P 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
 S 3 Grgur Veliki, Gordana
N 4 23. KR. G.; Ruža Vit., Rozalija, Dunja
 P 5 Majka Terezija, Lovro Justinijani
 U 6 Zaharija, Boris, Davor
 S 7 *Marko Križevčanin*; Blaženko
 Č 8 **ROĐENJE BDM (Mala Gospa); Maja**
 P 9 Petar Claver, Strahimir
 S 10 Nikola Tolentinski, Pulherija
N 11 24. KR. G.; Hijacint, Miljenko
 P 12 Ime Marijino, Gvido, Dubravko
 U 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
 S 14 Uzvišenje Sv. Križa; Višeslav
 Č 15 Gospa Žalosna; Melita, Dolores
 P 16 Sv. Eufemija, Kornelije i Ciprijan
 S 17 Robert Belarmin, Rane sv. Franje
N 18 25. KR. G.; Josip K., Sonja
 P 19 Januarije, Suzana, Emilija
 U 20 Andrija Kim, Svjetlana
 S 21 Matej ap. i ev.; Matko, Mato (*kvatre*)
 Č 22 Toma Vilanovski, Mavro, Žarko
 P 23 Lino, Tekla, Pater Pio (*kvatre*)
 S 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko (*kvatre*)
N 25 26. KR. G.; Firmin, Zlata
 P 26 Kuzma i Damjan, Damir, Justina
 U 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
 S 28 Vjenceslav, Većeslav, Veco
 Č 29 Mihael, Gabriel i Rafael; Milan
 P 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

AVGUST / SEPTEMBAR - pravoslavni
 Č 19 Sv. m. Andrej Stratilat
 P 20 Sv. prorok i svm. Samuilo
 S 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa sa decom
N 22 11. po D.; Sv. mučenik Agatonik
 P 23 Sv. svm. Irinej i m. Lup (*Odan. Uspenija*)
 U 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sira
 S 25 Sv. ap. Vartolomej, sv. ap. Tit
 Č 26 Sv. m. Adrijan i Natalija
 P 27 Pp. Pimen Veliki
 S 28 Pp. Mojsije Murin i Sava Pskovski
N 29 12. po D. Usekovanje glave sv. Jovana Krst.
 P 30 Sv. Aleksandar Nevski
 U 31 Polaganje pojasa Presv. Bogorodice
 S 1 **SEP.**-Pp. Simeon Stolpnik - Crkvena nova god.
 Č 2 Sv. m. Mamant, sv. Jovan Posnik
 P 3 Sv. svm Antim, sv. Joanikije
 S 4 Sv. svm Vavila, sv. pr. Mojsije
N 5 13. po D.; Sv. pr. Zaharija i sv. Jelisaveta
 P 6 Čudo sv. arhangela Mihaila
 U 7 Sv. m. Sozont (*Pret. Rođ. Presv. Bogorodice*)
S 8 Rožd. Presv. Bogorodice - Mala Gospojina
 Č 9 Sv. pravedni Joakim i Ana
 P 10 Sv. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
 S 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
N 12 14. po D.; Sv. svm. Avtonom - (Ođ. Ražd. Presv. B.)
 P 13 Sv. svm. Kornilije - (*Pretpraz. Vozdviženja*)
U 14 Vozdviženje časnog Krsta - Krstovdan
 S 15 Sv. vm. Nikita
 Č 16 Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
 P 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav i majka im Sofija

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	16	18	35
11.	05	28	18	16
21.	05	41	17	57
30.	05	52	17	39

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	3.	19	45
Prva četvrt:	11.	12	37
Uštap:	18.	03	01
Posljednja četvrt:	25.	07	41

LISTOPAD

Oktobar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

S 1 Terezija od Djeteta Isusa
N 2 27. KR. G.; Anđeli č., Anđelko
 P 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard ☹️
 U 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
 S 5 Flavijan, Placid, Miodrag, Gala
 Č 6 Bruno, Fides, Verica, Vjera
 P 7 BDM od Krunice (Ružarija); Rosario
 S 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Sime
N 9 28. KR. G.; Dionizije Areop., Ivan L.
 P 10 Franjo Borgia, Daniel, Danko ☹️
 U 11 Emilijan, Prob, Milan
 S 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
 Č 13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo
 P 14 Kalist papa, Divko, Divna
 S 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
N 16 29. KR. G.; Hedviga, M. Margareta A.
 P 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav ☹️
 U 18 Luka ev.; Lukša, Svjetlovid
 S 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues
 Č 20 Vendelin, Irena, Miroslava
 P 21 Uršula, Zvezdan, Hilarija
 S 22 Marija Saloma; Dražen
N 23 30. KR. G.; Ivan Kapistran, Borislav
 P 24 Antun M. Claret, Jaroslav
 U 25 Krizant i Darija, Katarina Kotr. ☹️
 S 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
 Č 27 Šabina Avilska, Gordana
 P 28 Šimun i Juda Tadej, Siniša, Tadija
 S 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
N 30 31. KR. G.; Marcel, German
 P 31 Alfons Rodriguez, Wolfgang, Vuk

SEPTEMBAR / OKTOBAR - pravoslavni
 S 18 Sv. Evmenije Gortinski i sv. m. Ariadna
N 19 15. po D.; Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
 P 20 Sv. vm. Jevstatije
 U 21 Sv. ap. Kodrat - (Odanije Vozdviženja)
 S 22 Sv. svm. Foka i sv. prorok Jona
 Č 23 Začeće sv. Jovana Krstitelja
 P 24 Sv. pm. Tekla
 S 25 Pp. Efrosinija i Sv. Sergije Radonj. (Zadušnice)
N 26 16. po D.; Sv. ap. i jevangelist. Jovan Bogoslov
 P 27 Sv. m. Kalistrat
 U 28 Pp. Hariton Ispovednik
 S 29 Pp. Kirijak Otšelnik - Miholjdan
 Č 30 Sv. svm. Grigorije i sv. Mihail Kijevski
 P 1 **OKT.** - Pokrov Presvete Bogorodice
 S 2 Sv. svm. Kiprijan
N 3 17. po D.; Sv. svm. Dionisije Areopagit
 P 4 Sv. Stefan i Jelena Štiljanović
 U 5 Sv. m. Haritina i svm. Dionisije
 S 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
 Č 7 Sv. m. Sergije, Vakho - Srdevdan
 P 8 Pp. Pelagija, pp. Taisa
 S 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slep
N 10 18. po D.; Sv. m. Evlampije i Evlampija
 P 11 Sv. ap. Filip, sv. Teofan Načertani
 U 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
 S 13 Sv. m. Karp, nm. Zlata Maglenska
Č 14 Pp. mati Paraskeva - Sv. Petka
 P 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
 S 16 Sv. m. Longin Kapetan Sotnik
N 17 19. po D.; Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski
 P 18 Sv. ap. i jevangelist Luka; sv. Petar Cetinj.

Sunce u listopadu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	53	17	37
10.	06	05	17	20
20.	06	18	17	02
30.	06	32	16	46

Mjesečeve mijene u listopadu:

	Dan:	h	m
Mladač:	3.	11	28
Prva četvrt:	10.	20	01
Uštap:	17.	13	14
Posljednja četvrt:	25.	02	17

BILJEŠKE

Listopad:

Vrijeme: Luki kišica, Petru pšenica. Kad listopadom puno magle pane, bit će zimi snijega na sve strane.

Kakvo sjeme, takav plod.

STUDENI

Novembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 SVI SVETI; Svetislav, Sveto
 S 2 Dušni dan; Dušica, Duško
 Č 3 Martin P., Hubert, Silvija
 P 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
 S 5 Emerik, Mirko, Elizabeta
N 6 32. KR. G.; Leonard, Sever, Vedran
 P 7 Engelbert, Anđelko
 U 8 **Gracija Kotorski**; Bogdan
 S 9 Teodor, Ivan Lateranski
 Č 10 Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
 P 11 Martin biskup, Davorin
 S 12 Jozafat, Emilijan, Milan
N 13 33. KR. G.; Stanislav Kostka, Stanko
 P 14 **Nikola Tavelić**; Ivan Trogirski, Zdenko
 U 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
 S 16 Margareta, Gertruda, Agneza As.
 Č 17 Elizabeta Ugarska, Hilda, Igor
 P 18 Posveta baz. sv. Petra i Pavla, Karolina
 S 19 Krispin, Severin, Elizabeta, Matilda
N 20 KRIST KRALJ; Feliks V., Srećko, Veco
 P 21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja
 U 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
 S 23 Klement, Milivoj, Blagoje
 Č 24 Krizogon, Krševan, Firmin
 P 25 Katarina Aleksandrijska, Kata
 S 26 Konrad, Leonard, Dubravko
N 27 1. N. DOŠAŠĆA; Maksim, Severin
 P 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
 U 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
 S 30 Andrija apostol; Hrvoslav

OKTOBAR / NOVEMBAR - pravoslavni

U 19 Sv. prorok Joil
 S 20 Sv. vm. Artemije
 Č 21 pp. Ilarion Veliki
 P 22 Sv. ravnoap. Averkije Jerapoljski
 S 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerus. (Zadušnice)
N 24 20. po D.; Sv. vm. Areta
 P 25 Sv. m. Markijan i Martirije
U 26 Sv. vm. Dimitrije Solun - Mitrovdan
 S 27 Sv. mučenik Nestor
 Č 28 Sv. mučenik Terentije
 P 29 Sv. Avramije, sv. Anastazija
 S 30 Sv. kralj Milutin, Teoktist i Jelena
N 31 21. po D.; Sv. ap. Stahije, Alimpije, Urvan i dr.
 P 1 **NOV. - Sv. Kozma i Damjan - Vračevi**
 U 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i dr.
 S 3 Obn. hrama sv. Georgija - Đurđic
 Č 4 Pp. Joanikije Veliki, sv. svm. Nikandar
 P 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
 S 6 Sv. Pavle Ispovednik
N 7 22. po D.; Sv. 33 m. u Melitini, pp. Lazar
P 8 Sabor sv. arhangela Mihaila - Arandelovdan
 U 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
 S 10 Sv. ap. Olimp, Erast Rodion i dr.
 Č 11 Svm. Mina, Sv. kralj Stefan Dečan. -Mratindan
 P 12 Sv. Jovan Milostivi
 S 13 Sv. Jovan Zlatoust
N 14 23. po D.; Sv. ap. Filip; (Božićne poklade)
 P 15 Sv. m. Gurije; (Početak posta)
 U 16 Sv. ap. i jevandelist Matej
 S 17 Sv. Grigorije Čudotvorac

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	35	16	43
11.	06	49	16	30
21.	07	03	16	20
30.	07	15	16	14

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Mlađak:	2.	02	24
Prva četvrt:	9.	02	57
Uštap:	16.	01	57
Posljednja četvrt:	23.	23	11

PROSINAC

Decembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

Č 1 Elegije, Natalija, Božena ☹
 P 2 Živka, Blanka, Lara
 S 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
N 4 2. N. DOŠAŠĆA; Ivan Dam., Barbara
 P 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka
 U 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
 S 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton (*kvatre*)
 Č 8 BEZGRESNO ZAČ. BDM; Imakulata ☹
 P 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel (*kvatre*)
 S 10 Gospa Loretska, Judita, Julija (*kvatre*)
N 11 3. N. DOŠAŠĆA - Materice; Damir
 P 12 Ivana Franciska de Chantal, Franjica
 U 13 Lucija, Jasna, Svjetlana
 S 14 Ivan od Križa, Špiro
 Č 15 Kristijana G., Irenej, Darija ☹
 P 16 Adela, Etela, Zorka
 S 17 Lazar, Florijan, Zrinka
N 18 4. N. DOŠAŠ. - Oci; Gracijan, Dražen
 P 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir
 U 20 Amon, Eugen i Makarije
 S 21 Petar Kanizije, Snježana
 Č 22 Honorat, Časlav, Zenon
 P 23 Ivan Krakovski, Viktorija, Vita ☹
 S 24 Badnjak; Adam i Eva, praroditelj
N 25 BOŽIC; Anastazija, Božidar
 P 26 SV. STJEPAN; Krunoslav
 U 27 Ivan ap. i ev.; Janko, Fabiola
 S 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka
 Č 29 Toma B., Davor, David
 P 30 SVETA OBITELJ; Trpimir, Sabin
 S 31 Silvestar papa, Silvije, Goran ☹

NOVEMBAR / DECEMBAR - pravoslavni
 Č 18 Sv. m. Platon, Roman i Varul
 P 19 Sv. pr. Avdija, pp. Varlaam i Joasaf
 S 20 Pp. Grigorije (*Pretprazništvo Vavedenja*)
N 21 24. po D.; Vavedenje Presvete Bogorodice
 P 22 Sv. ap. Filimon, sv. m. Kikilija
 U 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
 S 24 Sv. vm. Ekaterina
 Č 25 Sv. svm. Kliment (*Odanije Vavedenja*)
 P 26 Sv. Alimpije Stolpnik
 S 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac
N 28 25. po D.; Sv. ppm. Stefan Novi
 P 29 Sv. mučenik Paramon i Filumen
 U 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
 S 1 DEC. - Sv. prorok Naum i sv. Filaret Milostivi
 Č 2 Sv. car Uroš, pp. Joanikije Devički
 P 3 Sv. prorok Sofonije i pp. Jovan Čutljivi
 S 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damask
N 5 26. po D.; Pp. Sava Osvećeni (Detinjci)
P 6 Sv. Nikola - Nikoljdan
 U 7 Sv. Amvrosije; pp. Grigorije Gornjački
 S 8 Pp. Patapije; sv. ap. Sosten, Apolos i dr.
 Č 9 Začeće svete Ane (*kada začu Bogorodicu*)
 P 10 Sv. m. Mina; sv. Jovan despot
 S 11 Pp. Danilo Stolpnik
N 12 27. po D.; Sv. Spiridon Čudotv. (Materice)
 P 13 Sv. m. Evstratije; sv. Gavriilo i Nikodim
 U 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon i dr.
 S 15 Sv. svm. Elevation, pp. Pavle
 Č 16 Sv. prorok Agej, sv. Teofanija carica
 P 17 Sv. prorok Danilo, ppm. đakon Avakum
 S 18 Sv. m. Sevastijan; sv. Modest i dr.

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	16	16	13
10.	07	26	16	11
20.	07	33	16	13
31.	07	37	16	20

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	1.	16	01
Prva četvrt:	8.	10	36
Uštap:	15.	17	15
Posljednja četvrt:	23.	20	36
Mlađak:	31.	04	12

DECEMBAR - pravoslavni 2004./2005.

N 19 28. po D.; Sv. mučenik Bonifatije (Oci)

P 20 Sv. Ignjatije Bogon. (Prepr. Rožd.)

U 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijeovski

S 22 Sv. vm. Anastasija

Č 23 Sv. 10 m. Kritskih (Tucindan)

P 24 Sv. ppm. Evgenija - (Badnji dan)

S 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ

N 26 29. po D. - Sabor Presvete Bogorodice

P 27 Sv. pm. i arhiđakon Stefan

U 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih

S 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih

Č 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora

P 31 Pp. Melanija (Odanije Roždestva)

BILJEŠKE

Prosinac:

Vrijeme: Bolje prosinac ružan nego južan. Crni Božić, bijeli Uskrs. Kakve su otačke kvatre, tako je sve lito.

Dim se vije, Sunce sije. Dim k tlu teži, skoro će da sniježi.

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODACI ZA 2005. GODINU

Početak proljeća 20. ožujka (marta) u 13 sati i 34 minute; ljeto počinje 21. lipnja (juna) u 07 sati i 46 minuta; jesen počinje 22. rujna (septembra) u 23 sata i 23 minute; zima počinje 21. prosinca (decembra) u 19 sati i 35 minuta.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 2005. GODINE

Tijekom ove kalendarske godine zbit će se ukupno četiri pomrčine, tj. dvije Sunca i dvije Mjeseca. Obje pomrčine Sunca djelomične su i ni jedna nije vidljiva iz Hrvatske. Pomrčine Mjeseca potpune su. Dok Mjesec prolazi Zemljinom polusjenom, ona nije atraktivna jer golim očima nije primjetljiva promjena sjaja Mjesečeve površine. To se događa tek kratko vrijeme prije nego što Mjesec počne ulaziti u Zemljinu sjenu, čime počne djelomična pomrčina Mjeseca.

U **ponedjeljak 19. travnja (aprila)** zbit će se prva ovogodišnja **djelomična pomrčina Sunca**, koja je vidljiva s južnog dijela Afrike, većeg dijela Madagaskara i dijela Antarktika, te s krajnjeg jugoistoka Atlanskog oceana, i krajnjeg jugozapada Indijskog oceana. Ova pomrčina iz Hrvatske i naših krajeva nije vidljiva, jer se odvija na jugu našeg planeta.

U **utorak 4. svibnja (maja)** zbit će se prva ovogodišnja **potpuna ili totalna pomrčina Mjeseca**, koja će u cijelosti biti vidljiva iz Hrvatske i naših krajeva. Mjesec će u Zagrebu izaći samo nekoliko minuta nakon što počne ulaziti u Zemljinu polusjenu, ali taj dio pomrčine nije zamjetljiv golim okom.

U **četvrtak 14. listopada (oktobra)** zbit će se i druga ovogodišnja **djelomična pomrčina Sunca**, koja nije vidljiva iz Hrvatske i naših krajeva. Vidjet će se sa sjeveroistoka Azije, iz Japana, krajnjeg sjeverozapada Sjeverne Amerike i dijela sjevernog Pacifičkog oceana do ekvatora.

U **četvrtak 28. listopada (oktobra)** zbit će se druga ovogodišnja **djelomična pomrčina Mjeseca**, većim dijelom vidljiva iz Hrvatske i naših krajeva. Atraktivni dio pomrčine u cijelosti je vidljiv, prije nego što Mjesec zađe za obzor motriteljima širom Hrvatske. U Zagrebu Mjesec zalazi u 6 sati i 38 minuta po SEV-u, a vidljivo će svitanje započeti oko 5 sati.

P O Z O R! (za pomrčine Mjeseca)

Treba napomenuti da se na Mjesečevoj površini golim okom ništa ne primjećuje sve do nekoliko minuta pred početak djelomične pomrčine, odnosno kada Mjesec počinje svoj ulazak u Zemljinu sjenu. Isto vrijedi i za drugi dio pomrčine, kada se nakon izlaska Mjeseca iz Zemljine sjene više golim okom ništa ne primjećuje.

Sastavio: GUSTAV KREN

KAKVO ĆE BITI VRIJEME U 2005. GODINI

Prema "Stoljetnom kalendaru" vladajući planet u 2005. godini bit će **Merkur**. Kao vladar Merkur je pravedan: dobrima je dobar, zlima zao. On je promatrač života, velik govornik i vješt je u društvenom životu. Umjetnik je i pisac, ali je hvalisav i željan isticanja. Simbol je spajanja i uspostavljanja veza.

Njegova boja je siva, od kovina mu pripada merkurij, od dragoga kamenja opal, a od brojeva 5. Od dana pripada mu srijeda, a od noći subota.

Kakvo će biti vrijeme u 2005. godini? Godina će biti više suha i hladna nego mokra i topla.

Za pojedina godišnja doba "Stoljetni kalendar" predviđa:

Proljeće: više hladno, s mrazovima, nego toplo.

Ljeto: kišovito.

Jesen: u početku kišovita, s ranim mrazom, a poslije sušna.

Zima: pojavit će se nenadano i obilovat će snijegom.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj (januar): Cijeli je mjesec hladan, s oštrom zimom sve do 30., kada će vrijeme popustiti, pa će biti vjetrovito i blago.

Veljača (februar): 1. i 2. oblačno i umjereno hladno, od 3. do 6. snijeg, 8. lijepo, a zatim kiša; od 13. do 16. snijeg, a poslije velika studen do kraja mjeseca.

Ožujak (mart): Od 1. do 6. studeno, od 7. do 9. vlažno, od 13. do 15. kiša, od 18. do 20. poledica, 22. topla kiša, od 23. do 26. promjenljivo, 26. se razvedrava i postaje toplije sve do 31., kada naglo zahladi.

Travanj (april): Hladno vrijeme sve do 14.: jaka studen s mrazom 16. i 17.; od 18. do 24. promjenljivo, 25. toplo, sve do 28. lijepo, 28. grmljavina i kiša; od 29. do konca mjeseca opet toplo.

Svibanj (maj): Od 1. do 6. lijepo i toplo, a tada do 9. vjetrovito, zatim od 18. opet lijepo i suho, tako da suša utječe na poljoprivredu; od 19. do 24. promjenljivo, od 25. do 29. lagana kiša, a 30. lijepo.

Lipanj (juni): Početak mjeseca lijep je i sunčan, sve do 8.; 9. i 10. trajna kiša, za kojom dolaze jutarnje magle sve do 13.; do 23. vrijeme je promjenljivo s kratkotrajnim kišama, a zatim opet dolazi lijepo vrijeme i traje do konca mjeseca.

Srpanj (juli): Od 1. do 4. velika vrućina, od 5. do 19. promjenljivo s kišom, poslije lijepo vrijeme do konca mjeseca.

Kolovoz (august): 1. i 2. velika vrućina i sparina, od 3. do 5. promjenljivo, a tada do 19. kiša; 20. lijepo i sunčano, ali do kraja mjeseca nestalno vrijeme.

Rujan (septembar): Do 4. toplo, zatim nagla kiša i grmljavina, a potom sve do 20. lijepo i toplo; posljednjih deset dana nestalno vrijeme s povremenom kišom.

Listopad (oktobar): Početak mjeseca kišovit, sve do 13.; 14. oblačno i mutno, 15. i 16. kišovito, pa do 24. lijepo; 25. kišovito, od 26. do 28. lijepo, od 29. do konca mjeseca maglovito i hladno.

Studen (novembar): Početak mjeseca je lijep sve do 5.; od 5. do 6. vjetar, od 7. do 10. laka kiša, a tada sve do 16. lijepo, ali jutrom maglovito; od 17. do 25. sumorno i hladno, a potom do konca mjeseca kiša.

Prosinac (decembar): 1. lijepo, od 2. do 15. nestalno i vjetrovito, od 16. do 20. studeno, od 21. do 29. sumorno i snijeg, a od tada do kraja mjeseca i godine veoma hladno.

Tako "Stoljetni kalendar" o vremenu u 2005. godini. Koliko su ta predviđanja točna, moći ćemo se i sami uvjeriti.

Stare jeronimske "Danice" obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: *"Tako 'Stoljetni kalendar', a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci"*.

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

Zapovjedni blagdani su **sve nedjelje** u godini (tu spadaju naravno i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti** i **Božić**. Više **nisu zapovjedni** blagdani: Sv. tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začeće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih još rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post i nemrs** na *Pepelnicu* i na *Veliki petak*. **Zakon nemrsa** obvezuje i u **sve petke u godini**, ako petkom ne dođe svetkovina, ali umjesto toga nemrsa u petke izvan korizme mogu vjernici odabrati drugo djelo pokore ili kakvo karitativno djelo.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa do konca života, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli 60. godinu. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

(stanje 30. IX. 2004.)

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA IVAN PAVAO II.

Vodi Crkvu od 16. listopada 1978.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

I. OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je prvi put 50. godine u Jeruzalemu. Posljednji opći koncil održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA uži je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put se takva sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku službu prema vjernicima te zemlje.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši Papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad Papa umre - ako nisu navršili 80 godina - biraju njegova nasljednika.

D r ž a v n i t a j n i k (kardinal Angelo Sodano) najbliži je Papin suradnik. Državni tajnik vodi središnju ustanovu Svete Stolice - Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere. U njezinu sastavu nalazi se Središnja teološka komisija i Papinska biblijska komisija a na čelu joj je prefekt - kardinal Joseph Ratzinger; 2. Kongregacija za istočne Crkve; 3. Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Kongregacija za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Kongregacija za biskupe; 6. Kongregacija za evangelizaciju naroda (misije); 7. Kongregacija za klerike; 8. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, 9. Kongregacija za katolički odgoj.

PAPINA SUDIŠTA

1. Rimska Rota, 2. Apostolska signatura, 3. Apostolska pokorničarna

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćanstva, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće "Cor unum" (za karitativnu djelatnost), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za dijalog među religijama, 10. Vijeće za kulturu, 11. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja.

UREDI DOBARA

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALI ORGANI I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće; Služba za Papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; Vatikanski tajni arhiv; Vatikanska tajna knjižnica i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATA

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Đakovačku, Varaždinsku, Požešku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolita: msgr. JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. VLADO KOŠIĆ i msgr. JOSIP MRZLJAK. Varaždinski biskup: msgr. MARKO CULEJ. Požeški biskup: msgr. dr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ. Biskup Đakovačke i srijemske biskupije: msgr. dr. MARIN SRAKIĆ te srijemski generalni vikar msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ; pomoćni biskup msgr. ĐURO HRANIĆ. Vladika križevački: msgr. SLAVOMIR MIKLOVŠ.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup i metropolita splitski: msgr. dr. MARIN BARIŠIĆ, nadbiskupi u mirovini: msgr. FRANE FRANIĆ i msgr. ANTE JURIĆ. Biskup dubrovački: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ. Biskup hvarski: msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. ANTE IVAS.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, Krčku, Porečko-pulsku i Gospićko-senjsku biskupiju. Nadbiskup i metropolita riječki: msgr. IVAN DEVČIĆ; nadbiskup u mirovini: msgr. JOSIP PAVLIŠIĆ. Biskup krčki: msgr. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: msgr. IVAN MILOVAN, a s njim je i biskup u mirovini msgr. ANTUN BOGETIĆ. Biskup gospićko-senjski: msgr. MILE BOGOVIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. IVAN PRENĀA, nadbiskup zadarski, a uz njega je i nadbiskup u mirovini msgr. MARIJAN OBLAK.

VOJNI ORDINARIJ: msgr. JURAJ JEZERINEC, biskup.

CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku i Skopsko-prizrensku ("ad instar") biskupiju. Kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup je i metropolita vrhbosanski; msgr. dr. PERO SUDAR, pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski: msgr. RATKO PERIĆ. Biskup skopsko-prizrenski i apostolski vizitator za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. JOAKIM HERBUT; pomoćni biskup msgr. KIRO STOJANOV za katolike Makedonce. Kosovska apostolska administratura: msgr. MARK SOPI. Egzarh za katolike istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori: dr. ĐURO DŽUDŽAR.

CRKVA U SRBIJI I CRNOJ GORI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolita msgr. STANISLAV HOČEVAR, nadbiskup u mirovini msgr. FRANC PERKO.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. JÁNOS PÉNZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: msgr. LÁSZLÓ HUZSVÁR

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ZEF GASHI, nadbiskup barski; msgr. PETAR PERKOLIĆ (u mirovini).

KOTORSKA BISKUPIJA: msgr. ILIJA JANJIĆ, biskup kotorski (Splitska metropolija).

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je msgr. IVAN PERO GRGIĆ.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju.

Papa Ivan Pavao II. potvrdio je ustanovu Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore. Za predsjednika je izabran msgr. STANISLAV HOČEVAR, a za potpredsjednika msgr. JÁNOS PÉNZES.

APOSTOLSKE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Srbiji i Crnoj Gori:
nadbiskup msgr. EUGENIO SBARBARO.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj:
nadbiskup msgr. FRANCISCO JAVIER LOZANO.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Sloveniji:
nadbiskup msgr. SANTOS ABRIL Y CASTELLO.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msgr. NIKOLA ETEROVIĆ, generalni tajnik Sinode biskupa. Msgr. MARTIN VIDOVIĆ, apostolski nuncij u Bjelorusiji. Msgr. EMILIO OGNJENIĆ, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedesu (Argentina). Msgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup Rancaque (Čile). Pomoćni biskup: msgr. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ. Msgr. BLAŽ ČUPIĆ, biskup u Rapid Cityju (SAD). Msgr. GERARD ŽERDIN, biskup u Peruu.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA

2005. godina = 5765./5766. židovska godina

PURIM:	25. III. 2005.
PESAH:	od 24. IV. do 1. V. 2005.
JOM HA'ŠOA (Dan holokausta):	6. V. 2005.
JOM HA'ATZMAUT (Dan nezavisnosti):	12. V. 2005.
ŠAVUOT:	13./14. VI. 2005.
ROŠ HA'ŠANA 5766:	4./5. X. 2005.
JOM KIPUR (Dan pomirbe):	13. X. 2005.
SUKOT:	od 18. X. do 25. X. 2005.
SIMHAT TORA:	26. X. 2005.
HANUKA:	od 26. XII. 2005. do 1./2. I. 2006.

VAŽNIJI DATUMI U HIDŽRETSKOM (MUSLIMANSKOM) KALENDARU TIJEKOM 2005. - 1425./1426. godine

Jevmul-l-Arefe - Dan Arefata:	20. I. 2005.(09. 12. 1425.)
Kurbanski - Hadži Bajram (1. od 4 dana):	21. I. 2005.(10. 12. 1425.)
Nova hidžretska (muslimanska) 1426. godina:	10. II. 2005.(01. 01. 1426.)
Jevmu-l-Ašure - Ašura:	19. II. 2005.(10. 01. 1426.)
Mevlud - Dan rođenja Muhameda a.s.:	21. IV. 2005.(12. 03. 1426.)
Lejletu - I - Regaib - Mubarek noć:	11. VIII. 2005.(06. 07. 1426.)
Lejletu - I - Mi'radž - Mubarek noć:	31. VIII. 2005.(26. 07. 1426.)
Lejletu - I - Berat - Mubarek noć:	18. IX. 2005.(14. 08. 1426.)
Početak islamskog posta - Ramazan:	4. X. 2005.(01. 09. 1426.)
Dan pobjede na Bedru:	20. X. 2005.(17. 09. 1426.)
Dan oslobođenja Mekke:	23. X. 2005.(20. 09. 1426.)
Ramazanski Bajram - (1. od 3 dana):	3. XI. 2005.(01. 10. 1426.)

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla:	25. I.	(Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića:	16. III.	
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.	
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénzesa:	18. VI.	
Dan o. Gerarda Tome Stantića:	24. VI.	(Sombor - karmelićani)
Blagoslov svijeća od groma:	26. VI.	(Bač - Sombor)
Dužijanca:	14. VIII.	(Subotica)
Bunaričko proštenje:	27. i 28. VIII.	
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	24. - 25. IX.	
Hodočašće Gospi Radosnoj:	2. X.	(Bač - franjevci)
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.	
Sv. Terezija Avilska - zaštitnica katedrale i grada Subotice:	15. X.	

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI

HKD SV. JERONIMA izdaje časopis:

- HKR "MARULIĆ", dvomjesečnik za književnost i kulturu

Periodične publikacije drugih naših nakladnika:

- ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BETANIJA, časopis za bolesnike, Zagreb (5 puta godišnje)
- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BRAČKA CRKVA, list župa na otoku Braču, Supetar
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK HRVATSKOG KATOLIČKOG LIJEČNIČKOG DRUŠTVA, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, izdaje Salezijanski katehetski centar, Zagreb
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LADONJA, vjerski informativno-kulturni list, Pazin
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik "Glasa Koncila" za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- MOSTOVI, list Slunjskog dekanata, Slunj
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- POLJICA, list Poljičkog dekanata, Gata
- RADOSNA VIJEST, misijski časopis, Sarajevo
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SLUŽBA BOŽJA, liturgijski časopis, dvomjesečnik, Makarska
- SVETA BAŠTINA, informativni list, Tomislavgrad
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK BISKUPIJE ZAGREBAČKE, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE, mjesečnik, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički mjesečnik, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, glasilo Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral, Zadar
- ŽUMBERAČKI KRIJES - godišnjak Žumberačkog vikarijata

(Preuzeto iz "Danica 2005 - hrvatski katolički kalendar", str. 37)

Msgr. dr. Ivan Péntzes, subotički biskup

RIJEČ UREDNIKA

Dragi Štioče!

Ove godine je Subotička Danica okrenuta životu. Okrenuta je Kruhu Života i onome koji za sebe reče da je život. Godina 2005. Godina je Euharistije. Mi smo svake nedjelje na Euharistiji. Primamo Kruh života u sve-toj Pričesti. Neka Godina Euharistije rodi u nama više od vjere: iskustvo onoga što sveti Ćiril Aleksandrijski zapisa: Kao što dva istopljena komada voska čine jedno, onaj tko prima pričest tako je sjedinjen s Kristom da je Krist u njemu i on u Kristu. Upravo zato pročitajte što Petar naših dana govori kad se u ime svih nas obraća Isusu s molbom: Ostani s nama, Gospodine. Dr. Andrija Kopilović prikazuje dokument: Godina Euharistije - savjeti i prijedlozi.

Urednik Zvonika Andrija Anišić ukazuje na ljepotu bračne ljubavi. O plodnosti bračne ljubavi, o obitelji skupiše dosta Vesna i Ladislav Huska: Kad dijete upita o smrti... otac u obitelji... kako smo djeci dali imena... i ono neugodno: posao ili obitelj. Ima li još ljubavi na našem kontinentu, koji biskup dubrovački hrabri riječima Ivana Pavla II: Europo trećeg tisućljeća - neka ti ne klonu ruke. Doprinosi li sredstva javnog priopćavanja vjeri? - odgovora nam naš rimski đak, svećenik Mirko Štefković. Sombor i Bačka još su pod dojmom stoljetnog somborskog karmelićanskog samostana o kojem piše mr. Mato Miloš, a vjerna suradnica naše Danice, s. Blaženka Rudić piše o stoljetnom služenju sestara dominikanki okupljenih u Kongregaciju sestara dominikan-ki svetog Anđela čuvara. Polako, ali sigurno izlazi jedan novi leksikon. O njemu govori urednik dr. Slaven Bačić. Plodnosti bačke zemlje je pridonio naš kandidat za sveca, o tome piše karmelićanin o. Ante Stantić.

Danica piše i o ekumenskim inicijativama Svetoga Oca ali i naše mjes-
ne Crkve. Prolistajte Danicu da doživite više od 17 stoljeća stare kršćanske
korijene mučeničkog Srijema.

Koji vole narodno blago, pročitat će iz pera Alojzija Stantića o nekim
vjerovanjima bunjevačkih Hrvata, a tko ne zna kako se u Bregu slavi Božić,
naći će lijepe tekstove Zlatka Gorjanca. Josip Dumendžić nam progovara
svatovskim pjesmama u Bođanima. Naći ćete i pučke pripovijesti iz jugoza-

padne Bačke. O sretnom broju 13 piše Alojzije Stantić, a u rubrici korisno ćete naći po nešto što još niste znali. Rubriku mladih je uredio gimnazijalac Petar Gaković. Naći ćete literarne radove, fotografije iz života mladih, čitajte o velikom skupu mladih sjeverne Bačke: o Čikerijadi, koju je pokrenuo mladi svećenik dr. Marinko Stantić. Ima Danica i duhovnoga štiva za mlade.

Da Papa voli djecu - svjedoči i Subotička Danica. Evo Papine poruke djeci i ministrantima. Djeca sudjeluju u životu svoje mjesne crkve. Djeca pjevaju na Zlatnoj harfi. Mali su suradnici Danice dali svoj doprinos likovnim radovima. Što maleni misle o Euharistiji. U dječjoj rubrici progovara uvjerljivi i iskreni duhovni svijet najmlađih.

Bački Monoštor je u Bačkoj prvi poslije Tavankuta od Hrvatske matice iseljenika dobio naslov NAJ-SELA. Što je Monoštorcima tom prilikom rekao svećenik dr. Andrija Kopilović. Čitajte koje se nove knjige mogu naći na policama naših knjižara. O tome piše Katarina Čeliković. Koga ne bismo smjeli zaboraviti?

Danicu nije iznevjerio profesor dr. Cindrić. Ovoga puta predstavlja dvije nove sorte vinove loze - Pannonia i Morava.

Rubriku zdravlja i medicine popunjava dr. med. Antun Lisec iz Zagreba o tome zašto Crkva zabranjuje umjetne oplodnje, dok mr. sc. med. dr. Ruža Sente iz Subotice, kao dermatovenerolog i specijalist socijalne medicine piše o malignom melanomu kože.

Evo i novine: Danica nudi Štivo za trenutke odmora, da vidite što je u svom neobjavljenom romanu napisala studentica Željka Zelić. Časna sestra Margita Gasparovská nam nudi kratke priče, a Antonija Piuković svoje bilješke s hodočašća po Isusovoj domovini. Pročitajte što je o slikaru Kasparu Schleibneru, koji je oslikao nekoliko svodova i prelijepu sliku svete obitelji u subotičkoj stolnoj bazilici svete Terezije, zahvaljujući dekanu Bogoslovnog fakulteta sveučilišta u Budimpešti, doznao Stjepan Beretić.

Godina je Presvete Euharistije. A Euharistija je tijelo Sina Čovječjeg, dano za hranu, ona je njegovo tijelo u svom proslavljenom stanju nakon uskrsnuća. S Euharistijom blagujemo "tajnu uskrsnuća". Stoga sveti Ignacije Antiohijski s pravom naziva euharistijski kruh lijekom besmrtnosti. Pomogla Vam i ova Danica, da se po svetoj Pričesti i Vi nađete u Kristu i on u Vama kao što dva istopljena komada voska čine jedno.

Uzmite i čitajte! Malo stane u uvodnu riječ.

Stjepan Beretić

PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU

Euharistija otajstvo svjetla

/Odlomak iz Apostolskog pisma "Ostani s nama, Gospodine"/

"Protumači im što u svim Pismima ima o njemu" (Lk 24,27)

11. Izvještaj o ukazanju uskrsloga Isusa dvojici učenika na putu u Emaus pomaže nam da u žarište stavimo prvi vid euharistijskoga otajstva, koji uvijek mora biti prisutan u pobožnosti Božjega naroda: Euharistija otajstvo svjetla! U kojem se smislu to može reći, i što sve iz toga proizlazi za kršćansku duhovnost i kršćanski život?

Isus je označio sebe samoga "svjetlom svijeta" (Iv 8,12), a ta je njegova vlastitost dobro vidljiva u onim trenucima njegova života, kao što su Preobraženje i Uskrsnuće, u kojima jasno isijava njegova božanska slava. U Euharistiji je međutim Kristova slava zakrivena. Euharistijski je sakrament u punom smislu "mysterium fidei - otaj-

stvo vjere". Ipak, upravo po otajstvu svoje potpune skrivenosti Krist postaje otajstvom svjetla, zahvaljujući kojemu se vjernik uvodi u dubine božanskoga života. Nije lišena sretne intuicije činjenica da slavna Rubljevova ikona Trojstvo na izrazit način postavlja Euharistiju u središte trojstvenoga života.

12. Euharistija je svjetlo ponajprije stoga što u svakoj misi služba Riječi Božje prethodi euharistijskoj službi, u jedinstvu dvaju "stolova", stola Riječi i stola Kruha. Ta veza osobito izranja iz euharistijskoga govora u Evanđelju po Ivanu, gdje Isusov navještaj ide od osnovnoga predstavljanja njegova otajstva do ilustracije upravo euharistijske dimenzije: "Tijelo je moje jelo istinsko, krv je moja piće istinsko" (Iv 6,55). Znamo da je to uzbunilo veći dio njegovih slušatelja, što je navelo Petra da kao glasnogovornik ostalih apostola i Crkve svih vremena kaže: "Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga!" (Iv 6,68). U izvještaju o učenicima iz Emausa sam Krist uzima riječ da pokaže, "počevši od Mojsija i svih proroka", što "sva Pisma" donose o otajstvu njegove osobe (usp. Lk 24,27). Od njegovih riječi "gore" srca učenika, njegove riječi ih izuzimaju iz tame žalosti i očaja, te u njima potiču želju da ostanu s Njime: "Ostani s nama, Gospodine" (usp. Lk 24,29).

13. Volja otaca II. vatikanskog sabora, u Konstituciji Sacrosanctum Concilium, bila je da "stol Riječi" obilno otvori vjernicima bogatstva Pisma. Stoga su dopustili da u liturgijskome slavlju osobito biblijska čitanja budu ponuđena na svima razumljivome jeziku. Kad se u Crkvi čita Sveto pismo, sam Krist govori. U isto su vrijeme preporučili da predvodnik slavlja kao dio samoga bogoslužja održi homiliju, koja treba oslikati Riječ Božju i aktualizirati je u kršćanskome životu. Četrdeset godina nakon Koncila, Godina Euharistije može biti važna prigoda da se kršćanske zajednice pod tim vidom preispitaju. Doista, nije dovoljno da se biblijski odlomci navijeste na razumljivome jeziku, ako taj navještaj nije praćen onom brigom, onom prethodnom pripremom, onim pobožnim slušanjem, onom meditativnom tišinom, koji su potrebni da bi Riječ Božja dotakla život i prosvijetlila ga.

"Prepoznaše ga u lomljenju kruha" (Lk 24,35)

14. Značajno je da su dvojica učenika iz Emausa, prikladno pripravljeni Gospodinovim riječima, prepoznali Gospodina dok su bili za stolom u jednostavnoj gesti "lomljenja kruha". Jednom kad su umovi prosvijetljeni, a srca ugrijana, znakovi "govore". Euharistija se sva odvija u dinamičnom ozračju znakova koji u sebi nose zbijenu i sjajnu poruku. I upravo se putem znakova otajstvo na neki način otvara očima vjernika.

Kao što sam podcrtao u enciklici *Ecclesia de Eucharistia*, važno je da nijedan vidik toga Sakramenta ne bude zasjenjen. U čovjeku je, naime, uvijek prisutna napast da svede Euharistiju na vlastite dimenzije, dok se zapravo on mora otvoriti dimenzijama Otajstva. "Euharistija je preveliki dar da bi podnosio dvoznačnosti i umanjivanja".

15. Nema sumnje da je najočitija dimenzija Euharistije dimenzija gozbe. Euharistija je rođena, uvečer Velikoga četvrtka, u ozračju pashalne večere. Ona stoga u svojoj strukturi nosi upisan smisao sustolništva: "Uzmite i jedite... I uze čašu... i dade im govoreći: Pijte iz nje svi..." (Mt 26,26.27). Ovaj vid dobro izriče odnos zajedništva što ga Bog želi uspostaviti s nama i što ga mi međusobno moramo razviti.

Ne može se, međutim, zaboraviti da euharistijska gozba ima i duboko i prvotno žrtveni smisao. U njoj nam Krist prikazuje žrtvu jednom zauvijek ostvarenu na Golgoti. Iako je u njoj prisutan kao uskrsli, On nosi znakove svoje muke, čiji je svaka sveta misa "spomen-čin", kao što nas na to podsjeća i liturgija uzvikom nakon posvećenja: "Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo...". U isto vrijeme, dok uprisutnjuje prošlost, Euharistija usmjerava prema budućnosti posljednjega Kristova dolaska, na kraju povijesti. Taj "eshatološki" vid daje euharistijskome sakramentu dinamiku koja privlači i koja kršćanski hod obogaćuje korakom nade.

"Ja sam s vama u sve dane..." (Mt 28,20)

16. Sve ove dimenzije Euharistije isprepliću se u jednom vidu koji više od svih drugih stavlja na kušnju našu vjeru: to je otajstvo "realne" prisutnosti. Sa svom predajom Crkve, vjerujemo da je, pod euharistijskim prilikama, Isus stvarno prisutan. To je prisutnost - kako je to uspješno razložio papa Pavao VI. - koja se naziva "realnom" ne isključivo, gotovo kao da drugi oblici prisutnosti ne bi bili stvarni, nego antonomastički, jer po njoj čitav Krist postaje bitno prisutan u stvarnosti svoga tijela i svoje krvi. Zato vjera od nas traži da pred Euharistiju stanemo sa sviješću da se nalazimo pred samim Kristom. Upravo njegova prisutnost daje ostalim dimenzijama - gozbi, spomen-činu Pashe, eshatološkom navještaju - značenje koje daleko nadilazi običnu simboliku. Euharistija je otajstvo prisutnosti, po kojemu se na najizvrsniji način ostvaruje Isusovo obećanje da će ostati s nama do svršetka svijeta.

Slaviti, klanjati se, razmatrati

17. Veliko otajstvo, Euharistija! Otajstvo koje ponajprije mora biti dobro slavljeno. Sveta misa treba naći svoje mjesto u središtu kršćanskoga života, a u svakoj zajednici treba učiniti sve da je se slavi na dostojan način, prema utvrđenim propisima, uz sudjelovanje naroda, služeći se različitim poslužiteljima u obavljanju za njih predviđenih zadataka, te uz ozbiljnu brigu posvećenu i sakralnosti koja mora pratiti pjesmu i liturgijsku glazbu. Jedan od konkretnih zadataka ove Godine Euharistije mogao bi biti i taj da se u svakoj župnoj zajednici temeljito prouče Principi i norme za uporabu Rimskoga misala. Povlašteni put kojim možemo biti uvedeni u otajstvo spasenja ostvareno u svetim "znakovima" ostaje taj da vjerno slijedimo tijekom liturgijske godine. Pastiri neka se založe u "mistagoškoj" katehezi, toliko dragoj crkvenim ocima, koja pomaže da se otkriju značenja liturgijskih gesta i riječi,

omogućujući vjernicima da od znakova prijeđu k otajstvu, te u njega uključe sve svoje postojanje.

18. Potrebno je posebice njegovati, kako u slavljenju mise tako i u štovanju Euharistije izvan mise, živu svijest o stvarnoj Kristovoj prisutnosti, vodeći računa da je se svjedoči bojom glasa, gestama, pokretima, čitavim svojim držanjem. U tom smislu propisi podsjećaju - a i sam sam imao priliku to nedavno podcrtati - na važnost koja mora biti dana trenucima šutnje bilo prilikom slavlja bilo prilikom euharistijskoga klanjanja. Neophodno je, jednom riječju, da sav način pristupanja Euharistiji od strane poslužitelja i vjernika bude prožet krajnjim poštovanjem. Isusova prisutnost u svetohraništu mora predstavljati neku vrstu privlačne točke za sve veći broj duša u Njega zaljubljenih, sposobnih da dugo ostanu slušati Njegov glas i gotovo mu čuti otkucaje srca. "Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin!" (Ps 34,9).

Euharistijsko klanjanje izvan mise neka postane, tijekom ove godine, osobiti zadatak za pojedine župne i redovničke zajednice. Ostanimo dugo prostrti pred Isusom prisutnim u Euharistiji, ispravljajući svojom vjerom i svojom ljubavlju zapostavljenost, zaboravljenost, pa čak i uvrede što ih naš Gospodin mora podnositi u tolikim dijelovima svijeta. Produbimo u klanjanju svoju osobnu i zajedničku kontemplaciju, služeći se i molitvenim predlošcima koji uvijek trebaju biti prožeti Riječju Božjom i iskustvom tolikih davnih i suvremenih mistika. I sama krunica, razumljena u svome dubokom smislu, biblijskom i kristocentričnom, kako sam preporučio u svome apostolskom pismu Rosarium Virginis Mariae, može biti osobito prikladan način euharistijskog razmatranja, ostvarenog pod Marijinim vodstvom.

Neka se ove godine osobitim žarom proživi svetkovina Tijelova uz tradicionalnu procesiju. Vjera u Boga koji je, utjelovivši se, postao našim suputnikom neka bude proglašena svuda, a posebice na našim ulicama i među našim kućama, kao izraz naše zahvalne ljubavi i kao neiscrpni izvor blagoslova.

Ivan Pavao II.

*Kad sam gdje god u vedroj, svijetloj, sunčanoj prirodi,
pa pomislim na svoje osjećaje kod Pričesti,
čudno mi je, kao da je to bio neki san, tajinstven,
čudan i lijep san, neki osjećaj,
neko ozračje, kojeg sada nemam,
a kad sam u tom osjećaju, zaboravim sve,
samo nešto vuče, neodoljivo vuče.*

Bl. Ivan Merz

DOKUMENT

“GODINA EUHARISTIJE - SAVJETI I PRIJEDLOZI”

OD 14. LISTOPADA 2004.

- KRATKI KOMENTAR -

Poznato je svima da je Papa ovu godinu proglasio euharistijskom. To je učinio Apostolskim pismom “Ostani s nama, Gospodine”. Pismo je utemeljeno na iskustvu dvojice učenika iz Emausa. Euharistijska duhovnost živi iz vjere ali i hrani vjeru. Krista se sluša, ali ne samo umom nego i srcem “Gorjelo je srce naše...”, stoga su i zamolili Gospodina “Ostani s nama...”. Tek kada je ostao s njima i “lomio kruh”, oni su ga prepoznali. Taj čin prepoznavanja ih je potaknuo da budu vjerovjesnici susreta s Kristom. Apostolsko pismo jedno je od najkraćih u pontifikatu Ivana Pavla II. Međutim, u sebi sabire kratko sve dokumente koje je ovaj Papa napisao o temi Euharistije.

Apostolsko pismo “Ostani s nama, Gospodine” prati još jedan dokument koji je izdala Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata: “Godina Euharistije - savjeti i prijedlozi”. Ovaj dokument je neobična pomoć konkretnom pastoralnom radu. Sadržaj mu je sljedeći: Uvod, Sažetak pet poglavlja: Nacrt dokumenta, Upute za štovanje, Vodič kroz euharistijsku duhovnost, Inicijative i pastoralni zadaci, Kulturološko putovanje; lista dokumenata čije su skraćenice korištene; tekst pet poglavlja i Zaključak. Po poglavljima to izgleda ovako:

1. NACRT DOKUMENTA: Vjera u Euharistiju, Euharistijsko slavlje i štovanje Euharistije izvan Mise, Euharistijska duhovnost, Marija: slika “Euharistijske” Crkve, Sveci kao svjedoci euharistijskog života;

2. UPUTE ZA ŠTOVANJE: Nedjelja, Uskrsno bdjenje i pričest, Veliki četvrtak, Svetkovina Tijelova, Slavlje Euharistije i Časoslov, Euharistijsko klanjanje, Euharistijska procesija, Euharistijski kongresi;

3. VODIČ KROZ EUHARISTIJSKU DUHOVNOST: Briga za svijet, Obraćanje, Spomen, Žrtva, Zahvala, Kristova prisutnost, Zajedništvo i milosrđe, Šutnja, Klanjanje, Radost, Poslanje;

4. INICIJATIVE I PASTORALNI ZADACI: Biskupske Konferencije, Biskupije, Župe, Svetišta, Samostani, Vjerska udruženja i Instituti, Sjemeništa i Kuće za formaciju, Udruge, Pokreti i Bratovštine.

Iz samoga nacrtu dokumenta vidi se njegovo bogatstvo. Jasno, u ovom kratkom prikazu ne možemo se poslužiti svim onim što dokument nudi. Nadamo se da će se on uskoro pojaviti u hrvatskom prijevodu i biti dostupan svakom svećeniku i vjerniku. Međutim, sami naslovi sugeriraju i neke konkretne zadatke.

U uvodu se primjećuje da je ova nova inicijativa Svetog Oca stigla nedugo nakon zaključenja godine Krunice: Godina Euharistije je od listopada 2004. do listopada 2005. Ima povezanosti između ove dvije inicijative, kako je već okvirno Papa nagovijestio u Apostolskom pismu "Ulaskom u treće Tisućljeće", stavljajući lice Kristovo u središte obveza Crkve koja hodi putem II. vatikanskog Koncila i Velikog Jubileja.

"Sada," nastavlja se u Uvodu, "Godina Euharistije... nudi nam važnu pastoralnu mogućnost za cijelu kršćansku zajednicu da bude pažljivija i ubuduće učini ovu divnu Žrtvu i Sakrament srcem svoga života."

Sveti Otac ostavlja mjesnim Crkvama da pripreme inicijative za ovu godinu. Zamolio je, ipak, Kongregaciju za Bogoštovlje i disciplinu sakramenata da ponudi "savjete i prijedloge" koji bi mogli biti svima korisni, pastoralnim djelatnicima i pomoćnicima, na svakom stupnju, koji su pozvani da daju svoj doprinos, kao što smo sada prikazali.

"To je suština ovog priručnika. Ne pretendira da bude iscrpan, nego radije sebe ograničava da daje, jednostavnim stilom, neke djelotvorne sugestije."

Kongregacija ukazuje na nekoliko važnih zadataka na župnoj i biskupijskoj razini: kako započeti Godinu Euharistije. Ohrabruje izradu dokumenta o Godini Euharistije s Pastoralnim planom i programom za svaku župu i biskupiju. Da pridaju osobitu pažnju Godini Euharistije i prizovu pozornost svećenika i vjernika na doktrinarne i pastoralne probleme u svojim zemljama. Teme su: problem manjka svećeničkih zvanja; žalosni izostanak vjernika s nedjeljnih misa; napuštanje prakse euharistijskog klanjanja. Predlaže se održavanje nacionalnog euharistijskog kongresa i pozivaju se univerziteti, fakulteti i sjemeništa da duboko obrađuju teološki euharistijske teme.

Biskupijama dokument upućuje ohrabrenje da bolje upoznaju svece koji imaju posebnu povezanost s dotičnom biskupijom i koji su se isticali po svojoj ljubavi prema Euharistiji. Snažno se ističe važnost vječnog klanjanja pred Presvetim Sakramentom u crkvama i kapelama, osobito u vrijeme koje je prikladno za župljane. U dodatku Kongregacija predlaže organiziranje euharistijskog klanjanja za mlade oko Cvjetnice. Preporuča se ostaviti više prostora za dobro obrađene teme o Euharistiji u biskupijskim časopisima, Internet stranicama, kao i na lokalnim radio i televizijskim postajama.

Tekst nam poziva u pamet Papin poziv da se uloži svaki mogući napor da nedjeljna sveta misa zauzme središnje mjesto u župi. U dodatku ističe važnost poučavanja vjernika pravilnom ponašanju kada uđu u crkvu, pomaže im da se tokom mise nutarnje pripreme, osobito u najvažnijim trenucima i poučava ih također vanjskom učešću. Župe, nastavlja se u tekstu, trebaju potpomagati euharistijsko štovanje, kako osobnu tako i zajedničku molitvu pred Presvetim Sakramentom, to jest pohod Presvetom Sakramentu, klanjanje i euharistijski blagoslov i duhovnu potporu onima koji žive u specijalnim okolnostima, i koji ne mogu primiti pričest iako prisustvuju misi.

Predlaže se da samostani, redovničke zajednice i Instituti organiziraju meditacije na temu što djelotvornijeg i doživljenog euharistijskog slavlja u zajednici, ispravnost liturgijskih propisa i osobnu euharistijsku gorljivost, kao

i da predvide mogućnost sve većeg broja sati za klanjanje pred Presvetim Sakramentom.

Napokon, dokument naglašava da je u sjemeništima i odgojnim zavodima koji su na izvjestan način bliski s latinskim i Gregorijanskim koralom, neophodno da mole i pjevaju na latinskom. Također moli da tabernakul bude na prikladan način smješten u prostor predviđen za privatnu molitvu.

U zaključku, tekst potvrđuje da "uspjeh ove Godine nesumnjivo ovisi o dubini vaše molitve. Mi smo pozvani da slavimo Euharistiju, da je primimo i da joj se klanjamo vjerom svetaca. /.../ Ova specijalna godina mora nam pomoći da susretnemo Isusa u Euharistiji i da živimo po Njemu".

Dokument je dakle konkretna pomoć svakom svećeniku i vjerniku. Iz samih naslova vidi se težište cjelovite obnove vjere Crkve u najveće Otajstvo koje je "I dar i Otajstvo". Središnji događaj je sveta misa i način na koji se ona slavi. Dakle, tumačiti misu, pripremati misu, doživjeti misu i iz mise ponijeti poslanje za svagdašnji život i kršćansko svjedočenje. Na drugom mjestu, ali ne manje važnom, štovanje je Presvete Euharistije izvan mise: klanjanja, euharistijska duhovnost, procesije, blagoslovi... Konačno, to su one manifestacije koje produbljuju vjeru i daju doživljaj osnovnog euharistijskog obilježja Crkve. Sve je ovo moguće samo uz planirani rad, autentična tumačenja i pouke, suradnjom i zauzetošću svih vjernika u Crkvi. Pred nama je dakle ova godina okrenuta intenzivnim poukama, susretima, doživljajima i velikoj duhovnoj obnovi.

Badnje večē

Pun je misec zaplovio
iznad mirnog grada,
Badnje večē tiho teče
srca puna nada.

U kućama žamor, srića
radost, dičja graja,
a na modrom nebu plovi
snop blistavog sjaja.

Sa crkvenog tornja bruje
zvuci naših zvona,
ulicama bat koraka
božićna kolona.

Prazna srca traže ljubav
tužna malo sriće,
siromašak komad kruva
kraj božićne sviće.

Sa zvizdama misec plovi
a anđeli prave pir,
u jaslice Krist dolazi
svima nosi blažen mir.

Cecilija Miler

MARIJA I MLADOMISNIK

Na tvom putu do Božjeg oltara
sreo si često onu Najsvetiju.
Sreo si, brate, nebesku Majku,
sreo si Mariju.

Jer, Marija je ona
koja je tebe Isusu dala.
Ona je tvoju dušu od početka
ko nježni cvjetak za Njeg njegovala.

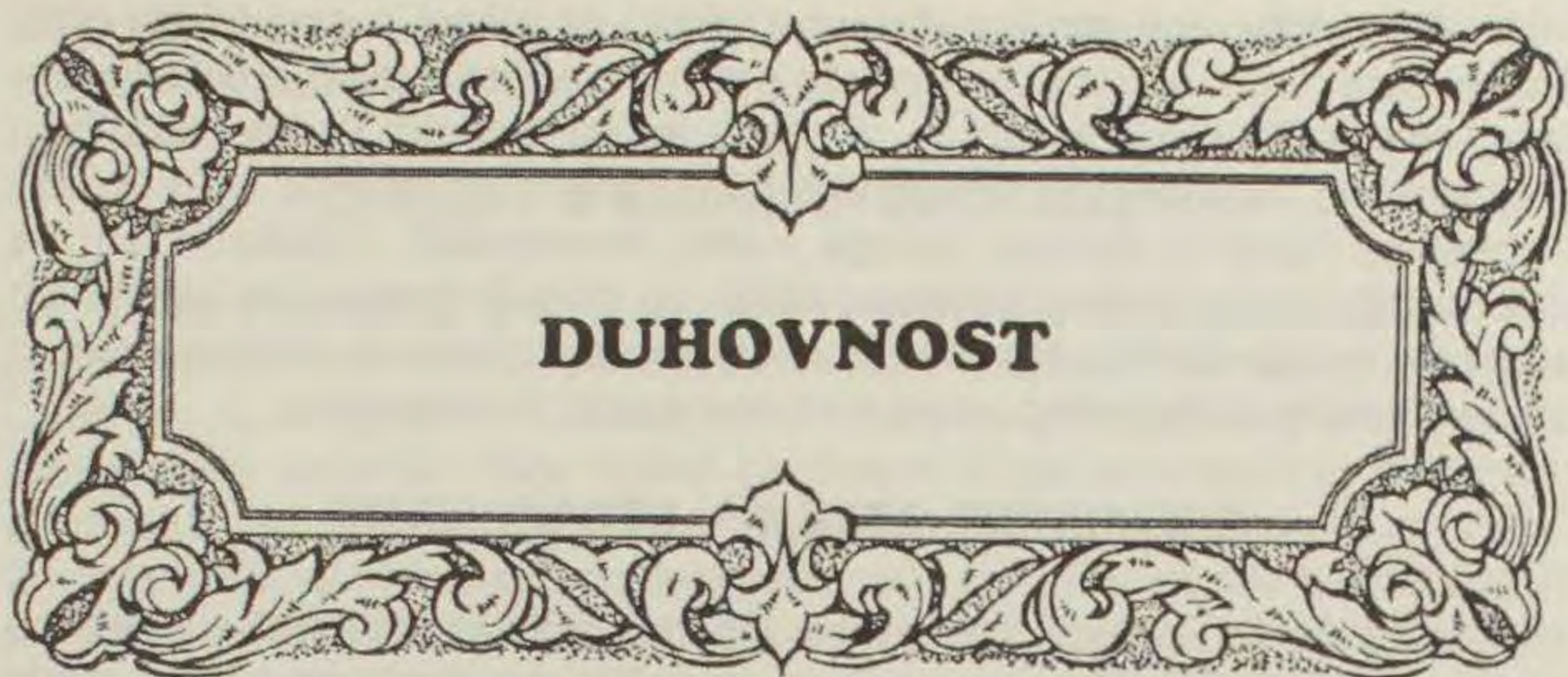
Prošao si njome kroz tjeskobe mnoge
oluje, napasti mladomisničkog doba.
I vjeruj, ako ljubio je budeš,
ona će te čistog sačuvat do groba.

Možda se plašiš životnog križa
Videći trnovit put kojim ćeš poći.
Ne boj se, Isus i Marija prošli su tuda
S tobom će i opet nanovo poći.

Putujući tako kroz život s njima
Ti ćeš zaboraviti na sebe samoga
I bit ćeš spreman i život žrtovati
Za Boga dragog i bližnjeg svoga.

Zato brate, i nebeska Majka
s tobom danas ovo slavlje slavi.
Zahvali joj se i zamoli je
Da te kroz život samog ne ostavi.

Kata Ivanković

DUHOVNOST

Andrija Anišić

LJEPOTA BRAČNE LJUBAVI

UVOD

Puno sam puta u zadnje vrijeme ponovio riječi: "Bračna ljubav i vjernost su u dubokoj krizi, valjda u najdubljoj od njene ustanove." Ponavljao sam to u propovijedima, na predavanjima... Ponešto i pisao o tom problemu. Ove godine bio sam "bombardiran" vijestima o brojnim rastavama. Među onima koji su se rastavili ima i onih koji su već proživjeli tridesetak godina u braku do onih koji su izdržali svega tri dana. Među rastavljenima ima i mojih poznanika i prijatelja. Ima i onih koje sam ja "vjenčao".

Poticaaj da o ovom pišem za ovogodišnju Danicu nisu ipak bili samo ovi tužni podaci. Bilo je i onih lijepih. Osobito mi je bilo drago zahvalno slavlje bračnih parova koji su ove godine proslavili svoje jubileje ili tzv. "okrugle" obljetnice bračnog života i u povjerenoj mi župi. Tridesetak bračnih parova, sa svojom djecom i unucima a neki i s praunucima, slavilo je Gospodina i zahvaljivalo mu na svojoj bračnoj ljubavi i vjernosti. Aleluja. Bilo je vrlo dirljivo. Bilo je i suza...

Isto tako lijepo je, dirljivo i dragocjeno slavlje "Dana trudnica" koji smo imali čak dva puta (u devetnici sv. Josipu i na blagdan sv. Roka) s cjelodnevnom klanjanjem koje smo prikazali kao zadovoljštinu za grijeh pobačaja i kao molitvu za pobjedu kulture života nad kulturom smrti. Sve je to bilo pod znakovitim geslom: "Hvalospjev životu".

Osim toga, još me je nešto ohrabrivalo da pišem o ovoj teškoj temi. Ove godine "latio" sam se, nakon više godina, završetka svog poslijediplomskog studija. Dok ovo pišem, u Zagrebu je, na sjednici Vijeća Katoličkog bogoslovnog fakulteta već prihvaćena tema mog magistarskog rada "Bračni i obiteljski moral u djelima biskupa Ivana Antunovića". Oduševile su me mnoge misli ovog našeg Velikana. Neke ću od njih prenijeti u posebnom poglavlju ovoga članka. Njegov doprinos vjersko-moralnom prosvjećivanju i održanju naših obitelji njegovoga vremena doista je dragocjen.

ČINJENIČNO STANJE - UZROCI KRIZE

Kao svećenik i teolog mogu u jednoj rečenici navesti uzrok suvremene krize braka i obitelji. Uzrok je, dakako, u neživljenju Božjega nauma glede braka i obitelji, ali i glede predbračne čistoće. Temelji (predbračni život) su loši, a onda ni zgrada (bračni i obiteljski život) ne može biti lijepa i čvrsta. Ove godine - i u našem tisku - čitali smo o poraznim podacima glede toga. Od pedeset tisuća ispitanika čak 7% mladića i djevojaka svoj prvi susret završi "u krevetu" a velika većina učini isti grijeh u toku prvih mjesec dana svoje "veze". Ipak, utješno je što 7% smatra da sa spolnim odnosima treba čekati do braka. Usudujem se čak ustvrditi da jedva 1% katolika ulazi u brak nevi/no. Uz to je veliki broj tzv. "divljih brakova" ili "brakova na probu". Mnogi mladići i djevojke žive par godina zajedno nevjenčano, a onda prave svatove, a mnoge takve veze se, naravno, i raspadaju... Sve je više i onih koji ne stupaju u brak iz različitih razloga. Jedan od najčešćih danas je "strah od odgovornosti" bračnog i obiteljskog života. Lakše je biti "slobodan". Isto je tako sve veći broj izvanbračnih veza, preljuba itd. Sve je to posljedica konzumističkog - uživalačkog mentaliteta današnjice: "Uzmi sve što ti život pruža..." ili: "Dobro je sve što služi mom užitku ili što je meni korisno", makar to trajalo samo časak. Naravno, pri tom se puno ne razmišlja o posljedicama, o budućnosti. One su, očito je - kobne.

IZLAZAK IZ KRIZE - POVRATAK BOŽJEM NAUMU

Izlazak iz krize braka i obitelji moguć je samo povratkom na izvore. Usklađivanjem s Božjim naumom. Zato u ovom svom radu, kao i ranijih godina, otvaram Rječnik biblijske teologije (RBT) i pratim što u Bibliji piše o braku, o bračnoj ljubavi. Misli koje sam smatrao značajnima navodim doslovno uz oznaku stupca u Rječniku. Prenosim i dosta citata iz Biblije, pa i dužih da čitatelji mogu manje listati, ali ima i dosta upućivanja na biblijska mjesta koja mogu provjeriti i pročitati. Ograničavam se samo na pojam braka i bračne ljubavi. O obitelji ću pisati iduće godine ako budem živ i ako budem u mogućnosti.

U drugom dijelu prenijet ću neke lijepe misli našeg velikana biskupa Ivana Antunovića o braku i obitelji koje imaju tako suvremenu poruku iako su napisane pred više od gotovo 150 godina. Radi lakše razumljivosti, zbog

starog jezika kojim je on pisao, učinit ću samo neznatne ispravke uz naznaku djela iz kojeg je citat uzet.

ŽENIDBA U NAUMU STVORITELJEVOM

Biblijski izvještaji o stvaranju završavaju prizorom utemeljenja ženidbe. Stoga s pravom možemo reći da je ženidba odnosno brak najstarija ljudska ustanova. U starijem, tzv. Jahvističkom izvještaju (Post 2) Bog svoj naum o braku izriče riječima: "Nije dobro da čovjek bude sam: načinit ćemo mu pomoć kao što je on" (2,18). Zanimljiv je taj opis. Bog najprije stvara ptice i životinje, dovodi ih čovjeku da im dade imena. No, čovjek nije zadovoljan ni prirodom ni pticama ni životinjama - domaćim i divljim (usp. 2,19 sl.), jer među njima nije vidio "pomoć kao što je on" (usp. 2,20). "Tada Jahve, Bog, pusti tvrd san na čovjeka te on zaspao, pa mu izvadi jedno rebro, a mjesto zatvori mesom. Od rebra što ga je uzeo čovjeku napravi Jahve, Bog, ženu pa je dovede čovjeku" (2,21-22). Tek kad je ugledao ženu čovjek-muškarac bio je zadovoljan i smirio se. Zanimljiva je igra riječi muškarac - žena u kombinaciji hebrejskog i hrvatskog jezika. Volim to pričati kao zanimljivu parafrazu prvog susreta muškarca i žene.

Kad je Bog dovodio muškarcu ženu (otud valjda ponegdje običaj da otac dovodi pred oltar svoju kćerku i predaje ju zaručniku), dok su bili još daleko on je u njoj prepoznao nekoga tko, konačno, naliči na njega pa je ponavljao s radosnim ushitom: "Iš, Iš, Iš..." (muškarac se hebrejski kaže "Iš"). Međutim, kad su se posve približili, vidio je i shvatio da je taj "netko" daleko ljepši nego što je on mislio te je konačno uskliknuo: "Iš, Iš, Iš...- Ah!", što hebrejski znači žena. "Ah" je u hrvatskom jeziku uzdah divljenja stoga možemo ustvrditi da je muškarac pri prvom susretu sa ženom ostao zadivljen; "rastopio se od miline" te je u zanosu kliktao: "Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega! Ženom neka se zove, od čovjeka kad je uzeta!" (2,23). Mnogi tumači Svetoga pisma prozvaše taj kliktaj prvom ljubavnom pjesmom koju je muškarac ispjevao ženi. Izričaj "meso (put)" od "mesa mojega" (2,21 sl.) izriče jednako dostojanstvo muškarca i žene. Dakle, žena je istog "sastava" kao i muškarac pa muškarac ni po čemu nije veći od žene, iako bi to neki muškarci željeli naglasiti jer je žena načinjena od muškarčevog rebra. Ti "neki" pri tom se pozivaju i na sv. Pavla koji u svojim poslanicama Korinćanima i Efežanima (usp. Ef 5,22-33; 1 Kor 7 i 11) imaju nekih riječi koje upućuju na to. No, i iz tih tekstova očito je da u Božjim očima muškarac i žena imaju jednako dostojanstvo te se zato i svi ljudi trebaju tako odnositi prema svakom muškarcu i svakoj ženi a tako se i oni imaju odnositi među sobom.

Pošto je Bog dopustio muškarcu da izrazi radost zbog svog prvog susreta sa ženom, slijedi rečenica koja jasno očituje Stvoriteljevu nakanu stvaranja žene: "Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo" (2,24). "Nju je Bog stvorio za njega: stoga će čovjek ostaviti oca i majku i prionuti uza ženu iz ljubavi te će oboje postati 'samo jedno tijelo (put)'" (Rječnik biblijske teologije, KS, Zagreb, 1980, stupac 1548-1549, u budućim navodima: RBT, ...). To je smisao braka i bračne ljubavi: njih

dvoje - jedno tijelo. To je vrlo značajan izričaj koji usmjeruje i smisao ljudske spolnosti. "Tako spolnost nalazi svoj smisao prenoseći u tjelesnost jedinstvo dvaju bića što ih Bog poziva da pomažu jedno drugom u uzajamnoj ljubavi" (RBT, 1549). Nije li upravo ovaj izričaj dobar temelj za tumačenje "nemogućnosti" rastave. Kako je moguće "jedno tijelo" razdijeliti na dvoje a da normalno egzistira?! Zato rastavljeni muž i žena uvijek imaju okrnjenu egzistenciju. Još je jedna zanimljiva tvrdnja u tom izviješću izrečena glede spolnosti: "Bijahu oboje goli - čovjek i njegova žena - ali ne osjećahu stida" (2,25). No, to je tako bilo samo u iskonskoj neporočnosti. Nakon grijeha sve je drugačije. Spolnost opterećena grijehom postaje "izvor nemira (3,7); na život ljudskog para odsad će vrebati patnja i napast strasti ili volje za gospodarenjem (3,16)". No usprkos tomu, "'za majku svima živima' (3,20), plodnost će ostati trajno Božje dobročinstvo (4,1.25 sl.)" (RBT, 1549).

U drugom izvještaju o stvaranju koji se nalazi u prvom poglavlju knjige Postanka sve je puno jednostavnije. "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih" (1,28). Čovjek je, dakle, i muškarac i žena. Oboje su stvoreni na Božju sliku. Jednako su vrijedni i veliki. I zajedno imaju dvije zadaće: rađati i raditi. "I blagoslovi ih Bog i reče im: "Plodite se, i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite! Vladajte ribama u moru i pticama u zraku i svim živim stvorovima što puze po zemlji!" (1,28). Bog je stvorio čovjeka kao par. Odredio im da žive u braku i obdario je zajedništvo njihovog života darom i snagom rađanja. To je doista najveći dar koji je bračni par primio od Boga. I to je najveća moć koju ljudski par ima. Ali je to i zadaća koju imaju. Zapovijed rađanja je Božja zapovijed, kao što je i zadaća, odnosno zapovijed rada Božja zapovijed. "Plodnost se tu pokazuje kao sama svrha spolnosti koja je po sebi nešto izvrsno kao i svekoliko stvorenje (1,31). Tako se utvrđuje božanski ideal bračne ustanove prije negoli je grijeh iskvario ljudski rod" (RBT, 1549).

ŽENIDBA U NARODU BOŽJEM

Ljudi opterećeni grijehom udaljili su se od "božanskog ideala bračne ustanove". Čitajući Bibliju naići ćemo, za današnje kršćanske pojmove, na doista čudnu praksu i običaje. "Kad se Bog laća odgajanja svog naroda dajući mu svoj Zakon, ustanova braka više nije na razini onog prvotnog ideala. Stoga će Zakon u praksi djelomično prilagoditi svoje zahtjeve 'tvrdoći srca'" (RBT, 1549). Da je to tako potvrdio je i sam Isus: "Zbog tvrdoće srca vašega dopusti vam Mojsije otpustiti žene, ali od početka ne bijaše tako" (Mt 19,8). Stari zavjet je naglasio vrijednost i važnost plodnosti pa je sve tomu podređeno. U tom smislu je dopušteno i mnogoženstvo u kojem "otpusno pismo" omogućava rastavu i ponovnu ženidbu na zakonit i dopušten način (usp. Mt 19,7; Mk 10,4).

1. Bračna ljubav i društvena prisila

U Starom zavjetu dobro zajednice često je potiskivalo dobro pojedinca. U tom smislu zajednica im je često nametala svoje zakone i svoje zahtjeve. Tako na pr. roditelji dogovaraju ženidbu za svoju djecu: "Laban sabra sav svijet onog mjesta i priredi gozbu. Ali navečer uzme svoju kćer Leu pa nju uvede k Jakovu, i on priđe k njoj" (Post 29,23; usp. Post 24,2 sl; Tob 6,13). Isključuju se neke ženidbe među srodnicima (Lev 18,6-19) ili izvan nacije (Pnz 7,1-4; Ezz 9). Poznat je i tzv. "levirat": "Kad braća stanuju zajedno pa jedan od njih umre a da nije imao sina, žena pokojnoga neka se ne preudaje izvan kuće, nego neka k njoj pristupi njezin djever i uzme je sebi za ženu te izvrši djeversku dužnost" (Pnz 25,5; usp. Post 38,7 sl.; Rut 2,20). No, "unatoč svemu, pod ovim prividima prisile, spontanost ljubavi ostaje vrlo živa" (RBT 1550). To se događalo bilo zato što su se oni pomirili s takvim nametnutim vezama (Post 24,62-67; Rut 3,10), bilo stoga što su jedno drugo izabrali: "Laban imaše dvije kćeri. Starijoj bijaše ime Lea, a mlađoj Rahela. Lea imala slabe oči, a Rahela bila stasita i lijepa. Kako je Jakov volio Rahelu, reče: "Služit ću ti sedam godina za tvoju mlađu kćer Rahelu" (Post 29,15 sl.; usp. 1 Sam 18,20-26; 25,40 sl). To se događalo, ipak, i protiv volje roditelja (usp. Post 26,34; Suci 14,1-10). U Starom zavjetu susreću se i bračna ognjišta sjedinjena dubokom ljubavi: "Tada joj reče Elkana, njezin muž: "Zašto plačeš, Ana? I zašto ne jedeš? Zašto ti je srce rastuženo? Nisam li ti ja vredniji nego deset sinova?" (1 Sam 1,8). Bilo je i onih, kao na pr. Judita, koji su ostali vjerni bračnoj ljubavi i poslije smrti svog bračnog druga: "I svega vijeka svojega bila je slavna na svoj zemlji. Mnogi su je prosili, ali ona ne upozna ni jednoga čovjeka u sve dane života svojega otkad joj umrije muž Manaše i bi pridružen narodu svome" (Jdt 16,21-22). Bilo je prave ljubavi i s "kupljenom ženom" (Post 34,12; Izl 22,15 sl.). "Unatoč nazivu gospodar ili vlasnik kojim se imenuje muž (ba' al), žena nije naprosto stvar koja se kupuje i prodaje. Ona pokazuje da je kadra uzeti na sebe odgovornosti i djelatno može pridonijeti uspjehu braka i ugledu svoga muža" (RBT, 1550). Lijepo to oslikava

knjiga Izreka u hvalospjevu vrsnoj ženi: "Tko će naći ženu vrsnu? Više vrijedi ona nego biserje. Muževljevo se srce uzda u nju i blagom neće oskudijevati. Ona mu čini dobro, a ne zlo, u sve dane vijeka svojeg" (Izr 31,10-12; usp. i 31,13-31). Posebno poglavlje Staroga zavjeta o bračnoj ljubavi sadržano je u Pjesmi nad pjesmama. Ona predočuje "ljubav dvaju slobodnih partnera, u strastvenom dijalogu koji izmiče svakoj prisili" (RBT, 1550). To ne umanjuje ni tumačenje da se zapravo radi o alegoriji koja govori o ljubavi između Boga i njegova naroda, ona ipak govori jezikom ljudske ljubavi i opisuje postupke koji su označavali takvu ljubav. Radi ilustracije donosim ovdje nekoliko navoda.

"Dijalog zaručnice i zaručnika - Dok se kralj odmara na svojim dušecima, nard moj miriše. Dragi mi je moj stručak smirne što mi među grudima počiva. Dragi mi je moj grozd ciprov u vinogradima engedskim. - Gle, kako si lijepa, prijateljice moja, gle, kako si lijepa, imaš oči kao golubica. - Gle, kako si lijep, dragi moj, gle, kako si mio. Zelenilo je postelja naša. Grede kuća naših cedri su, a natkrovlje čempresi." (Pj 1,12-17); "Ali je samo jedna golubica moja, savršena moja, jedina u majke, izabrana u roditeljke svoje. Vidjele su je djevojke i nazvale je blaženom, a kraljice i inoče hvale su joj izrekle. Tko je ova koja dolazi kao što zora sviće, lijepa kao mjesec, sjajna kao sunce..." (Pj 6,9-10); "Kako si lijepa i kako si ljupka, o najdraža, među milinama! Stas je tvoj kao palma, grudi su tvoje grozdovi. Rekoh: popet ću se na palmu da dohvatim vrške njezine, a grudi će tvoje biti kao grozdovi na lozi, miris daha tvoga kao jabuke." (Pj 7,7-9); "O, da si mi brat, da si sisao prsa majke moje, našla bih te vani, poljubila bih te i nitko me zato ne bi prezirao. Povala bih te i uvela u kuću majke svoje koja me odgojila, pojila bih te najboljim vinom i sokom od mogranja. Njegova mi je lijeva ruka pod glavom, a desnom me grli. Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske, ne budite, ne budite ljubav moju dok sama ne bude htjela!" (Pj 8,1-4).

2. Mnogoženstvo i jednoženstvo

Ideal plodnosti, kako je već spomenuto, i želja za moćnom obitelji u Starom zavjetu "želju za vrlo brojnom djecom" (RBT, 1550. Usp. Suci 8,30; 12,8; 2 Kr 10,1). To je, međutim, dovelo do prakse mnogoženstva. Iako ima i pokušaja da se ono žigoše kao čin barbarina Lameka (Post 4,19) a jednoženstvo istakne kao ideal (Post 2,18-24), ono je ipak u Starom zavjetu raširena praksa. Tako susrećemo običaj držanja dvije žene (1 Sam 1,2; Pnz 21,15), zatim uzimanje inoča i ropkinja (usp. Post 16,2; 30,3; Izl 21,7-11; Suci 19,1; Pnz 21,10-14). Kraljevi sklapaju mnogobrojne bračne veze ili iz ljubavi (2 Sam 11,2 sl.) ili iz političkih razloga kao u slučaju kralja Salomona: "Salomon se sprijatelji s faraonom, kraljem egipatskim: oženi se kćerju faraonovom i uvede je u Davidov grad dokle ne dovrši gradnju svoga dvora, Hrama Jahvina i zidova oko Jeruzalema" (1 Kr 3,1). Poznati su haremi (1 Kr 11,3; 2 Ljet 13,21). Međutim u njima je nemoguća istinska ljubav, kako se žali Estera (usp. Est 2,12-17).

Stari zavjet poznaje također lijepe i vrijedne primjere jednoženstva. Takve su veze bile između Izaka i Rebeke (Post 25,19-28), Josipa i Asanate (Post 41,50), Judite i Manašea (Jdt 8,2-8) kao i oba Tobije (Tob 11,5-15), zatim proroka Ezekielia i pravednoga Joba.

U mudrosnim knjigama Staroga zavjeta nailazimo na opise koji dočaravaju radosti i teškoće jednobračnih ognjišta (usp. RBT, 1551). Već smo spomenuli Pjesmu nad pjesmama u kojoj je ljubav zaručnika, očito, nepodijeljena. "Sve to odaje stvarni razvitak u običajima. U vrijeme Novog zavjeta jednobračnost će biti uobičajeno pravilo židovskih brakova" (RBT, 1551).

3. Postojanost ženidbe i vjernost supružnika

Običaj "otpuštanja žene" ako je neplodna vjerojatno je povezan s nastojanjem da se ima potomstvo. No tomu se doskočilo odobravanjem mnogoženstva (usp. Post 16). Kad zakon uređuje običaj rastave onda ne navodi pobliže što sve može opravdati rastavu. On jednostavno spominje ženinu "manu" ali ne navodi kakvu: "Kada tko uzme ženu i s njome postupi kao muž, a potom na njoj otkrije što ružno te ona više ne nalazi milosti u njegovim očima i on joj napiše otpusno pismo, uruči joj ga i potjera je iz svoje kuće, a ona izađe iz njegove kuće, ode i pođe za drugoga pa omrzne i tome drugomu te joj i on napiše otpusno pismo, uruči joj ga i otjera je iz svoje kuće - ili pak umre taj koji ju je drugi uzeo - tada je, pošto se tako oskvrnula, ne može opet uzeti za ženu onaj prvi muž koji je bijaše otpustio. Bilo bi to odvratno pred Jahvom..." (Pnz 24,1-4).

Drugo nešto susrećemo u vremenu poslije izgnanstva. Mudraci hvale vjernost prema "ženi svoje mladosti" (Izr 5,15-19). Oni hvale i bračnu postojanost (usp. Sir 36,25 sl.). "Prispodablajući ženidbeni ugovor (berit) sa savezom (berit) Jahve i Izrela, Malahija dapače tvrdi da Bog 'mrzi otpuštanje žena': Poštuj dakle život svoj i ne budi nevjeran ženi svoje mladosti. Jer ja mrzim otpuštanje žena - govori Jahve, Bog Izraelov - i onog koji nevjerom haljine svoje kalja - govori Jahve nad Vojskama! Poštujte dakle život svoj, ne budite nevjerni!" (Mal 2,15-16). Uočavamo dakle neki napredak prema jednoženstvu. Ipak, još i u Novom zavjetu nailazimo na praksu dopuštanja rastave. I sami učitelji Zakona raspravljaju s Isusom o razlozima koji opravdavaju "otpuštanje žene" (usp. Mt 19,3).

Što se tiče bračne vjernosti bio je strogi običaj, koji je kasnije postao i Zakon, da se imaju kazniti smrću žena-preljubnica i njen sukrivac: "Ako se koji čovjek zateče gdje leži sa ženom udatom za drugoga, neka oboje - i čovjek koji je ležao sa ženom i sama žena - budu smaknuti. Tako ćeš iskorijeniti zlo iz Izraela" (Pnz 22,22; usp. Lev 20,10; Post 38,24). U praksi je to međutim uvijek zapravo bila zaštita muževljeva prava, "jer ništa nije formalno muškarcu sprečavalo veze sa slobodnim ženama ili bludnicama: zbog običaja mnogoženstva lakše su se dopuštale takve snošljivosti" (RBT, 1551; usp. Izl 20,14).

S povratkom idealu jednoženstva dogodio se napredak i glede preljuba jer se on zabranjuje i muškarcu: "Ako mi zavede srce žena neka... Djelo

bestidno time bih počinio, zločin kojem pravda treba da presudi" (usp. Job 31,9-11; Sir 9,5-9; 41,22 sl.). I proroci strogo osuđuju preljub: "I evo, onaj koji zgriješi, taj će umrijeti. Tko je pravedan i poštuje zakon i pravdu ... i ne oskrvrnjuje žene bližnjega svoga... I tko po mojim naredbama hodi i čuva moje zakone, postupajući po istini - taj je zaista pravedan i taj će živjeti, riječ je Jahve Gospoda" (usp. Ez 18,6 sl.). Proroci nisu štedjeli ni kraljeve. Sjetimo se samo susreta proroka Natana s preljubnikom-kraljem Davidom (2 Sam 12). Mudri Sirah i drugi mudraci, pak, upozoravaju mladiće da se ne daju zavesti od zabludjelih žena kako bi se pripremili za bračnu vjernost (usp. Sir 26,9-12); Izr 5,1-6; 7,6-27).

4. Religiozni ideal ženidbe

"Mada je ženidba prije svega stvar građanskog prava i mada stari tekstovi ne upućuju ni na kakav religiozni obred, Izraelac dobro zna da ga u izboru žene vodi Bog" (RBT, 1552; usp. Post 24,42-52). Isto tako Bog prihvaća zapovijedi koje uređuju pitanje ženidbe, kako to opisuje Levitski zakonik u 19. poglavlju. Bog u Deset Božjih zapovijedi jamči da je brak sveta ustanova i štiti je čak s dvije zapovijedi: "Ne učini preljuba; Ne poželi žene bližnjega svoga" (usp. Pnz 20,14; Izr 2,17).

Knjiga o Tobiji pruža jako produhovljenu viziju ognjišta što ga je Bog pripravio i koje je pod njegovim okom utemeljeno na vjeri i molitvi. Zanimljivo je i pot-

cajno to čitati danas kada se na spolnost sve više gleda samo kao na spolni užitak: "Kako su se zatvorili u sobu, Tobija ustade s postelje i reče: 'Ustaj, sestro, molimo se da nam se Bog smiluje.' Onda se Tobija počeo moliti: 'Blagoslovljen da si, Bože naših otaca, blagoslovljeno sveto i slavno ime tvoje u sve vijeke! Blagoslivljala te nebesa i sva tvoja stvorenja u sve vijeke! Gospode, ne uzimam zbog pohote ovu svoju sestru nego po istini. Smiluj mi se i učini da s njom doživim starost.' I zajedno rekoše: 'Amen, amen.'" (Tob 8,4-9; usp. 3,15; 7,11). Za takav stav oni su uzor pronašli u Knjizi Postanka (8,6; 2,18). To je moguće zahvaljujući svakidašnjem vjernom vršenju zakona. "Dostigavši tu razinu, biblijski ideal ženidbe nadržava nesavršenosti što ih je privremeno bio potvrdio Mojsijev Zakon" (RBT, 1552).

KRIST I ŽENIDBA

Nasuprot Isusovom veličanju ženidbe i zauzimanju za njezinu svetost, stoji paradoks same njegove osobe. On je "rođen od žene" (Gal 4,4; usp. Lk 11,27). Sam nije bio oženjen, ali je životom u svojoj nazaretskoj obitelji posvetio obiteljski život i ujedno životom u djevičanstvu svjedočio o vrijednosti koja je viša od ženidbe.

1. Novi Zakon

"Isus utvrđuje apsolutnost ženidbe i njenu nerazrješivost" (RBT, 1552). Time stvari vraća na početak, usprkos važećem Mojsijevom Zakonu. "Kad Isus završi ove besjede, ode iz Galileje i dođe u judejski kraj s onu stranu Jordana. Za njim je išao silan svijet. Ondje ih izliječi. Pristupe mu tada farizeji pa, da ga iskušaju, kažu: 'Je li dopušteno otpustiti ženu s kojega god razloga?' On odgovori: 'Zar niste čitali: Stvoritelj od početka muško i žensko stvorio ih i reče: Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; i dvoje njih bit će jedno tijelo? Tako više nisu dvoje, nego jedno tijelo. Što, dakle, Bog združi, čovjek neka ne rastavlja.' Kažu mu: 'Zašto onda Mojsije zapovjedi dati otpusno pismo i - otpustiti?' Odgovori im: 'Zbog tvrdoće srca vašega dopusti vam Mojsije otpustiti žene, ali od početka ne bijaše tako. A ja vam kažem: Tko otpusti svoju ženu - osim zbog bludništva - pa se oženi drugom, čini preljub.'" (Mt 19,1-9).

Isusovim utjelovljenjem došlo je na zemlju Kraljevstvo Božje u kojem vladaju drugi zakoni. U kraljevstvu Božjem "svijet se vraća svom iskonskom savršenstvu" (RBT, 1553).

Isusova riječ "osim zbog bludništva" nikako ne odobrava rastavu, kako to svjedoče evanđelisti i sv. Pavao: "I reče im: 'Tko otpusti svoju ženu pa se oženi drugom, čini prema prvoj preljub' (Mk 10,11; usp. Lk 16,18). 'A oženjenima zapovijedam, ne ja, nego Gospodin: žena neka se od muža ne rastavlja - ako se ipak rastavi, neka ostane neudana ili neka se s mužem pomiri - i muž neka ne otpušta žene'" (1 Kor 7,10-11). Spomenuto izuzeće "se nesumnjivo tiče otpusta nezakonite žene ili pak razvoda nakon kojega se neće moći sklopiti nikakva druga ženidba" (RBT, 1553). Isusovim učenicima je to nepojmljivo i kruto te zaključuju: "Ako je tako između muža i žene, onda je bolje ne ženiti se" (Mt 19,10).

Isusov načelni i odlučni stav ne isključuje milosrđe prema ljudima koji su sagriješili na tom području. Isus se susreće s preljubnicima i ljudima koji su se iznevjerili idealu ljubavi. Sjetimo se dirljivog susreta sa ženom "grešnicom" (prostitutkom) u Šimunovoj kući kojoj oprašta "grijehe mnoge, jer ljubljalaše mnogo" (usp. Lk 7,36-50) ili žene "uhvaćene u preljubu" kojoj oprašta riječima: "Ni ja te ne osuđujem. Iđi i odsada nemoj više griješiti" (usp. Iv 8,3 sl.; vidi i: Mt 21,31 sl; Iv 4,18). Isus prima grešnike "ne zato da bi odobrio njihovo ponašanje, već da bi im donio obraćenje i opraštanje, te ističe vrijednost izdanog ideala" (RBT, 1553).

2. Sakrament ženidbe

Isus, međutim, ne želi samo ženidbi vratiti izvorno dostojanstvo i savršenstvo zamračeno i narušeno ljudskim grijehom. "On je stavlja na nov temelj, koji joj daje njezino religiozno značenje u kraljevstvu Božjem. Po novom savezu što ga Krist utemeljuje u vlastitoj krvi (Mt 26,28), on sam postaje Zaručnik Crkve" (RBT, 1553). U svjetlu toga možemo reći da je ženidba kršćana "uzvišena tajna" u odnosu na "Krista i Crkvu", kako će reći u svojoj dubini izričaja sv. Pavao u poslanici Efežanima (5,32). "Podložnost Crkve Kristu i otkupiteljska Kristova ljubav prema Crkvi, koju je spasio žrtvujući se za nju, jesu na taj način ono živo pravilo koje supružnici moraju nasljedovati" (RBT, 1553). Ženidba - brak sada, dakle, nije više nešto što je samo po sebi razumljivo u jednom društvu, nego je ona zadaća i to vrlo konkretna. Bračni drugovi - kao jedno tijelo - moraju svojom ljubavlju svjedočiti svijetu kako i koliko Krist ljubi Crkvu, tj. Zajednicu vjernika te u biti sve ljude. Kršćanski supružnici to mogu ostvariti jer je Kristova ljubav, koja je išla sve do smrti na križu, otkupila i njihovu ljubav i označila joj ideal: "Podložni budite jedni drugima u strahu Kristovu! Žene svojim muževima kao Gospodinu! Jer muž je glava žene kao i Krist Glava Crkve - On, Spasitelj Tijela. Pa kao što se Crkva podlaže Kristu, tako i žene muževima u svemu! Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti, očistivši je kupelji vode uz riječ te sebi predvede Crkvu slavnu, bez ljage i nabora ili čega takva, nego da bude sveta i bez mane. Tako treba da i muževi ljube svoje žene kao svoja tijela. Tko ljubi svoju ženu, sebe ljubi. Ta nitko nikada ne mrzi svoga tijela, nego ga hrani i njeguje kao i Krist Crkvu. Doista, mi smo udovi njegova Tijela! Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; dvoje njih bit će jedno tijelo. Otajstvo je to veliko! Ja smjeram na Krista i na Crkvu. (Ef 5,21-32).

Spolnost, koja je sastavni i bitni dio bračne ljubavi, valja također pravo vrednovati jer je "spolnost sada preuzeta u svetu stvarnost koja je preobražava" (RBT, 1553). Malo se govori u Crkvi o tjelesnoj ljubavi u braku. No i ono što imamo u Svetom pismu o tome dovoljno je da razumijemo kako je spolnost sveta datost s kojom se nitko ne smije poigravati. U tom smislu je vrlo jasan i izričit sv. Pavao: "Sada o onome što ste mi pisali. Dobro je čovjeku ne dotaći ženu. Ipak, zbog bludnosti, neka svaki ima svoju ženu i svaka neka ima svoga muža. Muž neka vrši dužnost prema ženi, a tako i žena prema mužu. Žena nije gospodar svoga tijela, nego muž, a tako ni muž nije gospodar svoga tijela, nego žena. Ne uskraćujte se jedno drugome, osim po dogovoru, povremeno, da se posvetite molitvi pa se opet združite da vas Sotona ne bi napastovao zbog vaše neizdržljivosti. Ali to velim kao dopuštenje, ne kao zapovijed" (1 Kor 7,1-6).

Vidimo kako sv. Pavao ističe značaj tjelesne ljubavi. Ona je u braku "dužnost" i kod tjelesne ljubavi svaki bračni drug mora misliti prije svega na drugoga a ne na sebe: muž je gospodar ženinoga tijela i žena je gospodarica tijela svoga muža, stoga uskraćivanje tjelesne ljubavi ne smije biti mjera kojom se kažnjava bračni drug. Uskraćivanje tjelesne ljubavi mora biti po

dogovoru, povremeno s puno razumijevanja i nježnosti. On je samo preporuka (dopuštenje) a ne zapovijed. Motiv dogovorenog uskraćivanja može biti samo duhovni - "radi molitve". Biblija ne poznaje termin bračne suzdržljivosti (apstinencije od tjelesne ljubavi) iz motiva planiranja obitelji, jer je u naravi bračnog čina da bude otvoren rađanju.

ŽENIDBA I DJEVIČANSTVO

Brak i bračna ljubav: "Nije dobro da čovjek bude sam" (Post 2,1) starozavjetni je ideal života muškarca i žene. "U kraljevstvu Božjem koje je Isus uspostavio izlazi na vidjelo novi ideal" (RBT, 1554). Isus ističe kako će se neki ljudi odreći ženidbe radi kraljevstva Božjega (usp. Mt 19,1 sl.). To je paradoks kršćanskog djevičanstva. U Starom zavjetu plodnost je bila dužnost, kako bi se Božji narod održao a na koncu vremena, u paruziji, ženidba će biti ukinuta (usp. Mt 22,30). U Crkvi postoje dva načina života: "ženidba preobražena misterijem Krista i Crkve, te posvećeno beženstvo (celibat), koji sv. Pavao čak smatra boljim (usp. 1 Kor 7,8.25-28). To nije preziranje ženidbe nego proživljavanje "onog svadbenog misterija čiji je dionik svaki kršćanin već po svom krštenju" (RBT, 1554; usp. 2 Kor 11,2). Potpunim prijanjanjem uz Krista kršćani svjedoče da prolazi obličje ovoga svijeta pa samim tim i ustanova ženidbe ide svome svršetku (usp. 1 Kor 7,31). U tom smislu Pavao želi da "i oni koji imaju žene žive kao da ih nemaju" (1 Kor 7,29). Za udovice ima preporuku da se ponovno ne udaju. "No, u konačnici sve to ovisi o Gospodinu: posrijedi su različiti pozivi koji se međusobno dopunjuju u tijelu Kristovu: na ovom kao i na drugim područjima 'svatko ima od Boga svoj posebni dar, jedan ovakav drugi onakav" (1 Kor 7,7; Mt 19,11).

MISLI NAŠEG VELIKANA

BISKUP IVAN ANTUNOVIĆ O ŽENIDBI - BRAKU

◆ Ženidba je čin svakog čovjeka najznaменitiji, jerbo mu od ovog zavisi spas duše i tijela. Iz ženidbe izlazi građanin al ujedno i vjernik. Dakle ko ženidbu rascijepljiva taj pravi od čovjeka stvora kakva nije bilo, a nema, i neće ga biti. /Vila, 1873, str. 3/

◆ Svaki čovjek u komu se ljudsko čuvstvo nije još u živinsko pretvorilo, ženidbu smatra kano vrilo, od kud treba da izvire neprekidno čovječje kolino. /Vila, 1874, str. 41/.

◆ Ako puštimo ženidbu iz onog stanovišta i Božjeg okvira, po kom se obitelj pridržava u zaptu ćudoredbe, pomutili smo mozak puku, opoganili smo mu srce; neće znati što je istina, a još manje što je pravica. Zato neće umjeti poštivat slobodu, tražit će ju u razuzdanosti i tim pripravljati

put usilniku, da se nametne na njegov vrat i ponizi ga do zemlje. /Poučne iskrice, str. 156/

◆ Jer ako nije ženidbe, onda se mora nebo zatvoriti, buduć da nijedna vrlina i kriepost neće u ljudstvu tada zaruditi, nijedna dozrijeti... Ako nije ženidbe, izdati će sva vriela svoju ljubav, onu otčinsku, bratsku i prijateljsku, pa će svijet naličan biti onom tlu, na koje nije sunce prosinulo, koje nije nebo kišom poškopilo. /Posliednji Gizdarev, str. 137-138/.

◆ Nepokvarena narav Slavjana ne traži ženidbom drugo kakvo blago, već iskrenu ljubav i nepokolebljivu vjernost. /Slavjan, str. 141/

◆ Gdje ženidba nije po trgovačkom računu, već po čistoj ljubavi složena, tamo je neiscrpno vrelo radosti za muža i ženu kroz sve dane. /Odmetnik, str. 25/

◆ Ženidba je potpuni savez i jedinstvo različitih spolova, koju je sam trojedini Bog izmisliti znao; jedinstvo i sveza čvršća nego roditelja s djecom, čvršća nego braće i sestara; jedinstvo koje je temelj i vrelo obitelji, po kojem se čovjek s jedne strane skapča s ljudima a s druge strane pak s Bogom. /Bog s čoviekom, str. 19).

◆ Bog je jedini gospodar ženidbe, koji ju je odabrao da po njoj svojstvo stvaranja naprama čovječanstvu izrazuje. Uzme li si dakle država pravo glede ženidbe naredbe činiti, tada zatajuje Boga kao jedini izvor stvaranja koje ne zavisi ni od volje čovječje a još manje od volje države. /Bog s čoviekom, str. 533/.

◆ Ženidba treba da je dosmrtna, jerbo bez ovog trajanja nema ljubavi... Ženidba mora biti vjekovita, buduć da je ona temelj svake obitelji, a vjekovitost je ona sveza koja članove obitelji spaja. /Bog s čoviekom, str. 565-566/

◆ Ta sve ljepote, koje krasi zemlju; proizlaze iz ženidbenog jedinstva. Potarite ženidbu pa će vam se ne samo opustiti svijet i nestati na njem čovjeka, nego će još ruglo i divljačina u njem mah preoteti. /Posliednji Gizdarev, str. 137/

◆ Da se momak ne ženi, a djevojka ne uda - to zabranit je zarobljenje volje ljudske. Al prisilit da se oženi osobom koju ne voli jest najgore sužanjstvo. /Bariša Kitković, str. 123/.

◆ Kad žensko čeljade prestupi prag čednosti, onda se pogazi ljepota. /Vila, 1876, str. 36/

◆ Dok je cijelo u Slavjanke srce, donle nam preostaje nada, da će nam se mladići odvratiti od sveg onog od čega zazire srce blaženo; da će prionuti uz svoj jezik, da će se rada latiti, da će se Bogu priljubiti, da oslobode svoj rod propasti koja pogibelju prieti duši i tijelu... /Vila, 1876, str. 39/

◆ Čovjeku koji pogrđuje Boga i krši njegove zapoviedi podajte valjanu kršćansku ženu, naskoro ćete opaziti da isti na krunici moli. /Bog s čoviekom, str. 646/

◆ Koji momak štuje i ljubi svoje roditelje, štovati i ljubiti će također i svoju suprugu. /Bog s čoviekom, str. 647/.

◆ Muž je glavom ženidbe i kao takov treba da ženu svoju tako na svijetu pameću i srcem vodi, kao što naša glava celim tielom upravlja. /Bog s čoviekom, str. 722/

◆ Žena dobro zna da je muž najsvjetlijom njenom krunom, a i to da se nitko ne može glave dotaknuti prije nego što bi s nje krunu zbacio i srušio. /Bog s čovikom, str. 723/

◆ O ženidbu se kao o morsku stieniu razbijaju bezbrojni talasi svjetskih tugah, teškoća i nevolja. /Odmetnik, str. 24/

Zaključak

MOŽE LI BRAČNA LJUBAV USREĆITI LJUDE

Puno sam čitao o bračnoj ljubavi, o sakramentu ženidbe. Puno razgovarao sa sretnim i nesretnim bračnim drugovima, s rastavljenima, također. Usprkos svih činjenica koje govore da je više nesretnih nego sretnih brakova, ja vjerujem da je Bog muškarcima i ženama darovao ustanovu braka i obitelji da ih učini skroz sretnima. Isus je uzdižući bračnu ljubav na dostojanstvo sakramenta htio očitovati da se radi o božanskoj stvarnosti, o svetoj ustanovi. Ujedno je htio po sakramentu ženidbe bračnim drugovima darovati sve što im je potrebno da mogu ostvariti sretan brak i idealnu obitelj. Što se onda događa s tim milosnim darovima koje bračni drugovi primaju po sakramentu ženidbe? Kako to da je toliko nesretnih bračnih drugova i razorenih obitelji? Objašnjavam to jednostavnom slikom.

Lijep je običaj da se mladencima daruju pokloni za njihovo vjenčanje. Na taj način oni dobivaju sredstva s kojima lakše započinju svoj zajednički život. Ali što bi bilo kad bi oni sve poklone koje prime zatvorili u jednu sobu i samo ih povremeno pogledali ili pokazali svojoj rodbini i prijateljima. Sigurno bi im se smijali i čudno ih gledali. Ti darovi samo onda imaju smisla ako ih pravilno i korisno upotrijebe. Isto je i s duhovnim darovima. Ako mladi muž i žena nakon vjenčanja brzo zaborave što se to dogodilo kod njihovog crkvenog vjenčanja, što su time dobili, onda im bogatstvo duhovnih darova koje su primili neće uroditi slatkim plodovima njihovog zajedničkog života. Usudim se reći: ako supružnici zaborave na Boga, ako se neredovito mole ili se uopće ne mole; ako prestanu ići nedjeljom na misu; ako ne idu na ispovijed i pričest, brzo će njihova ljubav biti u krizi. Zašto? Iz jednostavnog razloga. "Bog je ljubav" i svatko tko iz svog života "izbaci Boga" izbacio je i ljubav, a bez ljubavi u braku nema sreće i nema blagostanja. Bez ljubavi nema sreće jer bez Boga nema prave ljubavi. Ozdravljenje suvremene krize braka i obitelji moguće je samo s Bogom i u Bogu. Bog je svoje učinio. Očito je onda ljudski faktor zakazao. I jeste.

Pitam ponekad bračne drugove kad su posljednji put jedno drugom rekli: "Volim te". Pitam ih kad su posljednji put zajedno molili. Odgovor znate?! Pa to se podrazumijeva da se volimo, nije potrebno reći. Super! Da je bar tako. Ali, ipak, tko to ne voli čuti? Molitva! I još zajednička? Za to nema vremena. Kažem im, a to često kažem i na vjenčanju: Recite jedno drugom čim se probudite: Danas sam spremna; danas sam spreman život dati za

tebel!" Da, baš to. To je ljubav. I to je zadaća koju su muž i žena preuzeli na sebe po sakramentu ženidbe. To je prvi i temeljni uvjet za sreću u braku: Biti spreman život dati za bračnoga druga i to očitovati u sitnicama svakidašnjeg života. Ne misliti na svoju sreću nego na sreću drugoga: samo da njemu bude lijepo, ja nisam važna; samo da njoj bude lijepo nije važno kako je meni. To je prava ljubav. Na takvu ljubav Isus je sve kršćane obavezao kad im je dao svoju novu zapovijed: "Ljubite jedni druge kao što sam ja ljubio vas" (Iv 13,34). On je dao za nas svoj život. Umro je iz ljubavi prema nama na križu. A sv. Pavao je u svom Hvalospjevu ljubavi detaljizirao što to znači. Dobro bi bilo da taj Hvalospjev stoji ispisan velikim slovima u svakoj kući, u svakoj obitelji. Konkretan je. Zahtjevan, ali divan. Da se podsjetimo?! Evo. "Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav, ne zavidi, ljubav se ne hvasta, ne nadima se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne pamti zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi. Ljubav nikad ne prestaje" (1 Kor 13,4-8). Aleluja!

Dakle, bračna ljubav je lijepa. Bračna ljubav je moguća. Bračna ljubav je uzvišena. Ona je dar od Boga. Božji dar muškarcima i ženama svih vremena, za njihovu sreću. Ali, Bog je bračnim drugovima dao i konkretne zadaće. Možda je i to problem. Ne možda, nego sigurno. Mnogi misle da je to po sebi razumljivo i normalno "živjeti u braku", pa i to da u braku postoje neka pravila; pa i djecu rađati i zarađivati kruh svagdašnji... Ali, ono je još, uz sve to, stvarna zadaća muža i žene koju su preuzeli na sebe po sakramentu ženidbe. Tko je toga svjestan? Piše gore u poglavlju "Sakrament ženidbe". Muž i žena svojom ljubavlju moraju biti slika one ljubavi kojom Krist ljubi Crkvu. To je za sv. Pavla "Veliko otajstvo" (Mysterion mega).

Tako sam sretan kad sretnem zadovoljne bračne parove, koji su još uvijek zaljubljeni, koji zrače radošću. Onda navečer u crkvi kažem Isusu onako od milja: "Hvala Ti, Isuse, što sam danas još jednom vidio i razumio kako ti ljubiš Crkvu, kako ti ljubiš sve ljude, kako ljubiš mene. Baš kao što onaj muž ljubi svoju ženu i ona žena ljubi svoga muža. Milina". Tako ja pričam Isusu. I onda molim da blagoslovi sve bračne parove, da ih čuva, vodi... Da im snage daje da mogu sve izdržati, da mogu ostvariti svoju zadaću u Crkvi i u svijetu. Da mogu biti svjedoci Božje ljubavi. Da se pomire rastavljeni...

Nikada neću prestati biti optimist. Nikada neću prestati vjerovati da su sretan brak i idealna obitelj mogući. Ljepša budućnost je moguća samo ako bude više takvih, pravih bračnih zajednica, "ljubavnih zajednica" u najpozitivnijem smislu riječi. Jer brak je temelj obitelji, a obitelj je osnovna stanica društva i Crkve. Kakve su nam obitelji, takvo nam je i društvo. Kakve su nam obitelji takva je i Crkva. Civilizacija ljubavi je moguća zato što je Isus umro za nas i zato što nam je sve dao da je možemo ostvariti. Treba početi odmah. Nije to teško. Potrebno je samo čim se probudiš načiniti znak križa i reći svom bračnom drugu: spreman sam život dati za tebe. Onda će Bog dati snage i bit će sve lijepo. Jesam li uspio na pravi način opisati "Ljepotu bračne ljubavi?". Htio sam. I volio bih da jesam. I jedva čekam da započnem pisati o ljepoti i radosti obiteljskog života. Dogodine, ako Bog da!

Želimir Puljić,
biskup dubrovački

Europo trećeg tisućljeća - neka ti ne klonu ruke

(predavanje na 13. Razgovorima Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović" u Subotici, 28. studeni 2004.)

1. Ivanovo Otkrivenje kao vodič kroz pobudnicu

U oči blagdana svetog Petra, 28. lipnja 2003., Papa je potpisao i javnosti predao pobudnicu "Ecclesia in Europa", plod sinodalne skupštine održane od 1. do 23. listopada 1999. Darovao je "hodočasničkoj Crkvi u Europi dokument u kojem se kao vodičem poslužio knjigom Otkrivenja, koja vjerničkoj zajednici razotkriva skriveni i duboki smisao onoga što se događa" (Otkr. 1,1). Zašto je Papa kao vodič ove pobudnice uzeo knjigu Ivanovog Otkrivenja? I što je zapravo Otkrivenje? To nije horoskop povijesti ili knjiga nuklearne apokalipse; a niti biblijski Nostradamus, kako knjigu čitaju razne sljedbe od milenarista i spiritualističkih pokreta, do novijih sljedba mormona, adventista, Jehovinih svjedoka... Knjiga Otkrivenja duboko je ukorijenjena u sadašnjost. U njoj su opisane tjeskobe, krize vjere i napasti prvih kršćanskih zajednica. Razlikuje se od židovskih apokalipsa po tome što je u središtu Ivanove Krist, kao Jaganjac koji je otkupio svijet i vodi do pobjede. I dok židovske apokalipse navješćuju skori odlučni Božji zahvat, Ivanova (kršćanska) govori o ostvarenom Božjem zahvatu u Kristovom vazmenom otajstvu.

Knjiga je zapravo bogata, veoma konkretna i snažna kateheza, koja objavljuje Isusa Krista kao smisao Svetog pisma i povijesti čovječanstva. On je jedini koji je kadar ispuniti želje i čežnje čovjeka kao takvog. Otkrivenje u poslanicama sedmerim crkvama ukazuje na konkretne nedostatke i krize u kojima se one nalaze, na što moraju paziti kako bi sačuvala svoju prvotnu ljubav prema Kristu. To je knjiga koja pokazuje hod Crkve u vremenu, posebice u vremenima kušnje i progona. Ona ne smije tražiti na zemlji trajno

boravište, ona je trajno u iščekivanju slave novog Jeruzalema, dovršenju saveza i dolaska Krista u slavi. Knjiga je poruka nade, ustrajnosti i vjernosti Kristu, progonima usprkos.

Novo stvaranje i novi Jeruzalem (21,1-22), Krist prisutan je u životu Crkve. Mjesto jeruzalemskog hrama, sada je to Crkva predstavljena u sedmerim Crkvama, u sedam svijećnjaka, u sedam zvijezda. Prorok opisuje obnovu svega, na nebu i na zemlji. Sve je novo u vezi s odnosom božanskog svijeta i svijeta ljudi. To je dovršetak stvaranja i povijesti. To može shvatiti samo onaj koji zna čitati Božje riječi, otkriti znakove Božjeg plana raspršene u prvom stvaranju. Velika utopija uskrsnuća Čovjeka i svijeta postaje stvarnost. Riječ "novo" znači mlado, svježije, obnovljeno.

Čudesno i novo stvaranje je kao blistavi završetak objave spasenja i kršćanske nade. Bog, međutim, ne čini nove stvari, nego čini "novima sve stvari" (21,5 a). Naglasak je na novosti. Zato nema više "mora", koje se shvaća kao mjesto nastanjeno neprijateljskim silama Bogu, domovinom demona, simbolom smrti, stalne ugroženosti i prijetnje za čovjeka, preprekom između ropstva i slobode (Izl), jednom riječju, kao simbol zla.

U Starom zavjetu znakovi Božje prisutnosti bili su Oblak, brdo koje se puši, Šator s Kovčegom saveza, Hram. Novi Šator i novi Hram, o kojemu govore proroci (Jr 31,33 ss; Ez 37,26-28), vidi Ivan ostvarene u Kristovu čovječstvu, njegovu uskrsnom tijelu (Iv 1,14; 2,21) "Evo Šatora Božjega s ljudima." Otkrivenje je knjiga "dovršenja". Bog dovršava svoje djelo spasenja u kršćanskoj stvarnosti. A spasenje se ostvaruje po Kristu. Otkrivenje je konkretna, povijesna i proročka objava Isusa Krista koja se ostvaruje u Crkvi i u povijesti čovječanstva. To je i knjiga Crkve koja je baštinik Starog Izraela, Božji narod, Kraljevstvo Božje, zaručnica Kristova, nebeski Jeruzalem u gradnji. Crkva, Božje kraljevstvo, u neprestanom je sukobu s kraljevstvom Zmaja, koji često naizvan pobjeđuje, ali konačno biva pobijeđen, i dovršava se djelo spasenja.

Gospodin po Ivanu poručuje: "Vrijeme je blizu!", "Dolazim ubrzo!" I dodaje: "Blago onomu koji čuva riječi proroštva ove knjige!" (22,7). Čuvati znači o njima razmatrati i živjeti. A to znači spremno i radosno s ljubavlju čekati dolazak Gospodnji, da nas nađe i budne i spremne. Znači u život provesti zaziv kojim Ivan završava svoje Otkrivenje: "Dođi, Gospodine Isuse!" (22,20)

2. Druga specijalna sinoda o Europi

a) Što je to Europa?

Danas se po obavijesnim sredstvima često upotrebljava riječ EUROPA. Govori se o ulasku u Europu, o primanju u Europu, o uvjetima za to ulaženje i primanje. O kakvoj se Europi govori? Koju to Europu želimo

izgrađivati? Na kakvim temeljima i s kojim ciljevima? To su pitanja koja se nezaobilazno nameću u ovom povijesnom trenutku naše narodne povijesti. Zato nije svejedno kakav je naš odgovor. A još manje je svejedno kakvu Europu zamišljamo, želimo i sanjamo.

Započinjem predavanje jednim mitom i jednim povijesnim događajem. Mit o Europi veli: "Bila jednom jedna lijepa boginja koja se zvala Europa". Živjela je s braćom u palači svoga oca Agenora dok čudan san nije narušio njezin mir. Usnula je, naime, kako se za nju bore dvije žene. Jedna je predstavljala njezinu domovinu Aziju, a druga zemlju onkraj mora koja još nije imala imena. Azija je u toj borbi podlegla i morala ju je izručiti pobjedničkoj suparnici. Nije potrajalo dugo i Europa je shvatila značenje svoga sna.

Kad je jednom sa svojim kolegicama šetala po cvjetnoj livadi, pojavio se pred njom zlatni bik s blistavim rogovima, ponizno pred nju kleknuo i pogledom je pozvao da sjedne na njegova leđa. Čim je ona tako uradila, on je skočio i pojurio prema moru, bacio se u valove i brzinom dupina zaplivaio na zapad. Uz njih su plivale morske boginje Nereide i ostala morska božanstva kao u veličanstvenoj svadbenoj povorci sve do otoka Krete. Tu je Europa doznala da je njezin otmičar najviši bog Zeus, koji se u nju zaljubio i koji se pretvorio u bika da bi tako dopro do nje bez bojazni da će to opaziti njegova ljubomorna žena Hera. Zeus se pobrinuo da njezino ime ne padne u zaborav. Tako je novi kontinent dobio ime Europa.

Ovdje bi bilo interesantno analizirati pojedine izričaje, tumačiti pojedine slike i događaje. Bilo bi još interesantnije usporediti ovu mitologiju sa stvarnošću Europe za koju se otimlju dvije žene. Za jednu znamo da je Azija. A tko je druga? Je li to možda Amerika? Šta predstavlja zlatni bik s blistavim rogovima? Podsjeća nas na ono biblijsko "zlatno tele". Istina, razlika je u akciji: dok u Bibliji ljudi padaju na koljena i klanjaju se "zlatnom teletu", ovdje se bik klanja Europi, zavodi je i odvodi. Nije li možda preobučeni Zeus u zlatnom biku utjelovljenje svih onih "zavođenja" i "odvođenja" koje je europski kontinent pretrpio u svojoj povijesti? Može li se reći kako je Europa slobodna, ili je još uvijek u rukama "svojih otmičara". Bez pretenzije o tome kako ćemo iscrpsti značenje mita, vašu pažnju bih htio usredotočiti na samo ime "Europa" i na jedan povijesni događaj za koji se veli da je označio "početak europskog ethosa".

Geografski gledano Europa je malo veći poluotok Azije. Pa zašto nas onda ne zovu "azijatima"?! Na temelju čega je ovaj "poluotok" stekao svoje ime i svoj identitet? Što se to dogodilo na njegovom početku što je obilježilo njegov hod i njegov identitet? Naime, Europa ne postoji odvijeka. Ona je započela na temelju nekog povijesnog događaja. Isto tako netko nam je dao ime, netko nas je "krstio" imenom Europa.

Katedralni župnik mons. S. Beretić i biskupi Ivan i Želimir na 13. Razgovoru

Povijesno su Feničani prvi upotrebljavali to ime. Oni su naime iz današnjeg Libanona, gdje su obitavali, područja Grčke nazivali "zemljom zapada" i "zemljom tame". A u njihovom izričaju to je glasilo "Europa", što znači "zemlja zapada", "zemlja tame". I kao što dugujemo Feničanima svoje ime, tako dugujemo i svoju opstojnost jednom povijesnom događaju. Obrana Grčke pred Darijevim osvajanjem kod Maratona (490) i Salamine (480) označila je početak "europskog ethosa". Taj se događaj zbio u sukobu s najjačim imperijem onog vremena. Početkom 5. stoljeća prije Krista perzijsko osvajanje išlo je bez poteškoća i na istok i na zapad. No, prilikom osvajanja zapadnih zemalja dogodilo se nekoliko paradoksalnih stvari koje će označiti početak stvaranja "grčke kulture", a time i Europe. I da se to nije dogodilo, Europa bi bila jedna od pokrajina velikog azijskog kontinenta, poput Indije, Indokine...

Pred vojnom opasnošću od Darijeve sile, koji je 490. godine prije Krista krenuo s 220 brodova i 25.000 vojnika pokoriti grčke gradove mnogi su grčki vođe razmišljali da bi bilo najbolje napraviti "ugovore" političke i ekonomske podređenosti koja bi Grčku učinila 21. satrapijom moćnog perzijskog kraljevstva. No, našlo se i onih koji su drugačije razmišljali: za slobodu Grčke isplati se boriti. Probudio se tako ponos i svijest kod Grka. Deset tisuća oklopnika na čelu s Miltijadom krenulo je protiv dvadeset i pet tisuća dobro naoružanih perzijskih vojnika te kod Maratona porazilo perzijsku vojsku. I to je odredilo hod buduće Grčke. To je zapravo početak Europe. Nakon te bitke Egejsko more bilo je drugačije. Neki kroničari vide u tom povijesnom ratu sukob "grčke civilizacije i azijskog barbarluka".

U tom podneblju obranjene slobode čovjek je otkrio da je on biće koje pita o svojim počecima: otkuda, zašto, kamo... Susreo se s "razumom", inauguirao "zvanje filozofa" i tako postao arhetip europskog čovjeka koji razmišlja, zaključuje i sve temelji na razumu. Nasuprot njemu nalazi se tip "azijatskog" čovjeka, koji temelji sve na mitu u obliku nekih "fantazija", "teogonija", "iracionalnih predodžbi"... Stoga se može reći da su bitka kod Maratona (490) i Salamine (480) bile obrana čovjeka i njegove slobode. One su omogućile Grcima otkriti u sebi sjeme "logosa", sjeme razuma koji ga oslobađa od straha i iluzorne slobode mita, a čini sposobnim za sve avanture duha u području bivstvovanja i postojanja. Proučavanje reda i harmonije, dobrote, ljepote, etike i estetike, fizike, metafizike, logike i ontologije postat će sastavnim dijelom grčkog i europskog "ethosa".

b) Ivan Pavao II. i Europa

"Europski ethos", europska kultura nastajala je u milenijskom procesu evangelizacije barbarskih naroda, pridošlih na ovo područje s raznih strana. Europa je, zapravo, jedinstveni amalgam grčkog (filozofskog) genija, rimske upravničke mudrosti i kršćanskog duha ljubavi. ATENA - RIM - JERUZALEM - tri simbola grada - jesu "kovači" tog jedinstvenog "europskog ethosa", europske kulture, europskog identiteta.

No, isto tako je činjenica da je Europa u ovom stoljeću nakon Jalte postala razdjeljenom sluškinjom dvaju moćnih centara, a "željezna zavjesa", utjelovljena vidljivo u "Berlinskom zidu", simbol je razdjeljenosti njezinog "duha, pameti i srca". Nikakvo onda čudo što se ona osjećala "izgubljenom" između "dva Velika Brata", pobjednika II. svjetskog rata. A berlinski zid, "zid srama i bezakonja", postao je "nadgrobni spomenikom 'pokojne' Europe".

I od 1945. godine u Europi se nije ništa značajno dogodilo što ne bi bilo opečaćeno mitom Jalte. Ni mađarski ustanak (1956), ni naivno "Praško proljeće" (1968), ni pobuna poljskih radnika (1956. i 1970.), kao ni hrvatsko proljeće (1971) nisu ništa izmijenili na političkom polju, kao ni u svijesti ljudi. Najočitiiji dokaz tome jest i farizejsko držanje zapadnjaka pred spomenutim pobunama i ustancima na istoku. Ono se svodilo na obične "izraze suosjećanja s jadnom braćom iza željezne zavjese", uz umirivanje vlastite savjesti riječima "tu se ništa ne da izmijeniti".

Prva istinska povreda Jalte zbilja se u listopadu 1978. kad su kardinali u Rimu izabrali za papu sveopće Crkve građanina Poljske, biskupa iz istočnog bloka, krakovskog kardinala Karola Wojtylu. To nije bila politika, već djelo Duha Svetoga. Taj izbor je pokazao da Crkva nadilazi sve podjele i ne da se ušančiti ni u kakve kalupe. Od tog 16. listopada 1978. godine ni Europa, a ni svijet nisu mogli ostati isti. Nikakvo čudo što se veliki i moćni centri, koji su nadzirali i dirigirali Europom ("The Big Brother is watchin over you"), nisu previše oduševili ovim izborom. Toga dana, naime, pokopan je "duh Jalte", umro je fantom "Velikog Brata". Zašto ?

S granice istočnog carstva stigao je u centar kršćanstva i Europe čovjek koji ima osjećaj za povijest, koji vraća povjerenje u ljude i budi nostalgiju za izgubljenim jedinstvom: "Zato ja, Ivan Pavao II, sin poljskog naroda, koji je slavenski među Latinima i latinski među Slavenima; ja, nasljednik svetoga Petra i pastir sveopće Crkve vičem tebi, stara Europo, s ljubavlju iz Santjaga: PRONAĐI SEBE! BUDI SVOJA! OTKRIJ SVOJE POČETKE! OŽIVI SVOJE KORIJENE! POVRATI SE ŽIVOTU!"

Ove riječi Ivana Pavla II, pape Poljaka koje je izgovorio 9. studenog 1982. godine, nisu samo neki proglas ili program. Ne, one su DOGAĐAJ. San o uskrsnuću Europe nije više posao vizionara, pjesnika i filozofa. On je stvarnost koja se događa. I u Hrvatskoj, koja je obranila slobodu, kulturu i identitet vlastitom krvlju i žrtvom pokazujući svoj prostor u mozaiku Europe i njezine jedinstvene raznolikosti. San o uskrsnuću Europe jest stvarnost koja se događala i na ovoj drugoj specijalnoj sinodi o Europi, na kojoj je neumorni Karol Wojtyła uskliknuo: "Europo trećeg tisućljeća, neka ti ne klonu ruke". Padom Berlinskog zida za mnoge narode Europe započeo je proces oslobođenja i izlaska iz katakomba. Rodila se velika nada. Brojne su ograde i zidovi popucali, a granice se otvorile. "Urušen je zemaljski mesijanizam, a u svijetu se rodila žeđ za novom pravdom."

U takvom ozračju Papa je najavio u Berlinu (23. 06. 1996.) održavanje "druge" specijalne europske sinode riječima: "Iz ovog poznatog grada koji je na poseban način proživljavao sudbinu europske povijesti ovog stoljeća, htio bih objaviti cijeloj Crkvi da sam nakanio sazvati drugu specijalnu sinodu o Europi". Cilj sinode je analizirati stanje Crkve u Europi, te u vidu predstojećeg Jubileja potaknuti autentičnu vjersku i svaku drugu obnovu.

c) Dvadeset održanih sinoda biskupa (1967 - 2001)

Sinoda je trajna institucija koju je osnovao papa Pavao VI motu proprio "Apostolica sollicitudo" od 15. studenog 1965. kako bi se održao i širio autentični koncilski duh. Ona je skup predstavnika katoličkog episkopata čija je zadaća pomagati savjetima sv. Ocu u upravljanju Crkvom. U spomenutom apostolskom pismu papa Pavao VI veli: "Nakon što smo zrelo promotrili sve stvari, a iz poštovanja prema katoličkim biskupima kojima bismo htjeli dati mogućnost da s nama sudjeluju što učinkovitije na dobrobit sveopće Crkve, ovim "motu proprio" i našim autoritetom ustanovljujemo u ovom cijenjenom Gradu trajni Savjet biskupa koji ćemo nazvati imenom "Sinoda biskupa". Riječ "sinoda" grčkog je podrijetla i označava skup, sabor. Kanonsko pravo definira Sinodu kao "skupštinu biskupa izabranih iz raznih krajeva svijeta koji se sastaju u određena vremena da bi unapređivali tijesnu povezanost s rimskim biskupom i da bi mu savjetima pružali pomoć u zaštiti i porastu vjere i ćudoređa, u obdržavanju i učvršćivanju duhovne stege, i da bi proučavali pitanja koja se odnose na djelovanje Crkve u svijetu" (Kan 342). Kanonsko pravo razlikuje tri vrste skupština sinode: Opću redovitu, opću izvanrednu i

specijalnu. Opća redovita skupština jest ona na kojoj se pretresaju predmeti koji se izravno odnose na dobro opće Crkve. Opća izvanredna skupština jest ona na kojoj se raspravljaju predmeti od izravnog interesa za opću Crkvu, ali koji zahtijevaju brzo rješenje. Specijalna skupština jest ona na kojoj se obrađuju poslovi koji se izravno odnose na određeni kraj, odnosno određene krajeve.

Od 1967. godine, kad je održana prva sinoda, pa do 2001. godine kad je u listopadu završena deseta opća sinoda o biskupima, održano je 20 sinoda, i to: 10 općih redovitih sinoda, 2 izvanredne i 8 specijalnih sinoda (od kojih dvije o Europi).

Druga specijalna sinoda o Europi održana je od 1. do 23. studenog 1999. godine. Okupilo se 238 sudinika, a od toga su bila 174 sinodalna oca, 16 stručnjaka - teologa, 38 slušatelja (teljica) i 10 predstavnika drugih crkava. Jedino je Srpska pravoslavna crkva odbila poziv prisustvovati ovoj sinodi. Uz pet biskupa Hrvata među 38 slušatelja bile su dvije Hrvatice: jedna časna sestra i jedna studentica.

*Na Razgovoru su
bili predstavnici
Veleposlanstva
R. Hrvatske u
Beogradu Branimir
Lončar i konzulica
u Subotici
Iva Aranjoš*

3. Prikaz stanja; evangelizacija snaga obnove Europe

Radni naslov druge specijalne sinode o Europi bio je: "Isus Krist koji živi u svojoj Crkvi izvor je nade za Europu". Sinoda je bila ispovijed vjere da je "Isus, koji živi u svojoj Crkvi, izvor nade za Europu". Ona je započela svečanim euharistijskim slavljem u bazilici sv. Petra na kojoj je Papa rekao: "Gospodin želi kršćanskom hodočasničkom narodu od Atlantika do Urala uputiti poziv nade. Bog Saveza poznaje srce svoje djece. Poznate su mu tolike bolne kušnje koje su europski narodi podnijeli u ovom izmučenom i teškom stoljeću. On, Emanuel, Bog s nama, razapinjan je u koncentracionim logorima i gulazima, upoznao je patnje u bombardiranjima i rovovima, trpio je

svuda gdje je čovjek bio ponižen, potlačen i obeščašćen u ratovima i sukobima koji su okrvavili europsko tlo.”

Vlašću, koju ima od Gospodina, Crkva ponavlja današnjoj Europi: Europo, ne daj se obeshrabiti. Ne predaj se mišljenju i življenju koje nema budućnosti jer nisu utemeljeni na postojanoj sigurnosti Božje Riječi. Ovom zgodom Papa je proglasio suzaštitnicama Europe tri žene: Edith Stein, Brigitu Švedsku i Katarinu Sijensku.

Na sinodi je uz ostalo bilo govora o društvenim i duhovnim “slabostima” Starog kontinenta. Dijagnosticirane su brojne “bolesti” koje muče Europu na pragu trećeg tisućljeća: materijalizam, konsumizam, etička i duhovna anemija, intelektualni agnosticizam, individualizam, neograničeni pluralizam koji vodi “slabljenju misli” i odricanju svetog, koje je kard. Eyt iz Bordeauxa nazvao “laganim odmetništvom od vjere”.

Povijest Europe, čulo se u dvorani zasjedanja, označena je trostrukom podjelom koja se zbila u ove dvije tisuće godina: ponajprije podjelom između Istoka i Zapada koja se dogodila početkom drugog milenija (1054); zatim protestantski raskol u zapadnoj crkvi polovicom 16. stoljeća i konačno treći raskol u prošlom stoljeću prouzročio je rascjep vjere i kulture, i tako suprostavio razum vjeri, a to je posebno odjeknulo u ovom našem stoljeću označenom trima totalitarističkim ideologijama: komunizmom, fašizmom i nacizmom. Nije onda čudo što su Europljani sumnjičavi prema svemu, pa i Crkvi. Crkva bi prema takvim sumnjičavim Europljanima morala, poput Isusa u susretu s učenicima na putu u Emaus, strpljivo slušati i tumačiti Sveto pismo, upozorio je o. Radcliffe.

Bečki kardinal Schonborn je opisao tri rane Europe koje treba vidati i liječiti. Ponajprije tu su zla koja su se dogodila na njezinom tlu kao plod opakih ideologija. No, čini mi se, veli kard. Schonborn, dok su se detaljno proučila i obradila zla fašizma, komunistička zlodjela još su uvijek velikim dijelom obavijena tamom. O njima se šuti. Nismo li i mi biskupi Zapada doprinijeli tome svojom šutnjom? Nije li ovo prigoda, pita se kardinal, da za to zatražimo oprostjenje od svoje braće s Istoka, da se pokajemo da bismo slavljem mučenika slavili čistim srcem? Druga je rana, nastavlja kardinal Schonborn, razdijeljenost Crkava. Zapadu je potrebna teologija istočnih otaca, duhovnost manastira, ljepota ikona i božanska liturgija koja se stoljećima slavi s dubokim osjećajem otajstva. Istoku je potrebno “zapadno plućno krilo” kako bi se slobodnije postavilo prema državnim strukturama te izbjeglo opasnu identifikaciju “crkva - nacija”. Kao treću ranu on spominje “odcijepljenost” od korijena Božjeg odabranja Jahvinog naroda. Solovjev je proročki pisao i isticao da će kršćani istoka i zapada prevladati podijeljenost ako se vrate svojim korijenima koji su u tajni povijesti izabranog naroda, u Izraelu. Nisu ni jezik, ni kultura, ni narod ono po čemu pripadamo “jedinom Božjem narodu”, već “Božji poziv” po kojemu nas iz različitih krajeva i rasa poziva na sveti sastanak u “Gospodnjem Izraelu”, veli kardinal Schonborn.

Suvremeno društvo ima puno istina, ali ne poznaje onu pravu. Odnos s Tajnom je prekinut. Čovjek je sam sebi postao neshvatljiv, a svijet mu izgleda kao pozornica igara. Crkva je danas u manjini, jer malo je onih koji su upoznali i susreli Krista. Ponekad se čini da je i Crkva pod utjecajem "svjetskog mentaliteta" u opasnosti svesti evanđelje na puko nizanje riječi i moralnih apela. A vjera je u biti susret s Kristom - Bogom živim (kard. Simonis). U tom smislu na sinodi je bilo govora i o crkvenim duhovnim pokretima koji pokazuju "mladost, zanos i energiju" (kar. Vlč). Oni su dar Duha Svetoga današnjoj Crkvi kao što su nekada u Srednjem vijeku bile redovničke zajednice.

Isticana je i uloga posvećenog života i "njegova simbioza s poviješću Europe dugi niz stoljeća". I suvremeni čovjek osjeća potrebu "u živo" dotaknuti ne samo "svete osobe", već i "svete zajednice". U društvu koje ističe stjecanje, proizvodnju i potrošnju, osjeća se snažna potreba duhovnih dobara. Stoga se evanđeoski savjeti siromaštva, poslušnosti i čistoće pojavljuju kao nužan korektiv, kao evanđeoska "kontrokultura", duhovno liječilište u ovom trenutku moralnog i intelektualnog "rđanja" duha i duhovnosti Europe (kard. Somalo).

Svećenik je Božji čovjek, čovjek Crkve i čovjek svoga vremena, rekao je kard. Hoyos (za kler). I kad se svećenik identificira s Kristom, onda nema bojazni suočiti se s modernim izazovima. Nestaje straha. Zar je bilo lako, pita se kard. Hoyos, suočiti se s razvratnošću ondašnje Atene, Korinta i Rima?! Zar je bilo lako u poganski svijet ondašnjeg Istoka i Zapada unositi svetost ženidbe i monogamije?! Zar je bilo lako obraćati silnike i umirivati razbojnike?! Ali, kad je svećenik Božji čovjek i čovjek Crkve, onda to ide lakše, jer se osjeća Božji Duh koji svime upravlja i kormilari. Svećenici, teolozi i biskupi pozvani su na tješnju suradnju. Sastavni dio biskupskog služenja jest poticati i ohrabrivati teološka promišljanja. Nedostatak žive teologije ne pogađa samo crkvu, nego i društvo u cjelini. Upravo iz teološke misli Europa je crpila svoje najveće ideje i svoju snagu za promjenama (kard. Lustiger). Kard. Meisner je posebno "kritizirao" jačanje crkvene birokracije i pretjeranu proizvodnju papira i dokumenata u Katoličkoj Crkvi. Pozvao je na "sveti savez" vaticansku kuriju i mjesne ordinarije "u borbi" protiv plime papira i brda dokumenata.

a) Nekoliko zanimljivih tema

Suvremeni svijet, čini se, gubi osjećaj grijeha i shvaća važnost milosti i oprostjenja. A Isus je najavljen i došao kao onaj koji će "otkupiti narod od grijeha njegovih". Znaju li današnji vjernici da je Euharistija žrtveno slavlje, pomirnica za grijeha naše: Evo Jaganjca Božjeg, koji oduzima grijeha svijeta. Da li je ta tema prisutna u našim propovijedima? Kard. Estevez je naglašavajući važnost sakramenta ispovijedi istaknuo da je osobna ispovijed jedini ispravan put u slavljenju ovog sakramenta, te da "zajednička odriješnja" ne mogu biti redovan put odgoja i sakramentalnog pomirenja. Na

temelju opisa Petrove ispovijedi kod Cezareje kard. Ratzinger je prikazao dva načina pristupa tajni Isusove osobe: način razmišljanja ljudi (raznolike hipoteze) i način ispovijedanja apostola Petra. I dok prvi način priča o Isusu, drugi je oblikovan u razgovor s Isusom. Prvi iznosi različite hipoteze (Ilija, Jeremija...), a drugi ispovijeda: "Ti si Krist, Sin Boga živoga" (Mt 16,16).

Iz ovog susreta kod Cezareje imamo nekoliko elemenata za evangelizaciju: Samo onaj koji priznaje Isusa kao Sina Božjega, poznaje Krista. Poznavanje Isusa pretpostavlja zajedništvo života, hoda i dijaloga s Isusom. To zajedništvo stvara kategoriju "mi", a to je Crkva. Poznavanje Isusa nije naše svojstvo ili zasluga, već dar nebeskog Oca. Iskustvo Cezareje (šta vele ljudi i šta velite vi) ostaje kao trajna paradigma. Važno je da u hodu ostanemo s Kristom jer smo pozvani biti "svjetlo svijeta i sol zemlje". I ne smijemo zaboraviti da porazi i patnje nisu bez značenja. One su blagoslovne i donose plod svima. Najjače svjetlo dolazi nam od mučenika, a ne od dijalektičara, veli kard. Ratzinger. Mučenici su, naime, najveći komunikatori Krista koji s križa sve sebi privlači (Iv 12,32). U vidu što skladnije i uspješnije reevangelizacije Europe kard. Martini je u svom priopćenju izrazio tri želje i tri sna: Ako se vjernici budu "družili" sa Svetim pismom, ako ga budu čitali i razmatrali, donijet će nadu i razgaliti ljudska srca kao i dvojici učenika iz Emausa. Druga želja i san je da župa nastavi ostvarivati proročku, svećeničku i đakonsku službu uz pomoć pokreta koji se u njoj javljaju. I treći san je potreba susreta i kolegijalnosti među biskupima svijeta. Ovaj treći san uzeli su novinari na metu pa su pisali kako kard. Maritni zagovara sazivanja sabora. A on, "ni luk jeo, ni luk mirisao".

Po prvi put se na jednoj sinodi pravoslavni episkop ispričao za nepravde nanesene grkokatolicima u istočnoj Europi, a posebno u Rumunjskoj. Učinio je to rumunjski episkop Josif. Poznato je, naime, da je državnim dekretom 1948. godine zabranjena Grkokatolička crkva u Rumunjskoj, a sva njezina imanja su dodijeljena Rumunjskoj pravoslavnoj crkvi. Episkop Josif je osim toga prenio pozdrave rumunjskog patrijarha Theoctista koji je u svibnju ugostio Papu u Bukureštu.

Nadbiskup iz Pize Plotti istaknuo je četiri teme koje mu se čine sada prioritetnim. Tu je ponajprije tzv. "sakramentalizacija" koja stvara klimu "nek se i to obavi", a ne klimu osobnog susreta s Kristom. Drugo je pitanje mladih za koje nema dovoljno prostora u našem pastoralu. Treći je problem solidarnost koja je ponekad prisutna u društvu, ali često nedostaje u našim zajednicama. I kao četvrtu interesantnu temu Plotti je naveo vrednovanje karizmi u Crkvi. Opasno je, veli on, razlučivati karizmatsku od institucionalne Crkve, po kojoj bi se u prvu ubrajalo pokrete, a u drugu kršćane "drugog reda". Crkva je naime cijela karizmatska u svojoj institucionalnosti. A biskupova je zadaća razlučivati i usvajati autentičnost karizmi. Srce problema sadašnje evangelizacije jest "ne toliko krštenje obraćenih, koliko obraćenje pokrštenih". Puno je, naime, kršćana koji žive kao da Krista nema.

b) Hrvatski obol na sinodi

Na ovoj specijalnoj sinodi o Europi sudjelovalo je pet biskupa Hrvata, jedna časna sestra i jedna djevojka. Sedam puta se u dvorani zasjedanja čulo za hrvatski narod, te radosti i nade Crkve u Hrvata.

- Kardinal Puljić je podsjetio kako je Crkva na području BiH morala hodati "križnim putem" još od polovice 15. stoljeća kad su Turci došli i okupirali ovu zemlju. Podsjetio je da su katolici prošlih ratnih godina desetkovani, te se "ostatak Izraela" bori za preživljavanje liječeći rane dobivene u strašnom nasilju. Zahvaljujući "školi križa" vjernici su naučili živjeti u nadi koju pruža Uskrsli.

- Nadb. Bozanić je, podsjećajući na hrabro svjedočanstvo kard. Stepinca, istaknuo važnost odgoja savjesti. Stepinac je bio i ostaje u sjećanju svoga naroda velikim učiteljem i odgojiteljem kršćanske savjesti. Sekularizacija kršćanskog života nosi sa sobom duboku krizu savjesti i kršćanske moralne prakse. U sve većem lomu između privatne savjesti i javnih vrijednosti, potreban je novi sustav vrijednosti izgrađen na personalističkoj antropologiji. A prisutnost Crkve u Europi mora se osloniti na svjedočenje kršćana koji djeluju po savjesti prosvijetljenoj Duhom Svetim.

- Biskup Srakić je istaknuo "ekumenski put kao sredstvo potrebno u stvarnom evanđeoskom djelovanju" (Instr. lab, 60). Zaključio je da za nas ekumenska osjetljivost nije lagana, ali nije nemoguća. Što više, ona je važan uvjet vjerodostojnosti evangelizacije. Iako je proces uzajamnog praštanja i pomirenja tvrd i dug, čini se što je sada moguće s "nadom i radom" ("Dum spiramus, speramus").

- Biskup Komarica je zahvalio Bogu što je ostao na životu u toku užasnih stradanja u njegovoj biskupiji. Podsjetio je na mučeništvo šest svećenika, jednog redovnika i jedne redovnice. Konstatirao je također da usprkos prividnog mira u BiH još uvijek vlada "sila jačega". Ne poštuje se pravo na domovinu i imovinu, pravo na rad i zaradu, na vjersku slobodu i zdravstveno osiguranje. Nazvao je to sramotom za Europu na koncu 20. stoljeća, a rat koji je se vodio kao "ograničeni nastavak prvog i drugog svjetskog rata" biskup Komarica je opisao kao "jasni znak krize europskih vrijednosti".

- Ja sam u svom izlaganju podsjetio na sudjelovanje na sinodi o Europi 1991. kad sam uputio okupljenim biskupima "bolni krik" zbog napada srpskih i crnogorskih vojnika na područje dubrovačke biskupije. I dok je ondašnji govor bio obilježen riječima "tuge i očaja", ovog puta sam subraći priopćio veselije vijesti: "U Dubrovniku, u Hrvatskoj obranjena je demokracija, sloboda, kulturne, ljudske i vjerske vrijednosti pred barbarstvom našeg stoljeća." Izrazivši nadu da će krv nevinih žrtava sjedinjena s Kristovom žrtvom na križu zajamčiti ljudskoj patnji otajstvenu i vječnu plodnost, zahvalio je sv. Ocu što je već od samog početka sukoba pozivao na molitvu, post i dobra djela, i što je ulijevao nadu da je mir moguć. - Č. s. Kornelija Zorić se upitala "kakvu ulogu u današnjoj Europi imaju zajednice zavjetovanog života"? Prava i duboka solidarnost posvećenog života proistječe iz duhovnosti utemeljene na "križu

Kristovu, simbolu ljubavi Božje prema ljudima", križu koji postaje pravim izvorom nade".

- Studentica teologije iz Sarajeva, najmlađi član na sinodi, 25-godišnja Sanja Horvat, govorila je o problemima mladih iz BiH: nezaposlenost, visoke pristojbe za školovanje, netolerancija stvarana i poticana nedavnim ratnim sukobom, nemogućnost povratka katolika u rodni kraj, težak život, gaženje ljudskih prava i ljudskog dostojanstva. Mladi, koji su ostali svjedoče i vjeruju. Nadaju se boljem sutra uz potporu njihovog najdražeg prijatelja Ivana Pavla II.

c) Poruka biskupa: "Radosno svjedočimo evanđelje nade u Europi"

Biskupi su na koncu uputili svima poruku "Radosno svjedočimo evanđelje nade u Europi". Premda se čini da je nada svakog dana sve slabija, uništavana tolikim oblicima trpljenja, tjeskobe i smrti, biskupi su prosvijetljeni vjerom napisali kako "poniznom postojanošću" vjeruju da je nada moguća za sve. "Čovjek, naime, ne može živjeti bez nade. Njegov bi život bio lišen značenja i postao bi nepodnošljiv". Takvu riječ nade, pišu biskupi, upućujemo vam iz Rima, sabrani blizu groba apostola Petra na drugoj sinodi o Europi. U osvit Velikog Jubileja zajedno s apostolom Petrom ispovijedamo da je Krist - Pomazanik, Sin Boga živoga. On, Uskrsli Gospodin uvijek je nova nada Crkve i ljudskog roda, jedina istinska nada čovjeka i povijesti. Sve to, pišu dalje biskupi, ispovijedamo "u jedinstvu s vama, braćo i sestre, koji s nama dijelite istu vjeru u Gospodina Isusa", ponavljajući ono što je Papa rekao na početku sinode: "Europo trećeg tisućljeća, neka ti ne klonu ruke, ne daj se obeshrabriti, ne predaji se mišljenju i življenju koji nemaju budućnosti, jer se ne temelje na postojanoj sigurnosti Riječi Božje!"

Biskupi se posebice obraćaju svećenicima i vele: "Vama, prezbiteri naših europskih crkava, koji zadivljujućim predanjem živite službu koja vam je povjerena, upućujemo sa zahvalnošću i povjerenjem našu riječ: ne dajte se obeshrabriti i ne dopustite da vas umor svlada!" Zahvalni za znakove nade u Crkvi vjerujemo Isusu Kristu koji je jedina i prava nada čovjeka i povijesti, pišu biskupi i potiču sve neka navješćuju i služe evanđelju nade. U zaglušenom svijetu obnavljajmo Petrovu ispovijed: "Gospodine, kamo ćemo poći? Ti imaš riječi života vječnoga" (Iv 6,68). Slavimo evanđelje života u društvu i u kulturi koji su često zatvoreni nadnaravnim stvarnostima, uronjeni u potrošački mentalitet, robovi drevnih i novih idolopoklonstava. Otkrivajmo ponovno smisao otajstva. Obnavljajmo naša liturgijska slavlja. Osigurajmo prostor šutnje, molitve i razmatranja. Vratimo se sakramentalnom životu, posebice Euharistiji i pokori, izvorima spasenja i pomirenja, slobode i nove nade.

"Nadahnuti sigurnošću u Boga koji ostaje vjeran dovijeka, te upravlja poviješću ljudskog roda, ponavljamo naš poziv: Europo, ne plaši se! Crkvo Europe, ne boj se! Bog nade te neće napustiti. Vjeruj u njegovu ljubav koja spašava. Pouzdaj se u njegovo milosrđe koje prašta, obnavlja i oživljuje. Uzda se u Gospodina i budi siguran. Evanđelje nade ne vara!" (br. 121).

UTJECAJ SREDSTAVA JAVNOG PRIOPĆAVANJA NA VJERU*

Prije nego li uđemo in medias res današnje teme, ne bih želio nikoga razočarati, ali moram napomenuti da u ovom izlaganju neće biti konkretnih odgovora, poput "čitaj, gledaj i slušaj to i to", ili "nemoj čitati, gledati i slušati ono i ono". Zašto? Prije svega, od odraslih osoba, poput vas, očekuje se da same donose odluke i prosuđuju što im služi na dobrobit duši i tijelu, a što se tomu protivi. U tom smislu nam kao putokaz može poslužiti poticaj sv. Ivana: Ljubljani, nemojte vjerovati svakom duhu, već duhove podvr-gavajte kušnji da vidite jesu li od Boga (1 Iv 4,1). Tako i mi glede svega onoga što nam nude mediji, dužni smo provjeriti da li nam je to na korist ili na štetu. Uvjeren sam da ne pretjerujem smatrajući vas zrelim kršćanima, koji su ozbiljno odlučili kršćanski živjeti u današnjem svijetu. Odlučite se za ono što je Gospodinu milo - kaže sv. Pavao (Ef 4,10-11). Ne budite sudionici u besplodnim djelima tame, već ih radije razotkrivajte.

Postavljena je prva premisa, idemo ka drugoj. Obično se kaže da onaj tko pita, već za postavljanje samog pitanja mora imati kakvu predodžbu o odgovoru, inače ne bi mogao ni pitati. I ovdje to važi. Uvjeren sam da svatko od vas već više-manje zna odgovor na koji to način mediji vrše utjecaj na njegov život iz vjere. Zato ovo izlaganje ne bi htjelo biti lekcija iz morala. Opet primijenite Ivanov putokaz, ispitajte ono što vam se nudi, a isto tako i sebe, s kojom nakanom to gledate, slušate ili čitate, i evo vam moralne poduke. Ova lekcija se najbolje uči na koljenima i sa Svetim pismom u rukama. Za to dobro služi večernji ispit savjesti prije spavanja.

Evo još jedne pretpostavke, prije nego li stvarno počnemo raspravljati o zadatoj temi. Naslov "Utjecaj sredstava javnog priopćavanja na vjeru" nas više vidi kao pasivne primatelje informacija, negoli kao aktivne sudionike današnje medijske kulture. Odmah na početku nam valja malo "podesiti sliku", tako da i sebe vidimo kao aktivne sudionike svijeta komunikacija u kojem živimo. Ne radi se o tome da trebaš pisati u novinama, odnosno raditi na radiju ili TV-u. Čak iako - oprostite na izrazu - se izvališ pred televizorom, ti čak ni tada ne možeš poput spužve pasivno upijati informacije. I tada

* predavanje je održano na Tribini mladih, 18. 01. 2004.

je itekako aktivan tvoj proces spoznaje, u kojem si zauzet obrađivanjem informacija a koje polagano pohranjuješ u "datoteke" svojeg ponašanja i općeg pogleda na svijet. Tu svakako svoje mjesto ima i vjera. Dakle, ako bismo rekli da se vladamo na izvjestan način, da smo stekli određene navike, jer su nas tomu odgojili mediji - što nažalost često odgovara istini - mislim da je u pitanju velika neodgovornost prepuštanja trendovima življenja današnjeg čovjeka, koji ne poznaje Ivanova poticaja. Dragi mladi, nemojte vjerovati svakoj informaciji, nego je odvažite na vagi čiste savjesti pred Gospodinom. Ne pristajte uz sve ono što vam se nudi, nego pomno ispitujte sve i prihvatite dobro, a odbacite zlo.

Evo nas dakle ponovno na početku.

Tek uzgred bih naveo samo nekoliko crta iz aktivnosti Svete Stolice na polju medija. Već od 1948. postoji Papinsko vijeće za obavijesna sredstva koje je zaduženo za proučavanje problema medija kad su u pitanju vjera i moral, te za ispitivanje, poboljšavanje i usmjeravanje raznih djelatnosti koje obuhvaćaju obavijesna sredstva. Glavni zadatak tog vijeća je: izazvati i podržati pravovremene i odgovarajuće crkvene, te akcije vjernika u raznim oblicima socijalnih komunikacija. Najnoviji značajniji dokumenti glede medija su izišli prije malo više od godinu dana, a odnose se na Internet, kao najnovije i najmoćnije sredstvo moderne komunikacije.

Uzevši u obzir datum formiranja vijeća, vidimo da je Crkva odavno zauzeta za medije. U poslijeratnim godinama, kada je formirano vijeće, od medija je najveći utjecaj imao tisak, a rado je bio dostupan samo privilegiranim, bilo da se radi o slušateljima, bilo da je riječ o njegovim djelatnicima.

Tom svojom zauzetošću Crkva jasno daje do znanja da u sredstvima javnog priopćavanja gleda darove Božje koji će po providnosnom Božjem naumu ljude međusobno povezati bratskom svezom, da se slože s njegovom spasiteljskom voljom. Papa Ivan Pavao II nazvao je društvena obavijesna

sredstva "prvim areopagom današnjeg vremena" te izjavio da "nije dovoljno upotrebljavati ih za širenje kršćanske poruke i crkvenog učiteljstva, nego samu poruku treba ugraditi u tu novu kulturu koju stvara suvremeno komuniciranje." Internet je zasigurno novi forum, u smislu u kojem se taj izraz shvaćao u drevnom Rimu kao javno mjesto gdje se vodila politika i dogovarali poslovi, gdje su se ispunjale vjerske

dužnosti, gdje se zbivao najveći dio društvenog života grada, i gdje je na vidjelo izlazilo i dobro i zlo pojedinca. Za Crkvu cyberspace je novi svijet koji poziva da se krene u veliku pustolovinu korištenja njegovih mogućnosti za naviještanje evanđeoske poruke: Izvezi na pučinu! (Lk 5,4).

U odnosu na medije Crkva ima dvojak cilj. S jedne strane potiče njihov pravilni razvoj i pravilno korištenje za razvoj ljudskog roda na svim razinama. Zatim, crkveno učiteljstvo trajno uči i upozorava da ta sredstva valja koristiti u naviještanju evanđeoske istine te za ugrađivanje same kršćanske poruke u tu "novu kulturu" koju oblikuju društvena obavijesna sredstva. To je još potrebnije danas kada mediji vrše još snažniji utjecaj na čovjekov pogled na život, ali i samo njegovo iskustvo.

Katolici se stoga ne bi smjeli bojati ostaviti vrata društvenih komunikacija otvorena Kristu da bi se njegova Radosna vijest mogla čuti s krovova cijeloga svijeta. Od neizmjerne je važnosti zajamčiti da se među bezbrojnim porukama koje pružaju mediji čuje i Božja Riječ. Propovijedati vjeru danas znači naviještati Isusovu Riječ i u dinamičnom svijetu društvenih obavijesnih sredstava i putem njih. Autentičnost te evangelizacije, kao i uvijek, ovisi o osobnom svjedočanstvu onoga koji je poslan naviještati Radosnu vijest (usp. Rim 10,14-15).

Mislím da nam nije potrebna neka posebno velika mašta da zemlju zamislimo kao globus isprepleten elektronskim prijenosima, kao bučni planet ugniježđen u posvemašnjoj tišini svemira. No, doprinosi li to istinskom razvoju čovjeka i pomaže li pojedincima i narodima da budu u skladu sa svojim transcendentnim određenjem? To je temeljno pitanje koje se ovdje postavlja.

Kao moćna sredstva procesa globalizacije nova informatička tehnologija i Internet prenose i pridonose usađivanju sveukupnosti kulturalnih vrijednosti - načina razmišljanja o društvenim odnosima, o obitelji, o religiji i o ljudskom životu - čija novost i privlačnost mogu predstavljati prijetnju i zatrti tradicionalne kulture. Sve kulture imaju što naučiti jedna od druge, međutim kada jedna drugoj nameće vlastiti pogled na svijet, vrijednosti pa čak i jezik, to nije dijalog već kulturalni imperijalizam. Posebno je ozbiljan problem kada prevladavajuća kultura prenosi lažne vrijednosti koje proturječe istinskom dobru osoba i skupina. To dovodi do ozbiljnih problema, primjerice na području braka i obitelji, koji bilježe rasprostranjenu i korjenitu krizu u mnogim dijelovima svijeta.

Očigledno je da, zahvaljujući medijima, za nekoliko godina gotovo neće biti većih razlika između europskih zemalja, jer će sve imati iste probleme zahvaljujući ubrzanoj sekularizaciji i "divljoj" duhovnosti, na ogromnom tržištu koje se stalno povećava. Kultura je postala istoznačnica za medije, koji su postali svjetska sila. Ona nije dužna nikome polagati račune, jer ne priznaje ni jedan autoritet iznad sebe, ali zato na sve utječe i sve određuje. Pri tome je važno konstatirati da mediji ne bilježe samo događaje, nego ih ujedno i tumače, interpretiraju, stvarajući tako određeno duhovno ozračje.

Pokušavajući objasniti medijsku stvarnost, jedan kardinal (Daneels) je istaknuo da su za nju udarni događaji, a ne ideje, i to redovito konfliktni događaji, koji privlače najveću pažnju. Stoga se mediji ne zanimaju za Crkvu i za naše ideje, jer je ona za mir i sporazum, a protiv sukoba. Naše ideje, nadalje, traže vremena da se iznesu, dok mediji insistiraju na kratkoći. Mediji traže mišljenje bez velika razmišljanja, i to istog trena, za što je potrebno

dobro poznavanje mnogih područja, uz prihvaćanje rizika i da pogriješimo. Zahvaljujući medijima, svi počinju misliti na isti način, osim ponekih znanstvenika koji su uspjeli sačuvati duh kritičnosti. Ta "tanka elita" trebala bi opskrbljivati medije gorivom.

Putem medija se promiče i nasilje. To je u potpunoj suprotnosti s istinskim odgojem, koji nastoji pobuditi kritični duh, dok ga mediji otupljuju. Međutim, mediji ipak sada stvaraju novu kulturu. Glavno je pitanje stoga: kako otvoriti vrata u medijima za prave vrijednosti, tj. kako u njima selektirati vrijednosti "za mene" kao kršćanina.

Nova mediasfera koja se stvara temelji se na zaboravu. Večernji TV-dnevnik, to je kao velika misa koja okuplja najveći broj sudionika - kaže pak jedan drugi rimski kardinal - te treba kad je god moguće u njemu biti prisutan i tada prenijeti poruku Isusa Krista, iznijeti crkvene stavove. To učvršćuje vjernike u vjeri, da znaju da i katolici postoje. S obzirom na svjetonazor, ovdje svoju značajnu ulogu preuzimaju kršćanski mediji čija je velika zadaća ugraditi kršćansku stvarnost u suvremenu kulturu.

Što se pak Interneta tiče - s mnogih gledišta najmoćnijeg medija - on je sposoban ujediniti osobe, ali ih može i podijeliti, bilo kao pojedince, bilo kao međusobno nepovjerljive skupine podijeljene ideologijom, politikom, posjedovanjem, rasom, etničkom pripadnošću, generacijskim jazom, čak i religijom. Hoće li se koristiti za dobro ili na štetu ovisit će u velikoj mjeri o pristupu. U vezi s tim Crkva nudi dva vrlo važna doprinosa: svoju zauzetost za dostojanstvo ljudske osobe i svoju dugu baštinu moralne mudrosti. I u komunikaciji putem interneta temeljno je etičko načelo: ljudska osoba i ljudska zajednica svrha su i mjerilo upotrebe svih društvenih obavijesnih sredstava. Opće dobro je drugo korisno načelo za etičko vrednovanje medija koje, prožeto solidarnošću, preuzima odgovornost za boljitak čovječanstva.

Taj "novi" sustav datira iz 60-ih godina, odnosno godina hladnog rata, kada se nastojalo spriječiti nuklearni napad stvaranjem decentralizirane mreže računala koja su sadržavala važne podatke. Tako gubitak jednog ili čak više računala nije automatski značio i gubitak svih podataka. Bila bi gorka ironija - kako kaže Sveti Otac - da se to obavijesno sredstvo, s takvim mogućnostima uzajamnog zbližavanja ljudi, okrene svojoj prvobitnoj svrsi iz doba hladnog rata i postane poprište međunarodnog sukoba.

Toliko o teoriji. Sigurno sam vas dobrano izmorio. Cilj mi je bio dati kratki opći pogled na medije i na njihov velik utjecaj na današnju kulturu. Sada bismo polagano išli ka konkretnijem. U prvom redu nas mediji zanimaju kao pozitivna sredstva, koja pozitivno mogu utjecati na naš život iz vjere, a tek nakon toga ćemo kratko sagledati i njihovu negativnu stranu, tj. prijetnje vjerskom životu.

Pozitivne strane medija

Prije svega važan je naš osobni pozitivni stav prema medijima kao takvima. Oni nam pružaju izvanredne mogućnosti spoznaje i komunikacije. Zato Sveti Otac kaže da mladež posebno treba poučavati "da ne postanu

samo dobri čitatelji, slušaoci ili gledatelji, već da se i sami služe svim mogućnostima izražavanja koja im pružaju sredstva priopćavanja. Tako će oni uistinu postati građani ere sredstava društvenog priopćavanja koja je započela u ovo naše vrijeme". Uvjeren sam da bi se i uredništvo stranice mladih u Zvoniku radovalo novim članovima, a svakako bi i župne web stranice bile dobro polje utjelovljenja ovog Papinog poticaja.

Čini mi se da sam dosta daleko otišao. Vraćajući se na pozitivnost medija, prije svega bih naglasio na važnost čitanja vjerskog tiska. Često puta sam čuo preč. gospodina Andriju Anišića kako se žali na slabu čitanost Zvonika. To nam je idealno prigoda u kojoj možemo vidjeti što to trebamo tražiti u ostalim medijima. One vrijednosti i sadržaji vjere koji nam se nude preko katoličkih medija, ili vjerskih emisija, trebale bi biti uzor našeg općeg promatranja medija. I na taj način se može govoriti o Kristu. Budući da ovoj našoj Crkvi još nedostaju mnoga sredstva, kadar, pa možda ponekad i volja i kreativnost, to ne znači da smo u potpunosti lišeni takvih emisija. Pored vjerske emisije na radio Subotici, lijepi repertoar nam se nudi na HRT-u. Nedavno sam gledao jednu predivnu katoličku emisiju, koja me je uistinu oduševila. Tako lijepa svjedočanstva vjerničkog života. Obraćanja i život Crkve u različitim krajevima svijeta. Sve to može biti na veliko ohrabrenje i poticaj.

Svakako i u mnogim drugim emisijama i tisku možemo naći puno toga dobrog. Često je to malo bolje skriveno. Zato je svakako potrebno malo potražiti, prelistati i raspitati se. Na primjer, prije nego li odeš u kino vidjeti određeni film, ne smije ti biti dovoljno vidjeti privlačni plakat i šašavi naslov. Raspitaj se, pročitaj negdje kratak sadržaj, a možda i čiju kritiku. To će ti pomoći da izbjegneš gubljenje vremena, ako se radi o lošem filmu, u protivnom će ti pomoći da još bolje razumiješ i otkriješ umjetničke vrijednosti i etičke poruke dobrog filma. Dobre filmove valja pogledati i više puta, kao što je to slučaj i s dobrim knjigama. Isto važi i za TV emisije i filmove. Nemoj ići grlom u jagode, no ako nisi u mogućnosti saznati unaprijed što zapravo gledaš, slušaš ili čitaš, pri ruci ti je uvijek savjest i svakako putokaz sv. Ivana: preispitaj, prihvati dobro, a odbaci zlo.

Postoje pak dobrobiti koje su manje-više specifične za Internet. On je sposoban privući ljude potpunijem iskustvu vjere te obogatiti vjerski život korisnika. Nadasve, pružajući informacije i pobuđujući zanimanje, omogućuje prvi susret s kršćanskom porukom, poglavito mladeži za koju cyberspace postaje sve više prozor u svijet. Važno je da kršćanska zajednica - a to smo na koncu svi mi - iznađe što praktičnije načine da onima koji putem Interneta prvi put s njom stupaju u kontakt pomogne prijeći iz virtualnog svijeta u stvarni svijet kršćanske zajednice. Na taj način Internet pruža jedinstvenu dopunu i potporu, kako u pripravi za susret s Kristom u zajednici, tako i u podupiranju novih vjernika na putu vjere koji su započeli.

Osobito obilježje Interneta je njegova karakteristika kao izravnoga, neposrednog i interaktivnog sredstva koje olakšava sudionništvo. To više nije jednosmjerna, silazna komunikacija iz proteklih vremena, nego dvosmjerna komunikacija na koju se u Crkvi već ranije poticalo. Budući da su se osobe

sve više suživjele s tim osobitim vidikom Interneta na ostalim područjima svoga života, može se očekivati da će pribjeći Internetu i u pogledu religije i Crkve. U skladu sa svojim znanjem, stručnošću i ugledom koji uživaju, članovi Crkve imaju slobodu, a katkada i dužnost da reknu svoje mišljenje o stvarima koje se odnose na korist Crkve.

Negativni utjecaj medija

Usmjerimo pak svoje poglede i na drugu stranu medalje utjecaja medija na naš vjernički život. I mi smo djeca vremena u kojemu živimo, i mi hodamo po ovoj zemlji, te bi stoga pogrešno bilo reći da smo izuzeti od negativnih utjecaja medijske kulture na cjelokupni ljudski život, pa tako i život iz vjere. Današnja kultura društvenih obavijesnih sredstava je tako duboko prožeta tipično postmodernističkim obilježjem da je jedina apsolutna istina da ne postoje apsolutne istine, odnosno da su, ako i postoje, nedohvatljive ljudskome razumu i samim tim nevažne. Isto važi i za Boga. To znači da nam je sve pušteno na izbor, svatko si bira ono što mu odgovara, a ostalo za njega i ne postoji.

Široki izbor proizvoda i servisa dostupnih na Internetu može izvršiti svoj učinak i u pogledu vjere, te potaknuti potrošački pristup vjerskim pitanjima. On pospješuje relativistički način razmišljanja, a velik problem predstavlja i silna količina informacija od kojih većina nije provjerena. Sve to može potaknuti i na zatvaranje pojedinaca u vlastiti svijet, te na bijeg u anonimni individualizam i odbacivanje osobne odgovornosti i zauzimanja.

Odnos između istine i društvenih obavijesnih sredstava postao je sve zamršeniji, te ono što vrijedi nije istina već vijest, a samim time jaz između informacije i komunikacije postaje sve dublji. Ne zaboravimo i temeljnu značajku Interneta, koja se sastoji u gotovo beskrajnom prilivu informacija, od kojih su mnoge tek kratkotrajne. Tako se u toj kulturi koja se hrani površnošću, može lako javiti opasnost da se povjeruje kako su važne činjenice, a ne vrijednosti.

Osim toga, Internet iznova radikalno definira psihološki odnos osobe prema vremenu i prostoru. Privlači pozornost ono što je opipljivo, korisno, odmah pristupačno, a to može dovesti do pomanjkanja poticaja za dubljim razmišljanjem i promišljanjem. No čovjek kao takav ima životnu potrebu za vremenom i nutarnjim mirom kako bi razmišljao i preispitivao život i njegove tajne, te kako bi postupno sazreo do stupnja da vlada samim sobom i svijetom koji ga okružuje. U suprotnom se pada u napast prvog čovjeka, koji se radije obratio stvorenju nego Stvoritelju. U toj svojoj želji da zagospodari ustvari je počeo služiti, i to ne više Stvoritelju, nego stvorenju. Razumijevanje i mudrost su plodovi kontemplativnog pogleda na svijet i ne proistječu iz pukog nagomilavanja činjenica, ma koliko one bile zanimljive. Oni su rezultat duhovnog poniranja u najdublji smisao stvari u njihovu uzajamnom odnosu kao i njihovu odnosu prema cjelokupnoj stvarnosti. Zato je stalno potrebno proučavati utjecaje medija na psihološki razvoj i zdravlje, uključujući mogućnost da dugotrajnija zadubljenost u virtualni svijet za nekoga bude štetna.

Moram spomenuti i nasilje i pornografiju vehikuliranu putem medijima. Sigurno ste čuli i za web terorizam, a o raznim oblicima sotonizma da i ne govorimo. Sve to je odraz najmračnije strane ljudske naravi ranjene grijehom. Odmah je tu i velika potrošačka korpa najrazličitijih sekti i vjerskih sljedbi, među kojima svakako prednjači New age. Nadalje, veoma je teško razlikovati ekscentrična naukovna tumačenja, iskrivljene pobožne prakse i ideološke proglose, koji ipak nose oznaku "katoličkog", a kose se s istinskim stavovima Crkve. Virtualna stvarnost uz to ima i neke zabrinjavajuće posljedice na religiju i ostala područja života. Ona ne može zamijeniti Kristovu stvarnu prisutnost u Euharistiji, sakramentalnu stvarnost ostalih sakramenata i dioništvo u bogoslužju u krilu stvarne ljudske zajednice. Dakle, nema sakramenata na Internetu ili preko njega!

Premda nas sve to obvezuje na selektivnost i samodisciplinu, ipak nas ne bi smjelo odvesti u drugu krajnost, naime da odbacimo sve zajedno. Talijani bi rekli, da prolijemo zajedno bebu s prljavom vodom.

Kako danas s medijima?

Približimo se polagano kraju, bez namjere da želimo zaključiti. Zaključak čeka svakoga od vas u sasvim konkretnim situacijama. Svakako se ne možemo zaustaviti na jednostavnim konstatacijama, nego nam valja potražiti određene smjernice za ophođenje s medijima, a osobito s Internetom.

Kao i sam suvremeni svijet, tako je i svijet društvenih obavijesnih sredstava, uključujući Internet, prisutan - na nesavršen način ali ipak stvarno - u granicama Kraljevstva Božjeg i stavljen u službu riječi spasenja. Najnoviji dokumenti Svete Stolice o medijima zato potiču osobe na svim crkvenim razinama da se njima kreativno koriste u ispunjenju svojih odgovornosti i izvršenju crkvenog poslanja. Tek kada se preko njih bude moglo nazreti Kristovo lice i čuti njegov glas, svijet će doznati "dobru vijest" o našem otkupljenju. To je cilj evangelizacije i to će od medija učiniti istinski ljudski prostor, jer tamo gdje nema mjesta za Krista, nema mjesta ni za čovjeka.

Rekli smo kakvi su bili počeci interneta. No, od presudne je važnosti omogućiti da u taj "forum", u kojemu često prevladavaju sjene zloga i nemira, uđe Knez mira. Zato upravo s Kristom trebamo krstariti cyberspace-om. Dragi mladi, Internet može obogatiti vaše živote, ali vas isto tako može i uvući u konzumizam, poticati pornografske i nasilničke fantazije ili vas gurnuti u bolesnu izoliranost. Stoga vas potičem da mu pristupate kao sredstvu za

vršenje korisnog rada i prostoru u kojem vi mladi možete biti pozvani ići protiv struje, pa čak možda i trpjeti progone zbog istine i dobra. Internet su, dakle, otvorena vrata u očaravajući i uzbudljivi svijet koji ima snažan odgojni utjecaj, no nije sve što se krije iza tih vrata zdravo, sigurno i istinito. Zato trebate biti otvoreni odgoju glede društvenih obavijesnih sredstava, odupirući se jeftinom putu nekritične pasivnosti, pritiscima vršnjaka i tržišnom iskorištavanju.

Za pravilno korištenje sredstava javnog informiranja svakako nam pomaže Ivanov putokaz, a pri tome trebamo izgraditi i određene kreposti. Prije svega potrebna je mudrost kako bi se jasno uočile implikacije - potencijalno dobro i zlo - svih medija, a osobito Interneta, te stvaralački i kreativno odgovorilo na njegove izazove i mogućnosti. Neophodna je i pravednost, osobito kako bi se uklonio jaz između informacijama bogatih i informacijama siromašnih u današnjem svijetu. To zahtijeva zauzimanje za opće dobro i globalizaciju solidarnosti, koja će biti u službi cijeloj osobi i svim ljudima. Nužni su i jakost i hrabrost. To znači stajati na strani istine nasuprot vjerskom i moralnom relativizmu, na strani altruizma i velikodušnosti nasuprot individualističkom konzumizmu, i na strani pristojnosti nasuprot putenosti i grijehu. Neophodna je umjerenost, tj. disciplinirani pristup medijima, a osobito Internetu, kako bi ih se koristilo mudro i isključivo za dobro. Pri tome je važno imati na umu da su mediji u službi čovjeku, a ne obrnuto. Oni su sredstvo a ne cilj samima sebi, jer u suprotnom gospodare onima koji ih tako koriste.

I na kraju bih svakog od vas pojedinačno htio potaknuti na veliku otvorenost u razgovoru o onome što primaš i tražiš od medija. Razgovaraj o tome s roditeljima, s vršnjacima i na vjeronauku. Često puta mediji ne mogu dati sve ono što očekuješ, ali će ti zato servirati mnoštvo toga, poput neželjenih kontraindikacija. Važno je te neželjene efekte uočiti, te poraditi na njihovom suzbijanju, jer inače su oni toliko moćni, da preuzimaju mjesto tvojih prvobitnih interesa, te tako u tebi stvaraju ovisnost o servisima sredstava javnog priopćavanja. Ipak, najbolje mjerilo za selektiranje medijske ponude je svakako čista savjest pred Gospodinom. Zato čuvaj taj veliki dar i ne boj se utjecaja medija jer - što je ono što nam može naškoditi ako smo stvarno s Gospodinom.

PREGLED POVIJESTI OSNUTKA KARMELIĆANSKOG SAMOSTANA U SOMBORU

Nekoliko riječi o proslavi jubileja

Godina 2004. značajna je po mnogim velikim jubilarnim događajima općenito u cijeloj katoličkoj Crkvi, tako i u katoličkoj Crkvi u Hrvatskoj i sadašnjoj SCG. To je prije svega 1700-ta obljetnica mučeništva sv. Dujma, zaštitnika Splitsko-makarske nadbiskupije i grada Splita; 1700-ta obljetnica Srijemsko-panonskih mučenika, Đakovačko-srijemske biskupije i grada Srijemske Mitrovice. Sadašnji je papa Ivan Pavao II., na spomendan Kraljice sv. krunice 7. listopada 2004., godine otvorio je Godinu Euharistije koja će trajati do 7. listopada 2005. godine.

Hrvatska karmelićanska provincija sv. o. Josipa sa sjedištem u Zagrebu, na svetkovinu Majke i Kraljice Karmela, 16. srpnja 2004. godine svečanim misnim slavljinama na slovačkom, njemačkom, mađarskom i hrvatskom jeziku, u karmelićanskoj crkvi u Somboru otvorila je svoju jubilarnu

stoljetnicu postojanja Karmela u Somboru. Otvorenju ovog nesvakidašnjeg događaja u somborskom Karmelu prethodila su pripremna slavlja: 12. srpnja Dan Provincije u kojem je sudjelovalo 35 karmelićana iz Hrvatske, Italije, Austrije, Njemačke i Bugarske. Od 13. do 14. srpnja u prostorijama Hrvatskog doma u Somboru, u organizaciji Hrvatske karmelske provincije sv. o. Josipa i Instituta za kršćansku duhovnost KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, održan je Međunarodni znanstveni skup pod motom: Baština za budućnost: Karmel u Somboru 1904. -2004. godine. Znanstvenom skupu nazočili su i izlagali svoja predavanja profesori znanosti iz Hrvatske, SCG i inozemstva. Njihovi radovi će biti objelodanjeni u Zborniku koji je u pripremi za tisak. Gradske su vlasti u Somboru 15. srpnja priredile primanje za sudionike znanstvenog skupa i goste u prostorijama gradske Županije. Zatim su goste povelili u razgledanje Galerije Konjović i gradskog Muzeja. Naš poznati umjetnik slikar Sava Stojkov, u svojoj kući priredio je domjenak za sudionike

znanstvenog skupa i goste. Uoči otvorenja jubileja 100-te obljetnice Karmela u Somboru, u karmelićanskoj crkvi slavljena je pjevana I. Večernja i Salve Regina, kojoj je predsjedao provincijal dr. o. Jakov Mamić, uz zamjenika generala karmelićanskog Reda o. Zdenka Križića, savjetnika o. generala o. Luigia Gaetanija, oko 40 karmelićana i Božjim narodom. Nakon Večernje uslijedila je misa bdjenja u čast Gospi od Karmela. Tijekom cijele jubilarne godine, svakog mjeseca na programu su razna duhovna i kulturna događanja u Karmelu Sombor, koja se mogu pratiti preko časopisa Zvonik, Hrvatska Riječ, Miroljub i Glas Koncila.

1. Gradnja i osnutak Karmela u Somboru

Kamen temeljac gradnje novog Karmela u Somboru postavljen je 4. srpnja 1904. godine, po rukama ondašnjeg provincijalnog Vikara o. Stjepana od sv. Terezije (Soos), mlade karmelićanske mađarske semiprovincije (1). Njemu su se 16. kolovoza iste godine pridružila braća iz budimpeštanskog samostana: o. Apolinar od sv. Josipa, član bavarske provincije; o. Gerard od sv. Stjepana Kralja (Tomo Stantić) i br. Petar od Gospe Karmelske kao sakristan. Ova posljednja dvojica govorili su hrvatskim jezikom (2). Na dan proslave posvete već do tada postojeće crkve, 20. kolovoza 1904., provincijalni vikar o. Stjepan Soos sam je proglasio dan utemeljenja novog karmelićanskog samostana u Somboru, koji je bio tek u izgradnji, a redovnici su stanovali u jednoj privatnoj kući pored crkve. Službeno kanonsko utemeljenje novog samostana u Somboru od strane Generalne uprave karmelićanskog Reda u Rimu zbilo se 25. siječnja 1905. godine (3). Kanonskim utemeljenjem novog karmelićanskog samostana u Somboru koji je postao Vikarijat, o. Stjepan Soos, po narodnosti Mađar, imenovan je poglavarom vikarom; o. Apolinar od sv. Josipa, po narodnosti Nijemac, zamjenik

poglavara; o. Gerard od sv. Stjepana Kralja (Tomo Stantić) po narodnosti Hrvat; br. Matija od sv. Adalberta, kuhar, po narodnosti Mađar; br. Petar od Gospe Karmelske, sakristan, koji je uz svoj mađarski jezik znao i hrvatski (4).

2. Posveta novog Karmela u Somboru

Gradnja samostana je dobro napredovala uz novčanu pomoć kalačkog nadbiskupa Csaske, karmelićanske semiprovincije i grada Sombora. Velebna zgrada novog samostana u neoromanskom stilu, koja se naslonila uz već postojeću crkvu, s podrumom, prizemljem, prvim i drugim katom, skladno se uklopila u okoliš također velebne zgrade Županije grada Sombora i velikog parka koji je bio zasađen mladim stablima drveća (bođoš), raznim žbunjem i prekrasnim cvijećem. Svečano je blagoslovljen 14. svibnja 1905. godine novi samostan i postavljena je klauzura pod zaštitom sv. Josipa (5). Samostansku zajednicu činila su sljedeća braća: o. Stjepan Soos, provincijalni vikar i poglavar samostana; o. Gerard Tomo Stantić, zamjenik poglavara; o. Franjo od sv. Ilije, student; o. Ćiril od sv. Josipa, student; o. Bertold od sv. Stjepana, student; br. Matija od sv. Adalberta, kuhar; br. Petar od Gospe Karmelske, sakristan; Aleksandar Zavadsky, kandidat po narodnosti Slovak (6).

3. Dnevni red somborske redovničke Zajednice

Redovnička zajednica je slijedila svoj redoviti tijek dnevnoga reda: 4,15 ustajanje; 4,30 Služba čitanja i Jutarnje pohvale; od 5 do 6 sati razmatranje u koru; u 6 sati konventualna misa i molitveni Treći čas; 7 sati zajuttrak, pospremanje sobe; 8 sati početak rada prema određenim dužnostima, studenti bogoslovi su imali svoja filozofsko teološka predavanja. U 12,15 Šesti molitveni Čas u koru, marijanske pobožnosti i ispit savjesti; 12,30 sati zajednički objed u samostanskoj blagovaonici; od 13 do 14 sati zajednička rekreacija; od 14 do 15 sati slobodno vrijeme za vlastite potrebe; 15,00 Večernje pohvale u koru; 15,30 do 17 sati studij za bogoslove, za ostale redovnike manualni rad. Od 17 do 18 sati razmatranje u koru; 18,00 zajednička večera; 18,30-19,30 zajednička rekreacija. Od 19,30 do 20,30 duhovno štivo; u 20,30 sati ispit savjesti i Povečerje u koru, odlazak do vrata svojih ćelija, kratka "sentencija" i blagoslov o. Piora. Počinak u ćelijama, stroga šutnja sve do konca Jutarnjih pohvala sljedećega dana. (7) Četvrtkom popodne u tjednu braća su imala šetnju, tj. izlazak iz samostana u prirodu okoline Sombora. Jednom mjesečno bila je cjelodnevna šetnja također u prirodu, npr. na Erdutsku planina i Dunav, Kanal kod Bezdana, Dunav kod Bačkog Monoštora, Čičovi kod Sniježne Gospe. Tu bi se braća opušteno bavila sportom, plivanjem i zabavnim igrama. Dakako, i tu je bilo prostora za molitvu i sabranost. Hrana se nosila sa sobom i jelo se u prirodi. Prema odredbama "Prvotnog Pravila" karmelićanskog Reda, u samostanu se nije jelo meso, a na tim cjelodnevnim šetnjama se moglo jesti meso jer se boravilo izvan klauzure.

4. Filozofsko-teološko učilište u Karmelu Sombor

Mlada mađarska karmelićanska semiprovincija, koja se odvojila od austrijske karmelićanske provincije, imala je samo dva samostana, jedan u Đuru i drugi u Budimpešti. Provincijalni vikar o. Stjepan Soos se žurio osnovati treći samostan i to u Somboru, koji bi bio filozofsko-teološko učilište za karmelićanske bogoslove mlade semiprovincije. Na dan posvete novog Karmela u Somboru 14. svibnja 1905., u somborski Karmel stižu prva tri studenta teologije, mladi zaređeni svećenici: o. Franjo, o. Ćiril i o. Bertold. Iste godine, 29. svibnja, iz budimpeštanskog samostana dolazi u Sombor zamjenik priora i lektor o. Rajmund od sv. Martina. (8) On je 30. svibnja 1905. ispitao ove studente: Franju od sv. Ilije, Ćirila od sv. Josipa i Bertolda od sv. Stjepana. (9) Taj se datum uzima kao početak rada filozofsko-teološkog učilišta za mlade karmelićanske bogoslove. Slijedom čitanja Ljetopisa somborskog samostana može se kronološki pratiti dolazak, boravak i studij mladih karmelićanskih bogoslova. Kako je ovaj samostan tek počeo funkcionirati kao odgojna ustanova u svojstvu filozofsko-teološkog učilišta, primjećuje se pomalo i nesnalaženje u tom poslu, kao i nedostatak odgovarajućeg odgojnog i profesorskog osoblja. Često se mijenjaju odgojitelji i profesori te se traže prikladniji za tu službu. Sve u svemu, od 1905. do 1925. godine, filozofsko-teološko učilište u somborskom Karmelu neprekidno traje. Studij je počinjao 14. rujna na Uzvišenje sv. Križa i trajao je do veljače sljedeće godine, kada su bili ispiti. U ožujku je počeo II. semestar i trajao je do lipnja kada su se polagali završni godišnji ispiti.

Prema pisanju Ljetopisa somborskog Karmela, predavanja na filozofskom tečaju iz Povijesti filozofije održavala su se: srijedom, petkom i subotom od 9,15 do 10,15 sati. Predavanja iz filozofije i književnosti bila su od ponedjeljka do subote od 10,30 do 11,30 sati. Na drugoj godini filozofije 1911. godine bio je samo jedan student, brat

Grgur. Na prvoj godini teologije 1911. godine, Ljetopis navodi predmete koji su se predavali i broj studenata koji su pohađali studij. Predavanja su se vršila ponedjeljkom, srijedom i petkom iz ovih predmeta: od 8 do 9 sati predavanje iz Dogmatskog bogoslovlja; od 9,30 do 10,30 Povijest Crkve; od 10,30 do 11,30 Uvod u Sveto pismo. Utorkom, četvrtkom i subotom od 8 do 9 pre-

davanje iz Patrologije; od 9,30 do 10,30 sati iz Moralnog bogoslovlja; od 10,30 do 11,30 Crkveno pravo. Prvi tečaj teologije pohađali su bogoslovi: br. Marijan, br. Pijo, br. Karlo, br. Dominik i br. Terezije. Drugi tečaj teologije imao je raspored predavanja ponedjeljkom, srijedom i petkom: od 8 do 9 sati Moralno bogoslovlje; od 9,30 do 10,30 Crkveno pravo. Utorkom, četvrtkom i subotom od 10,30 do 11,30 Mistična teologija. Drugi tečaj teologije pohađali su bogoslovi: br. Ignacije, br. Brokardo i br. Anđelko. Profesori iz filozofije i teologije bili su oci karmelićani: o. Rajmund poglavar, predavao je Sveto pismo, Povijest Crkve i Patrologiju; o. Josip Dogmatsko i Mistično bogoslovlje; o. Benjamin Povijest filozofije i Crkveno pravo. (10) Za ostale predmete, iz filozofije i teologije, dolazili su oci karmelićani iz đurskog i budimpeštanskog samostana. Mladi karmelićanski bogoslovi u svom studiju koristili su vrlo bogato opremljenu samostansku knjižnicu. (11) Uz svoj filozofsko teološki studij, mladi bogoslovi karmelićani njegovali su glazbeno scenski život, organizirajući prigodne koncerte i igrokaze te pjevajući polifone mise u karmelićanskoj crkvi pod ravnanjem o. Rajmunda, koji je bio glazbeno nadaren. (12) Promjenom državnih granica 1918. godine nastale su poteškoće oko dolaska i boravka karmelićanskih bogoslova, po narodnosti Mađara, na studij u Somboru. Filozofsko-teološko učilište ipak radi s onim karmelićanskim bogoslovima koji su imali državljanstvo kraljevine SHS. Posljednji karmelićanski bogoslov br. Sebastijan, po narodnosti Rumunj, u mjesecu lipnju 1925. godine polaže ispite iz teologije. (13) Vlasti kraljevine SHS stvaraju velike poteškoće oko dobivanja boravka stranim državljanima. Provincijal kao i redovnici mađarskih karmelićana ne mogu više dolaziti u Sombor niti vršiti svoju jurisdikciju nad somborskim samostanom. Generalna Uprava karmelićanskog Reda u Rimu, 1925. godine, preuzima jurisdikciju nad somborskim Karmelom. Radi pomanjkanja profesorskog kadra i manjka karmelićanskih bogoslova, 1925. godine prestaje rad karmelićanskog filozofsko-teološkog učilišta u Somboru. Pojedini autohtoni bački bogoslovi karmelićani, koji su imali državljanstvo kraljevine SHS, šalju se na studij filozofije i teologije na Svetu Goru Karmel i u Rim, a drugi u Lawow (Ukrajina) i Krakow (Poljska).

5. Malo Karmelićansko dječjačko sjemenište i novicijat u Somboru

Generalna Uprava karmelićanskog Reda u Rimu 1925. godine preuzima od mađarske karmelićanske semiprovincije jurisdikciju nad jedinim karmelićanskim samostanom na području ondašnje kraljevine SHS, koji se nalazio u Somboru. Generalna Uprava karmelićana iz Rima imenovala je poglavarom karmelićanskog samostana u Somboru mladog Somborca, o. Ambrozija od Uznesenja Marijina (Ljudevit Bašić). Mladi i vrlo nadareni poglavar o. Ambrozije Bašić, početkom kolovoza 1926. godine, osniva "Malo karmelićansko dječjačko sjemenište" za 12-13 đaka. (14) U mjesecu rujnu iste godine dolazili su đaci iz okolnih sela, Hrvati, Mađari, Nijemci, koji su stanovali i učili u samostanu, a pohađali su klasičnu gimnaziju u Somboru.

Dalekovidni o. Ambrozije imao je opravdanje osnutka toga sjemeništa jer su iz njega dolazili novi mladi kandidati za novicijat, svećeništvo i onu braću koja su se opredijelila za braću nesvećenike. Kako je rastao broj dječaka koji su se javljali u sjemenište, bilo je i onih koji nisu mogli plaćati boravak i gimnaziju. O. Ambrozije ih je primao na besplatni boravak samo da se što više zvanja razvije za Karmel na ovim našim bačkim ravnicama kako bi jednoga dana otvorili samostan u Hrvatskoj. Radi pomanjkanja prostora u somborskom samostanu, novicijat koji je radio uz sjemenište, premješten je u Černu (Poljska). Sjemenište je davalo obilnih zvanja koja su se slala u novicijat u Poljsku, a iz Poljske su mladi karmelićanski bogoslovi išli na studij filozofije i teologije na Svetu Goru Karmel, Rim, Lawow, Krakow, već gdje su mogli biti primljeni na studij uz tamošnju financijsku potporu. Taj se projekt o. Ambrozija i Braće u Somboru isplatio, tako da su karmelićani iz Sombora, nakon II. svjetskog rata, pošli na osnivanje novih samostana, najprije u Zagreb - Remete, Split, Krk, Sofiju (Bugarska), Buško Blato (BiH), te su se razvili u novu mladu "Hrvatsku karmelićansku provinciju sv. o. Josipa" sa sjedištem u Zagrebu.

6. Duhovni i kulturni doprinosi somborskog Karmela

Uz svoj izrazito molitveno-kontemplativni način života, karmelićani su u Karmelu Sombor, razvijali svoj duhovno pastoralni rad, osobito pohodom bolesnika i dijeljenjem sakramenata, ispovijedanjem u karmelićanskoj crkvi, gdje se u svako doba dana moglo naći ispovjednika, duhovnim vježbama redovnicima, redovnicama, biskupijskom kleru i učenicima koji su pohađali somborsku gimnaziju. Redovnici-svećenici su također razvijali glazbenu kulturu. Zauzimanjem vrsnog glazbenika i kompozitora o. Alberta Galovića, koji

je svirao na orguljama, violini i violončelu, te orguljaša o. Ambrozija Bašića, karmelićanska crkva je 1925. godine dobila nove orgulje, pod zaštitom Sv. Male Terezije, tvrtke "Mauracher", "Caecilia Salzburg-Wien", s tri manuala i 43 registra. Posveta i kolaudacija orgulja bila je 14. veljače 1926., trodnevnim slavljem, u kojemu su sudjelovali subotički biskup mons. Lajčo Budanovič,

crkveni i državni dužnosnici, orguljaši i ljubitelji ovog instrumenta. Kolaudator je bio prof. Dugan, orguljaš zagrebačke katedrale i njegov desetogodišnji sin Čedomil, koji su izveli koncert na novim orguljama. (15) Uz brojne orguljaše civile, koji su rado svirali na liturgijskim slavljima u karmelićan-

skoj crkvi, spomenimo orguljaše karmelićane koji su nastavili razvijati orguljašku glazbu: o. Albeta i o. Ambrozija. U prvom redu spomenimo vrsnog orguljaša i zborovođu, o. Vilka Dorotića, Somborca. Poznavao je orgulje u "dušu", njegovao ih je i vodio hrvatski, mađarski i njemački zbor u karmelićanskoj crkvi. Biskupski ordinarijat u Subotici imenovao je o. Vilka skrbnikom svih orgulja župa Subotičke biskupije za koje se on revno brinuo. (16) Br. Anđelko Pašalić, br. Alojzije Brljević, o. Vjenceslav Mihetec i o. Mato Miloš također su vršili službu orguljaša u karmelićanskoj crkvi u Somboru. (17) Već spomenuti br. Anđelko Pašalić, kuhar, sakristan i vratar, uz svoje redovite samostanske dužnosti razvijao je svoj slikarski dar kojega je donio kao mladić iz svijeta u samostan. Slikarstvo, ulje na platnu, učio je kod somborskog slikara Steinera, a onda je samostalno slikao u slobodnom vremenu. Samostan posjeduje 24 eksponata u tehnici ulja na platnu različitih veličina. To su uglavnom kopije pobožnih slika. (18) Sluga Božji, o. Gerard Tomo Stantić, o. Vilko Dorotić, o. Ladislav Marković, o. Ivan Keravin, o. Ante Stantić, bavili su se pisanjem, prijevodima članaka duhovnog i mističnog sadržaja sa stranih jezika, te izdavačkom djelatnošću. (19) Unutar samostanskog prostora Karmela u Somboru, mnogi samozatajni redovnici-nesvećenici, također su doprinosili razvitku kulture, radeći kao marljivi knjižničari, kuhari, pekari, vrtlari, krojači, cipelari i stolari. Njihova djela su ostala u samostanu kao spomenici kulture. Oni su marljivo i samozatajno, iz dana u dan, kroz redovitu kršćansku molitvu i meditaciju, skupljali slatki med kontemplacije, iz koje su nastajala mnoga umjetnička djela bez kojih bi ovaj samostan pa i grad Sombor bili siromašniji.

7. Značajni likovi somborskog Karmela

Kroz stoljetno postojanje Karmela u Somboru, Gospodin je tkao tajne niti kršćanske kreposti i svetosti, kako kod samozatajnih redovnika-svećenika, tako i kod braće-nesvećenika. U jednom stoljeću, na našim plodnim bačkim ravnicama, Karmel u Somboru je iznjedrio kandidata za oltar, Slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića. Rođen je 16. rujna 1876. godine na Đurđinu kraj Subotice. On je prvi Hrvat karmelićanin kojega s pravom nazivamo "Ocem" Hrvatske karmelićanske provincije sv. o. Josipa sa sjedištem u Zagrebu. U Karmel je ušao u Đuru (Mađarska), novicijat je završio u Grazu (Austrija). Za svećenika je zaređen u Đuru, 19. lipnja 1902. godine. Još dok je Karmel u Somboru 1904./1905. bio u izgradnji, poglavari šalju o. Gerarda u Sombor, gdje plodno djeluje punih 55 godina te 24 lipnja 1956. umire na glasu svetosti u istom samostanu. Biskupijski Postupak za proglašenje blaženim i svetim otpočeo je 1985. u Subotici, a svečano je završen u subotičkoj Prvostolnici-bazilici sv. Terezije Avilske, sredinom rujna 2003. godine. U listopadu iste godine, svi relevantni dokumenti biskupijskog Postupka poslani su u Rim na Kongregaciju za proglašenje blaženima i svetima, odakle iščekujemo pravorijek Crkve o njegovoj svetosti i čašćenju na našim oltarima. Osim svoga neumornog rada s bolesnicima i u ispovijedaonici, o. Gerard je 1913. godine osnovao "Bratovštinu Malog Praškog Isusa", čiji su prvi

članovi postali siromašna djeca Zavoda čč. ss. Naše Gospe u Somboru. Ta se Bratovština proširila diljem Bačke, Hrvatske, Bosne i Hercegovine. Iste 1913. godine osniva "Karmelićanski Treći Red", kojemu je duhovni otac i upravitelj. Uz pomoć svoje rođakinje, seke Janje Prčić, osniva "Karmelićanski Treći Red" u Subotici. O. Gerard propovijeda, piše i drži duhovne nagovore na hrvatskom, mađarskom i njemačkom jeziku. Godine 1913. izdaje molitvenik "Radost duše" prvo izdanje, te u Subotici 1928. godine, drugo izdanje. Napisao je knjižice: Naš Maleni Čudotvorni Kralj, Subotica 1918; Cviće Karmela i bl. Mala Terezija, Sombor 1925. godine. Podupirao je prijevod i izdanje djela sv. Terezije Avilske na hrvatski jezik u nakladi izdavačke kuće "Istina" u Zagrebu. (20)

Uz kraći prikaz života našeg kandidata za oltar o. Gerarda Tome Stantića, podsjećamo da je Stjepan Beretić na povijesnoj stranici našeg katoličkog mjesečnika "Zvonik" opširnije pisao i o drugim značajnim likovima somborskog Karmela te ovdje nećemo o svima podrobnije pisati.

8. Ustanove, Udruge, Bratovštine u Karmelu Sombor

a) Karmelićanski Treći Red

Osnovan je po Sl. B. o. Gerardu Tomi Stantiću, 1913. godine u Somboru. Svrha mu je promicati karmelićansku duhovnost kontemplativne molitve i kršćanskog zauzimanja u svijetu, po svjetovljacima, muškog i ženskog spola, od navršene 18. godine života. Obuhvaća sve članove hrvatske, mađarske, njemačke i druge nacionalnosti katoličke Crkve. Priorica hrvatskog govornog područja bila je s. Julka Parčetić Sirotan, kći uglednog somborskog veleposjednika. Duhovna odgojiteljica novih članova bila je s. Marcela Žuljević, pjesnikinja. U Subotici se među Hrvatima također širi Karmelićanski Treći Red po s. Janji Prčić, kćeri uglednog subotičkog veleposjednika Vece Prčića. S. Janja je bila rođakinja i velika suradnica našeg SB o. Gerarda Tome Stantića. U Apatinu, među Nijemcima se također proširio Karmelićanski Treći Red, preko župnika preč. gospodina Egerta opata. Tu je bilo podjednaki broj muških i ženskih članova Reda. U Somboru, Karmelićanski Treći Red mađarskog govornog područja vodila je s. Gizela Husveti.

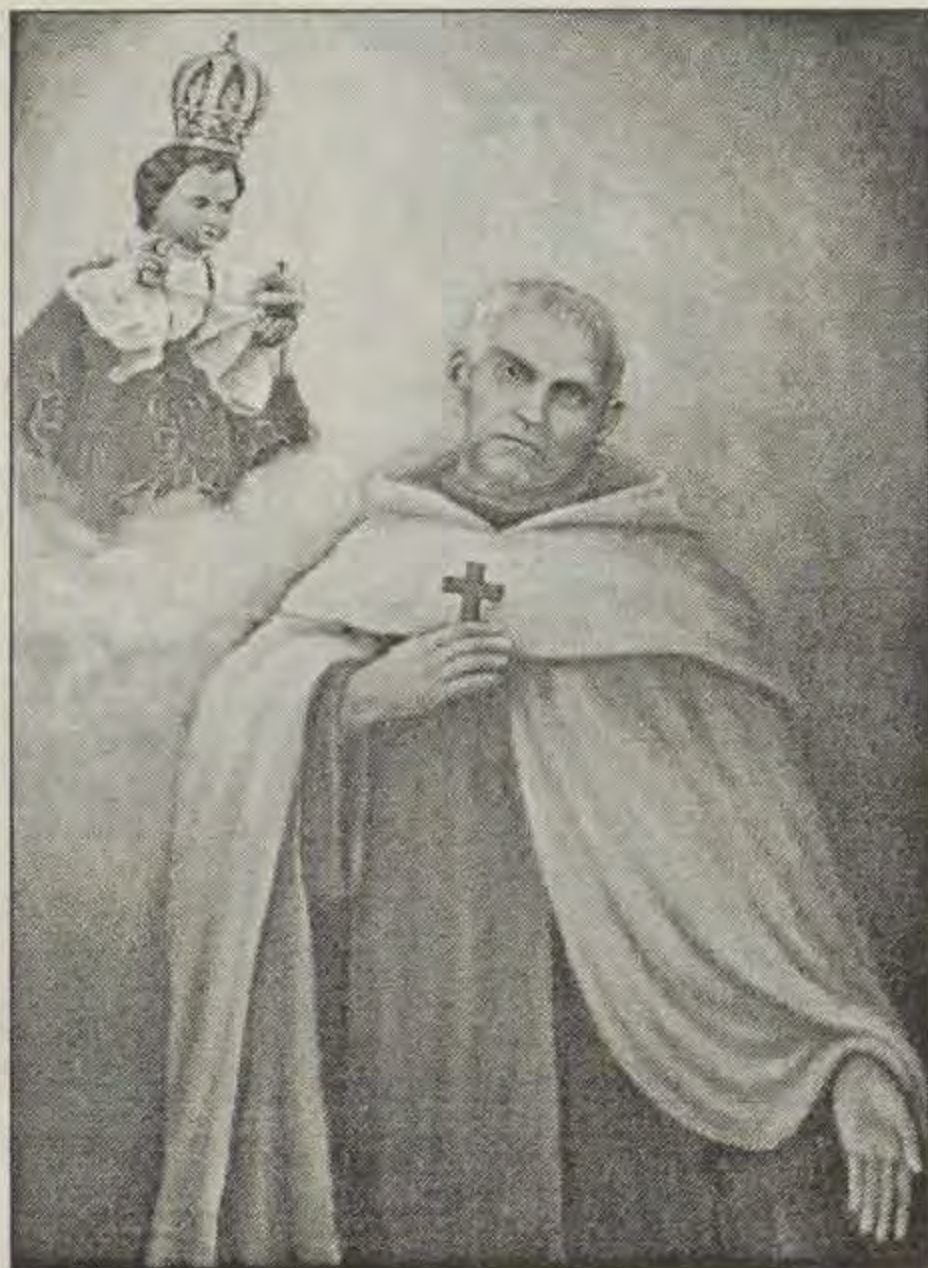
b) Bratovština svetoga Škapulara

Osnovana je 1905. godine, odmah po dolasku karmelićana u Sombor. Svrha ove bratovštine je promicanje marijanske duhovnosti prema karmelićanskoj karizmi među pukom Božjim. Članovi mogu biti djeca, mladi, osobe srednje i vremenšne dobi, oba spola, katoličke Crkve. Uključuje sve nacionalnosti. Iz Sombora se, preko karmelićanskog samostana, ova bratovština proširila po Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Boki Kotorskoj, a u novije

doba i po Srbiji gdje žive katolički vjernici. Prema arhivskoj građi vidi se da je u spomenutim zemljama bilo na stotine i stotine članova, svih uzrasta i dobi.

c) Bratovština Malog Praškog Isusa

Osnovao ju je SB o. Gerard Tomo Stantić na božićnoj polnočki 1913. godine. U Subotici se preko već spomenute s. Janje Prčić ista bratovština veoma proširila. Za tu zgodu SB o. Gerard Tomo Stantić nabavio je kip Malog Isusa koji je dodirnut kipom čudotvornog Malog Praškog Isusa, koji se nalazi u karmelićanskoj crkvi u Pragu. Na božićnoj polnočki o. Gerard blagoslivlje novi kip i postavlja ga svečano na oltar Majke Božje u prekrasnu, pozlaćenu škrinju osvjetljenu žaruljicama, u karmelićanskoj crkvi u Somboru, na štovanje vjernicima. Svrha bratovštine je promicanje pobožnosti prema čovječstvu Kristovu; djetinjstvu, mucu, smrti i uskruću Isusovu, te zauzimanju svih članova oko

promicanja poštivanja ljudskoga života od samog začeca u majčinoj utrobi, sve do prirodne smrti. Prvi članovi Bratovštine Malog Praškog Isusa bila su djeca iz sirotišta, kojega su vodile čč. ss. Naše Gospe u Somboru. Bratovština se proširila po čitavoj Bačkoj, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Boki Kotorskoj. Prema arhivskoj građi što ga posjeduje samostan u Somboru, u bratovštinu je uključeno na tisuće djece, mladih svih uzrasta, dobi i spolova. Ta se pobožnost osobito proširila zahvaljući izdanju male knjižice o. Gerarda u suradnji sa s. Janjom Prčić iz Subotice, pod naslovom "Pobožnost na slavu Djetešca Isusa od Praga", Subotica, 1928. godine, u tiskari Etelke Rajčić, Zagrebačka 2. (21)

d) Udruge

Karmelićani u Somboru osnovali su i organizirali i udruge: Sv. Krunice ili Ružarija, Udrugu Srca Isusova, Udrugu Presvetog oltarskog sakramenta ili Vječnoga klanjanja, Udrugu sv. Josipa za sretnu smrt, već prema običaju ondašnjih osnivanja udruga u čitavoj katoličkoj Crkvi. Svrha svih tih udruga je posvješćenje molitvenog, klanjalačkog i zagovorničkog života u puku Božjem, revnijeg primanja svetih sakramenata i unapređenja vjerskoga života u društvu i Crkvi. Mnoge od tih udruga nakon II. svjetskog rata zabranjene su i pomalo nestale. Neke od njih ponovno oživljuju. (22)

Karmelićanska crkva i samostan 1905. g.

Zaključak

Ne želeći umanjiti vrijednost niti jednog od redovnika, koji su živjeli i djelovali u somborskom Karmelu kroz sto godina njegovog postojanja, istaknuli smo samo one oce i časnu braću nesvećenike koji su svojom duhovnošću i nadarenosću ostavili trajnu uspomenu koja se osjeća još i danas, a koja je svima nama danas poticaj i uzor da i mi u novim okolnostima vremena i prostora idemo putem karizme Karmela koju nam ostaviše naša subraća. Ovaj je samostan u svojoj stoljetnoj postojanosti pokazao da u njemu mogu živjeti ljudi raznih narodnosti ako imaju volje i ljubavi razvi-

jati na daleko poznatu i bogatu duhovnu baštinu Karmela. Karmel u Somboru je na istaknutoj zemljopisnoj točki Istoka i Zapada. Karmel je otvoren ekumeniskom duhu, prema koncilskom Dekretu o ekumenizmu "Unitatis redintegratio", proglašenom 21. studenoga 1964. (prije 40 godina), poduzimanjem brojnih pokušaja "molitvom, riječju i djelom da se postigne ona punina jedinstva koju Isus Krist hoće... spoznavši znakove vremena, radišno uključe u djelo ekumenizma" (UR br. 4). Karmel želi i dalje živjeti, razvijati duh molitve, meditacije i kontemplacije te pastoralnog uključanja u rad mjesne Crkve, otvoren novim poticajima Duha, čuvajući tekovine bogate karizme duhovnosti za sva pokoljenja koja budu u njega dolazila.

1. Ljetopis somborskog samostana, (rukopis) I. dio, str. 13.

2. Nav. dj., str. 15: "Hic duo ultimi linguae illiricae sunt gnari, quod per necessarium est, quia multi fideles hujus linguae sunt."

3. Usp. mr. o. Zdenko Križić, Somborski Karmel u dokumentima Generalne Kuće Reda karmelićana u Rimu. Predavanje je održao na Međunarodnom znanstvenom skupu u Somboru, 13. i 14. srpnja 2004.

4. Ljetopis somborskog samostana, (rukopis) I. dio, str. 18.

5. Nav. djelo, str. 33-34.

6. Nav. djelo, str. 35.

7. Nav. djelo, str. 37.

8. Nav. djelo, str. 35: "ad exsamen generale patrum stunentium cras instituentum".
9. Nav. djelo, str. 35: "circa 2 et media horam duravit, primum universale nempe, secundum jurisdictionale statim post mensam. Primum ergo examen hoc fuit in hoc Conventu".
10. Ljetopis somborskog samostana, I. dio, str. 81.
11. O tome piše Stjepan Beretić, u svom predavanju na Međunarodnom znanstvenom skupu u Somboru, 13.-14. srpnja 2004. godine. Predavanja sa ovog skupa bit će tiskana u Zborniku radova Međunarodnog znanstvenog skupa u Somboru, čije tiskanje očekujemo.
12. O tome piše: dr. sc. Đuro Tabori, u svom predavanju na Međunarodnom znanstvenom skupu u Somboru, 13.-14. srpnja 2004. godine.
13. Ljetopis somborskog samostana, I. dio, str. 195.
14. Nav. djelo, str. 217-218: "Primis diebus Augusti a Patribus approbatus est Juvenatus cum 12-13 alumnis et paulo post designatus est Praefectus p. Sebastianus a S. Joseph, qui magna cum diligentia et ambitione elaboravit constitutiones pro juvenibus paravitqae locum aptum in contignatione II. domus, ita, ut jam primus diebus Septembris potuerunt venire juvenes assumpti ex oppidus vicinis: Bajmok, Filipovo etc."
15. Nav. djelo, str. 201-204: "Diebus sequentibus profesor Dugan fecit suum concert, die 15. ante meridium, et etiam vespere, die 16. vero filius ejus 10. annorum, admirantibus omnibus ejus genialitatem omnino extraordinarius."
16. Usp. Subotička Danica, kalendar 1989., o. Mato Miloš OCD, prior: 50. godišnjica misništva o. Vilka Dorotića, karmelićanina, str. 58.
17. Usp. dr. sc. Đuro Tabori: Glazbeni fundus i kulturološka događanja u Karmelu Sombor, predavanje na Međunarodnom znanstvenom skupu u Somboru, 13.-14. srpnja 2004. godine.
18. Usp. prof. Bela Duranci: Arhitektura i slikarstvo karmelske crkve i samostana. Predavanje na Međunarodnom znanstvenom skupu u Somboru, 13.-14. srpnja 2004. godine.
19. Usp. mr. o. Mato Miloš: Značajni likovi somborskog Karmela. Predavanje na Međunarodnom znanstvenom skupu u Somboru, 13.-14. srpnja 2004. godine.
20. Usp. mr. o. Mato Miloš: Abecedarij zaslužnih hrvatskih karmelićana Karmela Sombor; Leksikon podunavskih Hrvata-Bunjevaca i Šokaca, Alternativa: Enciklopedija, (rukopis), u pripremi tiskanja kod izdavača.
21. Usp. Mato Miloš, Leksikon podunavskih Hrvata Bunjevaca i Šokaca, III. Abecedarij Ustanova, Udruga, Bratoština. (Rukopis u pripremi izdanja HAD-a u Subotici).
22. Usp. isto.

STOLJEĆE SLUŽENJA BOGU, REDU I NARODU

100. obljetnica Kongregacije sestara dominikanki sv. Anđela čuvara

U gradu Korčuli na otoku Korčuli stoji stoljetno zdanje kuće matice sestara dominikanki. Na pročelju je od samog početka uklesano geslo sestara Kongregacije sv. Anđela čuvara: BOGU, REDU, NARODU. Čitavo stoljeće je ova zajednica prisutna u hrvatskoj Crkvi i narodu.

Za Kongregaciju sv. Anđela čuvara započela je 2. listopada ove godine jubilarna godina. Dominikanke kroz ovu godinu žele obilježiti svoje stoljetno postojanje i djelovanje u Crkvi u Hrvata. Jubilarna godina je započela svečanim euharistijskim slavljem uoči Anđela čuvara koje je predslavio duhovnik zajednice dominikanac **fra Mato Bošnjak**. On je u svojoj homiliji naglasio: "Želja sestara je da im jubilarna godina započne i proteče u pravom biblijskom ozračju. U središtu treba stajati spomen na velika djela koja nam učini Gospodin. Radost i zahvalnost radi spomena na minulo i dogođeno, obveza i blagoslovni poziv na radosnu nadu za današnje i buduće, treba odzvanjati ovim bogoslužjem, narednom i svim nadolazećim godinama. Jubilarna godina je, u biblijsko - evanđeoskom smislu i dominikanskoj tradiciji, poziv na preispitivanje vjernosti Savezu, krsnom obećanju, redovničkim zavjetima i karizmi reda."

DOMINIKANSKI KORIJENI

Dominik - osnivač Reda i nadahnitelj karizme

U Crkvi gotovo osam stoljeća živi dominikanska karizma propovijedanja. Nadahnitelj ove karizme je skroman i manje poznat svetac - **Dominik**. Premda je samo nakon 13 godina po svojoj smrti proglašen svetim, njegovo štovanje nije nikada doseglo razmjere kao štovanje njegovog suvremenika Franje. Ali je zato njegovo nadahnuće jače zaživjelo u njegovu djelu - Redu braće propovjednika.

Dominikov životni put započinje u Španjolskoj, u selu Calaruegi, oko godine 1170. ili 1171. Rođen je u plemićkoj obitelji. Blažena mu majka **Ivana**

od Aze prenosila je duh skromnosti na svoga sinčića. Vrlo rano njegov odgoj bio je povjeren stricu svećeniku, te je nakon izobrazbe "slobodnih umijeća" u Palenciji nastavio teološki studij, osobito studij Svetoga pisma. U njemu se tada rodila duboka i živa ljubav prema Riječi - Istini, koja će biti presudna za njegov budući život.

Zbog uzorna života i samilosne ljubavi prema bližnjemu glas o njemu se širi. Biskup **Diego** ga prima u zbor kanonika u Osmi. Kasnije Dominik postaje njegov suputnik u različitim misijama koje mu nalaže papa. Putujući po južnoj Francuskoj Dominik se susreće s pravim stanjem vjerskog života među običnim pukom. U tom puku on otkriva veliko vjersko neznanje i glad za istinom. U duhovnim gibanjima osjeća se želja za jednostavnijim načinom života i za povratkom na evanđeoske izvore. Stanje se pogoršava time što se malo tko od biskupa ili delegiranih propovjednika brine da kršćanski nauk predstavi na uvjerljiv i privlačan način. Odbojnost prema crkvenom autoritetu raste s povećanjem moći i bogatstva crkvenih ljudi. Počinje se širiti dualistički nauk: stvoritelj duhovnoga je Bog, a stvoritelj materijalnog je đavao.

Dominik sve više uviđa potrebu duhovno i intelektualno pripremljenih putujućih propovjednika. U redovnički život, koji se živio u sigurnosti dobro utvrđenih i od svijeta izoliranih samostana, Dominik unosi novost i svježinu: postaje putujući propovjednik koji nema materijalne i ni duhovne sigurnosti. Siromaštvo i čistoća čine ga slobodnim za propovijedanje Evanđelja. Postaje apostolski propovjednik koji prosi od Boga riječ koju će govoriti, a od ljudi kruh od kojega će živjeti. Njegov primjer privlači te mu se mnogi pridružuju.

Dominikanke u počecima Reda

Povijest ženskog ogranka Reda započinje s osnutkom samostana u Prouilleu 1206. god. Tamo su se, naime, sklonile neke obraćenice s krivo-vjerja i pod upravom i vodstvom sv. Dominika molitvom i radom pomagale "sveto propovijedanje". U dominikanskom ženskom redovništvu poznata su tri oblika redovničkog života.

Koludrice ili monahinje su živjele u strogoj klauzuri. Takvom obliku života je pripadala i zajednica u Prouilleu.

Dominikanske trećoredice su nastale pod utjecajem i djelovanjem dominikanskog reda, kao što je bio slučaj i kod franjevac. To su bile skupine žena i djevojaka koje su željele živjeti po dominikanskim pravilima i nositi posebnu odjeću, ali nisu polagale nikakve službene redovničke zavjete i nisu držale klauzuru.

Dominikanke samostanskog reda su najmlađi ogranak dominikanske obitelji i nastale su oko 1490. godine u Perugi. One žive u zajednici, polažu zavjete i bave se najrazličitijim vrstama apostolata. Najčešće su vanjske trećoredice prihvaćale samostanski način života i tako su nastajale ove zajednice.

Na hrvatskom tlu

Stariji dominikanski ljetopisci spominju da je **bl. Jakov iz Zadra** po nalogu samoga osnivača Dominika s još trojicom braće došao u Zadar da osnuje dominikansku zajednicu i proširi djelovanje Reda. Tu je nadiralo bogumilsko krivovjerje iz Bosne. Potaknute njihovim propovijedanjem neke obraćenice su se odlučile za samostanski život po dominikanskim pravilima. Nije poznato jesu li bile koludrice ili trećoredice.

Druga tvrdnja o pojavku dominikanki na hrvatskom tlu jest ta da su one stigle iz Veszpréma bježeći pred Mongolima. Najprije su došle u Nin 1241. godine, a kasnije su preseljene u Zadar. Kao značajan podatak valja spomenuti da iz zadarskog samostana sv. Dimitrija potječe prvi latinični tekst na hrvatskom jeziku iz 1345. a nosi naslov *Red i zachon od primglenia na dil dobroga cignenia sestara nasich suetoga odza nasega Dominika*. Radi se o obredniku primanja svjetovnjaka u udrugu duhovnih dobročinitelja spomenutih sestara. U ovom samostanu su živjele koludrice.

Koludrice su imale svoje samostane još u Dubrovniku, Karlobagu, Kotoru i Starom Gradu na otoku Hvaru. Za samostan u Splitu koji se spominje 1372. godine ne zna se točno jesu li u njemu živjele koludrice ili trećoredice. U Kotoru je živjela **bl. Ozana** koja je osnovala samostan trećoredica.

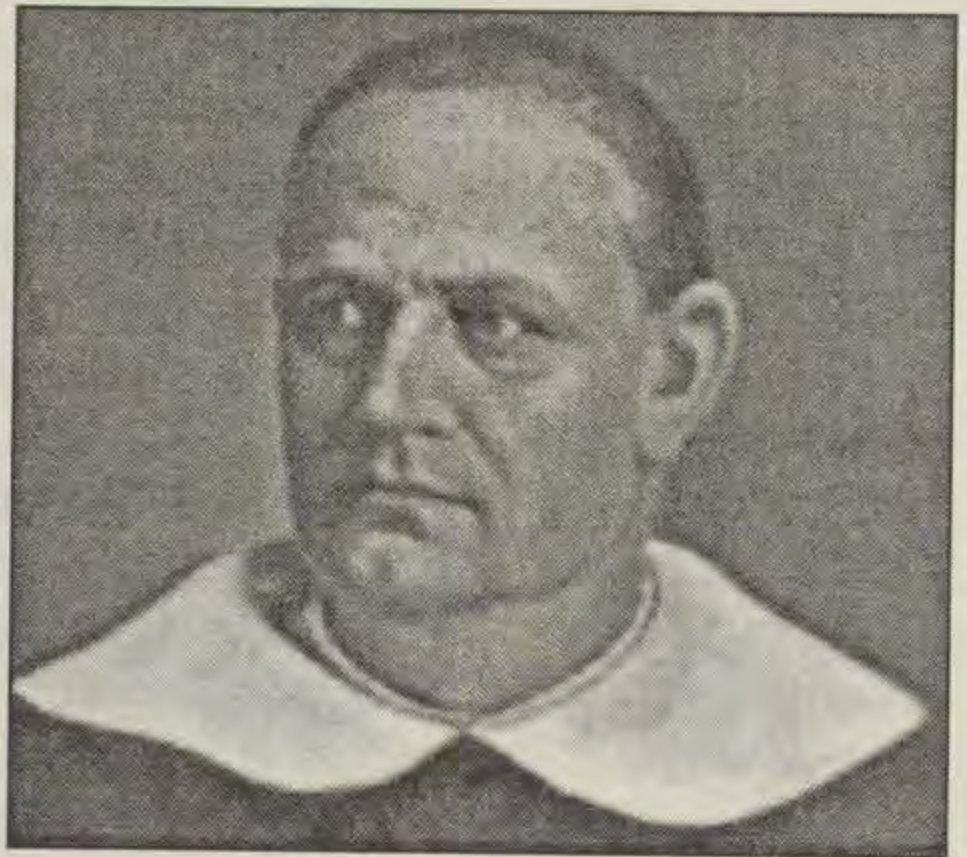
Dominikanske trećoredice su živjele u Stonu, gdje je 1550. osnovana njihova kongregacija sv. Mihajla, i održale su se do sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Trećoredice se spominju u Starom Gradu, u Omišu i u Splitskoj na otoku Braču. Ove sestre nisu polagale propisane redovničke zavjete, ali su živjele u zajednici po pravilima dominikanskog reda. Obično su se bavile poukom ženske mladeži, a uzdržavale su se ručnim radom i milostinjom.

KORIJENI KONGREGACIJE

Vizija o. Miškova

Stjecajem povijesnih okolnosti ugasila se većina ženskih dominikanskih zajednica u hrvatskim krajevima. U cijeloj Dalmaciji preživjele su samo tri: dvije u Šibeniku i jedna u Splitu.

U Šibeniku su sestre živjele u dvije kuće koje nisu imale nikakve veze; kasnije su se ujedinile. Sestre su ovisile o provincijalu, a kasnije su potpale pod vlast biskupa. O prisutnosti dominikanki u Šibeniku svjedoči nam o. **Miškov**(1) koji ih je tamo viđao kad bi dolazio. U Splitu je najstariji samostan sv. Martina,

o. Anđeo M. Miškov

gdje su se sestre nastanile 1555. godine. Sestre su imale još neke samostane u Splitu. U tim samostanima živjele su kćeri siromašnog puka, bez naobrazbe. Živjele su siromašno - od prosjačenja. Bavile su se tkanjem sukna i čuvanjem djece koju su učile moliti. Svojom jednostavnošću su bile bliske puku, dok ih je naobraženiji sloj prezirao. Sestre drugih zajednica imale su više uspjeha, ali je njihov rad bio usmjeren odnarođivanju hrvatskog puka i promicanju stranog - talijanskog - utjecaja. O. Miškov se počeo baviti mišlju kako bi ujedinio sestre dominikanke i započeo obnovu u narodnom duhu. On je tada bio povezan s istaknutim rodoljubima kao što su bili Pavlinović, Vranković, Bulat, Klaić, i dr. S njima je o tome razgovarao. Oni su mu odobravali, ali nije išlo dalje od toga. O. Miškov je tu želju i san nosio u sebi i borio se za ostvarenje 30 godina!

Osnivanje Kongregacije i kuće matice

Godine 1902. o. Miškov postaje provincijalom hrvatskih dominikanaca. Izabrao je za svoje sjedište Korčulu. Njegova zamisao o ujedinjenju dominikanki postaje ostvarljivijom. O. Anđeo Šoljan postaje njegov vjerni i bliski suradnik koji se zdušno zalaže za ostvarivanje te namisli. U Korčuli je našao vjernog suradnika u osobi g. **Joze Fazinića**. Miškov je kao misionar puno putovao i propovijedao, te je stekao brojne prijatelje i dobročinitelje. Ali najveći dobrotvor i savjetnik bio mu je đakovački nadbiskup **J. J. Strossmayer**. Za sjedište nove kongregacije Miškov je izabrao Korčulu iz više razloga. Nije htio da kuća matica bude ni u jednom mjestu gdje su sestre već boravile. Zatim, u mnogim dalmatinskim gradovima postojali su zavodi za odgoj ženske mladeži, ali pod utjecajem talijanskog duha. U Korčuli je

vladao još čisti hrvatski duh, pa je tu postojalo plodno tlo da sestre preuzmu brigu oko odgoja djece i mladeži, te brigu oko bolesnika, starih i nemoćnih.

Godine 1902. dolaze iz Šibenika prve dominikanke u Korčulu u Dom staraca. One preuzimaju upravu Doma staraca na Novu godinu 1903. O. Miškov je kupio kuću od g. **Slavića** u koju su se uselile sestre 1904. godine. Bio je to mali prostor da bi se u njemu mogao razviti samostanski život. Ali kuća je imala i jednu prednost: veliko dvorište i prostran vrt gdje se moglo započeti s gradnjom. Nacrt za novu zgradu izradio je g. **Nazor iz Dubrovnika**. Miškov je o svemu izvješćivao nadbiskupa Strossmayera na što je ovaj obećao svoju novčanu potporu. O. Miškov gleda s nadom u budućnost. Šalje u Rim u novicijat sestara dominikanki dvije sestre: **s. Imeldu Jurić** i **s. Hozanu Peran**.

Godine 1903. umro je šibenski biskup **dr. Zanoni**, a naslijedio ga je **dr. Pulišić**. Te godine je za papu izabran **Pio X**, a za generala dominikanskog Reda **o. Hijacint Cormier**. Miškov je bio prisutan na izbornom kapitolu Reda. Kad se vratio iz Rima počeo je raditi na pripremi novih konstitucija za sestre. Biskup Pulišić imenovao ga je vrhovnim upraviteljem ujedinjenih sestara dominikanki i proglasio samostan Gospe od Ružarija u Šibeniku kućom maticom.

Godine 1905. umire nadbiskup Strossmayer, veliki dobrotvor i savjetnik o. Miškova. Miškov je pogođen i pomalo obeshrabren tom smrću. Zgrada inernata u Korčuli napreduje, ali gubitak ovog velikog dobročinitelja znači zastoj u toj gradnji. Na sprovodu nadbiskupa Strossmayera o. Miškov nailazi na pomoć kod zagrebačkog nadbiskupa **dr. Posilovića**, koji postaje drugi veliki dobrotvor Kongregacije.

Najvažnija u povijesti Kongregacije godina je 1905. Te godine zbio se niz značajnih događaja: potvrđene su konstitucije, Kongregacija je dobila svoje službeno ime: Kongregacija sestara dominikanki sv. Anđela čuvara, otvoren je Zavod za odgoj ženske mladeži. Uz zavod je otvorena i privatna ženska građanska škola, koja će kasnije dobiti pravo javnosti.

Prvo oblačenje bilo je na blagdan Bezgrješnog začeća 1905. Zbog ograničenog prostora u kući gdje su sestre boravile oblačenje je obavljeno u crkvi otaca dominikanaca.

Na blagdan Anđela čuvara kuća matica je premještena u Korčulu. Tada je zajednica imala 17 sestara i 4 kandidatice. Za prioru kuće je imenovana **s. Imelda Jurić**. U to vrijeme general Reda bio je o. Hijacint Cormier koji je Kongregaciju pritjelovio dominikanskom Redu 21. studenog 1905. godine.

Samostalna uprava

Nakon teške bolesti 19. kolovoza preminuo je o. Anđeo Šoljan. Bio je duhovnik sestara, savjetnik i pomoćnik o. Miškova, a ni Miškov se ne ustručava reći da je Šoljan umio više pružiti sestrama nego on sam.

General Reda o. Cormier šalje 1907. prvog vizitatora Kongregaciji, koji je bio vrlo zadovoljan stanjem ove nove zajednice i pozitivno se izrazio o

redovničkom duhu koji vlada u njoj. O. Miškov, gledajući kako se Kongregacija lijepo razvija, dolazi do zaključka da bi ona već mogla stati na vlastite noge. S tom mišlju on ide u Rim, najprije kod generala Reda, a potom kod pape Pija X. Sv. Otac ga je očinski saslušao, dao mu mnoge vrijedne predmete za kapelu, te dao dozvolu da sestre mogu imati Svetootajstvo u kapeli. O. Miškov je zatražio blagoslov sv. Oca za sve sestre, učiteljice, pitomkinje i učenice Zavoda sv. Anđela čuvara, što mu je papa od srca podijelio. Vrativši se u domovinu posjetio je Šibenik, a zatim Korčulu, gdje je skupio sestre i podijelio im papinski blagoslov. Misao o. Miškova da preda upravu u Kongregaciji samim sestrama bila je sada zrela. Obavijestio je sve sestre neka mole devetnicu Duhu Svetom za sretan izbor uprave, a također je obavijestio o tome šibenskog, splitskog i dubrovačkog biskupa.

Na blagdan Presvetog Trojstva, 14. lipnja 1908. o. Miškov je odslužio svečanu sv. misu na tu nakanu, a zatim proglasio članove nove uprave. Prva časna majka s. Imelda Jurić prihvaćena je s velikom radošću. Kako nije imala kanonsku dob za tu službu, zatražili su dozvolu iz Rima, koja je brzo postignuta.

Godine 1928. odobrene su Konstitucije, a 1937. Kongregacija je dobila status papinskog prava.

Širenje Kongregacije

Kongregacija je počela brzo napredovati i uspješno djelovati. Ali Prvi svjetski rat je uvelike omeo njezinu djelatnost. Sestre su za vrijeme rata radile u ratnim kuhinjama u Korčuli i Veloj Luci. Pored teškog stanja broj zvanja raste, i u Zavod dolaze učenice iz različitih krajeva domovine. Za vrijeme talijanske okupacije sestre su bile na teškom ispitu, ali su izdržale: nisu prihvatile rad u talijanskim školama, a Zavod se ipak nije zatvorio. Poteškoća je bilo i po završetku rata. Sestre nastavnice su i tada pokazale svoju ljudsku, redovničku i nacionalnu zrelost, te ostale dosljedne svom narodu i svom jeziku. Broj učenica se još povećao, a uz građansku školu radi i osnovna škola i zabavište u Zavodu. Sve ove ustanove kasnije dobivaju pravo javnosti, ali ne za dugo.

O. Miškov umire 5. 08. 1922. Dvije godine nakon njega umire i prva časna majka s. Imelda Jurić.

Na vrhovnom zboru u siječnju 1925. za novu časnu majku izabrana je **s. Anđela Milinković**. Ona dolazi kao novi tip - tip akcije, dinamike, progresa. Želi samo naprijed, što više učiniti, osvojiti nova polja rada, priteći u pomoć ljudima u potrebi. Sestre su radile u pučkim kuhinjama i sirotištima diljem Dalmacije. Ali časna majka Milinković je željela presaditi mladice nove Kongregacije na sjever. Šalje sestre u Zagreb. Tu ih čeka isti posao: ublažavanje bijede siromašnoj djeci i starima.

Njihov rad donosi plodove i budi povjerenje i simpatije kod naroda i svećenstva u gradu. Stoga se nastoji pomoći kako bi dobile lokaciju i mogućnosti izgradnje novog i prikladnijeg prostora za svoje djelovanje. Njihovo djelovanje postaje uspješnije kada je 1939. godine sagrađen veliki samostan u zagrebačkom Trnju. Za pomoć u gradnji zalagao se i nadbiskup **Stepinac**.

Drugi svjetski rat i poslijeratno razdoblje

U najvećem elanu i zanosu sestara naslućuju se nemirna gibanja u svijetu, približavaju se ratne strahote. U ratu su neki samostani porušeni i oštećeni. Neki su poslužili kao prihvatilišta za bolesnike i ranjenike. Poslijeratna kriza je pritisnula cijeli svijet. Teško je bilo podići ruševine jer su sredstva bila nedostatna. Zato sestre otvaraju novo polje rada u Kanadi. Sestre odlaze u tuđinu da bi pomogle obnovu Kongregacije, popravak porušenih samostana i podizanje novih. Neke ustanove i djelatnosti su oduzete, a ponegdje su se sestre uspjele zadržati u državnoj službi.

U novim prilikama i uvjetima sestre preuzimaju rad na župama u katehetskoj, orguljaškoj i sakristanskoj službi, kao i skrb za kućanstvo u zajednicama braće dominikanaca i na župama. Sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća sestre opet uspijevaju otvoriti dječje vrtiće u svojim samostanima, kao i staračke domove.

NA NAŠIM PROSTORIMA

Dominikanke u Subotici(2)

Tragovi dominikanske prisutnosti na nama bližim prostorima povijesno se spominju u Bodrogu (početak XIV. st.) i u Somboru (XV./XVI. st.). Dominikanci su djelovali i u Subotici u razdoblju od prosinca 1945. do travnja 1948. godine, kada su prisilno morali napustiti Suboticu.(3)

Kongregacija sv. Anđela čuvara s kućom maticom u Korčuli, s velikim odgojnim zavodom i školama vrlo se lijepo razvijala. Glas o njenom odgojnom i kulturnom radu širio se nadaleko. Pisale su o Kongregaciji novine, časopisi i razni glasnici.

Glasnik *Gospina krunica* koji je izlazio u Splitu, a uređivao ga je o. **Jerko Vlahović**, dospio je u ruke mlade gimnazijalke iz Subotice **Veronike Vidaković**. Željela je postati bijela sestra. Providnost ju je preko časopisa *Krunica* uputila na žale plavog Jadrana. U rujnu 1926. godine polazi u Korčulu. Nakon postulature ulazi u novicijat pod imenom **s. Mala Tereza**. U Korčuli ostaje oko 20 godina. Kao zrela redovnica puninom duše želi prenijeti duhovno blago dominikanskog duha u svoj zavičaj. Godinama moli na tu nakanu. Čeka povoljni čas.

Poglavari su uputili molbu 1947. godine preuzvišenom gospodinu biskupu **Lajči Budanoviću**. U veljači iste godine preuzvišeni potpisuje molbu. Kod obitelji **Nikole i Kate Kopunović - Legete**, roditelja školskog kolege s. M. Tereze, svećenika, nalaze skroman stan. Svećenik **Ante**, jedini sin u roditelja, želio je da njegova kuća jednom postane samostan dominikanki. Providnost upravlja i određuje čas ostvarenja. Taj je kucnuo 11. 05. 1947. godine.

U službu mjesne Crkve sestre je uveo sam biskup Lajčo Budanović. Prisutnim vjernicima je s propovjedaonice razjasnio svrhu dominikanskog

Reda i dolaska sestara u Suboticu. "Eto, došle su BILE SESTRE da rade za vas, da vam budu majke i sestre, a vi njima budite pri ruci dajući im rada i svoje povjerenje."

U jesen iste godine dobile su dozvolu da mogu imati kapelicu i stalno prisutno Svetootajstvo. Sam biskup Budanović im je darovao oltar iz kapelice bivše Subotičke matice. Sestre su preuzele sakristansku službu i vođenje crkvenog pjevanja, poučavale su djecu u glazbi, stranim jezicima i dr.

Zbog neprikladnih uvjeta stanovanja u trošnoj kući pokrenuta je 1985. izgradnja nove zgrade koja je dovršena 1986. godine. Samostan je posvećen sv. Dominiku. Sestre djeluju u katehetskoj, orguljaškoj i sakristanskoj službi, te skrbe za starice.

Tavankut

Tavankutski župnik **preč. Ivan Lebović** zamolio je upravu Kongregacije da pošalje sestre kako bi preuzele brigu za vođenju crkvenog pjevanja i uređenje crkve. Tako su dominikanke došle u Tavankut 1958. godine. Preuzele su rad u katehizaciji, crkvenom pjevanju i održavanju crkve i crkvenog ruha. Na početku su uvjeti stanovanja i rada bili vrlo skromni. Preuređenjem jedne gospodarske zgrade u župnom dvorištu uređen je stan za sestre. Godine 1969. dograđena je jedna nova zgrada i tako su sestre dobile pristojan prostor za stanovanje. Kuća je posvećena Gospi Lurdskoj. Od 1972. sestre su započele devetnicu koja se održavala u vjeronaučnoj dvorani i bila uvijek dobro posjećena od vjernika. Od 1998. sestre više nisu stalno prisutne na župi, nego samo nedjeljom.

POGLED U BUDUĆNOST

Stoljetni jubilej Kongregacije je prigoda da se zahvali za sve dođeno, prigoda za iskreno pokajanje, poravnanje krivudavih i postavljanje novih putova. Prigoda je to za procjenu sadašnjeg stanja kako bi se uočilo što može i dalje trajati, a što je dotrajalo i treba mijenjati. Redovničke zajednice su nastale kao odgovor na potrebu vremena. Dominikanska karizma je nastala kao odgovor u traženju istine i vjere. Ona i danas ima svoje mjesto u raskrinkavanju suvremenih zabluda čovječanstva. Karizma Kongregacije koju je postavio o. Miškov kao prenošenje osnovne karizme kroz odgoj mladih i skrb za ugrožene i danas ima mjesto u borbi za očuvanje i dostojanstvo ljudskog života od začeca do prirodne smrti, ima mjesto u globalizaciji kako bi se sačuvao identitet pojedinca i naroda. Zato i danas treba oslušivati vrijeme. Iznad svega treba oslušivati glad za iskustvom Boga. Osnovno dominikansko kontemplirajuće načelo jest: *Contemplare et contemplata aliis tradere* - Motriti i drugima predati plodove motrenja. Samo onaj tko je vidjelac može biti svjedok. Posvećene osobe su znak po svojoj biti, znak prisutnosti Boga u današnjem svijetu.

Danas Kongregacija broji 135 sestara i 5 kandidatica. Sestre žive i djeluju u 20 samostana i kuća. Zahvaljuju za nova zvanja koja dolaze,

svjesne da je to još uvijek premalo naspram sila koje malakšu i naspram potreba koje se otvaraju. Obnova vjernosti BOGU po redovničkim zavjetima, vjernost karizmi REDA u življenju istine koja oslobađa i služenje NARODU Božjem - Crkvi u konkretnim prilikama mjesta i vremena, jesu putevi budućnosti koja je skrivena u nedokučivim Božjim planovima.

1. O o. Miškovu je pisao o. Tomo Vereš: Pučki misionar koji se istrošio za Boga, *Subotička Danica 1998.*, str. 206-216.

2. O dolasku dominikanki u Suboticu i u Tavankut pisala je s. M. Josipa Vidaković: Osnutak i širenje dominikanskog Reda, *Subotička Danica 1998.*, str. 173-184.

3. O dominikancima u Subotici je pisao o. Tomo Vereš: Bili fratri u Subotici (1945-1948), *Subotička Danica 1993.*, str. 209-227.

PRAZNO MISTO

Kad poletiš ptico mala
jednog jutra u cik zore
ti nadleti ravnu Bačku
i zlaćanog žita more.

Mani krilom rodnom selu
i ljudima iz mog šora,
pozdravi mi didu starog
i avlijski granat ora.

Znat će dida ko ga štuje
i u srcu čuva
kad na Badnjak on odriže
jedan viška komad kruva.

Zamaglit će suze oči
kad ugleda prazno misto
premda znade da i meni
mali Isus stiže isto.

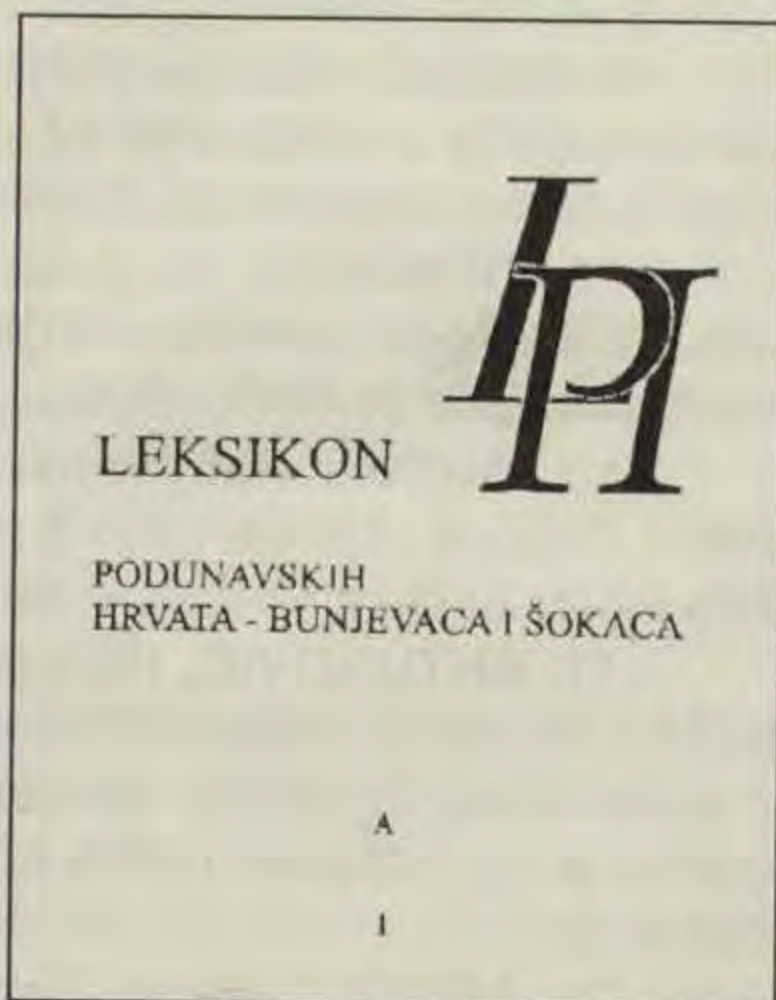
Miris polja ti donesi
kad se vratiš lakokrila,
ikavicu moga dide
što je srcu mome mila.

Josip Dumendžić Meštar

KATOLIČKI SADRŽAJI

U LEKSIKONU PODUNAVSKIH HRVATA - BUNJEVACA I ŠOKACA

Nakon dvogodišnjega pripremnog rada, tijekom 2004. godine, u nakladi Hrvatskoga akademskog društva iz Subotice izašla su prva dva sveska Leksikona podunavskih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca. U prvome svesku obrađeno je osamdesetak natuknica koje počinju na slovo A, dok drugi svezak obuhvaća oko 120 odrednica s početka slova B (B-Baž). U tih, dakle, ukupno dvijestotinjak natuknica obrađene su različite teme iz povijesti i suvremenosti Hrvata na prostoru između Dunava i Tise. Među njima značajno mjesto zauzimaju članci katoličkoga sadržaja, koji se mogu podijeliti u nekoliko skupina.

I. Najbrojniju skupinu predstavljaju biografski članci, u okviru kojih su prikazani životopisi sljedećih osoba:

1. **AGATIĆ, Bolto** (Fancaga, madž. Bajaszentistván, danas sjeverna četvrt grada Baje, 28. XII. 1872. - Baja, 31. VIII. 1945.), svećenik koji je djelovao u više hrvatskih mjesta u Bačkoj (Gara, Sonta, Čonoplja, Sombor, Lemeš, Fancaga) te u Doroslovu i Kupusini. Podigao je 1928. kapelu s kalvarijom pokraj lemeške župne crkve. (autor: Stjepan Beretić)

2. **AGJIĆ, Kajo** (Pleternica, 19. I. 1805. - Požega, 1. XII. 1892.), franjevački provincijal, pedagog i teološki pisac. Bio je predavač na bogoslovnoj školi u Baji i na Sveučilištu u Budimpešti. (autor: Franjo Emanuel Hoško)

3. **ANDRAŠEC, o. Dionizije (Martin)** (Dekanovac, madž. Dékánfalva, Međimurje, 27. X. 1896. - Subotica, 7. X. 1982.), franjevac i spisatelj. Djelovao u Subotici kraće između dva svjetska rata te nakon II. svjetskog rata sve do smrti. Istaknuo se na obnovi subotičke franjevačke crkve te znamenite milosne slike Crne Gospe u kapeli iste crkve. (autor: Slaven Bačić)

4. **ANDRIĆ, Josip** (Bukin, 14. III. 1894. - Zagreb, 7. XII. 1967.), pripovjedač, publicist, glazbenik i jezikoslovac. Jedan od najznamenitijih katoličkih intelektualaca iz Bačke, izuzetno plodan autor na više polja. Skladao je za sada jedinu bunjevačku operu. (autor: Naco Zelić)

5. **ANDRIĆ, Ranka**, do sada široj javnosti nepoznati pseudonim Josipa Andrića, pod kojim je objavio jedno nabožno djelo 1946. u Subotici (autori: Lazar Ivan Krmpotić i Naco Zelić)
6. **ANDRIN, Brnja** (Santovo, 23. V. 1835. - Čonoplja, 25. III. 1871.), učitelj i orguljaš u Dušnoku, Kolutu i Čonoplji. (autor: Živko Mandić)
7. **ANDRIN, Grga** (Santovo, 28. II. 1855. - Kesuj, madž. Keszű, Baranja, 16. VIII. 1905.), svećenik, književnik i sakupljač pučkog blaga. Kao kapelan i župnik djelovao je u nekoliko baranjskih naselja nastanjenih uglavnom hrvatskim pukom. (autor: Živko Mandić)
8. **ANIŠIĆ, Andrija** (Hrvatski Majur, 24. IX. 1957.), svećenik i novinar. Sudjelovao je u uređivanju lista Bačko klasje, član uredništva Subotičke Danice, urednik Zvonika. (autor: Andrija Kopilović)
9. **ANONIMUS**, franjevac koji je 1788. u Budimu napisao 348 stihova u desetercu pod naslovom Kripost posli smrti živi, u kojima je opisao povijest Sombora i rad somborskih franjevaca. (autor: Stjepan Beretić)
10. **ANTUN Padovanski** (Lisabon, 15. VIII. 1195. - Arcella, danas četvrt Padove, 13. VI. 1231.), svetac, franjevac, crkveni učitelj, osobito štovan među bačkim Hrvatima. (autor: Stjepan Beretić)
11. **ANTUNOVIĆ, Ivan** (Kunbaja, 19. VI. 1815. - Kalača, 13. I. 1888.), kalački kanonik i naslovni biskup bosonski, pokretač tzv. zakasnjelog preporoda među ugarskim Bunjevcima i Šokcima, publicist i prozni pisac. U članku je dan do sada posve novi pogled na njegovu djelatnost. (autor: Petar Vuković)
12. **ARNOLD, Đuro** (Taksony, Madžarska, 5. VI. 1781. - Subotica, 25. X. 1848.), skladatelj, dirigent, glazbeni pisac. Bio je zborovođa župne crkve sv. Terezije Avilske u Subotici, pokretač glazbene naobrazbe u Subotici, autor prve pjesmarice u bačkih Hrvatima. (autorica: Nela Skenderović)
13. **BAČIĆ, Antun** (Bachich, Bacsich) (Vrba kod Slavenskog Broda, oko 1690. - Našice, 12. XII. 1758.), graditelj franjevačke crkve u Budimu, pisac i provincijal. Sa Stjepanom Vilovom začetnik je hrvatske kontroverzističke literature s pravoslavnim kršćanima na području Podunavlja i Slavonije - njegova Istina katoličanska prvo je takvo teološko djelo među Hrvatima na tom području. (autor: Franjo Emanuel Hoško)
14. **BAIĆ, Josip** (? , 1794. - Subotica, 29. XII. 1859.), prvi svećenik hrvatske ("ilirske") župe sv. Roka u Subotici. (autor: Stjepan Beretić)
15. **BALAŽEVIĆ, Anica (Ana)** (Tavankut, 26. III. 1914. - Subotica, 4. II. 1992.), slamarka i svestrana kulturna djelatnica, članica križarske organizacije, pjesme objavljivala u Bačkom klasju i Subotičkoj Danici. (autor: Bela Duranci)
16. **BÁLINT, Sándor** (Segedin, 1. VIII. 1904. - Segedin, 10. V. 1980.), sveučilišni profesor, etnograf i povjesničar umjetnosti. Znameniti kršćanski intelektualac koji je izučavajući povijest Segedina istraživao i međusobne kulturne doticaje lokalnog madžarskog i južnoslavenskog (hrvatskog i srpskog) stanovništva. (autor: Ladislav Heka)
17. **BALOG, Đuro** (György) (Kupusina, 16. IV. 1817. - Bač, 4. VII. 1889.), svećenik i pisac. Službovao u Bikiću, Aljmašu, Sonti, Subotici, Som-

boru, Vajskoj i Baču, bio je prvi povjerenik za Bačku Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima, u Antunovićevim Bunjevačkim i šokačkim novinama zauzimao se za korištenje književnog jezika kakav se rabio i u Hrvatskoj, umjesto ikavskog dijalekta. (autori: Stjepan Beretić i Mirko Grlica)

18. **BALOG, Makarije (Balogh)** (Kalača, 14. I. 1804. - Vukovar, 24. XI. 1851.), pedagog, predavao u franjevačkim filozofskim učilištima u Slavoniji i Podunavlju, dekan filozofskog učilišta i samostanski starješina u Földváru. (autor: Franjo Emanuel Hoško)

19. **BARAKOVIĆ, Mira** (Jelisaveta, Eržika) (Subotica, 21. I. 1915. - Caseros, Argentina, 28. XI. 1990.), časna sestra, misionarka, mjesna nadstojnica, delegata, provincijalna predstojnica Družbe sestara kćeri milosrđa Trećega svjetovnog reda sv. Franje u Argentini i Paragvaju. (autor: Slaven Bačić)

20. **BARBARIĆ, Mladen** (Ilok, 17. VI. 1873. - Zemun, 5. IX. 1936.), franjevački redovnik, književnik, povjesničar i publicist. Roditelji su podrijetlom Bunjevci iz Baje. (autor: Josip Ivanović)

21. **BARIĆ, Ivan** (Gara, 15. VI. 1862. - Budimpešta, 1. X. 1911.), svećenik, djelovao u Vancagi, Sentivanu, Kaćmaru, Subotici i Baji, autor rasprave Slobodno zidarstvo. (autor: Stjepan Beretić)

22. **BARTALIĆ, Mihajlo** (Kalača, 10. IX. 1808. - Pečuh, 10. IX. 1879.), kipar, autor većeg broja sakralnih kipova u Pečuhu. (autor: Živko Mandić)

23. **BARTOLOVIĆ, Stjepan** (Bač, 23. XI. 1909. - Zagreb, 11. II. 1992.), profesor i književnik, objavljivao članke od značaja za vjersku povijest Hrvata u Bačkoj. (autor: Andrija Kopilović)

24. **BAŠIĆ, o. Ambrozije (Ljudevit)** (Sombor, 18. VI. 1895. - Sombor, 23. I. 1929.), karmelićanin i orguljaš, osnivač prvoga hrvatskog Malog karmelićanskog sjemeništa u Somboru. (autor: Mato Miloš)

II. Narednu skupinu natuknica vezanih za vjerske teme predstavljaju institucije i ustanove različite naravi:

1. **ANTUNOVIĆEV DAN**, godišnji skup koji se od 1991. održava u Aljmašu (madž. Bácsalmás), pokrenut na poticaj Divan-kluba iz Aljmaša i Instituta Ivan Antunović iz Subotice, radi obnavljanja narodnog sjećanja na biskupa Ivana Antunovića u mjestu u kojem je bio župnik 18 godina. (autor: Lazar Ivan Krmpotić)

2. **ANTUŠOVA NAGRADA**, godišnje priznanje koje Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost Ivan Antunović iz Subotice od 1991. dodjeljuje zaslužnim osobama i ustanovama među bačkim Hrvatima-Bunjevcima. (autorica: Katarina Čeliković)

3. **BAČKA APOSTOLSKA ADMINISTRATURA**, crkveno područje utemeljeno nakon Prvoga svjetskog rata na području Bačke koje je pripalo južnoslavenskoj državi, iz koje je 1968. nastala Subotička biskupija. (autor: Stjepan Beretić).

4. **BAČKI ZAKONIK** (Codex bačiensis), zbornik crkvenoga prava Bačke apostolske administrature, poslije Subotičke biskupije, donesen 1936. godine. (autor: Stjepan Beretić)

5. **BAČKO KLASJE**, vjersko-informativni list, izlazio 1978.-1993. (autor: Lazar Ivan Krmpotić)

6. **BAČKO OKRUŽJE KRIŽARA (BOK)**, središnjica hrvatskih katoličkih križarskih bratstava Bačke duhovne oblasti u Subotici, aktivno djelovalo 1937.-1941. (autor: Ante Sekulić)

7. **BAJSKA KRŠĆANSKA ČITAONICA**, hrvatska ustanova u Baji koju je osnovao Lajčo Budanović. Djelovala 1910.-1948. (autor: Živko Mandić)

III. Daljnju skupinu čine natuknice koje su u svezi s vjerskim običajima Hrvata u Bačkoj:

1. **ADVENT**, kratka natuknica s osvrtom na bunjevačke običaje vezane za nj. (autor: Alojzije Stantić)

2. **BADNJAČA**, a) oveće drvo na kojem se kuha večera na Badnje večer; b) vrsta božićnoga kruha. (autori: Alojzije Stantić i Slaven Bačić)

3. **BADNJE VEČE**, s opisom bunjevačkih i šokačkih običaja (autori: Alojzije Stantić i Marija Šeremešić)

4. **BADNJI DAN**, s opisom bunjevačkih i šokačkih običaja (autori: Alojzije Stantić i Marija Šeremešić)

5. **BANDAŠ**, mladić koji predvodi godišnju žetvenu svečanost bačkih Bunjevaca (dužijanca, dužionica i sl.) (autor: Alojzije Stantić)

IV. Zasebna skupinu čine naselja, u okviru kojih natuknica se nalaze i osnovni podatci o mjesnoj crkvenoj povijesti:

1. **ALJMAŠ** (Bački Aljmaš, Bačaljmaš, madž. Bácsalmás), gradić između Baje i Subotice u Bačko-kiškunskoj županiji. (autor: Živko Mandić)

2. **ANDZABEG** (Hamžabeg, madž. Érd), naselje u Peštanskoj županiji desetak kilometara jugozapadno od Budimpešte. (autor: Živko Mandić)

3. **APATIN**, mjesto i sjedište istoimene općine na lijevoj obali Dunava u zapadnoj Bačkoj. (autor: Matija Đanić)

4. **BAČ**, mjesto u jugozapadnoj Bačkoj, nekadašnje sjedište Bačke nadbiskupije, u kojem se nalaze značajni spomenici katoličke provenijencije (franjevački samostan i crkva, ostaci nekadašnje bačke katedrale), a od 1970.-ih godina tradicionalno je mjesto okupljanja mladih katolika za Dan mladih 2. svibnja. (autor: Stjepan Beretić)

5. **BAĆINO** (Baćin, madž. Bátya), mjesto nedaleko od Dunava, 4 km južno od Kalače na putu prema Baji. (autor: Živko Mandić)

6. **BAJA**, gradić u sjeverozapadnoj Bačkoj, smješten na lijevoj obali Dunava i sporednoga kraka Šugavice (autor: Živko Mandić)

7. **BAJMOK** (Bajmak), naselje između Sombora i Subotice. (autor: Stipan Stantić)

8. **BAJŠA**, naselje 5 km jugozapadno od Bačke Topole, prijašnji posjed porodice Vojnić po kome je ova dobila pridjevak Bajšanski. Vojnići su podigli mjesnu katoličku crkvu i izgradili župni dvor. (autor: Slaven Bačić)

V. U posebnu se skupinu mogu svrstati različiti članci općije naravi, koji sadržavaju i refleksije na vjerske teme:

1. **ASIMILACIJA**, obrađena je i uloga koju je imala ili ima Katolička crkva u Bačkoj u asimilacijskim tendencijama u odnosu na Bunjevce i Šokce. (autori: Tomislav Žigmanov i Slaven Bačić)

2. **AUTONOMISTIČKI POKRET**, ukazano je na mjesto koje su u vojvođanskom autonomističkom pokretu imali i Blaško Rajić, Grga Vuković, Josip Vuković - Đido i drugi. (autor: Slaven Bačić)

VI. Napokon, tu je i nekoliko uputnica na teme koje će biti obrađene u nekome od narednih svezaka:

1. **KNJIŽEVNO DRUŠTVO "ALFA"**, čiju je nakladničku djelatnost organizirao biskup Lajčo Budanović.

2. **BILI ALJMAŠ**, hodočasničko mjesto bačkih vjernika, Aljmaš u Hrvatskoj.

3. **BURNAĆ**, Ivan, svećenik, urednik lista Bunjevac koji je izlazio u Somboru 1882.

D O Đ I

Zvat ću te Moja milina

Zvat ću te Moja radost

Zvat ću te Moja tišina

Ti koji dolaziš

Da svijetu daš proljeće

Ti, koji ćeš sletjeti -

Raduj se i pjevaj svijete!

Odagnaj tamu, ratove

Gladi i boli.

Dodi, Svjetlosti naša

Dodi, umorni puk Tvoj Te moli!

Mikrut M., Sombor

PIVAJ PISMU O SALAŠU

(najljepša "preljska pisma" 2004)

Pivaj pismu o salašu,
o buketu i lampašu,
pivaj o risu, o berbi
i mirisu!

Pivaj o mastu,
o crvenom vinu,
o Uskršnjem postu
i o kostu!

Pivaj o bogatstvu
te zelene ponjave,
o tamburici koja
nestaje, o kuruzu
koji se zlati,
kruni i na vitru
klati!

Pivaj mi o klasju,
o krovu i somunu,
o lipoj lepanji i
mrišljivoj banji!

Di su karuca moja mila,
koja su za prelo
i parade uvik tu bila!

Di je opaklija, roljka
i oklagija,
pivajte, oni čekaje,
svoj minut, svoj čas,
da se ponovo probude,
da opamete NAS!!!

Branka Dulić

ZAJEDNIŠTVO

Sa prijateljem svojim
ja radost svoju dijelim;
kada on nije sretan
ni ja se tad ne veselim.

Sa njim ću rado podijelit
zadnji komadić kruha,
za njeg ću uvijek imati
razumijevanja i sluha.

Kada sam pak ja tužan
on će mi utjehu dati,
kada mi pomoć ustreba
njega ću prvo zvati.

Svaki prijatelj moj
za mene mnogo znači
u svakog ja se uzdam
jer povjerenjem zrači.

Za prijatelje svoje
molim se dragom Bogu
srce mi obuzme radost
kada ih susresti mogu.

Ovakva naša ljubav
zajedništvo se zove
o nama drugi govore:
"Pogledaj kako se vole!"

Franjo Ivanković, stariji

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

o. Ante Stantić, OCD

Pismena baština Sluge Božjega Gerarda Tome Stantića i njezine bitne sastavnice

Prema sv. Ivanu od Križa Bog je jednom zauvijek progovorio po svojoj Utjelovljenoj Riječi. Unatoč toj tvrdnji on je ipak napisao svoja besmrtna djela kako bi protumačio kako Utjelovljena Riječ djeluje u životu sviju onih koji su tu Riječ asimilirali, kao kruh vlastitog života, i nastavili hraniti duhovno i druge.

Božji Sluga o. Gerard Tomo Stantić, sin bačkih ravnica, hranio je samoga sebe otajstvima Utjelovljene Riječi i nastojao također tim istim otajstvima hraniti svoju braću redovnike u Somboru, a jednako tako i vjerni Božji narod. Izričito zapisuje da želi svojoj braći karmelićanima prenijeti karmelsku baštinu koja se sastoji od "služenja Isusu Kristu" kada je somborski samostan, a on na njegovom čelu, poslije I. svjetskog rata, postao rasadište karmelićana u novoj državi, koja je nastala poslije raspada austro-ugarske monarhije.

Kada se pak predstavio somborskom puku sa svojim programom 21. kolovoza 1904., pozvao je svoje slušatelje "da odaberu Isusa za kralja, da svako i najmanje nagnuće, i ono najveće, i želje srca, ne bude drugo nego ono što Isus želi... da ne trpe

nikoga u njihovom srcu osim Isusa Krista... Zato sam", ističe dalje, "došao da vas na to pozovem i ohrabrim. Za spas vaših duša sam pripravan svaku tugu i nevolju podnijeti. Odgovornost na sebe preuzimam, jer je mene nedostojnog mili Bog za vašeg slugu stavio".

U istoj nastupnoj propovijedi, poziva posebno one vjernike da se uključe u taj program "koji su strašne rane dobili i nadu izgubili, a osobito slabi i bolesni, da zdravlje zadobiju, a zdravi da snažni i zdravi ostanu"¹.

O. Gerard je ostao vjeran ovim obećanjima i programima. On je usredotočen na Isusa Krista i želi sve usredotočiti u Kristu, bilo ono što govori bilo ono što čini za Boga i za duše. Taj program mu je tako usječen u dušu da ga neprestano posvješćuje, kad živi i kad narodu govori. U "razgovoru" s Isusom kao da čuje Isusov glas koji mu govori: "Ja sam lijepa slika, a ti budi prazan okvir i čekaj kada ću u tebe ući. Onda želi Mene pokazati svakome. Kad čuješ hvalu budi gluhi, kada slijepi tebe (okvir) hvale, jer moja je sjajnost takva da tko mene samo malo vidi, tebe (okvir) već ne vidi"². To je njegov neprestani stav. Svjedoče o tome brojni njegovi vlastoručni rukopisi, pohranjeni u pismohrani njegove vicepostulature u Zagrebu. U prijepisu, njegova pismena ostavština, obuhvaća 8.600 stranica.

Veći dio tih rukopisa napisan je bunjevačkom ikavicom, i mađarskim jezikom, a manji dio njemačkim jezikom, već prema nacionalnom sastavu vjernika kojima se obraćao.

Uzdržavam se ovdje od popisa sviju naslova njegovih rukopisa, jer bi to zauzelo previše stranica ovog kalendara. Spomenut ću samo glavne rukopise i naslovnike kojima ih je uputio. Od rukopisa na hrvatskom jeziku najznačajniji su "Put k Isusu", "Sjedinjenje s Isusom", "Razgovor s Isusom", "Razgovor s Isusom i Majkom", "Razgovor s Isusom, Majkom i sv. Josipom", "Blago duše", "Biser mišljenja", "Theologia pastoralis", "Bilješke na hrvatskom jeziku". Ovim rukopisima treba nadodati brojne propovijedi, oko 900, upućenih Božjem narodu iz hrvatskog roda. Propovijedi možemo podijeliti na tri skupine. U prvu skupinu ubrajam propovijedi koje je SB izrekao svake druge nedjelje, uglavnom na temu nedjeljnog evanđelja. U njegovo se doba, naime, nije propovijedalo nedjeljom kod svake svete mise. Propovijedao je svake druge nedjelje kad je bio hrvatski tjedan jer se nedjeljom propovijedalo naizmjenično: u jednu nedjelju propovijed je bila na hrvatskom jeziku a u drugu na mađarskom. U ovu prvu skupinu propovijedi ubrajam i propovijedi održane na zapovijedane blagdane.

Posebnu skupinu propovijedi čine njegove korizmene propovijedi na bunjevačkoj ikavici. Taj je niz propovijedi obilat jer je SB propovijedao Korizmu, u karmelskoj somborskoj crkvi, barem dvadeset puta pa i više.

U treću skupinu ubrajam njegove propovijedi koje je izrekao svakog 25. u mjesecu u čast Djeteta Isusa.

Brojni su zapisi i na mađarskom jeziku, osobito na temu o krepostima. Brojni su također mađarski rukopisi koji sadržavaju njegove mađarske propovijedi.

Temeljno obilježje njegovih nagovora redovnicima njegove somborske zajednice, na hrvatskom i mađarskom jeziku, uvijek stavljaju u središte Isusa Krista, vjeru, ufanje, ljubav i poniznost. Ispravno funkcioniranje dinamizma sastavljenog od tih kreposti je preduvjet susreta s Kristom i sjedinjenja s njim.

Obilno se u svojem izlaganju o duhovnom životu služi učenjem karmelskih učitelja, sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa, Male Terezije.

Ako bih shematski, u glavnim crtama, opisao sadržaje Gerardova pisanja i propovijedanja, rekao bih da SB slijedi redovito shemu prema kojoj treba rasti stupnjevito u Kristu. "Isus je", piše on, "mogao doći kao odrastao čovjek i otpočeti spasenje, ali je došao kao dijete kako bi nas potaknuo da najprije budemo djeca a po tom sve veći i veći" ³.

Raščlanjujući temu ovog općeg dinamizma rasta od djeteta pa do zrelijeg doba u duhovnom životu, i zadržavajući se najprije na "duhovnom djetinjstvu", Gerard na brojne načine, osobito svakog 25. u mjesecu, kada slavi sv. misu u čast Djeteta Isusa i propovijeda na dva jezika, hrvatski i mađarski, gradi svoja duhovna razmišljanja i priopćava ih Božjem narodu. Pozivajući se na onu evanđeosku: "Ako ne postanete kao djeca ne ćete ući u kraljevstvo nebesko" i posuđujući pojmove iz "Maloga puta" sv. Terezije od Djeteta Isusa, pojašnjava što znači biti dijete u evanđeoskom značenju te riječi. Piše: "Mali Isus, i Mala Terezija, žele da se vazda peremo vodom poniznosti. Oholi nemaju vremena na Isusa misliti jer im je glava puna pitanja: što misle o meni, što će misliti o meni?"⁴ Kada je duša ponizna ona je tada slobodna i daje se "nositi" od Duha Svetoga: "Ponizan prah leti kuda ga raznosi sila Duha Svetoga a Duh Sveti nas rado nosi Isusu koji liječi svaku bolest i slabost"⁵.

Koristeći sliku "lopte" ili "loptanja" koju rabi Mala Terezija, o. Gerard pojašnjava kako Duh Sveti nosi dušu poniznu i slobodnu dušu Isusu: "Loptanje je primati Isusov dar i nadahnuća, (kroz čitanje Sv. pisma), kao lopte koje nam dobacuje sam Isus, (ali tako) da te lopte, (nadahnuća), ne padnu na zemlju nego da ih pretvorimo u "zlatne lopte", koje Isus očekuje da mu vratimo ali tako da ih on kao pozlaćene uhvati"⁶. U konkretnosti "vraćanje zlatnih lopti" zapravo je rad kojim duša nastoji "ugušiti sebičnost", što nije moguće bez vjere" - "jer vjera sve pozlaćuje, a mudrost čovjekova sve prija jer je u sebi sebična" ⁷. Kad putem vjere poraste sloboda od sebičnosti, onda duša postaje ponizna, tj. duša vraća Isusu "zlatne lopte", i tada "Isusa hranimo Njemu najslađim jelom, s našom voljom. Kad to činimo... On mirno živi u nama, raste u nama... Tko Isusa hrani svojom dobrom voljom u tome Isus raste, djeluje, znači da nas Isus sve tako upravlja da ne gledamo, ne slušamo, ne govorimo, činimo ili trpimo, nego sve Mali Isus" ⁸. Sliku Male Terezije "o lopti" Gerard često uživa. Primjerice: "Neka sam lopta koju svatko nogom udara (keča)" ⁹.

Kad raščlanjujemo i povezujemo u logični slijed ove navode u želji da shvatimo dublje njihov smisao, otkrivamo da je poniznost zapravo isto što i sloboda koja se postiže do te mjere da ona osposobljava dušu kako bi bila kao "kao lopta", ili "pozlaćene lopte", koja "ugušuje sebičnost" tako da duša postaje potpuno raspoloživa volji Božjoj da Bog s njom potpuno raspolaže..."¹⁰

U mjeri pak po kojoj kršćanin uspije biti tako predan u volju Božju i biti u Božjim rukama kao "pozlaćena lopta" u tolikoj mjeri se otvara put u mistiku. Jer, piše SB: "Mistika je kao mekani vosak u kojem je utisnut ("užglibljen")

Mali Isusak.. Kad je Isus u dušu utisnut, "užglibljen", onda je čovjek s njim sjedinjen. Čovjek gleda, čuje, djeluje, s očima, ušima, i rukama Isusovim" 11.

Tragajući za izvorima ovakvog razmišljanja našega kandidata za oltar, otkrivamo da on zapravo, kad propovijeda o Malom Isusu, komentira "Mali put" sv. Terezije od Djeteta Isusa učenjem Ivana od Križa i Terezije od Isusa (Avilske).

Sv. Ivan od Križa naime ističe važnost poniznosti ili slobode duha od sebičnosti kako bi se duša pripremila za sjedinjenje s Bogom, dakle za mistiku. Ovaj učitelj Crkve piše: "U golotinji duha, to jest poniznosti - slobode, duša nalazi svoje smirenje i odmor; budući da ne želi ništa, ništa je ne opterećuje, u njezinom usponu prema visinama ništa je ne vuče dolje, jer stoji u težištu svoje poniznosti. A kad za nečim hlepi, samim time se umara" 12. Gerard kao da parafrazira ovu misao sv. Ivana od Križa, kada piše: "Poniznost zna da (čovjek) ništa svojega nema, sve daje što dobije. Kad nešto pokvari, ponizno popravi. Oholost donosi žalost, prava poniznost radost. Oholost žalost, poniznost radost. Oholost je ubila Isusa, poniznost uzvisila čovjeka" 13. Iz svega što Gerard piše o poniznosti jasno slijedi da je poniznost sinonim slobode ili "golotinja duha", koju sv. Ivan od Križa označava španjolskom riječju "desnudez".

Nastavljajući tragati za izvorima o. Gerarda Tome Stantića, otkrivamo da se on nadahnjuje na sv. Tereziju od Isusa ili Avilsku, kada definira "misticu" kao mekani vosak u kojem je utisnut, ("užglibljen"), Mali Isus. Sv. Terezija Avilska, naime, kad definira sjedinjenje duše s Bogom u 5 odaja svoje knjige "Zamak duše", piše: "U sjedinjenju... duša predstavlja samo vosak, dok pečat utiskuje drugi, zato što vosak ne utiskuje sebi, samo je pripravljen, hoću reći mekan: čak ni za tu pripravu ne smekšava se ona (duša), već je mirna i pristaje na to" 14.

Kada sve ovo imamo pred očima dolazimo do zaključka da ovaj čovjek s bačke ravnice, kada govori o Malom Isusu, komentira na vrlo jednostavan i originalan način "Mali put" sv. Terezije od Djeteta Isusa u svjetlu učenja sv. Ivana od Križa i sv. Terezije iz Avile. To je nešto vrlo značajno i originalno jer se događa pod našim podnebljem! Vrijedi također istaknuti da "mistika", po njemu, kao uostalom i za karmelske učitelje, nije sastavljena od viđenja ili objava, nego od slobode (poniznosti) i žive vjere, tj. bogoslovnih kreposti!

Proučavajući ostale Gerardove rukopise otkrivamo da on zapravo nastavlja temu koju je započeo, govoreći o Malom Isusu, polazeći od temeljnoga stava kojeg je već primijenio kad govori o Malom Isusu: "Isus je kao Spasitelj mogao doći kao odrastao čovjek i otpočeti spasenje, ali je došao kao dijete da najprije budemo djeca a potom sve veći i veći". Pošto je to načelo primijenio na "Mali put" sv. Terezije od Djeteta Isusa, u sustavu učenja Ivana od Križa te sv. Terezije Avilske, nastavlja i dalje, u sustavu spomenutih velikih učitelja Crkve, Ivana od Križa te Terezije iz Avile, čitati i prikazivati rast i sazrijevanje u Isusu Kristu, kako se u Isusu Kristu "postaje

sve veći i veći". Tako, kad govori Božjem narodu o značenju muke i smrti Isusa Krista na križu, on piše: (Križ je) "Postao sjeme... po kojem kršćanin postaje s mukom nakićen, poslije smrti s križem nad glavom, a duša junačkom krunom" ¹⁵.

"Isusov križ postao je zeleno drvo, plodna voćka, voćka najbolja, koja daje najljepše i najbolje plodove voća u čitavoj majci Crkvi. Sablja treba vojniku u ratu, a križ svakome kršćaninu u duhovnoj borbi. Sablju treba oštiti a križ se oštiri u borbi. Sablja zahrđa ako se ne upotrebljava a Božja milost gubi bez borbe" ¹⁶. "Mnogo otiskuju teret trpljenja, te Kristove poljupce, pa im duša ostaje slaba i gladna jer, da znamo vrijednost muka, za njih bih se otimali" ¹⁷. Kako bismo postigli sjedinjenje s Bogom (motrenje, mistiku) nije dovoljna samo naša aktivna suradnja nego je potrebno podnijeti, dakle pasivno, "najdublju operaciju" putem bogoslovnih kreposti vjere, ufanja i ljubavi: "Kad Bog ulije svoje tajne da ih duša kuša, Bog najprije, kako bi ulio svoje u dušu, uništava u čovjeku ono što je čovjekova slabost, a to su požude. Razum poništi svjetlošću vjere, a volju užiče vatrom ljubavi, iz pamćenja isisa ljudsku nadu... Kad se duša tako izmuči onda se s Bogom sjedini" ¹⁸. Zbog svega toga ističe važnost bogoslovnih kreposti u vjerskom životu i u jednoj korizmenoj propovijedi ovako piše: "Tko ne vjeruje, taj je slijep kod trijezne pameti; tko se ne uzda, taj je kao čovjek izobličena lica; tko ne voli, taj radi kao onaj koji ima vrt, pun cvijeća i voća, ali vadi dva metra duboku plodnu zemlju i na mjesto nje stavlja kamenje i na kamenju sadi cvijeće" ¹⁹. U kršćanskom životu nema povezanosti s Bogom, osim po bogoslovnim krepostima jer "Vjera je ogledalo duše. Uzalud je reći nekome da je lijep dok mu ne daš ogledalo. Bog nam daje to ogledalo po vjeri... Čovječja mračna slika po vjeri se čisti" ²⁰. Zato je potrebna "živa vjera kako bi nestala svaka nevolja" ²¹. Jednako tako "Prava ljubav veže srce za Isusa Krista, a ako je lažna onda nas veže za ono što je bezvrijedno" ²².

Duša koja je ponizna, koja hoda putovima bogoslovnih kreposti, postaje slobodna: "Sasvim predati volju Bogu jer to je sveza s Bogom. Ako je ova potpuna, sjedinjenje je potpuno. Bog baš samo to čeka da kažemo i djelom potvrdimo: evo Ti, Bože, dar što Ti mogu dati: evo Ti moja volja" ²³.

Na temelju svega što smo iznijeli možemo uočiti da ono što Gerard naziva "mistikom" je zapravo "sjedinenje s Bogom" po Isusu Kristu. To je Isus Krist "utisnut" u dušu ili kako SB tvrdi, služeći se dijalektalnim izrazom Bunjevac-Hrvata, "užglibljen u dušu kao u mekani vosak", koju sliku posuđuje, kako sam već rekao, iz 5 odaja, "Zamka duše" sv. Terezije Avilske.

Puno "utisnuće, užglibljenje" Isusa u duši, koje se stupnjevito odvija kroz otajstvo Isusova djetinjstva, prolazi kroz njegovo umiranje, očituje se iskustveno u druženju s Uskrnulim Kristom, u Euharistiji.

Euharistijski Krist je za Gerarda "Zaručnik duše". "Sad, (na zemlji po Euharistiji) se zaručujemo s Isusom a u nebu ćemo vječnu svadbu i veselje s Njim držati" ²⁴. Te "zaruke s Isusom" Gerard doživljava osobito kada slavi sv. misu, ili adorira pred svetohraništem. Zapisuje, primjerice: "Duše Sveti, daj mi misao na Euharistiju pa sam već u zemaljskom raju... Moja je moć od

Euharistije pomoć. (Euharistija) sve slasti u sebi ima, sve želje ispunja: hrani, jači, liječi, oblači, obrani. Kad Njega želim, ugodno živim... na Euharistiju misleći imam sve”²⁵.

Intenzivan duhovni život tako osmišljen i življen logično vodi k tome da i djelatan apostolski rad bude “pun nesebične ljubavi”. Sluga Božji piše: Isuse, “Vodi me po svojoj želji! Tvoja je želja da budem rob svačije poštene želje. Muči me ako drugog želju ne mogu ispuniti, ali još više bi me mučilo ako bih svoju želju ispunio. Dakle, ostajem rob svake poštene želje”²⁶. “Tko hoće ići među ljude neka bude lijepo obučen, ako je svećenik neka bude svet i učen. Svetost života: poznavanje duhovnih istina to je svećeničko odijelo, inače, (ako nije takav), onda je sebi i narodu zlotvor”²⁷.

Iz susreta s “Isusom Zaručnikom duše”, što Gerard doživljava posebno u razgovoru s Kristom u Euharistiji, otkriva i Isusa Krista u njegovom otajstvenom tijelu. On piše: “Vi ste tijelo Kristovo i udovi jedan drugome (I, Kor. 12,27). Dakle bilo na Isusov glas, bilo na svačije poštene želje, moram kazati: čujem”²⁸.

Ovaj kratki i sažeti prikaz duhovnoga života što je SB Gerard Tomo Stantić opisao u vlastoručnim zapisima, osobno živio, svojoj braći redovnicima i Božjem narodu priopćivao, morao bi probuditi naš interes i potaknuti nas da dublje spoznamo što mi zapravo imamo u njemu i što bi značilo kad bi njegov postupak za proglašenje blaženim i svetim, našom molitvom pospješili, kako bi Gospodin, na njegov zagovor učinio znakove koji bi potvrdili glas o njegovoj svetosti?

Gerard u svojim propovijedima i nagovorima neprestano ističe učenje sv. Ivana od Križa: “Da ne ostanemo kod osjetnosti (u kršćanskom životu), jer osjetnost obmanjuje, nego da se predamo živoj vjeri”²⁹.

Program što nam nudi SB bilo svojim pisanjem bilo svojim životom aktualan je napose u ovo vrijeme poslije II. vatikanskog koncila, koji potiče “na prilagođenu obnovu”, ali “prilagođene obnove” nema bez obraćenja. Obraćanjem najprije treba susresti Krista, s njim se “sjediniti”, a onda se otkriva što treba učiniti za njegovo otajstveno tijelo i za spas ljudi! Tim su putem išli sv. Franjo, a u karmelskoj obnovi sveta Terezija od Isusa i sv. Ivan od Križa.

-
1. Propovijed 21. kolovoza, Akta procesa, str. 007342.
 2. Sjedinjenje s Isusom
 3. Razgovor s Isusom, ondje, 004082-83.
 4. Theologia pastoralis, 003352.
 5. Ondje, 003353.
 6. Theologia pastoralis, ondje, 003452.
 7. Milosrdnost, 004880.
 8. Jó Gondolot, ondje, 005020.
 9. Theologia pastoralis, 002913.
 10. Theologia pastoralis, 003452

11. Theologia pastoralis, ondje, 003502
12. Uspon na goru Karmel, I, 13, 13.
13. Korizma 1938., o Poniznosti.
14. Zamak duše, 5 odaja, 2, 12.
15. Cvjetnica (Dominica palmarum) 1911. godine.
16. Korizmena propovijed 1907., Isus nosi križ.
17. Korizmena propovijed 1937, o strpljivosti.
18. Biser mišljenja, 004287-88.
19. Korizmena propovijed, 1938.
20. Theologia pastoralis, 002967.
21. Ondje, 003238.
22. Razgovor s Isusom, 003996.
23. Sjedinjenje s Isusom, 003617.
24. Biser mišljenja, 004260.
25. Theologia pastoralis, 002823.
26. Put k Isusu, 004822
27. Milosrdnost, 004869.
28. Blago duše, 008291.
29. Theologia pastoralis, 003328.

ZAHVALA TETI JANJI

Već deset godina služila si virno
 Našoj kerskoj župi a i župljanima.
 Župa se blistala cvićem ovijena
 A u njoj je mista uvik bilo svima.

Čuvala si župu kao oči svoje
 I svaku stvarčicu što se u njoj krije.
 Radila si puno od zore do mraka
 A nikad ti ništa teško bilo nije.

Žrtvovala si se i za druge crkve,
 Trideset osam lita marno si radila.
 Trpila si šutke teret i nepravdu,
 Nikada se nisi nikome žalila.

Sad si zbog bolesti župu ostavila.
 Znam da ti je teško, da te duša boli,
 Al svaki jedan put ostaviti mora,
 Sve što u životu i ljubi i voli.

Nemoj se žalostiti, Bog je tako htio,
 Jednom se moralo i to dogoditi.
 Župnik i župljani dok god su živi
 Nikada te neće moć zaboraviti.

Svima si nam bila ko sestra i majka,
 Svu svoju ljubav kerskoj župi dala,
 Za sve što si dosad ovdje učinila
 Draga teta Janje, milijun put hvala.

A sada se za te žarko svi molimo,
 Kad ti jednom dođe kraj zemskim mukama
 Da te Krist Kralj primi u rajske dvorove,
 Da te navik grli ranjenim rukama.

Đula Milodanović

IMA LI IŠTA LJEPŠE? IMA LI IŠTA BOLJE?

Radujem se dolasku Tvome kao dijete
Dok misli lete tamo, u zemlju daleku...
Neke sjene me prate - to dobri su ljudi,
A zjene se šire, u nama se budi radost
I pjesma se čuje:

"Slava Bogu na visini
I na zemlji mir ljudima dobre volje!"

Može li išta ljepše? Može li išta bolje?

Svjetlost vidim, istinu spoznajem
Ovaj kraj ne poznajem, ali kao da sam bio tu.
Betlehem je to, malen gradić
Iz kojeg će veliki Kralj izići!

Gledaj, doista, istinite bjehu riječi proroka!
Gledaj, dijete povijeno u pelenicama leži
U štalici na slamici,
A kraj njega Majka stoji
I čuj, nešto poji.

To uspavanka je Isusu malom...

Kako je tiha ta Marijina pjesma,
Kao da čitav kraj uspavljuje.
Gledaj i maleni pastir kraj jaslica drijema,
Sad briga nema, tu njegov je mir.

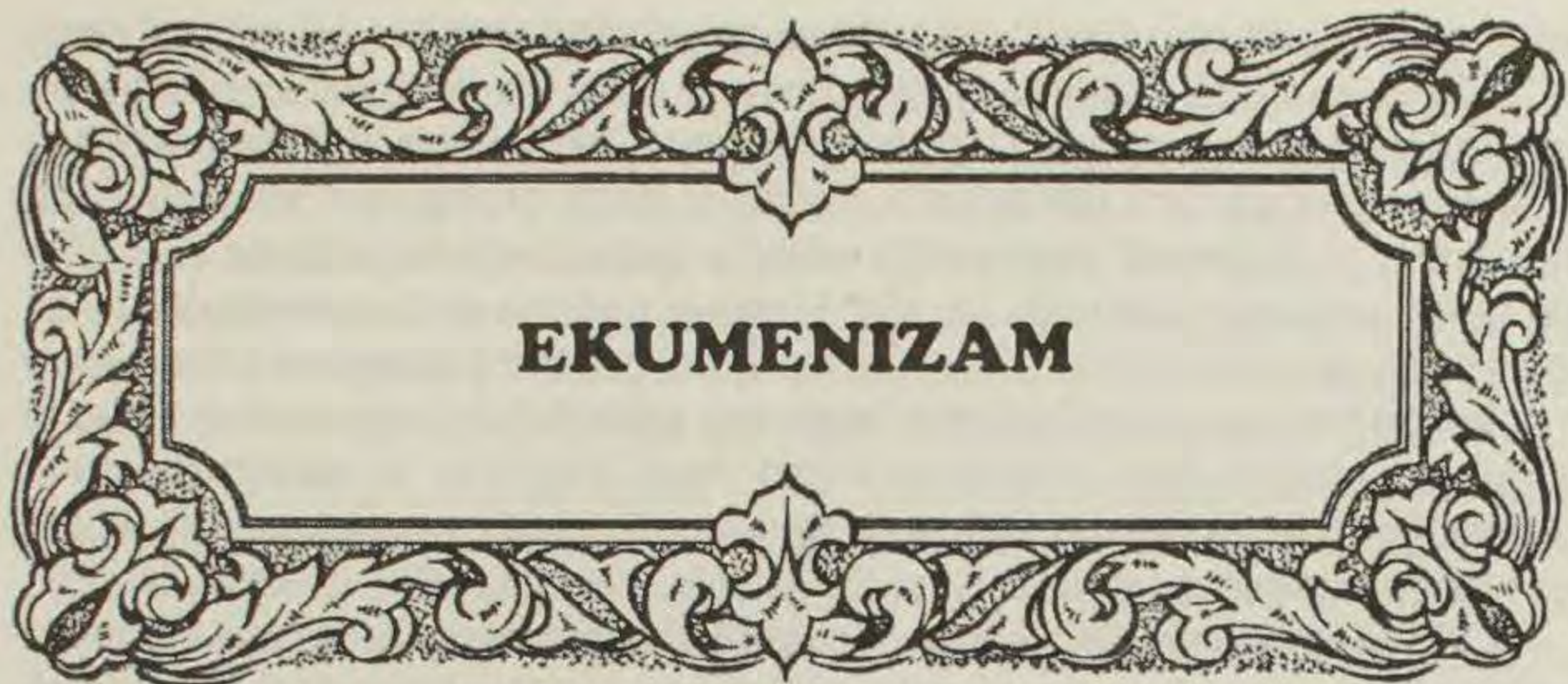
Slušaj, cijelo nebo ječi
To riječi su pjesme anđeoskog zbora.
Oh, kako je divna ova noć,
Kako je blažena i kako sveta!

Rodio se Spasitelj i Otkupitelj cijeloga svijeta!
U štalici rodio se Bog!

K Betlehemu pođimo,
Isusu poklonimo
Ljubav i molitve, suze i radosti,
Riječi pune dobre volje...

Ima li išta ljepše? Ima li išta bolje?

Zlatko Gorjanac

Ekumensko slavlje u Vatikanskoj bazilici

Neću se nikada umoriti u traženju jedinstva kršćana - kazao je papa Ivan Pavao II. 27. studenog tijekom ekumenskoga slavlja u Vatikanskoj bazilici, kojom prigodom je carigradskome ekumenskom patrijarhu Bartolomeju I. predao relikvije svetih Grgura Nazijanskoga, nazvanoga "Teolog", i Ivana Zlatoustoga, a koje se stoljećima čuvaju i štiju u Bazilici svetoga Petra. Ta je svečanost - prema Papinim riječima - znak volje za zajednički hod prema onome punom i vidljivom jedinstvu koje Krist želi za svoje učenike. Valja hodati zajedno, kako bi svijet vjerovao u Krista, našega jedinog Spasitelja - kazao je Sveti Otac ističući tim riječima izvanrednu vrijednost ovoga ekumenskoga slavlja te još jednom ponovio kako se neće nikada umoriti u postojanome i odlučnome tražnju toga zajedništva među Kristovim učenicima, jer je njegova želja, kao odgovor na Gospodinovu volju, biti sluga zajedništva u istini i ljubavi.

Sveti je Otac potom istaknuo ulogu svetih Grgura Nazijanskoga i Ivana Zlatoustoga, tih - kako je kazao - gorljivih zagovornikâ dara vidljivoga jedinstva za naše Crkve. Živjeli su u IV. stoljeću poslije Krista, a posvetili su se pastoralnoj skrbi za povjeren im narod, braneći

pravovjerje i jedinstvo Crkve, te potičući zajedništvo Istočne i Rimske Crkve.

Prije predaje relikvija, smještenih u urne od alabastra, nadbiskup Leonardo Sandri, zamjenik za opće poslove u Državnome tajništvu, pročitao je pismo Svetoga Oca upravljeno patrijarhu Bartolomeju, a u kojemu Papa ističe kako je "prijenos" ovih svetih relikvija blagoslovljena prigoda za čišćenje naših ranjenih sjećanja, za učvršćivanje našega puta pomirenja, te za potvrdu da je vjera ovih naših svetaca, vjera Istočne i Zapadne Crkve. Ovo je povoljan trenutak da njihovome zagovoru pridružimo svoje molitve, kako bi Gospodin ubrzao čas u kojemu ćemo moći zajedno, u slavljenju svete Euharistije, živjeti potpuno jedinstvo, te pridonijeti tako, na djelotvorniji način, da svijet povjeruje da je Isus Krist Gospodin - napomenuo je Sveti Otac.

Na te je Papine riječi odgovorio patrijarh Bartolomej, te kazao kako ova bratska gesta potvrđuje da u Kristovoj Crkvi ne postoje nesavladivi problemi, kada se ljubav, pravda i mir susretnu u svetom služenju izmirenju i jedinstvu. Patrijarh je nadalje izrazio uvjerenje da Papa snažno želi poboljšanje međucrkvjenih odnosa, te istaknuo kako svaki čin koji ublažava stare rane, i sprječava nove, pridonosi stvaranju nužnih pretpostavki za nastavak dijaloga istine u ljubavi između naših dviju Crkvi.

Na margini današnjega svečanog slavlja, Joaquín Navarro-Valls, ravnatelj Tiskovnoga ureda Svete Stolice, pojasnio je da ova gesta pape Ivana Pavla II., koja ima vrlo veliku crkvenu važnost, i izraz je zajedničkoga štovanja svetaca ("communicatio in sacris") koje postoji između kršćanskoga Istoka i Zapada, ne predstavlja neki "popravak" i Papino traženje oprosta u ime Katoličke Crkve zbog oduzimanja relikvija Ekumenskome patrijarhatu tijekom križarskoga rata u XIII. stoljeću, kao što su neki mediji pogrešno objavili. Takvo tumačenje - pojasnio je vatikanski glasnogovornik - povijesno je netočno jer, između ostaloga, smrtni su ostaci svetoga Grgura Nazijanskoga u Rim stigli u VIII. stoljeću, u vrijeme progona ikonoklasta, kako bi ih se sačuvalo. Ne niječući tragične događaje u XIII. stoljeću, povratak, a ne vraćanje, relikvija dvojice svetaca u Carigrad želi dati, unatoč polemikama i teškoćama iz prošlosti, svoj konstruktivni primjer, te potaknuti zajedničku molitvu katolika i pravoslavaca za njihovo potpuno zajedništvo - stoji u priopćenju ravnatelja Tiskovnoga ureda Svete Stolice.

Carigradski ekumenski patrijarh Bartolomej I., u razgovoru je s novinarom Radio Vatikana izrazio veliku radost i ganuće zbog ovoga događaja za koji je kazao da ga smatra najvažnijim događajem tijekom posljednjih 13 godina svoje patrijarhalne službe. Nisam samo ja osobno radostan, - kazao je - nego i cijela Crkva u Carigradu, a mogu reći i čitavo pravoslavlje, cijeli kršćanski Istok. Ovo je doista povijesni događaj za koji valja zahvaliti dobroj volji Svetoga Oca, koji je prihvatio moj zahtjev koji sam mu uputio u lipnju. To je vrlo važan korak prema potpunome jedinstvu među našim sestrinskim Crkvama - kazao je patrijarh te na koncu razgovora dodao kako će relikvije biti smještene u patrijarhalnoj katedrali svetoga Jurja.

Danas je popodne izaslanstvo Svete Stolice, zajedno s patrijarhom Bartolomejom I. otputovalo u Istanbul kako bi, kao svake godine, bilo nazočno na proslavi blagdana zaštitnika Carigradskoga ekumenskog patri-

jarhata, svetoga Andrije, koji se slavi 30. studenog. Vatikansko izaslanstvo predvodi kardinal Walter Kasper, predsjednik Papinskoga vijeća za promicanje jedinstva kršćana, koji je pojašnjavajući za našu radio postaju važnost povratka ovih relikvija u Carigrad, kazao da je riječ o dvojici vrlo važnih crkvenih naučitelja koji se štiju i časte na Zapadu i na Istoku, te stvaraju jednu vrstu mosta između dvije strane kršćanstva. Predaja relikvija prvi je znak naših mnogo boljih odnosa s pravoslavnim Crkvama; osim toga, one su znak zajedničkoga nasljeđa još od prvih stoljeća kršćanstva - ista vjera u Presveto Trojstvo i mnoge druge stvari - kazao je nadalje kardinal te dodao kako je sada dodana i jedna vrsta zajedništva uštovanju svetaca ("communicatio in sacris"): ove relikvije nisu mrtve kosti ni za pravoslavce, a ni za nas, nego su dijelovi svetaca koji su u slavi Nebeskoj, oni su jedna vrsta veze s nebeskom stvarnošću, a mi zajednički sudjelujemo u toj stvarnosti. U konačnici, to je čin pomirenja između Zapada i Istoka, te je stoga to vrlo važan korak za ekumensku budućnost - kazao je kardinal Kasper. /IKA/

CRKVA - NOSITELJ ZAJEDNIČKOG ŽIVOTA I SURADNJE

U organizaciji Eparhije Bačke Srpske Pravoslavne Crkve i Subotičke katoličke Biskupije, uz suradnju s historijskim Crkvama na teritoriju Bačke (Slovačka Evangelička Crkva, Evangelička kršćanska Crkva i Reformatska kršćanska Crkva), u ponedjeljak 22. 11. 2004. u Subotici, svečano je otvorena Konferencija o doprinosu Crkava vjerskoj, kulturnoj i međunacionalnoj suradnji na putu europskih integracija pod

geslom "Mir vam svoj dajem. Dajem vam ga, ali ne kao što svijet daje" (Iv 14,27) - Crkva - nositelj zajedničkog života i suradnje".

Sudionici su se najprije u ponedjeljak navečer okupili u prostorijama pravoslavnog hrama "Vaznesenja Gospodnjeg", posjetili hram i nakon kratke molitve, koju je predvodio episkop bački Irinej, zajedno u ophodu došli u franjevačku crkvu svetog Mihaela, gdje je bio zaziv Duha Svetoga za uspjeh konferencije koji je predvodio biskup Pénzes. On je okupljenima predstavljajući Konferenciju rekao kako je ovaj

U franjevačkoj crkvi u Subotici
Nadbiskup Stanislav Hočevar **patrijarh Pavle** **episkop Irinej** **episkop Porfirije**

dogadjaj sigurno nadahnuće Duha Svetoga za ovo vrijeme a osobito na ovim prostorima gdje žive brojni narodi kao i gdje djeluju navedene Crkve. Nakon toga su ponovno svi sudionici u ophodu pošli u subotičku Gradsku kuću gdje je bilo svečano otvorenje Konferencije.

Nakon pozdrava gradonačelnika Géze Kucsere, Konferenciju su otvorili vladika Irinej, episkop bački i mons. dr. Ivan Péntzes, biskup subotički, a potom su se skupu obratili i patrijarh srpski, gospodin Pavle i mons. Stanislav Hočevar, nadbiskup i metropolita beogradski.

Sudionici Konferencije nastavili su rad u Bečeju. Dan je započeo jutarnjim bogoslužjem u pravoslavnom hramu. Nakon toga započelo je prvo plenarno zasjedanje. Uvodne referate održali su episkop jagarski g. Porfirije, dr. Andrija Kopilović, prorektor Teološko-katehetskog instituta iz Subotice te prof. dr. Miroljub Labus, potpredsjednik Vlade R. Srbije. Uslijedila je rasprava te rad za tzv. "radnim stolovima". Moderator razgovora o "Vjerskoj suradnji" bio je dr. Andrija Kopilović, moderator razgovora o "Kulturnoj suradnji" o. Andrej Čilerdžić; o "Nacionalnoj suradnji", g. Živica Tucić dok je moderator razgovora o "Europskim integracijama" bila gospođa Jelena Marković.

Pred pravoslavnim hramom

Nadbiskup Hočevar u Evangeličkoj crkvi

Među sudionicima ove Konferencije je više episkopa i biskupa i svećenika kao i mnogih visokih predstavnika kulturnog i političkog života.

Nakon stanke Konferencija je nastavila rad za "Radnim stolovima", a navečer je održan zajednički koncert pravoslavnog i katoličkog zbora iz Bečeja.

Trećeg dana konferencije dan je započeo jutarnjom molitvom u katoličkoj crkvi Uznesenja Marijina, nakon čega je bilo drugo plenarno zasjedanje s izvješćima s "Radnih stolova" te prvo čitanje zajedničke Deklaracije ove Konferencije i rasprava o njoj. Nakon trećeg plenarnog zasjedanja donošena je zajednička Deklaracije ovoga skupa.

KONFERENCIJE O DOPRINOSU CRKAVA VJERSKOJ, KULTURNOJ I MEĐUNACIONALNOJ SURADNJI NA PUTU EUROPSKIH INTEGRACIJA

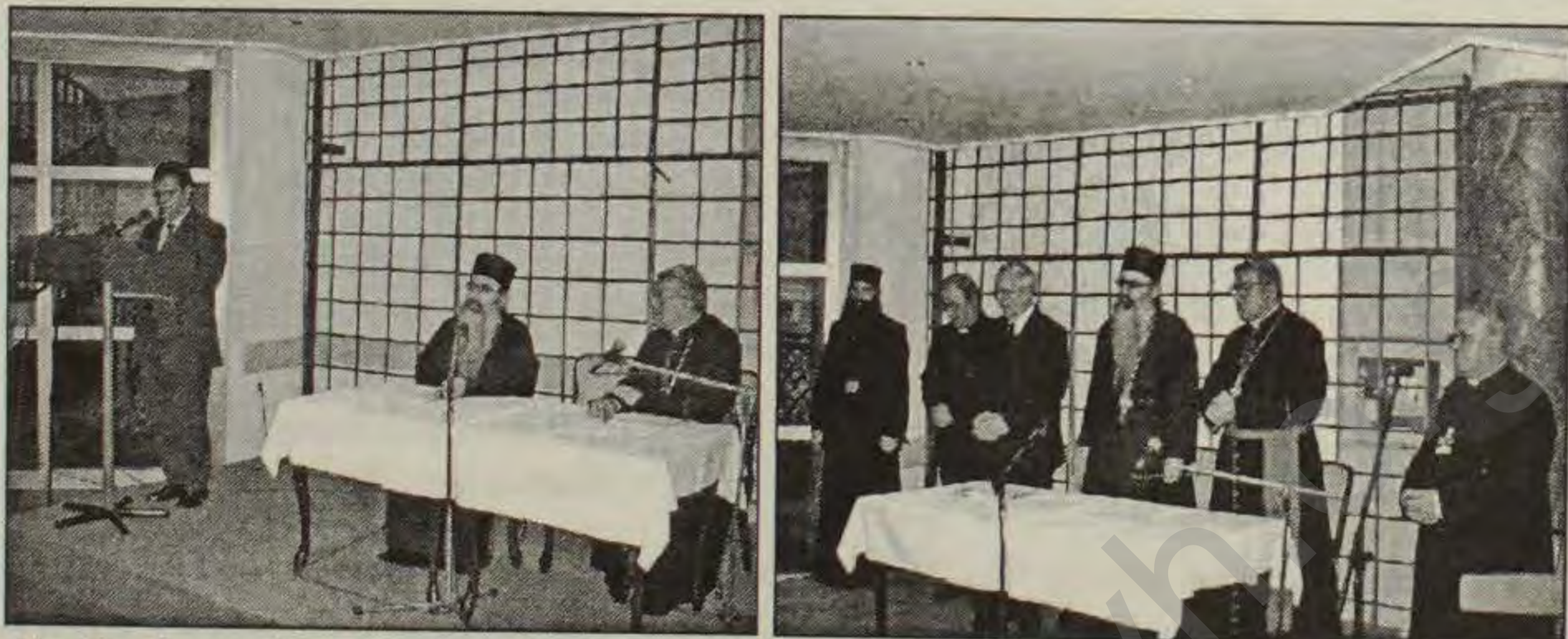
U radu Konferencije su sudjelovali svećenici i bogoslovi rečenih Crkava, predstavnici državnih vlasti, lokalne samouprave i nacionalnih savjeta, dužnosnici Ujedinjenih naroda i europskih institucija u našoj zemlji, kao i istinski slobodni i odgovorni intelektualci.

Svi sudionici Konferencije usuglasili su se u sljedećem:

1. Kršćanske Crkve, sabrane na ovoj Konferenciji pozivaju u plodotvorni dijalog i bratsku suradnju, kakvu tradicionalno i same njeguju, sve one osobe i institucije koje osjećaju potrebu i imaju mogućnost dati doprinos unapređivanju vjerske, kulturne i međunacionalne suradnje među ljudima i narodima. Istovremeno, sudionici Konferencije podstiču sve nosioce različitih službi u Crkvi, kao i sve vjernike, da vjerni svom kršćanskom poslanju njeguju uzajamni dijalog i konkretnu suradnju u okviru svojih zajednica.

2. Imajući u vidu činjenicu da se proces integracija europskih naroda pretežno odvija na ekonomskim i političkim pretpostavkama, podsjećamo na historijsku i duhovnu istinu da je kršćanstvo izvor i izvorna inspiracija duhovnog jedinstva Europe. Dosljedno tomu, kršćanske Crkve Istoka i Zapada jesu svjedoci i nosioci temeljnih europskih vrijednosti. Bez autentičnog življenja u duhu kršćanskih vrijednosti nemoguće je uspostaviti suglasnost i jedinstvo različitih naroda, tradicija i običaja u Europi.

Identitet Europe u suštini čini triptih Jeruzalem - Atena - Rim, odnosno kršćanska vjera, grčki model kulture i rimski osjećaj za pravo i pravdu. Dijelimo uvjerenje da Europu ne čine samo zemlje Europske unije, ili pak Zapadne i Srednje Europe, nego je Europa veliki otvoreni kontinent i duhovni pojam.

Na Konferenciji za tisak uz biskupe bio je i predsjednik Vlade R. Srbije g. Koštunica

3. U zajedništvu i prožimanju konfesija, nacija i kultura u Srbiji, a na prvom mjestu u Vojvodini, prepoznamo ujedinjenu Europu u malom i našu odgovornost u procesu integracija Europe.

4. Naglašavamo da nisu u pravu oni koji misle da se svoja narodnost, vjera i kultura mogu u punoći razvijati u izolaciji, kao ni oni koji smatraju da je za pridruživanje obitelji demokratskih naroda Europe nužno odreći se vlastitog nasljeđa i identiteta.

5. Svjesni da Crkve svoj život i svoju misiju zasnivaju na ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu, pozivamo sve kršćane i sve ljude dobre volje na preispitivanje vlastite savjesti i na odgovornu i djelotvornu ljubav prema bližnjemu koja nadilazi uobičajenu toleranciju. Kršćanin ne živi samo pored drugog ili s drugim, nego i za drugog, jer u svakom čovjeku, nezavisno od njegove vjere, boje kože i socijalnog statusa prepoznaje živu sliku Božju i u njemu ljubi svog bogolikog brata ili sestru. Sa tih pozicija osuđujemo sve oblike nasilja i ekstremizma kao što su antisemitizam, islamofobija i slično.

6. Ostajemo vjerni vrijednostima kojima se suvremena Europa ponosi kao svojim tekovinama, kao što su dostojanstvo osobe, mir i društvena pravda.

7. Svjesni dragocjenih vjekovnih iskustava Crkve, koja su i na ovoj Konferenciji došla do izražaja, spremni smo društvu ponuditi potporu i pomoć u rješavanju konkretnih problema, kao što su pitanja ljudskih i manjinskih prava, bioetike, ekonomskog i socijalnog raslojavanja, ugroženosti životne sredine i drugih.

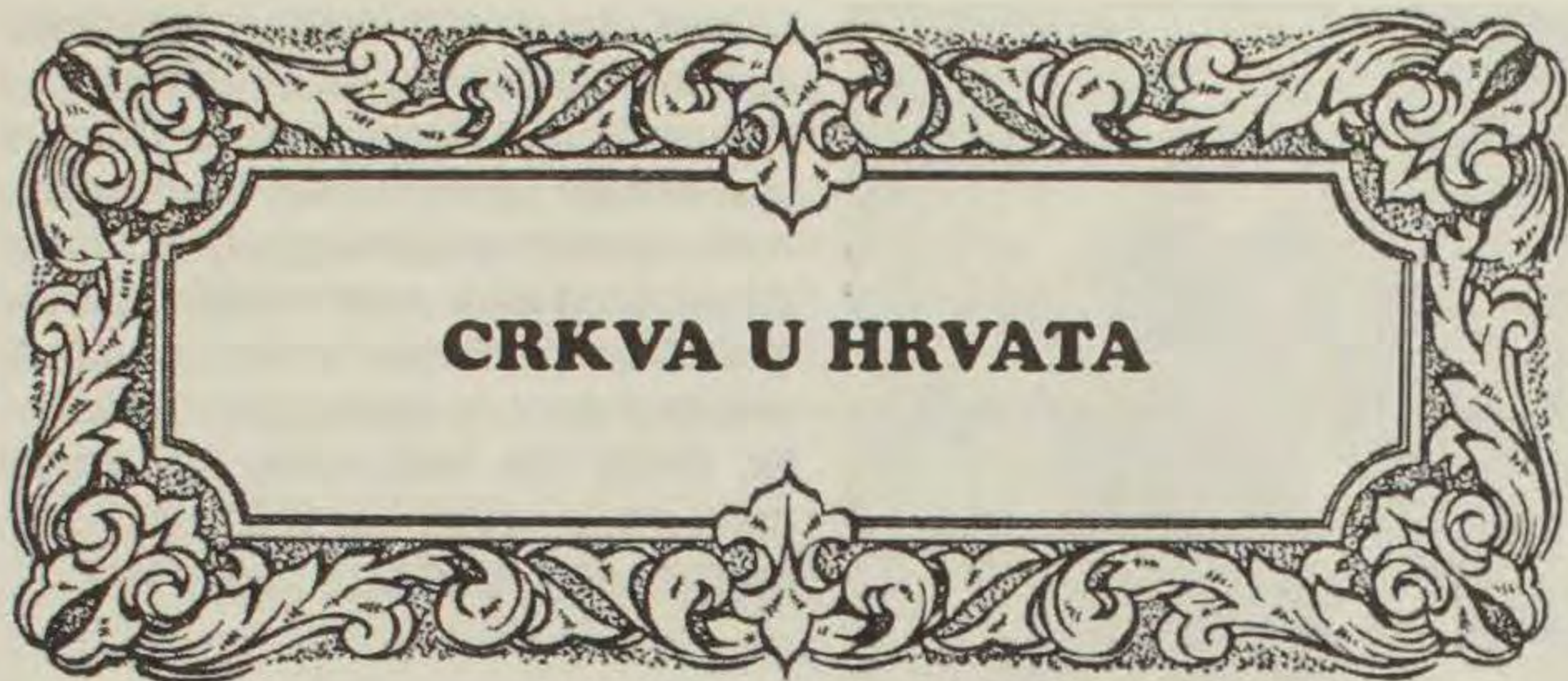
8. Evanđeoska načela i očekivanje vjernog naroda Božjeg daju nam za pravo da očekujemo i tražimo mogućnost otvorenijeg i djelotvornijeg uključivanja kršćana u tokove i rješavanje problema društva u kojem živimo. Smatramo da mi kršćani imamo i pravo i obvezu da, kao i svi drugi građani, koristimo mehanizme javnog djelovanja da bismo mogli doprinijeti općem dobru. Pri tom, naglašavamo neophodnost omogućavanja Crkvama da putem javnih medija same svjedoče o sebi i svojoj misiji u suvremenom svijetu.

Dano u Bečeju
24. novembra 2004. godine

U ime sudionika Konferencije:

Episkop bački
Irinej (s.r.)

Nadbiskup beogradski
Stanislav Hočevar (s.r.)

CRKVA U HRVATA

Mitar Dragutinac - Andrija Šuljak

IZ POVIJESTI KATOLIČKE CRKVE U SRIJEMU*

Sirmium - "mnogoljudna slavna majka gradova"

Rimski Sirmij - Sirmium, danas Srijemska Mitrovica, bio je ugledni grad Panonije. Njegova povijest počinje 34. godine prije Krista, kad moćne rimske legije osvajaju ove krajeve, pokoravaju starosjedilačko ilirsko-keltsko stanovništvo i do tada nepoznati Sirmij na Savi pretvaraju u moćnu vojničku tvrđavu. Otada je Sirmij kroz šest stoljeća pozornica velikih zbivanja, svjedok procvata i agonije najmoćnijeg carstva svijeta. U II. stoljeću, za vrijeme ratnih operacija, u njemu borave carevi Trajan i Marko Aurelije. U III. stoljeću grad dostiže svoju kulminaciju. U njemu su rođeni carevi: Decije, Klaudije II., Aurelijan, Proba, Maksimilijan i nešto kasnije Gracijan. U IV. stoljeću u njemu često borave

* Prikaz je preuzet iz Liturgijskog vodiča središnjih slavlja na svetkovinu zaštitnika sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici, 26. X. 2004. i na blagdan svih svetih srijemskih mučenika, 5. XI. 2004.

Licinije, Konstantin Veliki, Konstancije, Julijan Otpadnik, Valentinijan I. i Valens. U tom istom stoljeću jedan je suvremenik Sirmij nazvao "mnogoljudnom slavnom majkom gradova", druga uspoređuju s najpoznatijim gradovima Carstva. Bogati arheološki nalazi svjedoci su ove nekadašnje veličine. No Sirmij nije velik samo kao carski grad, on je velik i kao kršćansko središte.

Evandjelje dolazi u Panoniju

Kao i u ostalim dijelovima Rimskog carstva kršćanstvo se i ovdje najprije pojavilo u gradovima. Njih je u Panoniji bilo mnogo i svi su imali važnu ulogu, jer su ležali na cestama koje su bile žile kucavice Carstva. Od Sardica (Sofija) i Naissus (Niš) prema zapadu ležali su uz glavne ceste gradovi: Singidunum (Beograd), Bassianae (Petrovci), Sirmium (Srijemska Mitrovica), Cibalae (Vinkovci), Mursa (Osijek), Sophianae (Pečuh), Sabaria (Sombathely), Petovia (Ptuj), Emona (Ljubljana), te nešto niže Siscia (Sisak) zatim Aquileia (Grado-Udine) i dalje prema Rimu ili Galiji.

Čini se da su prvi vjerovjesnici došli već u apostolska vremena. Pobožna predaja kaže da su već učenici svetog Petra i Pavla bili i prvi osnivači crkvenih općina u ovim krajevima. Tako bi prema predaji osnivači Sirmijske kršćanske zajednice bili sveti Epenet (Epenetas) i sveti Andronik. Stariji ih povjesničari navode zajedno, stavljajući Epeneta na prvo mjesto. I u Šematizmima đakovačke i srijemske biskupije oni su na čelu popisa biskupa. Istočna Crkva slavi svetog Andronika također kao biskupa u Panoniji.

Dioklecijanovi progoni otkrivaju Pracrkvu

Na temelju povijesnih vrela prvo spominjanje kršćanskog imena u Panoniji pojavljuje se za cara Marka Aurelija (161.-180.). Do pod kraj III. stoljeća gotovo više ništa ne znamo o kršćanima u Panoniji. Tek užasni progoni cara Dioklecijana (284.-305.) otkrili su u gradovima Panonije, a osobito u Sirmiju, ne samo kršćane, nego i velike i žive kršćanske zajednice. Zapravo još prije prvog Dioklecijanovog edikta protiv kršćana - a želeći se definitivno

obračunati s kršćanima - izdao ih je čak četiri - započeli su u Panoniji progone u vojsci. Zapovjednik vojske u Iliriku Veturius poduzeo je progone protiv vojnika-kršćana već 298. godine, a kako se u Rimskom carstvu ništa nije poduzimalo bez pravnog pokrića, sigurno je za taj čin imao carsko odobrenje. Ti su progoni opsegom najprošireniji otkrili da u carstvu ima daleko više kršćana, da je Crkva daleko prisutnija i življa, nego li je to Dioklecijan mislio kad se uplašio kršćanstva i započeo progone.

Ovi progone otkrili su Crkvu u Panoniji vrlo živu, brojnu i potpuno organiziranu.

Svjedočanstvo mučenika

Životnu snagu panonsko-sirmijske Crkve pokazuju njezini mučenici. Hagiografi i povjesničari, koji se od konca XIX. stoljeća sve više zanimaju za Pracrkvu u Panoniji, razilaze se u poimanju sirmijskih mučenika. Jedni pod tim imenom misle samo na mučenike iz samog Sirmija, a drugi u taj pojam uključuju sve mučenike Panonije, odnosno kasnije panonsko-sirmijske metropolije. Mi ćemo prihvatiti mišljenje ovih drugih, pa ćemo pod imenom sirmijskih mučenika prikazati sve mučenike sirmijsko-panonskih gradova.

*Gosti
prolaze pored
ostataka
stare katedrale*

Sveti Irenej, biskup carskog Sirmija

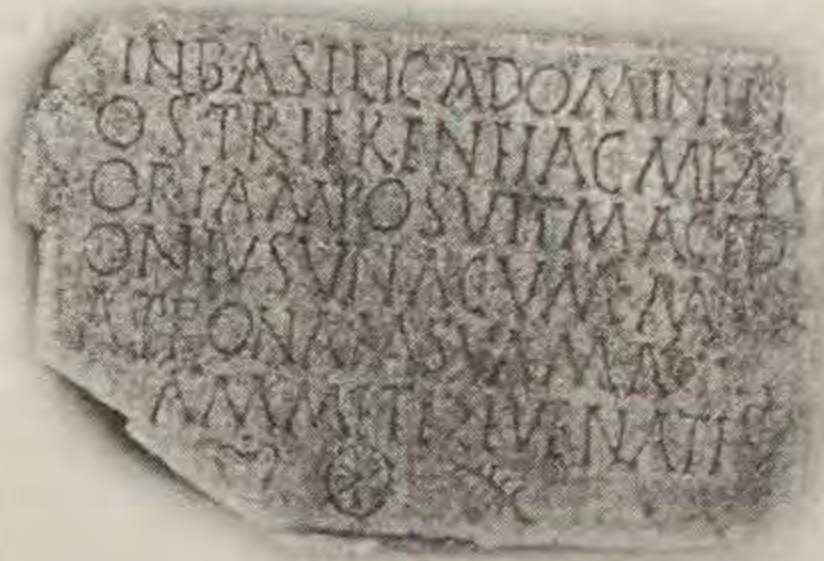
Najprije se moramo upoznati s prvim poznatim sirmijskim biskupom, mladim Irenejem. On je i najpoznatiji izričito sirmijski mučenik. Svi ga starokršćanski izvori spominju kao sirmijskog biskupa. Sačuvana su i njegova Akta, koja sadrže saslušanje i izvještaj o mučenju i mučeničkoj smrti. Prema Aktima on je miran, staložen i mlad, jer ga upravitelj Prob naziva mladićem. Bio je oženjen, imao je djecu (i ne baš u vjeri čvrstu ženu) i brižno je upravljao povjerenom mu Crkvom.

Kad sva saslušavanja, šibanje, nagovaranja i uvjeravanja nisu slomila Ireneja, mladi je biskup osuđen na smrt. Dovedli su ga na most, pons Bassentis, da ga bace u rijeku. U posljednjoj molitvi hrabri biskup prikazuje svoj život za svoju Crkvu: "... za narod koji živi u Crkvi Božjoj u Sirmiju".

Hagiografi se slažu da je Irenej mučen 6. travnja 304. godine. Svi smatraju njegova Akta (Acta sancti Irenei) autentičnima, a Jacques Zeiller ih ubraja među najbolja Akta mučenika panonske grupe. Rudolf Egger smatra da su ona dokaz žive crkvene lokalne predaje i da su nastala u vrijeme još svježih uspomene na revnog biskupa. I literarno promatrana imaju sve oznake starine. Njegovo je štovanje prošireno i na Zapadu i na Istoku.

Dne 18. kolovoza 1976. godine otkrivena je u mjestu zvanom Palanka (na Tomčićevim baščama) u samoj Srijemskoj Mitrovici bazilika s grobom i nadgrobnom pločom. Tekst ploče, nažalost, još nije sasvim pročitano:

**IN BASILICA DOMINI N
OSTRI ELENEI AD MEM
ORIAM POSUIT MACED
ONISU UNA CUM M
ATRONA M...
.....ET EVENATI**

Ispod teksta su kršćanski simboli (Posebno se ističu Kristov monogram i palmina grana!).

Sveti Irenej je tako, na temelju povijesnih i arheoloških vrela, prvi poznati sirmijski biskup, prvi poznati nasljednik svetog Andronika.

Sveti Dimitrije, đakon sirmijske Crkve

Najpopularniji sirmijski mučenik jest sveti Dimitrije. On je privukao posebnu pažnju hagiografa, kako Zapadne tako i Istočne Crkve. Vrlo je zanimljiva povijest njegova kulta.

Izvori nam o njemu kažu ovo: Jeronimov martirologij kaže da je bio đakon, Sirski martirologij da je sirmijski, a jedan stari rukopis Polionovih Akata kaže da je đakon svetog Ireneja. Umro je mučeničkom smrću 9. travnja 304. godine. Bilo je to na Uskrs i tri dana poslije smrti svoga biskupa Ireneja.

Da je bio u gradu vrlo štovani i popularan potvrđuje ime grada, izraslog iz ruševina starog Sirmija - Dimitrov Grad, Mitrovica.

U arheološkim iskapanjima u srpnju i kolovozu 1978. godine u najužem dijelu Srijemske Mitrovice otkrivena je bazilika koju arheolozi smatraju Dimitrijevom. Nalazi se u središtu grada. Velika je 20,50 x 12,50 m a stilski je vrlo slična solunskoj. Nije starija od 427., ali je podignuta prije 441. godine,

kad su Huni zauzeli Sirmij. Iz djela Mučeništvo sv. Dimitrija Solunskog saznajemo da je ova crkva podignuta u blizini već postojeće crkve svete Anastazije. U neposrednoj blizini ove bazilike pronađena je i bakrena posuda s nekoliko sitnih kostiju, koje najvjerojatnije pripadaju nekome od mučenika.

Sv. Anastazija - mučenica koju slavi cijela Crkva

Sveta Anastazija, jedina sirmijska mučenica koja je ušla u kalendar opće Crkve kao i u Rimski kanon mise te u stare litanije Svih svetih. Nemamo mnogo o njezinu životu. Spaljena je na otoku Palmaria, vjerojatno na jednom od dva riječna otočića u blizini Sirmija kojih danas više nema. Njezin je kult vrlo rano, a to se sigurno zbilo pod utjecajem carskog dvora, prenesen u Rim.

Patrijarh Genadije je u V. stoljeću dao zbog barbarskih prodiranja, njezino tijelo prenijeti u Carigrad, a početkom IX. stoljeća car Nicefor daruje njezine relikvije biskupu Donatu i gradu Zadru. Ubrzo je Anastazija - Stošija postala patronom grada.

Od 1976. godine dio njezinog praha vraćen je gradu njezina mučeništva, Srijemskoj Mitrovici.

Sveti Sinerot

Sirmij je dao još jednog mučenika, čija su nam izvorna Akta sačuvana. To je gradski vrtlar, Grk, sveti Sinerot. Njegova "Acta sancti Syneroti" hagiografi smatraju vrlo dobrima. Uspio je preživjeti Dioklecijanov progon, ali ga je uhvatio Galerijev. Umro je mučeničkom smrću 22. veljače 307. godine. Njegova posljednja molitva bila je: "Svidjelo se Gospodinu očuvati me u ovom životu sve do sada. Bio sam kao kamen odbačen daleko od zgrade. Sad me Gospodin traži da me ima u svom domu... da imam dio s drugim svetima u njegovu kraljevstvu...".

Ovim se velikim mučenicima Sirmijske Crkve moraju dodati Fruškogorski mučenici (klesari), tzv. Četvorica "okrunjenih", zatim djevice sveta Bazila, vojnik sveti URZICIN, skupina djevice (spominje ih se sedam), Dimitrijevi drugovi Donat, Fortunat i Silvan te mnogi drugi. Svi oni, osim Sinerota, podniješe mučeničku smrt za Krista u Dioklecijanovu progonu, na početku IV. stoljeća i to u samom Sirmiju.

Sveti Monatan i Maksima

Rimski martirologij bilježi da su 26. ožujka u Sirmiju zbog vjere u Krista utopljeni u rijeci svećenik MONTAN i žena MAKSIMA. Jeronimov martirologij

precizira da je Maksima Montanova žena. Polionova pak Akta bilježe da je Montan singidunski svećenik, ali da je ubijen u Sirmiju. Vjerojatno su planirali privremeno se prikriti u mnogoljudnom Sirmiju i tu ih je dočekala palma mučeništva. Hagiografi se razilaze o vremenu njihova mučeništva. Jedni ga stavljaju u 303., drugi u 304. godinu.

Nema sumnje da velik broj mučenika i njihova pripadnost različitim staležima - trojica od njih imaju i svoja mučenička Akta - u najnovije vrijeme arheološke iskopine (bazilike svetog Ireneja i njegov grob te bazilika svetog Dimitrija), kao i otprije poznate bazilike svetog Sinerota i svete Anastazije, zatim Crkva dobro organizirana i razgranata u nekoliko biskupija, ukazuje na vrlo prisutnu i jaku Crkvu u Panoniji sirmijskoj. Ali ovo isto tako ukazuje da je ona ovamo morala doći davno prije Dioklecijanovih progona. Teško je reći kad su se pojavile prve kršćanske općine ali, čini se, da pobožna predaja koja početke ove Crkve stavlja u apostolska vremena - u vremena svetog Andronika, Epeneta i Eleuterija - ipak nije daleko od istine.

Sirmij - sjedište panonske metropolije

Povijest Sirmijske Crkve u IV. stoljeću vrlo je burna. Uostalom, dijelila je sudbinu opće Crkve. Sloboda, koju joj je 313. godine dao prvi kršćanski car Konstantin Veliki bila je Crkvi nagrada, šansa ali i iskušenje. Dok je veličanstvenom liturgijom hvalila i slavila Boga u velebnim bazilikama, koje gradi i sam car, dok se razbuktavao stvaralački teološko-literarni rad, dok se Crkva širi poput eksplozije, u to isto vrijeme pojavljuje se i veliko, najopasnije krivovjerje mlade Velecrkve, prozvano po svom začetniku Ariju - arijanizam. To krivovjerje je učilo da Krist nije pravi Bog, ili barem ne jednak Ocu. Na istup, dakle, ovog krivovjerja Crkva se odmah digla na noge. Sazvan je po prvi puta veliki zbor biskupa, 1. opći crkveni Koncil i to 325. godine u Niceji.

Skupilo se na njemu oko 250 biskupa, a mnogi od njih su nosili na sebi tragove nedavnih progona.

Na tom velikom zboru biskupa Carstva sudjelovao je i biskup Sirmija. Zabilježen je kao Domnus Pannoniensis, Domnus Sirmiensis ili pak Domnus metropolita ex Pannonia. To znači da Sirmijsku Crkvu, i ne samo sirmijsku, nego panonsko-sirmijsku predstavlja nasljednik svetog Andronika i Ireneja, koji nosi naslov metropolite Panonije. Prošlo je jedva dvadeset godina kako su Dioklecijanovi progoni otkrili u Panoniji sirmijskoj organiziranu Crkvu i za to kratko vrijeme ona je prerasla u panonsko-sirmijsku metropoliju. I tu je bila životna ona starokršćanska istina: Sanguis martyrum semen christianorum Krv mučenika sjeme je (novih) kršćana.

Nicejski nam koncil, dakle, otkriva da je Sirmij već 325. godine sjedište metropolije, a njegov biskup metropolita. Kako se solinski biskup - biskup druge velike kršćanske zajednice u našim krajevima - po prvi put pojavljuje kao metropolita tek 530. i 533. godine na solinskim metropolitanskim sinodama, to znači da je Sirmij dva stoljeća prije Solina, slavne Dioklecijanove Salone, postao sjedištem metropolije.

Moći sv. Anastazije u ophodu su donijete na Euharistijsko slavlje

Foto: Tanjug

Novorođena panonsko-sirmijska metropolija stvorena je bez sumnje na zahtjev vremena u kojem je slobodna Crkva živjela. Bila je to velika crkvena pokrajina, koja je svojom organizacijom okupila i više od panonske nizine. Njoj pripada cijeli niz biskupija, koje se u crkvenom životu IV. stoljeća često spominju. Tu su biskupije: uz Sirmij, Singidunum (Beograd), Bassianae (Petrovci), Cibalae (Vinkovci), Mursa (Osijek), Siscia (Sisak), Sabaria (Sombathely), te Petovia (Ptuj) i još nekoliko manje poznatih, a to je područje koje obuhvaća današnji Srijem, cijelo područje između Save i Drave gotovo do austrijske granice, Sloveniju oko Ptuja i Ljubljane, veliko područje Hrvatske južno od Siska, Sjevernu Bosnu, Sjevernu Srbiju i Južnu Mađarsku, a možda i sve područje do Karpata.

Među potpisnicima osude arijanizma i braniteljima pravovjerja nalazi se i ime panonsko-sirmijskog metropolite, a to znači da je ova crkva, iako je arijanizam već zahvalio mnoga biskupska sjedišta susjednog Istoka, pravovjerna i u punoj zajednici s općom Crkvom. To je doba njezinog najvećeg procvata.

Zlokobno sjeme krivovjerja

Arijanci su svim snagama nastojali zaposjesti ugledna biskupska sjedišta i pridobiti naklonost careva, a Sirmij je vrlo ugledan i srce velike metropolije i k tome još carski grad u kojem carevi često borave. Sirmij predstavlja i vrata prema Zapadu. Dobiti panonsko-sirmijsku metropoliju značilo je imati otvoren put prema zapadnoj Crkvi i Rimu.

Istok je bio više zahvaćen arijanskim krivovjerjem. U Zapadnom dijelu Carstva arijanizam se uspio uvući u Milansku metropoliju, a najveći širitelji

arijanizma bili su stranci. Bili su to biskupi Valens (Mursa) i Ursacije (Singidunum). Čini se da su bili iz Male Azije, a neki čak misle da ih je sam Arije odgajao. Prvi put su se pojavili 335. godine na jednoj sinodi u Tiru, koja je sipala sustavne klevete i napade na stup pravovjerja, Atanazija. Crkvi je zaprijetio raskol.

Biskupi Mursae i Singidunuma, Valens i Ursacije, prisutni su među arijanskim biskupima na velikoj sinodi u Sardici 344. godine, kad su se prvi put arijanci izdvojili i napustili sinodu. Na sinodi u Sardici bio je prisutan i sirmijski metropolita Euterije i vidimo ga do kraja među pravovjernim biskupima.

Poslije Sardike slijede dvije sinode u Milanu, i to 345. i 347. godine. I jedna i druga sinoda željele su naći zajednički jezik, ostvariti jedinstvo i sačuvati nicejsko Vjerovanje, pravovjerni nauk Crkve. Na prvoj Milanskoj sinodi nema više Euterija, nego sirmijsku metropoliju zastupa biskup Fotin. Bio je vrlo ugledan i učen biskup, sjajnih govorničkih sposobnosti. Rodio se u Maloj Aziji. Njegovo ime Fotin znači na grčkom jeziku "svijetao", ali su već suvremenici mijenjali to ime u Scotin, što znači "taman". Ovakva zamjena sigurno nije slučajna, nego je izricanje mišljenja o njemu kao biskupu i teologu. Fotin je, naime, naučavao da Krist nije od vijeka, da nije pravi Bog i da njegovo kraljevstvo nije vječno, ali iako mu nauka izgleda slična arijanzizmu, on nije bio arijanac, jer vidimo da ga i oni osuđuju. I sad ga je prva Milanska sinoda osudila. On ostaje i danas još zagonetna osoba ne samo u povijesti sirmijske Crkve nego i u općoj Crkvi. Iako ga je sinoda osudila, ipak ga nije deponirala. Čini se da su se bojali, jer je isti u Sirmiju bio voljen i cijenjen.

Na Drugoj sinodi u Milanu, dvije godine kasnije, opet je osuđen Fotin, ali dogovor s arijanskim biskupima nije postignut. A kad su istočni biskupi, mnogi od njih arijanci ili skloni arijanzizmu, otišli, sinoda je uzela na red biskupe Valensa i Ursacija. Što se to dogodilo?

Papa Julije i car Konstant uspjeli su nagovoriti Konstancija da bude suzdržljiviji prema arijancima, jer Crkvi prijete raskol. U isto vrijeme Konstant je na Zapadu više pomagao pravovjerje. Međutim 350. godine umire nenađano Konstant, na Zapadu se pojave uzurpatori Magnencije i Vetranije, a carstvo zapravo pripada Konstanciju. Poslije bitke između Magnencija i Konstancijevih legija, koja se odigrala kod Murse, biskup Murse Valens postaje osoba od careva povjerenja i njegov savjetnik. Pod utjecajem biskupa Valensa, car Konstancije saziva sinode i od pravovjernih biskupa zahtijeva da prihvate arijanzizam. Glavna pozornica carevog mahnitanja bijaše upravo Sirmij, a glavni savjetnici bijahu mu biskup Valens te spomenuti biskup Singidunuma Ursacije. U to vrijeme car saziva niz sinoda, od kojih su tri održane su u Sirmiju: 351., 357. i 358. godine. Svaka od tih sirmijskih sinoda donijela je novu formulu vjere koju su trebali prihvatiti biskupi cijele Crkve. No, budući da se to nije ostvarivalo, car Konstancije dovodi u Sirmij najuglednijeg biskupa Zapada, Hozija Kordovskog, pa čak i papu Liberija. Tu ih je držao u progonstvu, da bi tako oduzeo zapadnim biskupima uporište i savjetnike.

Car Konstancije, na nagovor Valensa, Ursacija i novog sirmijskog metropolite Germinija (jer je Fotin u međuvremenu ipak bio deponiran, a nasli-

Kardinal Tettamanzi s biskupima na svečanom euharistijskom slavlju

jedio ga je, izgleda, domaći sin, biskup Germinije) saziva, među ostalim, i dvije odvojene sinode: posebnu za Istok a posebnu za Zapad, vjerujući da će lakše slomiti podijeljene biskupe. Godine 359. sazvaio je sinodu u Riminiju i Seleuciji, na kojima su biskupi, u prijevari i pod prijetnjom, potpisali formulu vjere koja, istina, nije bila krivovjerna u strogom smislu, no svakako je bila tragična za Crkvu.

Nasilja u Riminiju i Seleuciji bijahu na sreću posljednji zahvati cara Konstancija, jer on 361. godine umire, a njegovim nasljednikom postaje Julijan Otpadnik. Njegovom smrću arijanski biskupi u zapadnom dijelu carstva izgubili su potporu.

Biskupi Istoka još će se morati dvadeset godina boriti s krivovjermem, koje će podržavati i car Valens, ali na Zapadu ono od sada počinje životariti, a 378. godine se potpuno ugasilo. Naime te je godine u Sirmij, zajedno s carem Gracijanom, došao i pravovjerni biskup sveti Ambrozije. Car je sazvaio sinodu, na kojoj su deponirani svi arijanski biskupi Panonije a među njima Valens, Ursacije i metropolita Germinije. Ipak moramo istaknuti da se Germinije već prije pokajao. On je još 366./67. godine uputio svojim biskupima sufraganima pismo da napušta krivovjerje i da se vraća u zajedništvo s Rimskom Crkvom. Čini se da mu Gracijan i Ambrozije nisu vjerovali te su za novog biskupa te iste godine postavili Anemija.

Potpuna pobjeda nad arijanzmom postignuta je tek Drugim općim crkvenim koncilom u Carigradu 381. godine, koji je dopunio nedorečene misli Nicejskog vjerovanja i donio svoje Nicejsko-Carigradsko vjerovanje, kojim je bila iskristalizirana pravovjerna nauka o tajni Presvetog Trojstva. Na ovom koncilu bio je prisutan i sirmijski metropolita Anemije.

Sirmijska Crkva, oslobođena nasilna zagrljaja krivovjerja, ponovno je zadobila stari sjaj, ali za kratko vrijeme. Godine 382. održavala se u Rimu sinoda, koja je potvrdila i prihvatila odluke Drugog općeg crkvenog koncila, održanog 381. godine u Carigradu. Tom su zgodom Istočnjaci poslali okupljenim zapadnim biskupima na sinodi "u velikom gradu Rimu" posebnu adresu, u kojoj poimence pozdravljaju papu Damaza, Ambrozija milanskog, Valerijana akvilejskog i sirmijskog metropolitu Anemija. To znači da je sirmijski nadbiskup još uvijek vrlo ugledan i da zasluženno stoji uz bok Rima, Milana i Akvileje.

Anemija je naslijedio nadbiskup Kornelije (oko 400. godine), njega opet Lovro, a sredinom V. stoljeća spominje se jedan nadbiskup, ali ne i njegovo ime. Posljednji poznati biskup bio je Sebastijan. On je doživio razorenje Sirmija.

Crkva u Srijemu od rimskih vremena do danas

Početak VI. stoljeća susrećemo već oslabljenu Sirmijsku Crkvu. Naime, na solinskim sinodama 530. i 533. godine kao član solinske metropolije nalazi se biskup Siscije. To znači da je sirmijska metropolija već u osipanju, ali nije ju razbilo krivovjerje nego prodori mladih barbarskih naroda. Prolazili su tu Vandali, Goti, Huni, Langobardi i svi su oni za sobom ostavili pustoš.

Godine 582. Avari, pomiješani sa slavenskim plemenima, opsjeli su i konačno razorili Sirmij. Moralo je biti strašno čekati smrt. Svjedoče nam o tim strahotama riječi, urezane na opeki: "Gospodine, pomози gradu, odbij Avare, spasi Romaniju i onoga koji je ovo napisao." Nesretni grad ima svog posljednjeg biskupa, koji se vjerojatno na vrijeme sklonio u sigurni Carigrad. Iz Carigrada, naime, koncem stoljeća piše dva pisma papi Grguru Velikom, u kojima ga izvješćuje o strahotama, koje je doživjela njegova Crkva i moli papu da mu za izgubljeni Sirmij povjeri biskupiju na sigurnim područjima. Papa Grgur nudi mu jednu upražnjenu biskupiju na Siciliji, ali nije poznato je li Sebastijan tamo otišao.

Onda se nad ove predjele spustio mrak i oni će ostati u tom mraku gotovo dva stoljeća. Kad su ponovno izišli na svjetlo povijesti, nije tu više bilo ni Ilira ni Kelta, ni Avara, nego su ova lijepa i bogata područja naselili mladi slavenski narodi. I među njima je uspomena na svetog Andronika vrlo živa. Obnovljenom Sirmiju daju ime najpopularnijeg mučenika Dioklecijanovih progona - Dimitrov Grad (Dimitrijevi Grad), Mitrovica. Početkom IX. stoljeća oni spremno primaju irske i franačke vjerovjesnike, a nešto kasnije s posebnom radošću primaju Evandeosku poruku, koju im na materinjem slavenskom jeziku doniješe sveta Braća Ćiril i Metod sa svojim učenicima.

Godine 870. papa Hadrijan II. imenovao je svetoga Metoda sirmijskim nadbiskupom i metropolitom Panonije, da bi tako podigao ugled s kojim će franački biskupi morati računati kad budu s Metodom raspravljali i postavljali pravo na jurisdikciju nad panonsko-slavenskim prostorima. Imenovanjem svetoga Metoda za nadbiskupa stolice svetoga Andronika, mlada slavensko-panonska Crkva postala je samostalna s obzirom na franačka misionarska

središta: Akvileju, Salzburg i Regensburg, i stavljena je neposredno pod jurisdikciju Apostolske Stolice iz Rima.

No, u barbarskim provalama Panonija ponovno ulazi u tamu, a s njom i Crkva. Pod imenom Mitrovica, Sirmij se ponovno pojavljuje na pozornici povijesti tek u 13. stoljeću. Naime, 1229. godine obnovljena je Srijemska biskupija kao sufraganska biskupija Kaločke metropolije. Dolazi opet vrijeme osmanlijskih osvajanja i novih patnji za Crkvu na tom području. Godine 1773. odlukom pape Klementa XIV Srijemska biskupija, oslabljena i siromašna, sjedinjena je s Bosansko-đakovačkom tzv. personalnom unijom, tj. sa zajedničkim biskupom i sjedištem u Đakovu. Đakovačka ili bosanska i Srijemska biskupija je u sastavu Austrougarske monarhije do kraja Prvog svjetskog rata, da bi potom to područje ušlo u novu državnu tvorevinu, Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca i s njom dijelilo povijest sve do raspada Jugoslavije 1991. godine, od kada biskupija živi podijeljena državnom granicom.

Danas na području srijemskog dijela biskupije živi oko pedeset tisuća vjernika u 29 župa, a među njima djeluje 20 svećenika, s pomoćnim biskupom i generalnim vikarom s posebnim ovlastima za Srijem, koji i rezidira u tom dijelu biskupije.

SRIJEMSKI MUČENICI

NEK ZAGOVOROM SVETACA NAM DRAGIH

**Procvjeta vjerski život naše župe,
Nek' oni budu uzor svakom od nas
U tom životu.**

**Biskup IRENEJ, DIMITRIJE đakon
Ideal nek' su svećeništvu nam revnom,
Da sve od sebe za nas spremno dadnu
U svetoj službi.**

**MONTAN nek' budi muževima ponos,
Srčanost mušku da pokazat znadu
I onda kada za dužnosti vjerske
Ustreba napor.**

**MAKSIMA neka žene naše bodri
U tako teškoj, ali svetoj službi
Supruge, majke. Nek' ih uči držat
Čistoću, vjernost.**

**BAZILA nek' nam sviješću
Djevičanskom.
Djevojke čuva nevine i čiste,
Da zaručniku donesu pred oltar
Netaknut vijenac.**

SINEROT nek' oduševi mladiće
Za čisti život poželjan i moguć,
Za djevojačku čast, što cijenu ima
Od zlata veću.

DJEVICE svete, koje zavjet Kristu
I krv su dale, nek' i dalje bodre
U svetom zvanju, poslušnost, radu
Sestre nam časne.

FORTUNAT, DONAT nek nad djecom bdiju,
Što rado srču nauka med Božjeg,
Da s godinama razmjemo im raste
I vjersko znanje.

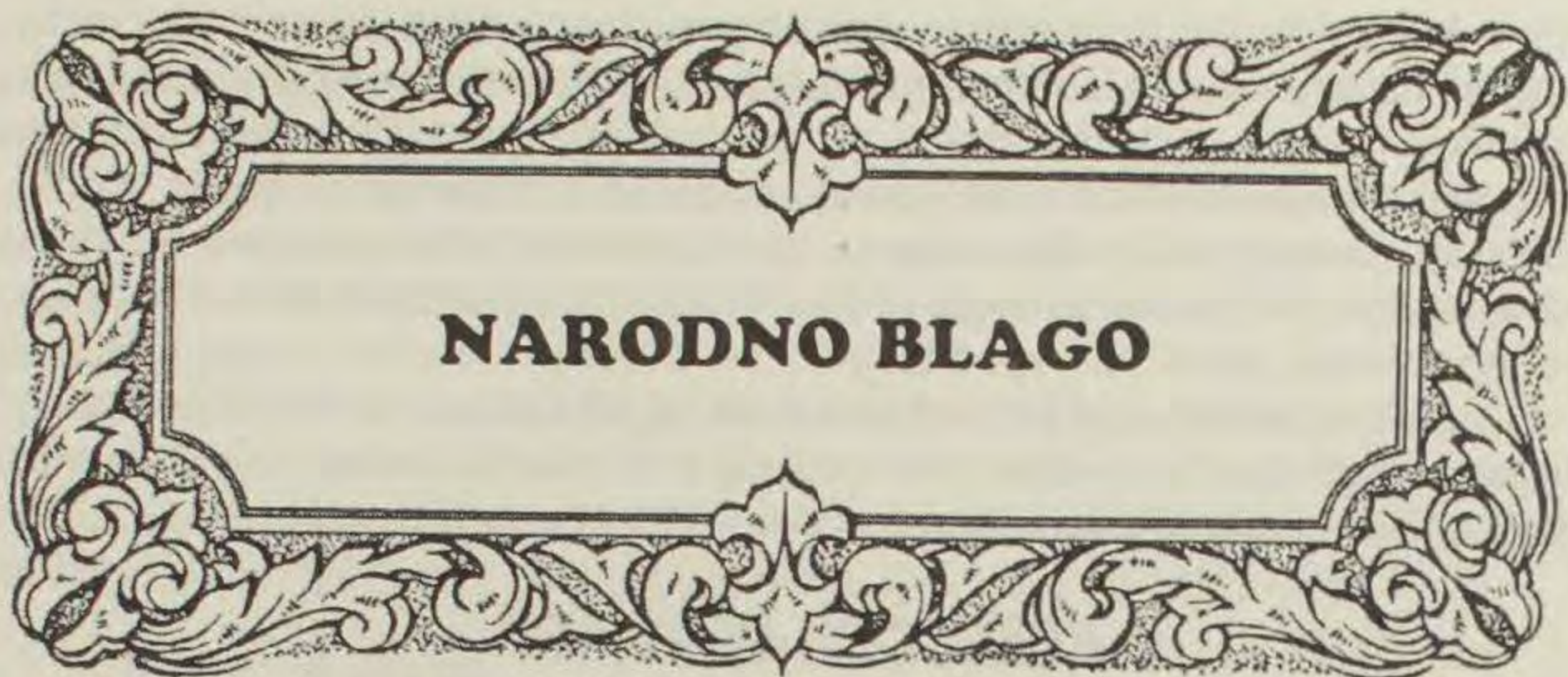
ANASTAZIJA milosrdna, dobra,
Nek' svoju ljubav spram starih i slabih
Prelije u sva srca, što su spremna
Da bijedu blaže.

KLESARA pet iz Fruške gore blize,
Što palače su carske resit znali,
Od našeg svijeta nek' isklešu spretno
Likove Božje.

Mitar Dragutinac

*Dragog
milanskog
nadbiskupa
kardinala
Tettamanzija i
kardinala Puljića
srdačno su
pozdravljali brojni
hodočasnici*

NARODNO BLAGO

Alojzije Stantić

Narodna virovanja Hrvata Bunjevaca*

Uvod

Od pamtivika je praznovirje sastavni dio života ljudi, pa je to tako i kod Bunjevaca Hrvata. Nisam etnolog, al se bavim sakupljanjem narodnog blaga, najviše naši starovinski salašarski adeta. Uspio sam skupiti i nika praznovirja s kojima su živili naši stari, osobito salašari koji su se bavili svim zemljodilskim poslovima, a nuz njeg i društvenim životom, zato njim je i svakidašnjica bila bogata kojekakim događanjima. Odraso sam na salašu, otaleg se sićam dosta adeta o praznovirju, bilo da sam ji vidio el čuo od starije čeljadi, a jedan dio sam upotpunio iz dugogodišnjeg sakupljanja Marka Kopunovića, koji ji je opisao u radu *Praznovjerje Bunjevačkih Hrvata*.

Izlaganje na seminaru sam temeljio na onom šta sam vidio el čuo u đurđinskoj pustari i jednom dilu bajmačkog atara, u kojem žive Bunjevci, di sam odraso. Zato med bunjevačkim adetima ima i taki adeta koji su isti el su bili nalik takim adetima Mađžara el Švaba u Bajmaku.

Ovaj rad je ulomak u svikolika praznovirja koje je od pamtivika nigovo svaki narod, pa i naši stari. Dio ti virovanja je zajednički, po di koji manje el više drugačiji, podešen vrimenu i prilikama u kojima je živio dotični narod.

* Seminar etnologa u Subotici, 24. IX. 2004.

(U organizaciji "Kiss Lajos Néprajzi Társaság" Szabadka - Etnološko društvo "Kiš Lajoš" Subotica)

Ma koliko da je ondašnje praznovirje danas tušta njima nepoznato, makar i ne virovali, al i ta virovanja su bila dio svakidašnjice naši očeva i dalji predaka. Posli II. svitskog rata, kako su umirala čeljad koja su živila s tim virovanjima, njeni naslidnici su ji polagano počeli zaboravljat. Najveća je odlika druge polovice XX. vika da se u njemu znanost friško razvijala a škulovanjem dice proznovirje je naglo počelo nestajat iz svakidašnjice. Na početku trećeg milenija jedva da kogod štogod zna o njima.

Za ovaj seminar je bilo određeno da se pripovida o virovanjima šta da čeljade uradi da mu se desi il ne desi, ja sam od takí izabro ova virovanja Hrvata Bunjevaca u našem ataru.

POSVEĆENI PREDMETI DA SE NE DESI BOLEST EL NEVOLJA

Marin - Svijećnica

Kadgod je 2. veljače bio zapovidan blagdan, neradni dan, kad su u crkvi obavljali blagoslov svića - "Marinski svića". U kući je ona brižno čuvana, zapalili su je samo za čeg je naminjena.

* Na salašu u kući el pododžakom obično je u srid duvara pendžerica, da se mož vidit šta se dešava iza salaša, a u njoj je najčešće stala i marinska svića koju nisu smila dirat dica, jel je to svića za mrca.

* Marinsku sviću su zapalili kod glave umirućeg el su mu s njom kružili oko glave da ga obasja svitlo Kristovo i da nuz to svitlo priđe u vičnost. Većinom umirući svaća šta se oko njeg dešava.

* Ovu sviću su po potribi zapalili i nuz nju molili Boga liti kad je naišla velika ampa praćena pucanjem gromova. Kad su je zapalili, onda su ispid kuće el salaša izbacili žarlo, digdi i sadžak s banka i tamo ji ostavili dok nije prošla ampa.

Od odrasle čeljadi svako je u kući imo svoju marinsku sviću koju će mu ukućani zapalit na samrti.

Tamjan

Tamjan (lat. tus) je smola koja mriši i hasniraju je u bogoštovnim činima u više religija. Kadgod su pogani hasnirali kađenje tamjanom u nikim prilikama u čast kakog čovika el boga, a med tolikim narodima hasnirali su ga i stari Židovi.

Zato jel su tamjan za kađenje hasnirali pogani, u početku ga kršćani nisu hasnirali u virskim obredima, a privatili su ga od sridine IV. vika, najpre na Istoku, i to u čast caru, a posli i u drugim virskim obredima. Na Zapadu su kađenje uveli u virske obrede u XII. viku.

* Bunjevci su i u nikim dilovima subatičkog atara kadili stambene odaje i staju, a ako su imali obaško košaru i volaricu el više taki staja, onda i nji da živinu očuvaju od kojekaki nevolja i bola.

Triba znat da su kadgod Hrvati Bunjevci virovali da su bole većinom od zlog duha i zato se paštre da se na kojekake načine oslobode njegovog uticaja bilo molitvama el drugačije.

* Jedan od ti načina je hasniranje sveti mrvica od Badnje večeri koje se metnu na žeravicu i s tim dimom kadi bolesna živina el još bolje ako se misto ti mrvica kadi tamjanom, a bilo je i takog da su je još i poškropili blagoslovljenom vodom.

Ova i još kojekaka druga sredstva Bunjevci su hasnirali da izliče bolesnu živinu, al su skoro sve načine pratili molitvom šandorskoj (bunaričkoj) Gospi. Molitva šandorskoj Gospi je iz novijeg vrimena, nju su uzeli u molitve kad je došla na velik glas od kraja XIX. vika, od kad je štuju.

Križ od groznice

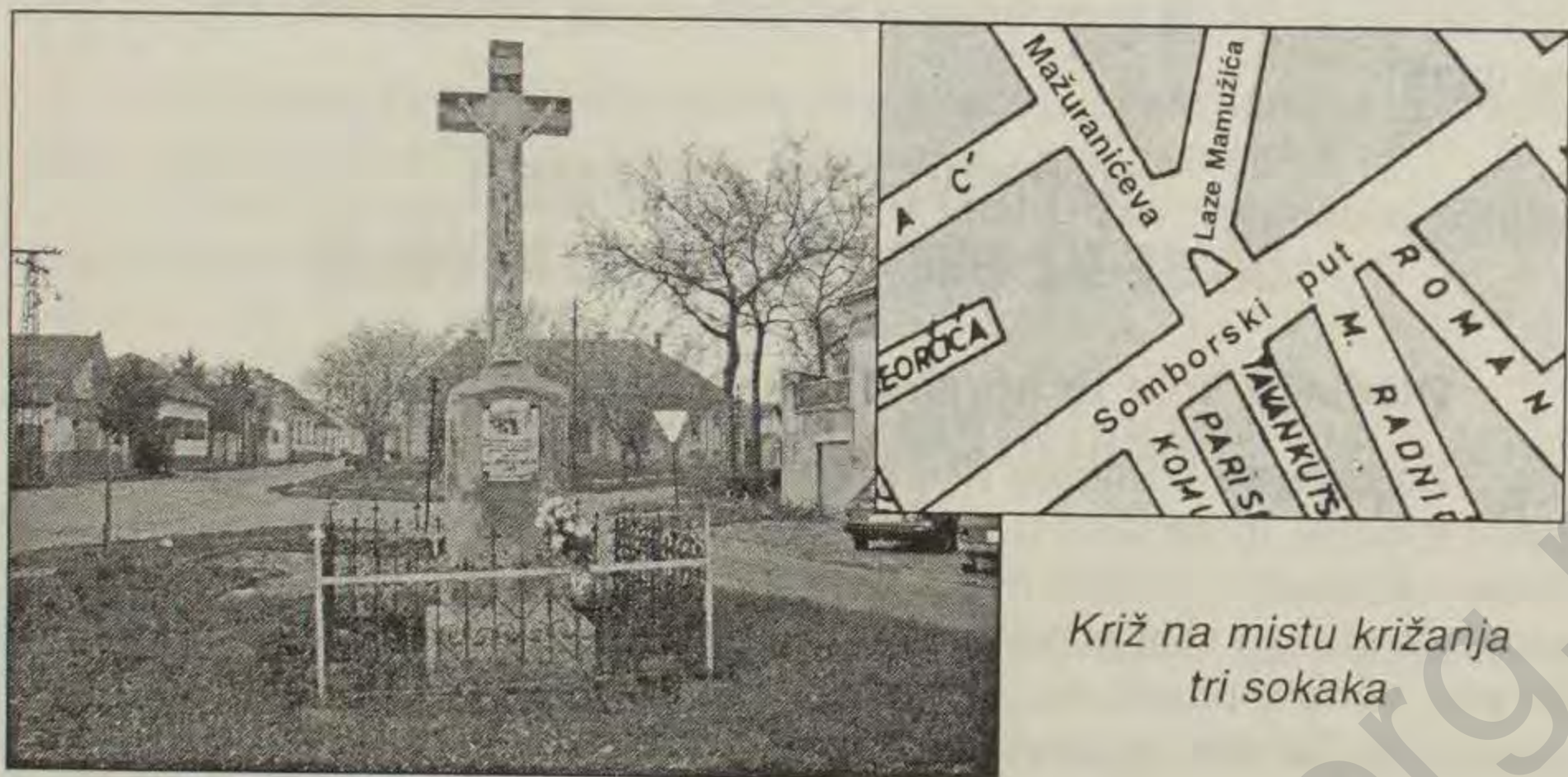
Kadgod su bolesnike koje je tresla jaka groznica ličili na više načina, ko napriliku:

* pokrivali su ga s devet vrsti odila, čak i opaklijom, koje su hasnirale zdrave osobe jel su virovali da će sa zdravi osoba na bolesnika prič njegovo zdravlje.

* Jedan od česti načina bio je da su bolesnika odveli el odneli na Velik petak prija izlaska sunca el na prvi dan Uskrsa, posli obalaska kalvarije i prija izlaska sunca, da se moli Bogu pod križom od groznice.

Taki je na priliku u našoj varoši "Blaškov križ", el "Bili križ" na Halaškom putu, a ima ji još i ne samo u varoši već i u pustarama i selima.

Križ od groznice je svaki križ koji je namišćen na misto di su sučelice pravci tri sokaka el tri puta.

Križ na mistu križanja
tri sokaka

Škapuli(a)r

Škapular je slika kakog sveca ušivena u malu postavnu kesicu, koju čeljade, osobito muškarci, nose oko vrata da ji štiti od kojekaki bola, nezgoda. Njeg je nosio i moj dida Ilija sa slikom sv. Ilije, koju je s vrata skido sam kad se prao i onda je opet vratio oko vrata. Uzica na kojoj je visila u postav

ušivena sveta slika bio je materijal za ugaćnjak. Kad je bio nov bio je bili, a kad sam ga ja viđo bio je crn od znoja i koječega šta se navaćalo na njeg. Dida je škapular nosio i u I. svitskom ratu ko soldat, a valjda je s njim i sara-njen.

Vrimenom su za škapulare uzimali razne medalje iz svetišta sa hodo-ćašća s likom sveca el Blažene Divice Marije, Srca Isusovog i sl., a u novije vrime imućniji su umisto tog nosili medaljon od zlata na zlatnom lančiću, al uvijek s istom nakanom.

Nesrićni dani i brojevi

Narod je virovo da ima srićni i nesrićni dana, pa su se klonili da u nesrićne dane ne obavljaju radnje koje bi njim mogle donet nesriću.

Viruje se da je 13 nesrićan broj, pa i svaki datum tog dana. Ovo virovanje potiče od stari Židova, jel Stari zaviti spominje da je nisana(1), u vrime kraljevanja Ahasvera baćen "Pur", bila je napisana odredba da se svi Židovi iskorine u persijskom carstvu trinejstog dana miseca adara(2). Taj dan je za sve Židove bio nesrićan dan.

* Kadgod su se trgovci srdili ako njim je žena došla da kupi 13 riva (1 požunjski riv = 78,3 cm /aršin, lakat/) postava el kakog drugog tekstila. Takoj ženi nisu tili prodat robu, a ako joj baš toliko stalo do kupovine onda je morala uzet malko više el manje robe, da ne bude nesrićan i onaj koji kupuje i onaj koji robu prodaje.

* Dana 13. u misecu žene nisu nasađivale kvočke na jaja jel njim se onda neće dobro izleć pilići.

* Kadgod su naši stari kad su kome štogod uzajmili vodili računa da broj davani stvari ne bude bresparan, jel će onda saćuvat sriću koju su dotleg imali.

NEPOSVEĆENI PREDMETI DA SE NE DESI BOLEST EL NEVOLJA

Predmeti koje su hasnirali na sv. Lucu

Na Lucu su u Starom viku održavali razne svećanosti ispunjene vese-ljem i igrama. To se vidi i u novom viku, tu i tamo, kad su dica išla po kom-šiluku i domaćinu zaželili dobre želje za slideću godinu, napose u odranji-vanju josaga koji njim je bio od životne važnosti. Želje su kazivali rićima: "Te-lilo se... kotilo... prasilo se... leglo se...", rad čega su čestitare posipali žitom i darivali ji. Taj adet je prinošen s kolina na kolino i možda je tu koren "polo-žaja"(3) kod Bunjevaca na Badnje veče i Božić.

* Božićna svićica se umeće u zrna el u ozelenjeno žito i u njemu gori na Badnje veče i Božić dok se ne poide čorba, posli čeg je utrnu vinom el za tu naminu ostave malo čorbe u pladnju. Po narodnom virovanju, umriće prvo ono čeljade za astalom na koga ode dim s utrnite svićice. Zato su svi najza-dovoljniji ako dim ode usprsto.

* Kadgod su u nikim obiteljima na Lucu kadili tamjanom košaru i volariću i naglas molili za Božji blagoslov da ji štiti od kojekaki nedaća i da njim nuz Božju pomoć odranjivanje živine ide od ruke.

* Na Lucu su sa žarлом od krušne peći čistili kokošinjac, kulaču i koternjak i grebali po zidovima - da se pilež što bolje odranjiva, da ne boluje, posebice da njim tekuti i krlje ne prave štetu.

* U onim bunjevačkim salašima i selima di su bili bliže Madžarima el su živili izmišani s onima koji imadu bogatije adete na Lucu, od nji su vremenom priuzeli adet da tog dana naprave stočić s pričagama od 13 feli drva. Stočić su metnili prid vrata kuće el staje, jel njeg ne mož prikoracit vištica da uđe i štogod zavrača. I u drugim dilovima subatičkog atara su spominjali Lucin stočić. Sićam se da smo se jedne godine s didom mučili dok nismo pronašli trinejstu felu drveta i napravili stočić: s četiri noge, četiri pričage, sidalo i četiri zaglavka u nogama.

* Na ovaj dan se pilež rani iz obruča skinutog s bureta el napravljenog od štrange. U njeg se meće rana piležu koji se od onda do Badnjeg dana ne smi vabit s "pi-pi-pi"..., jel će stanarica imat manje pilića. Kokoške koje idu iz obruča prija će pronet jaja. Ako pakosna komšince čuje stanaricu da vabi pilež, ona joj uzvrat: "Vi pili, a mi dilili" pa će imat više pilića od one što je vabila.

* U noći na sv. Lucu uzme se žarlo od krušne peći na njeg uzjaši i tri puta obađe kokošinjac i izmoli po tri Očenaša, Zdravo Marije, Slava Ocu i Virovanje za sriću u odranjivanju pileža.

* Tog dana triba žarлом mišat ispod kreveta da bude kvočaka.

* Na sv. Lucu se uzme šaka žita i metne u džep, odnese brez riči u crkvu, a kad se otaleg vrati, tim žitom triba naranit pilež da kokoške bolje nose.

* Pakosna žena se paštri da se neopaženo uvuče u komšincin kokošinjac i da joj odnese jaja, da bi ji ocele ona imala, a komšince ne.

* Ako pakosno čeljade na sv. Lucu el Badnji dan neopaženo odnese slamu iz komšiluka odneće komšiji i sriću u odranjivanju josaga.

VATRA SV. IVANA CVITNJAKA

Crtice o vatri

Nauka kaže da je vatra brza oksidacija zapaljive tvari uz razvoj svitlosti i toplote u obliku plamena.

Vatra je od pamtvika vrlo važna pomoć u razvoju civilizacije. Do nje je pračovik najpre došo kad je grom štogod zapalio, a kad je dobio vatru i počo upoznavat veliku hasnu od nje, onda se staro da je i održava. Učeni ljudi za sad samo naslućuju da su hominidi (izumrle vrste primata s ljudskim obilježjima) u Južnoj Afriki prija oko 1,400.000 godina znali potpalit vatru, al je to za cigurno znao potpalit i održavat čovik kamenog doba već oko sedam milenija prija Krista.

Kad su naši davnašnji preci upoznali vatru najpre su je hasnirali za grijanje, kuvanje, a u gvozdenom dobu u za otkivanje i kaljenje vrva koplja i kojekaki sičiva. Okaljenim, naoštrenim sičivima su počeli sić šumu i radit zemlju, sami su odranjivali zelje za ranu, više nisu zavisili samo od rane iz lova kojekaki zviru.

Od vajakada vatra ima više virski znakova jel u isto vrime svitli i daje vrućinu, al katkad ima i moć da prid sobom sve spali i uništava: ko na priliku vulkanska lava iz Vezuva (Pompeji) el velike vatre koje izgore šume i sve šta njim se nađe na putu. Rad tog je vatra bila podesna da bude znak kakog božanstva il da se ono priko nje pokazuje, da je štuju il pokazuju u kakom znaku.

Stari Grci (Aristotel, Platon) su učili da život zavisi od četiri elementa: od zemlje, ajera, vode i vatre i da su bogovi s njima stvorili svit. Rad tog su mnogobožni narodi imali i svog boga vatre, svitla. U virovanju Slavena, od čeg smo mi štogod do danas sačuvali, vatra je imala veliku zaštitnu moć, a u dodiru s njom kad se priskače il skače kroz nju; kad se ide izmed više (obično tri) vatre; kad joj se priđe blizo; kad se hasniraju ugarci od nje, u nas čobanja il čovo; kad se dodiruje, čeprka il gazi po gari - dobija se zaštita od čega neželjenog el od bole.

Stari Grci su imali svetu vatru koju je dobri Prometej ukro od bogova i darivo je ljudima, a nju su u polisima štovali, obožavali i prinosili u nove kolonije. Kod stari Grka Hestija je bila boginja ognjišta; stari Rimljani su čuvali i svetkovali svetu vatru u Vestinom (božica vatre) hramu o kojoj su se starale vestalke (Vestine svećenice); stari Slaveni su štovali Peruna (bog gromovnik, vatre i dažda), stari Egipćani su virovali da je vatra isto što i sunce pa je vremenom postala znakom boga Ra (bog Sunca, stvoritelj bogova i ljudi); a slične bogove su imali i toliki drugi narodi.

Ko zna kad i di je počelo virovanje da vatra daje i cigurnu zaštitu od zli duhova. Na tom se temeljilo žrtvovanje svojim božanstvima štogod šta njim je vridno, pa i najmilije. U davnini su na tom svaćanju žrtvovali nuz kojekaku živinu i ljude, obično divojčicu il divojku, a često i dicu. Žrtvovanju je uvik prithodio adet toj svećanosti, svakako i igrom koja odaje i stvara dobro raspoloženje. Taki adet je bio kod Židova u Palestini, Feničana, Kartaginjana, Iranaca, pa i toliki drugi naroda.

Nuz ovo svaćanje znamo da su ljudi vatru hasnirali i za mučenje, pa i spaljivanje svoji neistomišljenika il neprijatelja. Ima naroda koji još i danas svoje mrtve spaljavaju na lomači nuz veliku počast po hindu virskom obredu (Indusi /osim Parsa koji svoje mrtve ostavljaju na mistu di će ji poist strvinari, a posli košćure bace u oveću jamu/, Nepalci...) al tako da pepeo pokojnika raspu u svetu reku Gang el u jednu od njezini pritoka, a u novije vrime u drugi narodi mrtve spaljavaju u krematoriju.

Kršćane virovanje upozorava na muke u nezagasivoj vatri u paklu i čis-tilištu s kojim će se ljudi suočit na Sudnji dan, a slikari silazak Duha Svetog prikazuju u obliku plameni jezika, razbuktale vatre. U Bibliji u SZ Jahve se Mojsiju pokazuje ko gorući grm (Izl 3,2); u srcu proroka Jeremije On je neiz-drživ razbuktali oganj (Jr 20,9); On je i Božji sud (Sodoma i Gomora, Post

19,24). U NZ Božja objava u Isusu (Lk 24,32) i silazak Duha Svetog (Dj 1,5) označava se ko vatra. Katolici i pravoslavci u liturgiji ističu vatru kroz paljenje svića, vičnog svitla u svetištu i blagoslov vatre u crkvi na Veliku subatu, koja treba da je živa vatra, vatra čiji je plamen brez dima, a ona se dobije kad se lože osušene grančice divije ruže (šipurak, lat. Rosa cania.)

Vatra je jedna od najvažniji pojava u čovikovom životu, fundament opstanka ljudske zajednice i važan pokretač industrijske civilizacije.

U novije vrime fabrikanti su pomogli ljudima da prosto i friško mogu zapalit vatru, pa su najpre 1805. godine napravili mašinu s bilim fosforom namočenim na malo drvce. Ova mašina je bila opasna jel se drvce zapalilo na trenje o bilo čeg, zato su onda ove mašine zvali parasnička mašina. Tek 1855. godine su patentirali mašine s crvenim fosforom i danas nam poznate cigurnosne mašine.

Kad su u rafinerijama počeli iz sirove nafte izdvajat gorivo i mazivo uočili su da se benzin lako pali. Otaleg je ljudima palo na pamet da naprave đujto, kojeg su počeli praviti na početku XX. vika, a u naš kraj je došo u modu tek posli I. svitskog rata, al i onda su ga malo hasnirali jel je na njegov tribalo plaćat porciju, o čem su se starali financi. Posli II. svitskog rata benzinski pa u novije vrime đujto na gas su sastavni dio pušačkog pribora.

Dvi skupine hrvatskog naroda u Bačkoj imaju adet paljenja vatri. Kod Bunjevaca je to Ivanjska vatra, a kod Šokaca crkvena vatra na Veliku subatu i spaljivanje Božićne slame. Uskršnje vatre ko dio crkvenog obreda pale i u nikim drugim krajevima Hrvatske. Jedino je zabiluženo da su uskršnju crkvenu vatru osim Šokaca palili i Bunjevci u Čavolju.

Ivanjska vatra

Ivanjska vatra koju zovu cvitnjak/svitnjak upućuje da su je Bunjevci naslidili u svojoj kadgodašnjoj postojbini, sa šireg prostora Dalmacije, Hercegovine i jugozapadne Bosne di ovu vatru zovu svitnjak. Med Bunjevcima ova vatra je poznata ko Ivanjska, Svetog Ivana vatra, Sveti Ivan Cvitnjak, Ivan Cvitnjak. U nikim mistima Sveti Ivan Cvitnjak označava i vatru i dan kad se vatra priskače. Cvitnjak se u nikim mistima zove vinac od cvića, a cviće iz kojeg pletu vinac zove se Ivanovo cviće, a tako se zove i vrsta tanog dugačkog cvića, sa sitnim žutim cvitićima, ugodnog mirisa. U Naćvinu /Stari Žednik/ i dilu Đurđina cvitnjak je i zapa-

Jel' mi lipo stoji vinac?

Snimio: Alojzije Stantić

ljen čovo (čobanja) kojom su oprčavali njive.

Sve do prid II. svitski rat bilo je rašireno i zdravo poštivano 24. lipnja Ivanje el Sveti Ivan Cvitnjak (Svitnjak). To je blagdan rođenja Sv. Ivana Krstitelja, kad su tri dana za redom uveče palili i priskakali vatru: ušoreni salašari na prtenom putu ispid salaša, a osobito na roglju, a varoščani na raskršću široki sokaka.

Posli II. svitskog rata ovaj adet je zabranjen čerez opasnosti da se zapali zrilo i nepokošeno, "na nogama" žito i ječam, pa i ako nije oglašeno vrime zabrane, ovaj adet je polagano pao u zaborav. A jevo kako je bilo do te zabrane:

* Žena koja je saranila dite el više nji, bacila je u vatru toliko jabuka koliko je dice saranila. Kadgod take žene nisu smile do Petrova ist jabuke el kruške da njim ne umre još koje dite;

* Ko priskače vatru neće se upišat;

* Žeravicu su trnili prstima el po gari čeprkali prstima da dotični ne dobije bolne zanoktice u risu el branju kuruza, (Naćvin, Đurđin, Bajmak, Tavankut);

* Trkali su se s upaljenom čobanjom od vatre do vatre i virovali da će onaj koji prvi stigne do vatre i u nju udari bakljom prvi kosit žito i da će ga sačuvat od vatre;

* Gar od ivanjske vatre su rasuli po njivi da litinu zaštite od groma, leda, vatre;

* Bolesnika od glavobolje su ličili tako što su mu na glavu mećali vinac sv. Ivana Cvitnjaka, a ako su ga ličili kupkom u kortu onda su mu u vruću vodu metnili nekoliko strukova cvića iz tog vinca;

Snimila: Ana Vereš

* Tog dana su u Naćvinu blagoslovili žito, žrtvovali su (zapalili) slamu da žito prija sazrije;

* Čeljad su po vrućoj gari gazili noga-ma jel su virovali da neće imat žulj el se neće podbit (dobit potkožni žulj), al i da će se sačuvat da ne nagaze na vračku na raskršću el roglju, tako se štite od zlog duha;

* Osim M. Kopunovića niko nije zabilužio da su na sv. Ivana Cvitnjaka zapalili "čobanju": "ona se sastoji od jednog drveta na koje se stavi slama ili nešto što duže gori i stavi se na dud i u čijem vrhu gori. Čobanja se stavlja ili na đeram ili na koje visoko stablo, da bi time očuvali od utjecaja zlih sila cijelu okolinu kuće, gdje stanuju". Čobanja se nosi oko ledine, oko usiva na njivi i

oko posijanog žita, nosi se oko cilog gazdaluka da se očuva od leda (tuče) i drugi nepogoda;

* Matere su s malom dicom priskale vatru da ji očuvaju od zli duhova;

* U Tavankutui su vinac bacili na kuću s virovanjem da će zaštitit salaš od vatre;

* Vinac od sv. Ivana Cvitnjaka divojke su bacile na krov kuće el salaša, obisile ga na zid pod strijom kod ulazni vrata, el na zabatu kuće di će visit do drugog Cvitnjaka da sačuva kuću od groma il kake vatre;

* u Đurđinu, Naćvinu i okolnim pustarama divojke su vinac bacile na dud el u vodu(4) na koju strane padne el ga voda odnese, el di ga trska u ritu zadrži, tumačile su da će se udat na tu stranu;

* Divojke su vinac Cvitnjaka bacale na dud i koja baci vinac da zapne na višlju granu ta će se udat za bogatijeg momka, a ako spadne doli, opet ga baca. Koliko puta ga divojka baca dok ne ostane na dudu toliko će godina čekat da se uda, a bilo je i takog gatanja da će divojka imat toliko prosaca koliko puta joj spadne vinac s duda el će imat samo jednog prosca za kojeg će se udat ako joj vinac ostane na granama duda (M. Kopunović);

* Vinac cvitnjaka ima posebnu moć jel se dotako s vatrom pa se mož upotribit za gatanje;

* Vinac cvitnjaka su bacali i na krov kuće, pa onaj kome se skotrlja umriće te godine, a kome ostane na krovu tog te godine ne čeka smrt;

* Vince od poljskog cvića pletu samo u mistima u okolici Subotice, a isto tako pletu i narukvice od raznobojnog konca koju nose kad priskaču vatru. M. Kopunović je opiso razlog pletenja narukvica za cure: Žene koje predu i tkaju vežu djeci "narukvice".

Svrte niti raznih boja i takvu narukvicu vežu djeci oko ruke, više šake i to djeca ne smiju skidati, dok se sama od sebe ne pokida. Oponašaju dugine boje. Narukvica se zato stavlja djeci na ruku da ih očuva od raznih bolesti, jer svaku bolest pripisuju nečistom duhu. Najčešće bolest koja nailazi na djecu jest groznica, glavobolja, urok. Ali ako su veća djeca ipak bolesna, kroz tu narukvicu provuku slamku i tako treba da piju mast (širu, prim. A. S.) i onda će ozdraviti. Djevojke nastoje da im narukvica što brže spadne, jer misle, da će se brže udati;

* Ko gazi po žeravici sv. Ivana neće imat buva; a čerez tog su žene nad njom mavale suknjom;

* Koga trese groznica el ima vatru sv. Ivana el sv. Antuna (crveni

Snimio: Alojzije Stantić

Divojkin vinac ispod strije

vitar) ozdraviće ako mu na glavu meću vinac sv. Ivana Cvitnjaka il mu niko-liko strukova s vinca meću u vodu i tako ga pare;

* Kad utrnu vatru, priko gari tiraju marvu, ovce i svinje da ji sačuvaju od zlog duha (M. Kopunović);

* Tu i tamo su zapalili čovu: na batinu najmanje dva metera dugačku na vr su svezali izmišanu slamu i sino, š njom su oprčali manju žitnu njivu el uvratine veće njive, da bi je sačuvali od vatre (Lozija Vizin, Đurđin-Tavan-kuć), al i od leda i drugi vrimenski nepogoda i da dobro rodi;

* Sa zapaljenom čovom su oprčali ledinu da je sačuvaju od zli du-hova;

* Struk zapaljene trske se snosi ispid kokošinjca, obora, staja uz riči: "Koliko zvizdica toliko srićica bilo u stajama, u oborima, kokošinjcima, da sve to očuva zdravo u životu, da sve mož rast i množit se", a nosi se i ispod ora da ne bude crvljiv (M. Kopunović);

* Kad su se mladi manili igranja zagledali su u vatru i po plamenu gatali kad će se ko od nji udomit.

1. U židovskom kalendaru nisan je sedmi misec građanske i prvi misec virske godine, ima 30 dana, odgovara dilu ožuljka i travnja gregorijanskog kalendara.

2. U židovskom kalendaru adar je šesti misec po računanju od stvaranja svita, a dvanejsti misec po izlasku iz Egipta, odgovara veljači/ožuljku po gregorijanskom kalen-daru.

3. U bunjevačkim obiteljima za Božić odaberu manje dite koje na Badnje večer i prid užnu na božićne blagdane, ispid reduše sa čorbom, nosi zapaljenu svićicu i čeljadima za astalom čestita blagdan, on ima počasno misto za astalom, njemu se u svemu ugađa, a darivaju ga koliko njim dotiče.

4. M. Gavazzi je napiso: "Pri ovome je vrijedno zabilježiti i jedan veoma davni običaj, koji je danas doduše - kako se čini - u Hrvata posve iščezao, no neke pojedini-nosti upućuju na to da je u prošlosti zacijelo postojao. To je vijanje vijenca, koje djevoj-ke-udavače bacaju u tekuće vode i gataju, po smjeru kamo im vijenac zapliva dotično kuda dopliva, kamo će se udati..." (Jeto, ovaj adet se sačuvo još i u prvoj polovici XX. vika u dilu subatičkog atara, oko dolova Đurdina i Naćvina, a to je jedan od dokaza da su ga naši stari iz starog kraja sobom doneli ovamo., prim. A.S.) Dalje: "Da je ovako pletenje vijenca i bacanje u tekuće vode te proricanje o udaji doista postojalo u nas, na to upućuju i o njemu u Slovenaca, no još je većma isti ovakav običaj u sjevernih Slavena, npr. dobro znam u Poljaka pa u Rusa, gdje je to izrazito ivanjski običaj..." (Milovan Gavazzi: Godina dana hrvatskih narodnih običaja - Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1988.)

Svatovske narodne pisme iz Bođana s konca XVIII. vika

Gotovo cilokupni život našeg naroda pratili su u prošlosti razni običaji. Napomeniću samo neke od njih: agrarni, svatovski, ukopni, šibari, polivači, kraljice itd. Sve te običaje pratile su mnogobrojne pisme. Danas su ti običaji uglavnom zaboravljeni ili se zaboravljaju. Tek poniki stariji čovik sića ih se.

Veoma lipe svatovske pisme pivane su u selu Bođanima. Gospodin Antun Kesejić iz Bača ih je zapisao i notirao da se potpuno ne izgube.

Dan pre svatova na večeri kod snaše i đuvegije, koja se priređuje za rodbinu i prijatelje, pivaju se među ostalim i ove pisme:

Puške pucaju, sablje sivaju,
oficiri se na put sprimaju
po oficirku Maru divojku.
Oj, Maro, Maro, oj luda glavo!
sinoć si rekla oču,
a ojtros neću.

A kad opazi Stipu terziju,
Stipu terziju i đuvegiju:
"Oću, da šta ću, ostati neću.
Ni jedna moja druga ostala nije,
Ne mogu ni ja mati sama ostati."

Svatovi uranili, put izgubili,
divojka rukom maše, da put pokaže.
Ovamo svati moji, ja sam divojka.
Ja sam divojka vašega momka,
prstenovana, al' nevinčana.

Poplela se trava ditelina
od Aninog do Ivinog dvora.
Na njoj pasu četir konja vrana,
četir vrana i četir žerava.
Čuvala ji lipog Ive majka,
čuvala ji pa im besedila:
"Paste, paste, moji konji vrani
sutra ćete na daleko poći,
na daleko Ivi po divojku."

Jesi l' vesela Ivina majka?
Kako ja ne bi vesela bila,
kad će mi danas-sutra izmina doći,
od svake radnje, od vode ladne.

Na dan vinčanja kada stigne kum u svatove, piva se:

Blago nama, evo našeg kuma,
Volim kuma već bilog goluba,
Golub bili, pa će odletiti,
Ja ću s kumom rujno vino piti.

Oblačeći snašu, enge i njene drugarice pivaju:

Majkino ruvo svlačī, Maro divojko,
Majkino ruvo svlačī, a naše oblačī,
Naše je ruvo bolje već majke tvoje,
Tvoje je majke staro i provitano,
Naše je ruvo bolje već majke tvoje.

U đuvegijinoj kući, kada svatovi odu iz kuće po snašu, nastane spremanje za doček svatova. Piva se i ova pisma:

Ajde de Maro, u našu zemlju,
U našoj zemlj i tri Sunca sjadu,
U našoj zemlji snižak ne pada,
Već sitna kišica, Božja rosica.

Kada svatovi iz đuvegijine kuće dođu do snašine kuće, piva se:

Otvoraj vrata, Maro divojko,
Nisu ti vrata od suva zlata,
Već su ti vrata od raj dasaka,
Vrata otvori pa se ukloni,
Ljutit je lipi Stipa, ošinit će te,
Hitar je konjic vranac, pogazit će te.

Izveli mili brate seju za ruku,
Izveo bi je, al'mi je žao,
Kad ti je žao, što si je dao.

Putem do crkve svatovi pivaju razne pisme, među ostalima i ove:

Pitala majka Stipu, voli l' divojku?
Volim je, mila majko, ko Sunce žarko,
A ona voli mene ko oči njene.

**Molila kuma Ivina majka:
Kume moj, mili kume, čuvaj mi lvu.
Čuvaj mi lvu od vitra jaka,
Od vitra jaka, od Sunca žarka,
Od Sunca žarka, od zli očiju.**

Posli vinčanja na putu prema snašinoj kući, di će biti ručak, svatovi pivaju:

**Naletila zlačena jabuka,
Na tri grada polupala vrata,
Na Budimu i na Segedinu,
Još na onom malom Carigradu,
U tom gradu nigdi ništa nema,
Samo jedna grana jorgovana,
Ta je grana lipo urodila,
Samim smiljem i cvičem koviljem,
Nasmija se smilje i kovilje,
Ko divojka na lipoga momka.**

Za vrime ručka idu dvi divojke sa zlatnom čašicom od gosta do gosta i nude ga vinom. Uz to pivaju:

**Siničica skakutala, od kolina do kolina,
Milom kumu na kolina.
Mili kume, dragi kume, čuvaj svatove,
- daruj divojke.
Stari svate, dragi brate, čuvaj svatove,
- daruj divojke.**

Pre polaska iz snašine kuće, svatovi pivaju:

**Kume moj, mili kume, kreči svatove,
Kreči svatove vrime je tvoje.
Sunce je, kume, snisko, blato je sklisko,
Jer ćemo se doma zadocniti.**

Kad budu kola spremna za polazak na put, piva se:

**Blagoslov išće Mara divojka,
Blagoslov išće od roda svoga,
Rode moj, rode, blagoslovi me,
Blagoslovi me, ne prokuni me.**

Kad se snaša oprašta od svoji, piva se:

**Marina braća po dvoru šeću,
Po dvoru šeću u Sunce gledu.
Lako, polako, Sunašce jarko,
Dok nam se naša seka s rodnom izljubi,
S rodnom izljubi, majkom podili,
Ovo je majko moje, ovo je tvoje,
Ovo je moje i Stipe moga.**

Kad se snaša izljubila i oprostila sa svojim, zapivaju:

**Kumovski konji pod uzdom stoje,
Pod uzdom stoje, nogom kopaju,
Nogom kopaju, dara čekaju,
Da ih dariva Mara divojka.**

U đuvegijinoj kući očekujući svatove pivaju:

**Zabrine se lipog Ive majka,
di se moji svati zadocniše?
Valda ih je jelen poplašio,
Pa su mladi za goru zaišli,
Je l' imamo dobre prijatelje,
Pa s' ne mogu zeta da s' naglede,
I zetovih vitanih rukava.**

Svatovi idući đuvegijinoj kući pivaju:

**Vikala majka Maru divojku:
"Vrati se natrag, Maro divojko!
Vrati se natrag, majka te viče,
Majka te viče, košulju daje."**

**Bilo se, mila mati, prije sićati,
Prije sićati, košulju dati,
Dok nisam sila do milog kuma,
Do milog kuma i do divera.**

Kad svatovi dođu već sasma blizu đuvegijine kuće, zapivaju:

**Dobro večer, dobri domaćine,
Je l' gotova gospodska večera?
Gotova je al' kuvana nije.
Šafran, pafran i riba moruna
I kečiga u medu kuvana.**

Dok traje prid kućom cenkanje za snašu, piva se:

**Plaćaj svekre, pa skidaj divojku,
Ne mož' svekar snašu da isplati.**

Kad se napokon nagode, piva se:

**Steri platno lipog Stipe majko,
Steri platno pa uvedi zlato,
To je zlato jedva dočekato.**

Pre večere reduše zapivaju:

**Večerajte, večerajte, mene ne čekajte,
Ja vam neću, ja vam neću na večeru doći,
Ja ću doći, ja ću doći, oko pola noći,
Ja ću doći, ja ću doći, večera će proći.**

Posli pola noći kad snaša i đuvegija "pobignu" na spavanje, nastaje za mnoge goste ono pravo veselje. Među ostalim igra se i "jastučak". Pri tom se piva:

**Igra kolo, igra kolo, dvadesetčetvero,
I u kolu, i u kolu, lipa Mara igra,
Ala Mara, ala Mara, medna usta ima,
Da me oće, da me oće, poljubiti s njima.
Volio bi, volio bi, već carevo blago,
Ljubi Maro, ljubi Maro, koga ti je drago.**

Kad se dvoje klečeći na jastuku poljube, svatovi tapšući pivaju:

**Čudo ljudi, čudo ljudi, di se dvoje ljubi,
Priko plota, priko plota, ni ji ni sramota.**

Za vrime svatova ali isto i u prid svatovsko i posli svatovsko vrime, pivaju se razni stihovi, među ostalim i ovi:

**Evo šora kud sam prolazio,
I divojke koju sam ljubio,
Stare drolje, iziđte napolje
I vidite koga Ivo voli.**

**Ja zaova, ja, ja, ja,
Lupam jaja o kola,
a mućkove o točkove.**

**Ja zaova, ja, ja, ja,
koja nije nek čeka.**

**E ovako ne mož' svako,
kao ja zaova.**

**Kako ne bi ja vesela bila,
kad je ujo oženio sina.**

**Mi smo naše oženili dere,
Pa pravimo veliko veselje.**

**Sinoć nisam večerala,
Jutros nisam ručala,
Sve se spremam za svatove,
Da pojidem batakove.**

**U svekrve noge neoprane,
Bog će dati, snaja će oprati.
(Odvest će me snaja do bunara,
Pa će reći peri noge sama.)**

**Naša Mara svima košar dala,
A Ivu je na gotovo zvala.**

**Naš je Iva ko u čaši cviće,
Nema cure koja njega neće.**

**Svi su, svi su, al' ko Iva nisu,
Iva jedan, za stotine vridan.**

Ovakve i slične pisme pivale su se i u Vajskoj i u Baču za vrime svatova, kao i u Plavni. Ove pisme iz Bođana kazivala je pokojna Linka Kovačić rođ. Šimunović (Gabrina) za života gospodinu Antunu Kesejiću iz Bača.

ŠOKAČKI BADNJAK I BOŽIĆ KAKI JE KADGOD BIO U BEREGU

Božić je uvijek bio najlipši blagdan. Srca su bila ispunita, a ljudi bi zaboravili na svakidašnje brige i veseljili se Isusovom rođenju, isto ko što su se kadgod veseljili pastiri. Prija je bome bilo i puno više sniga, pa da viđeš radosti za dicu, ali i za velike. A sad ću vam pripovidat kako je kadgdod bilo za Badnjak i Božić u našem šokačkom selu Bregu, a ovo vam ne bi mogo ispripiovidat da moj čika Iva ni zapamtio.

Kad bi se završili poslovi u polju, počeli bi divani. Mladi bi zakupili jednu sobu kod kogagod u kuće i tu bi dolazile cure i momci na divan. Cure bi obično štrikale i plele, a momci bi se kartali, jel bi se štogod svi zajedno sigrali, ko na primer slipe bake. Ondak dan za danem i došo bi Advent, u dvanajstom misecu. U selu bi počele svinjokolje, a čeljad bi išla jedno drugom pomagat da se sve do Božića završi. Svako jutro vrlo rano, još po mraku bi u crkve bile mise zornice, na koje bi svi rado išli i tako se pripravljali da dostojno dočeku malog Isusa.

Sveti Nikola je blagdan u Adventu kojeg su sva dica voljila, jel bi veče prija tog dana metnili u pendžer čizmu, a roditelji bi u nju metnili šićera, jabuku, ali i prut je bio neizostavan "dar" za ovaj blagdan. Posli Nikole bi došo blagdan Svete Luce, isto vrlo značajan, jel tog se dana sijalo žito koje se na Badnjak metnilo pod granu. Od svete Luce do Badnjaka je bilo dvanajst dana, kad se vrlo gledalo kako će bit vrime svaki dan, pa se virovalo da će tako vrime bit iduće godine, jel od ti dvanajst dana se svaki dan gleda ko jedan misec.

Bilo je i curica koje su nakitile glavu jesenkem, jel kakim drugim zimskim cvitem pa su za Lucu tako ošle u škulu i ondak su one kobjage bile Luce.

E, ondak bi došo i taj dugo čekani Badnjak, jel Adam i Eva. Uni kuća di je bio kogod ko se zvo Adam jel Eva, se išlo čestitat imendan. A kod kući se vrlo gledalo ko će tog dana prvi doć u kuću, jel ako bi došlo žensko čeljade oma ju se tiralo da sidne, jel ondak će bit kvočaka cile godine. Na Badnjak su se pripravljala i jila za Božić. Ujutru bi se ispekla pogača koja bi se ručala, a peko se i božićni kolač. U mliku se zamisilo ukiselo tisto i od toga bi se napravio kruv koji se okolo triput uplete, a na njega bi se metnile kokoše, pilići, žir, klas žita, burence vina od tista, a na sredine kruva bi bio

križ. Svi ti motivi su bili na krivu zbog toga što se željilo da tog svega bude iduće godine. Cili dan se tako pripravljalno, a za večeru bi se jio suparni gra i papula, a neizostavne su bile i baratfile (tisto u kojem je unutra bio pekmez, a tisto je bilo uvaljano u mak jel orase). Na Badnje večer bi se prvi put načo i dunc. No prija večere bi gazda kuće kuco na vrata, koja bi mu kogod otvorio, a dica bi počela gakat ko guske, vikat pi pi pi ko pilići, rocat ko svinje, mukat ko krave, a sotom njevom veselom glazbom se željilo da sva marva bude blagoslovljena u iduće godine. Gazda bi uno brime slame i metnio na po sobe, prid astal. Onda gazdarica izvuče malo slame i od njoj na astalu napravi križ, kojeg pokrije bilim stolnjakem otkanim u dvi pole, pa se ređu tanjuri, kašike i vilice. Kašike se pomeću uokolo u rizance, koji će bit poljani graovom čorbom, a božićni kolač se metne na te kašike. U jednu čašu se metne žita, kukuruza, zobi, ječma, dakle svega sitnog što je urodilo te godine, a uto su se zabole tri sviće. Pod astalem je bio senik kukuruza, am, sekira i štranga kojom je slama bila povezana, tako da priko Božića nije bilo ni cipanja drva, ni uprezanja konja, jel se sve mora pripraviti do Božića. Ondak se u čaše zapalju tri sviće, stane se oko astala i molji se Anđel Gospodnji, Oče naš, Zdravo Marijo, Slava Ocu i Bože blagoslovi. Posli moljitve, jedno od mlađe dice na desnu ruku natakne vunenu rukavicu, uzme sotom rukom čašu sa svićama i triput okreće u pravcu kako se kosom kosi. Posli svakog okretanja stane čašom na sredine i rekne: "Faljen Isus! Čestito vam bilo Badnje večer i Isusovo porođenje!" Ondak digne čašu i rekne: "Jezuš!" I sve to uradi triput. Sviće se ostavu na stol, a gazda kuće sipa vina u kašiku i s vinem trne sviće, a svi bi dobro pazili na koga bi išo dim, jel se virovalo da će taj iduće godine umrit. Posli večere se po sobe raširi slama pa se dica kobecu, a kogod od stariji bi u slamu bacio šaku orasa, pa bi to dica tražila. Onda dođe kogod od komšija jel rodova, sprimit u Isusa jel Anđela i donese granu nakititu nikolajima, hostijama u boje i licitarskim srcima. Al prvo je pito obično uplašitu dicu jel se znu moljit i ako se znu moljit, ostavi im granu i zafalji što su se lipo moljili. Tad su svi počeli pivat božićne pisme, a posli bi stariji polegali da se odmoru do polotnjice, a dica od radosti nisu mogla spavat. U jedanaest bi se počeli pripravljat za polotnjicu, svi bi se svečano sprimili i krenili u crkvu. Kod kući bi ostalo možda samo jedno starije čeljade koje bi bilo čuvarkuća, a ostali su išli na polotnjicu, tako da je crkva bila puna. Posli polotnjice su i mali i veliki, dakle svi iz kuće polegali na slamu i tu spavali, a kreveti se to večer nisu rasprimali. Na Božić su opet svi išli na misu, a posli mise se užinala kokošja čorba, a večerale su se ladletine koje su bile pripravite još prija badnjaka. I na Božić su dica bila vesela i sigrala su se u slame, a tu su i spavala.

Kadgod je bilo stvarno lipo za božićne blagdane, lipo je i sad, al je drugovačje nego prija. Televizija je postala naš najbolji prijatelj, a to nije dobro. Zato se voljim prisiti kako je to kadgod bilo i te običaje vratiti, pa makar ovako na papir, a drugi put ću vam opet što god lipo ispričati.

DOMAĆI GOLUB

(lat. Columba livia)

Opis goluba

Golubovi žive u skoro svim zemljama svita, ima ji oko 250 feli od koji su oko 200 ukrasne fajte. Misli se da je golub prva tica koju je čovik pripitomio. U Mezopotamiji su mu, prija oko 4,5 milenija, pravili keramičke kipove; po dokumentima iz Starog Egipta golubove je čovik počo pripitomljivat i odranjivat u kući još prija oko 3.000 godina pr. Kr. Stari narodi su čakom uočili da golub nepogrišivo nađe svoje gnjizdo i rad tog su ga najpre u starom Egiptu i Kini počeli hasnirat za prinos poruka.

Danas čeljad koja vole golubove odranjivaju ji tri fele: 1) za takmičenje u letenju: a) da oko kuće lete u krug: nisko, visoko i u dužini letenja od desetak i više sati; b) da lete zdravo daleko, više stotina kilometeri, da odnesu kaku poruku; 2) za ukras - pokazivanje i izlaganje na izložbama, više od stotinu rasa ovi golubova većinom drže u volijerama i 3) golubove za ilo, koji su nikim narodima važna rana, a u nas nažalost skoro da ji ni ne idu iako njim je meso zdravo dobro.

Čeljad koja se bave odranjivanjem golubova iz zabave i športa imadu udruženja koja se staraju o što napridnijem odranjivanju izabrani golubova; ko zna koliko je knjiga napisano o golubovima; udruženja golupčara prave vrlo posicene izložbe svoji ljubimaca, a za poštaše prave nadmetanje za odmiravanje koji će najprija priletit dogovorenu daljinu od barem stotinak kilometeri, tako ocinjuju koji će golub el čopor nadobit druge.

S golubovima, osobito rasnim uveliko se trguje, čak se zdravo dobro i skupo prodaju zaležena jaja rasni i visoko ocinjeni golubova, bilo da su letači il skupi ukrasni golubovi.

Tušta sam naučio o njima i od nji, imali smo ji na salašu, a u varoši sam odranjivo i vijo kružne letače, a posli odranjivo poštaše. S njima čeljade mož provest vrmena koliko oće, nikad nisu dosadni, a uživanje je gledat ji kako se ponašaju, vesele su naravi, a med njima kunja samo koji je bolestan.

Odranjivanje golubova

Sparivanje golubova je jedan od najlipči prizora sparivanja med domaćim životinjama, pa i drugima koje su meni poznate(1). Golubovi su vesele naravi, čak i kad je sparen, a golubica leži na jajima el je zauzeta s golupčićima: golub rado vrkuče na vr kuće, na striji, na zemlji u avliji, nemiran je, ne zna šta će sa sobom. Kad vrkuče na vratu nakostreši perje, a kad tira golubicu dugački nalik "gr-rrr" glas ispušta najpre sagnutom glavom i podvijenim repnim perjem, s njim "mete" ko metlom, napravi korak dva i digne glavu, pa

opet iznova... To je lipo vidit, kako tira, spariva se s gulubicom, čak i onda kad je ona sparena i ne obazire se na njegovu "ofiranje".

Ako blizo njega nema golubice ili su većinom golubovi i zugoši on i među njima vrkuče na vrvu kuće, okreće se, malo zastane i katkad prne, zapuca krilima, obleti zgradu, u ajeru "koči" i sleti. Tako se šepuri, pokaziva kako je lipo i ako je stariji i jači od sebe s krova stira druge golubove koji mu se sklanjaju s puta, najčešće se malo sklizaju doli po krovu, ritko kad odlete dalje i opet se vrate di su bili, jel golub iako je jači nikad ne tuče slabijeg od sebe, a neće ni da dira one koji su u gnijzdu. Zato jel je take naravi narod ga voli. Salaš, kuća su prazni brez golubova, jel ako je čeljade samo u kući veseli golubovi mu prave društvo, izgledom i ponašanjem.

Golubica snese dva jajeta, na kojima većinom ona leži, a na ritko izleti da se naide, napije i izbalega, da se odmori od ležanja, a onda je na jajima odmini golub. Za 25 - 30 dana, iz lupinje se izlegu golupčići, najpre su slipi i golušavi, za oko nedilju dana njim počme izrastat žuto paperje, friško rastu, vrimenom progledaju, a onda njim polagano počme izrastat i rast perje, koje će za oko misec dana narast ko odraslim golubovima. Golubovi golupče najpre rane u volji napravljenim gustim rastvorom žućkaste boje, nalik na gusto mlako, a to je do polak svarena rana. Po tom je ukusna ljudska rana, slada, "tičije mlako" dobilo ime. Kad golubica rani golupče ono u njezin kljun ugura do polak svoj kljun da ga golubica narani.

Kad mu izrastu sva pera u krilima i repu zugoš, kako zovu takog goluba, zauvik napusti gnijzdo, "izleti napolje" i ocele se sam stara o rani. Zugoša je lipo pripoznat i po letenju: u ajeru je neciguran, baš i kad uzleti ili sleti. Nikoliko miseci zugoš živi sam među drugim golubovima, nema svoje gnijzdo i posli par miseci se počme sparivat. Kad izaberu jedno drugo, kad se spari s gulubicom, na podesnom mistu naprave gnijzdo koje će bit njevo zauvik.

Već naspram rase odrasli golub je težak između 350 i 700 gr.

Salašari i golubovi

Nije ljubav ljudi u odranjivanju golubova samo rad spominjanja u Bibliji već i rad tog jel su vesele čudi, lipo ji je gledat kad se sparivaju, virni su svom paru i svom gnijzdu, lipo izgledaju. Rad ovake naravi kadgod se skoro ni jedan salaš nije mogo smislit brez golubova, a u selu i osobito u varoši su nuz vadoce odranjivali i športske golubove.

Ko je zapatio golubove nastaro se da njim ocigura misto di će se gnijzdit bilo da ji pušti na svinjački ili kaki drugi tavanac, ili prigradi dio većeg tavana, ali se pokazalo da je najbolje i za golubove najzdravije i najcigurnije od mačaka, ako njim se golupčinjak napravi ispod strije, iza kuće ili kake staje. Kadgod su dosta nji, po ugledu na starovinski panonski adet, u avliji di njim neće smetat, na stupu napravili golupčinjak na jedno 2,5-3 metera od zemlje, nalik na drvenu kućicu, s gnijzdima u nekoliko redi, a u svakom redu po nekoliko gnijzda. U golupčinjaku na stupu, na jednom mistu, imali su gnijzda za najmanje dvadesetak i više pari golubova.

Vadoci su zdravo dobri odranjivači golupčića, pa su neki golupčari rasni

golubova, koji su slabiji odranjivači golupčića, obaško odranjivali vadoce, pod koje su podmećali jaja vridni rasni golubova, da ji izlegu i odrane.

Golubovi se vedlikuju skoro priko cile godine, minjaju perje, zato salašari nisu pravili golupčinjake ispod strije s pridnje strane bilo koje zgrade, a osobito ne prid stajama, da se izvedlikovano perje ne izmiša s pićom, onda je živina ne bi tila ist.

Salašari su odranjivali vadoce el domaćeg šarenog goluba(2), najviše rad mesa al i da njim ulipčaju avliju. Po ondašnjem svaćanju salaš brez golubova je ko da je ćulav. Vadoci se friško legu onako friško koliko imadu rane, a nje je najviše od prolića do kasne jeseni na okolnim njivama. Kadgod su se golubovi sami ranili, pokupili su rasuto zrno posli risa na strniki, posli na kuruzištu, a u novije vrime su se izvištili kako da idu cincokrt dok je na nogama, slete mu na glavu i odozdol čupaju zrna. Golubovi su ko i pilež pokupili sva rasuta zrna po avliji. Vadoce je lako raspoznat jel ji ima svi boja, al ni jednog nema s kondom, za razliku od niki fela kružni letača.

Liti kad ima tušta zrnate rane vadoci se legu friško: u jednoj strani golupčinjaka su u gnjizdu ležali na jajima, a u drugom su gnjizdu odranjivali golupčiće. U to vrime su ji salašari najviše i ili. Reduša je obašla golupčinjake, za klanje pokupila golupčiće koji su operjali, poodvrćala njim vrato-ve(3), očupala i raspravila. Nji je spremala za ilo četvrtkom i nediljom, bilo da ji je skuvala na čorbu el da ji je ispekla s krumpirom. Zimi kad su imali malo rane, golubovi su teško priživili, onda nisu nosili jaja, nisu se legli.

Kadgod su salašarke, pa i danas dosta nji, bebe najpre počele ranit čorbom od golupčića, zdravo bolesnu čeljad su u oporavku najpre ranili golupčićima, a i druga čeljad ji vole ist rad ukusnog mesa, a još više ko voli glabat košćure.

Ko i u drugim tako i u srid naše varoši ima tušta golubova koji su se ugnjizdili po tavanima veliki zgrada. Ovi vadoci su sjajnog perja, po tom se vidi da su zdravi i utrveni letači, jel se skoro priko cile godine, osim kad padne snig, rane u ugarnicama. Uočio sam da iz sridine varoši prema šandorskim njivama lete kroz dva "koridora": iznad senćanskog flastera i iznad Prozivke: izmed kerske i senćanske grede(1). Ovi golubovi su život podesili prema uslovima u gradu, pa ji zimi mož vidit da ji rane dica i druga čeljad, a i sami su se namrsili da s ogolili gelegunja bobaju zrio rod.

Golub u Bibliji

U Bibliji se golub spominje hamade pedeset puta, a jedared i golubnjak. Po tom znamo da su ljudi odavno zavolili ovu ticu, koja se prvi put spominje u opisu početka i prestanka potopa:

* Posli četrdeset dana padanja pljuska voda je rasla nad zemljom, prekrila je i najviša brda. Istrijebi se svako biće s površja zemaljskog: čovjek, životinje, gmizavci i ptice nebeske, sve se izbrisa sa zemlje. Samo Noa ostade i oni što bijahu s njim u korablji. (Usp. Post 7,23) Kad su se vode povukle, korablja se zaustavi na brdu Ararata onda je Noa najpre puštio gavrana, a kad se on vratio Noa je puštio napolje golubicu, prvi put se vrati-

la, a posli: "Počeka još sedam dana, pa opet pusti golubicu iz korablje. Prema večeri golubica se vrati k njemu, i gle! u kljunu joj svjež maslinov list; tako je Noa doznao da su opale vode sa zemlje. Još počeka sedam dana pa opet pusti golubicu: više mu se nije vratila." (Post 8,10-12). Tako je golubica postala simbol čistoće i mira, a u Mojsijevom zakonu golubica je proglašena za čistu životinju i zato su je prinosili u obredu očišćenja nakon rođenja djeteta.

* Po Mojsijevom zakonu kad su Isusa doneli da ga prikažu Gospodinu žrtvovali su par grlica ili dva golubića (Lk 2,22-24). Zato slikari katkad sv. Josipa prikazuju kako u škrljetki nosi par golubića.

* Golubica se kao simbol Duha Svetoga javlja u prikazivanju Trojstva, krštenja Isusova i navještenja Marijina, u pridstavljanju Sedam darova Duha Svetoga:

* Sva četiri evanđeliste su Duha Svetog opisali da se pokazo ko golub (Iv 1,32; Mk 1,10; Lk 3,22), a Matej ovako: Kad je Isus bio kršten, odmah iziđe iz vode. Iznenada se otvoriše nebesa te on vidje Duha Božjega gdje silazi kao golub i spušta se na njega. I glas s neba reče: "Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj, koga sam odabrao" (Mt 3-16,17).

* Golubica ko znak Duha Svetog je spominuta i u Isusovom krštenju: Ivan je svjedočio još: "Vidio sam Duha gdje siđe s neba kao golub i ostade na njemu." (Iv 1,32)

* Sedam golubica pridstavljaju sedam darova Duha Svetoga: 1. Mudrost, 2. Razum, 3. Savjet, 4. Jakost, 5. Znanje, 6. Pobožnost, 7. Strah Božji, koji su proistekli iz proročki riči Izaije: "Isklijat će mladica iz panja Jišajeva, izdanak će izbit' iz njezina korijena. Na njemu će duh Jahvin počivat, duh mudrosti i umnosti, duh savjeta i jakosti, duh znanja i straha Gospodnjeg." (Iz 11,1-2)

* Golubica pridstavlja dušu pravednika, pa se u zapisima o mučeničkoj smrti neki svetaca spominje golubica-duša:

* U opisu mučeničke smrti sv. Polikarpa (prija 69. - 23. II. 155.) spominje se da kad su pod njim potpalili vatru i kad ga obavio plamen, iz njega je izletila golubica, znak čistote i Duha Svetoga, jel je Polikarp bio Bogu zafalan za uskrsnuće tila i duše. (Na grčkom: polykarpos znači plodan, rodan, pa ga ko svog zaštitnika mogu slaviti: Grozdana, Grozdan, Višnja, Dunja.)

* Stara je i pripovijetka o smrti sv. Eulalija (lat. Eulalius oko 380. - oko 450.) koja pripovida da se vidila golubica bilja od sniga kako je iz njegove duše odletila u nebo.

* Grgur Veliki je napisao da je sv. Benedikt vidio mučeničku smrt svoje sestre sv. Skolastike i kad je umirala prema nebu je izletila i njezina duša u liku golubice.

* Golubicu hasniraju i za oznaku sv. Grgura pape, jel je prema legendi Duh Sveti ko golubica sletio na njegovo rame dok je piso.

* Jedno od najlipči opisivanja golubice sačuvano je u Pjesmi nad pjesmama u kojoj zaručnik opisuje lipotu svoje zaručnice, di joj kaže i ovo:

"Imaš oči kao golubica (kad gledaš) kao golubica" (Pj 4,1).

Lipotu ovog lipog poređenja, čak divljenja mož dovest u vezu s lipotom golubice i lipotom njezini očiju: A ako je još čista bila, onda je ona i znak čis-

tote, jel je najčistija od sve domaće pernate živine.

Iskusno oko lako mož pripoznat golubicu: najčešće ima malko kraće noge od goluba, šira prsa i kraći kljun, iako ne mora uvijek bit tako.

Golub - znak ljubavi

U narodu od stare kulture do danas goluba med svim živinama najviše hasniraju ko znak mira, ljubavi, nenasilja... jel je blag po naravi, suprotan orlu i drugim nasilnim ticama.

Ko znak ljubavi stari Grci su golubicu priuzeli od semitski naroda oko IV. vika pr. Krista. Golubove je ko svete tice odranjivala u svojim svetištima Afroditu, boginja ljubavi; nadimak golubice su imale proročanske svećenice. Kod stari Židova golub je bio sirotinjska živina za žrtvovanje, a kod stari Rimljana on je sveta tica Venere, boginje ljubavi, zato su volili ist njegovo meso, a golubija jaja su njim, virovali su, jačala ljubavni užitak.

Narod odavno za skladnu ljubav dvoje mladi kaže: "Vole se ko par golubova." Ovo se upoređuje po naravi golubova jel kad se jedared spare i dok god su obadvoje živi više se ne rasparivaju.

Stari Kinezi su opisali svaćanje, koje su i drugi narodi primili od nji il su i sami uočili, ljubav para golubova: zajedno i jednako brižno odranjivaju mlade, a po tom kako se friško i često legu oni su i znak plodnosti.

Pabirci o hasniranju lika goluba

* Golubicu su ovikovičili poznati pivači, ko na priliku: Hari Belafonte evergrin pismom "Cucurucucu paloma"; Hudio Iglesias pismom "La paloma" i toliki drugi pivači.

* Nadaleko je na velikom glasu narodna pisma: "Golubice bijela što se nevesela...." i tolike druge.

* Još od ranije su u nas poznate "Paloma" papirne maramice, salvete i sl., koje pravi fabrika iz Slovenije da čeljadima koji ji hasniraju budu mile ko golubica.

* Rimski ličnici su tvrdili da golubovi nemaju žuć, zato su tako mirni, a virovali su da idu i niko likovito zelje, ko na priliku popanac i dr., a rad tog su golubije meso, krv i iznutrica likoviti, pa su čak i izmet hasnirali za pravljenje kojekaki obloga za lićenje dila tila koje je nateklo.

* U grobljima zapadni zemalja, a otaleg i u naša groblja polagano dospiva adet da na nadgrobni spomenik metnu par golubova, jel je golub tica duše koja leti u raj di sidi na "drvetu života" el pije vodu "vičnog života".

Vukovarska golubica

* Vukovarska golubica, simbol grada Vukovara, u svitu na velikom glasu ko "Vučedolska golubica", iskopana je 1938. godine u Vučedolu - "Gradac nuz Dunav (4)".

Golub poštaš

Bagdaski sultan je 1150. godine osnovo slanje poruka poštanskim golubovima, a Džingis kan (Temučin, 1155 - 1227) kako je širio granice države tako je i povećavo službu golubova poštaša rad najbržeg i najsigurnijeg prinošenja poruka. Godine 1848. je već i u Evropi bila služba poštanski golubova, redovna izmed Berlina

i Brisela; do II. svitskog rata vojska ji je u ratovima hasnirala za onda najpouzdanije i najsigurnije prinošenje poruka. Američka je vojska imala stalnu službu poštanski golubova, a zabilužili su da njim rekord drži golub koji se vratio s daljine od 3700 kilometeri. Prosičan prilet goluba u službi je bio na daljinu oko 1600 kilometeri.

U ranijim ratovima, pa čak i u I. svitskom ratu, za slanje povirljivi poruka za poštaše su napravili na točkovima pokretne golupčinjake iz koji su hasnirali golubove za prinos poruka. Ovake golupčinjake su mogli po želji privlačit s mista u misto. Da bi se golub naučio di se mora vratit mora bit puštan da leti oko golupčinjaka barem dan-dva da upozna okoliš di će doletit. Kad je tribalo, golubove su odneli u misto otkaleg će prinet kaku važnu poruku napisanu na ciduljicu, smotanu je uvukli u kaku laku civ a nju su svezali na sridnje vršno krilno pero. Poruka nije smetala golubu u letenju nit mu je bila teška, a cigurno do nje usput niko nije mogo doć; mogo je pročitat samo onaj kome je poruka naminjena. Ako je poruka zdravo važna, onda su istu nosila barem dva goluba, jel ako se jednom usput štogod desi drugi će je donet, biće uručena kome je naminjena.

Ko je čeko donos visti s golubom poštašom, prid golupčinjakom je vrebo njegov dolet i kad je doletio i ušo u svoje gnjizdo, uvatili su ga i s njeg skinili pisanu poruku.

Kad je vojska počela hasnirat telefonsku, pa još više radio vezu za razminu poruka, dogovora, golubovi poštaši su izgubili tu kadgod zdravo važnu zadaću.

U takmičenju poštaša do sad su izmirili najveću brzinu pileta određene daljine od 145 kilometeri na sat brez sletanja, to je vrime računato od kad je golub poletio do vrimena kad je ušo u svoje gnjizdo.

Jedan od poznati golupčara

Med tolikim golupčarima poštaša pridstavljam vam Subačanina Ivana Lijovića koji mi je dično pokazo njegove ljubimce i pripovido o njegovoj

zabavi s njima. U crkvi viđa naslikanog goluba, znak Duha Svetog, koji ga uvijek podsća na njegove poštaše, koje odranjiva već malko više od trideset godina, a za to vrime ji je toliko zavolio da se sjedno s njima, brez nji ne mož smislit život. Kaže da mu je najdosadnija zima jel ne mož golubove trenirat ni slat na takmičenje, zato jedva čeka prolice, vrime treniranja i takmičenja.

Dično mi je pokazao njegovog šampiona, dvogodišnjeg poštaša, koji je već postigo brzinu doleta od blizo 120 kilometeri na sat. On je 5. svibnja 2002. godine s članovima udruženja "Spartak" poslo svoj tim od deset poštaša u Paraćin, od Subotice u zračnoj liniji oko 295 kilometeri. Ovaj lugav lipotan, šampion kako mu tepa Ivan,

Ivan Lijović s njegovim šampionom

otaleg mu je prvi doletio iako je u ciloj zemlji padala kiša, a golubovi koji u gnjizdo lete najkraćim putom, nisu mogli svudan zaobać kišni oblak, pa ji je nakvašeno perje usporavalo u letu.

Vrime prileta goluba mire u za tu naminu napravljenom i tačnom satu, kojeg golupčar pripuši da počme radit u dogovoreno vrime kad pušte golubove, a kad mu golub doleti u gnjizdo s noge mu skine za tu naminu napravljen prsten, metne ga u sate, koje onda u papirnu traku ubiluže vrime povratka. U ovakom satu izmireno vrime doleta goluba je tačno, a i da oće golupčar ne mož varat.

Lijović dično pokaziva pehare i diplome koje su mu zavridili golubovi. Slao je on nji u Rostok (u Nimačkoj kod Baltičkog mora), Minhen, Milano, u više gradova u Madžarskoj...

Kako se takmiče poštaši

Svaki odranjivač poštaša mož sam da izmiri vrime za koje će njegovi golubovi doletit s mista di su ji puštili iz škrletke, tako ji treniraju, a to obično rade s vrimena na vrime više odranjivača sa svojim golubovima.

Kad odranjivač trenira golubove on ji, el više nji, odnesu u misto daleko od nji, recimo na oko 200 kilometeri, di ji sve odjedared pušte u udivanjeno vrime. U isto vrime i golupčar pokrene svoj sat za mirenje. Prid golupčinjakom vreba kad će mu golub doletit. A kad se to desi on se takoreć strmoglavi u koter i oma uđe u gnjizdo, golupčar ga uvati, s noge skine prsten, metne ga u sate koje onda same od sebe zabiluže vrime doleta. Ako ne zaustavi sate, one i dalje rade da gazda golubova po želji mož zabilužit vrime kad mu je koji golub doletio. Kad vrime letenja podili s prilećenim kilometerima dobije brzinu s kojom je golub priletio daljinu otkaleg je puštan.

Sate za mirenje vrimena leta goluba

naprave najviše jedan do podrug kruga i onda ko po špargi svaki leti prema svom gnjizdu. Za to vrimie gazda golubova kod kuće vrebava njevo sletanju u koter. Ocinjuju čiji je golub prvi sletio, a i čiji je čopor najbrže doletio i drugo šta već udivane.

Treniranje golubova, često odnošenje makar i na kraće daljine, al barem na pedesetak kilometeri, nužno je da golub bude što bolje utrven, da ima snage za dugačko letenje. Poštaš trenira s istom nakanom ko i športaši trkači.

Kad se golupčari udivane da će se takmičiti onda na određeno misto odnesu golubove di ji pod nadzorom sudije pušte iz škrijetki, iz koje golubovi izlete u čoporu i

Nevolje poštaša u doletu

Kako golub ove rase ima urođenu narav da se što prija, prikim putom, vrati u gnjizdo, zato su za takmičenje, a kadgod za slanje poruka, najpouzdaniji spareni golubovi, pa još ako u gnjizdu imadu jaja il golupčiče. Takog goluba bilo di da pušte paštri se da što prija doleti u golupčinjak. Za prilet veće daljine podesniji je golub od golubice, jel ona dugo leži na jajima, a gnjizdo napušta samo da se izbalega, ide i "malo protegne noge". Za vrimie kad je napuštala gnjizdo staranje o jajima da ne zaladnu el golupčičima na se priuzima golub, jel ako jaja zaladnu, kad duže vrimie ne ležu na njima, biće od nji mućak.

Što je veća daljina prileta tim je veća opasnost da neće svaki golub doletit u gnjizdo, el će tušta kasnit. Dok leti on mož stradat od nikoliko feli grabljivica, mož ga zadesit ampa u kojoj mu kiša nakvasi perje i smlati ga na zemlju, pa ako se nema di sklonit onda mož i da uquine el da ga kogod uvati. Ne mož se desit da se golub izgubi, al se mož desit da se usput zadrži s drugim golubovima med koje sleti rad vode i da ga tamo uvate. Dešava se i da se katkad iz ko zna koji razloga usput zadrži i nikoliko dana, pritpostavljaju najčešće rad oporavka posli kake usputne nezgode.

Svaki odranjivač vridni golubova prstenuje gulupče još dok je u gnjizdu, na nogu mu natakne prsten i kad izleti iz gnjizda prsti su mu toliko narasli da s noge prsten ne mož spast, a u novije vrimie za taku naminu prave lake prstenove koje njim bilo kad mogu namistit na nogu el skinit s nje i zaminit je drugim prstenom. Na prstenu su brojkama i slovima podaci o golubu: iz koje je države, mista, kad se izlego, ko mu je gazda itd. Ako je na velikoj daljini u doletu goluba uvatilo nevrime, pa mu se let otego, desi se da će sletit med

golubove s nakanom da ide, pije vodu i da s njima prinoći. Najčešće pošteni golupčar pušti uvaćenog goluba da odleti natrag gazdi, a ima i takog kome se uvaćen golub dopadne, zadrži ga i spari s njegovom golubicom s njim ulipčava svoj čopor el sparivanjem obnavlja krv svoji golubova.

Oduvik se golupčari paštre da njim golubovi budu što lipči, da se drže izgleda rase kojoj pripada, jel će od nji moć odranit lipe golubove. Ritko lip el na izložbi visoko ocinjen golub mož imat cinu i nekoliko hiljada evra. Da bi golupčari imali što lipče, bolje pa i vridnije golubove rane ji vridnom, skupom ranom u koju njim dodaju kojekake vitamine i minerale, staraju se i o njevom zdravlju, pa njim u ranu el vodu dodaju likove da ostanu zdravi.

Pripovitke o poštašima

Ivan Lijović mi je ispriповido više zgodа s njegovim poštašima, a meni se učinilo da mu je najlipča ova:

Jedared su subatički golupčari puštili više čopora poštaša u Sežani(5). Bilo je nekoliko golubova koji su usput zauvik izgubljeni, a med njima je bio i jedan njegov golub. Posli jedno četri dana prid večе mu je doletio taj golub al s još jednim. Njegov golub je kroz otvorena vrata uletio u koter i ušo pravo u gnjizdo kod njegove golubice. Za to vrime drugi golub - posli se uvirio da je golubica - sletila je na krov i posli malo oklivanja kojekako je uletila u koter. Unutri se uvirila da je njezin "izabranik srca" već sparen. Lijović je po prstenu na golubici dozno da je iz Rumunije. Prinoćila je na sidalu, a ujtru čim je otvorio vrata kotera, golubica je izletila napolje "ko iz puške" i odletila valjda u svoje gnjizdo el... ko zna kud.

Lijović je svatio da mu je golub usput sletio da pije vodu, el ga nevrime zadržalo pa je moro zanoćit el ko zna zašto, al digod se zadržo. Valjda je tamo našo i ovu golubicu i misli da se s njom počo sparivat i tako je dovo do njegovog kotera.

Moje iskustvo s golubovima

Još ko dite sam zavolio vadoce, divijake kako smo ji zvali, nerasne golubove koje smo i mi odranjivali. Kad sam sa salaša došo u varoš tu sam se počo bavit rad zabave odranjivanjem segedinski kružni letača. To je ugodna razbibriga, uživo sam ji gledat kako lete oko kuće, a da se to postigne triba naučit kako s njima baratat, kako je sparivat, kako svabit doli videka, kako ga naučit da leti u svom čoporu i na koji način ga uvatit, a onda šta s uvaćenim golubom. Ako mi se nije dopo, prodo sam ga na peci, po potribi kupio para bresparnom golubu, kome je par odletio el ga uvatio drugi golupčar.

Bili poštaši

Kad sam se rad posla moro okanit kružni letača, a da ne budem brez golubova, zapatio sam i više godina držo čiste bile poštaše. Držo sam se čopora oko dvadesetak golubova. Iako su svi bili jednaki izgledom i čisto

bilog perja, mogo sam razaznat koji je golub s kojom golubicom sparen, koji je od kojeg para izležen.

Jedared mi je prijatelj darovo modrog "kovanog" prstenovanog poštaša, koji je više puta doletio iz Sežane, Đevđelije i bliži mista. Bio je utrven letač, a njegov par, golubica mu je nastradala, nije se vratila s jednog takmičenja. Prijatelj me nagovorio da s bilima držim i nekoliko pari modri poštaša. Dok sam tražio za njegov golubicu takog perja, on se spario s jednom mladom bilom golubicom. Časkom je golubica snela jaja. Nabavio sam modru golubicu i raspario modro-bili par, bacio sam njim jaja, a latio se da sparim bilu golubicu s takim golubom, a modrog goluba s kupljenom golubicom. Bila golubica se na jedvite jade sparila, a sparili su se i dvoje modri golubova.

Kad su obadva para sneli jaja, puštio sam ji da izlete napolje, da se mišaju s drugim golubovima. Čim je modri golub spazio njegovu bilu golubicu oma joj prišo i počeo se s njom sparivat, iako su obadvoje imali jaja u gnjizdu. Modri golub se spario s ranijom bilom golubicom. Zauzeli su staro gnjizdo. Friško je golubica snela jaja. Opet sam ji raspario i ponovo spario ko prvi put. Ponovio se prithodni slučaj, čim su vidili jedno drugo napuštali su svoje parove. Ostavio sam ji na miru, poštivo sam njevu volju kako su se sparili, iako su posli legli šarene golubičice, koji su odudarali od rase.

I ovo je jedan od primera ljubavi med golubovima, nisam ji mogo prisilit da žive kako sam ja tio.

Pićeorini tipleri

O kružnim letačima samo onako usput, al onda mi nije doticalo da zapatim tiplere, kružne letače koji su mi se najviše dopadali. U varoši smo stali priko puta poznatog golupčara Josipa Gabrića - Pićeore, ko Bačkino livo krilo zvali smo ga "Jogas".

Iako je Pićeora od mene i brata bio stariji, rado nam je dopuštio da s njim golupčarimo. Više puta smo liti u njevoj avliji gledali kako je kasno posli podne naranio tiplere, izabro u čopor golubove koji nemaju jaja ni golupčice. Kad ji je puštio iz koteru i samo malo podigo štanglu s krpicom na vrvu, oni su zajedno prnili i počeli letit oko kuće, sve višlje i višlje... Gledali smo ji, legli na leđa u ladu na travi i uživali kako u lipom čoporu lete što višlje i višlje. Uzletili su tako visoko da smo ji jedva vidili, pa onda samo kad smo njim vidili odsjaj sunca u zaokretu, odjedared su nestali iz vidika, uzletili su toliko visoko. Da smo imali kuker možda bi ji mogli vidit i na većoj visini.

Litnja noć je kratka, tipleri su sletali ujtru kad je izašlo sunce. U ajeru su proveli dvanejst-trinejst, katkad i više sati. Nisu svi odjedared sletili, već po nji nekoliko il po di koji sam. Pićeora ji nije smio uzvijat oko podna jel bi se umorili u noći i ko zna di bi sletili i šta bi bilo s njima u mraku. Možda bi sletili digod na krov kuće di bi ji možda uvatila mačka, koja se noćom vrzma po krovovima, a možda bi sletili digod u njive di bi mogli postat zalogaj lisici... U tiplerima smo uvik i iznova uživali ko da su bili naši, slušali Pićeorin nauk o golubovima, pokazivo nam skupe modre golubove koje je držo na tavanu i

pušto samo u šlog na krovu iznad kujne. Iako je bio pravnik i fudbališta našo je vrimena da se i golupčari i da nas upućuje u tajne odranjivanja. Bio je iskusniji golupčar od brata Paje - "Paradičke". Više puta nam je dao jaja od modri golubova da ji podmetnemo našim vadocima da ji izlegu, a kad su golupčice odranili do prid izletanja, vratili smo mu ji.

Pićora nam je nudio slabije tiplere, ali ji mi nismo tili primit, jel ne bi mogli letit s našim golubovima, slabijim letačima. Letili bi izvan čopora, a to onda ne bi bio lip čopor u ajeru.

I danas mož vidit po niki čopr tiplera kako uzlete visoko i kruže iznad grada. Lipo ji je vidit kako se okreću na visini da ji mož uočit samo iskusno oko.

1. Kadgod je izmed senčanske i kerske grede u doljači bio rit, a starija čeljad se sićaju da je još i sridinom prošlog vika tudan tekla otpadna voda, a posli su tudan ukopali kanalizacione civi.

2. Po lipoti se mož mirit s jednom felom rajski tica iz prašume indonezijski otoka di se u vrime sparivanja skupi više ti tica na jedno misto, ženske su na granama i odozgor gledaju redom muške kako igraju, skakuču i šepure se lipotom perja, ko u kakom kazalištu i koji njim se najviše dopadne s tim se spare.

2. Vadoci su nerasn golubovi kake viđamo u srid veći varoši.

3. Golupčići se kolju odvrćanjem vrata: glavu mu triba metnit izmed kažiprsta i sridnjeg prsta, naglo tresnit rukom, glava ostane med prstima a golupče brez glave padne na zemlju i tamo iskrvari.

4. Ova golubica od pečene gline je bio sud za virski obred, visoka je 19,5 cm, na vratu je okićena s tri ugrebane dvostruke sikire i s đerdanom, a krila i prsa su joj bogato išarani. Do sad nisu odgonetnili zašto je na zatiljku okićena konđom. Da su se i u našem kraju bavili golupčarenjem prija oko 4.500 godina za to je očigledan dokaz i ova golubica. Vukovarsku golubicu čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu, a pripada poznatoj Vučedolskoj kulturi (3000. - 2200. god. pr. Kr.)

5. Od sve žive živine najteže je priko granice prinet golubove poštaše, mogu ji nosit samo nuz zvanične carinske papire na kojekake izložbe il na takmičenja, al i onda ji prigledaju, popišu i nadziraju da će se s njima ponašat kako je napisano u papirima. Da nije tako nji bi drogaši uveliko hasnirali za prinošenje droge, a i drugi za prinos kojekaki poruka, za švercovanje sitni al zdravo skupi stvari... Zato su kadgod subatički golupčari katkad vozom poslali golubove do Sežane, granične gencije na talijansko-jugoslavenskoj granici, najdaljeg mista od Subatice untri državne granice.

Manje poznate riči

kočit - uspoprat let uzdignutim krilima

koter - od lakog materijala napravljena kućica za golubove ili perad

kovan - kad je na modrom golubu perje odozgor pokriveno polukružićima tamnije boje

pića - kabasta stočna hrana

siveš - golub dvo- ili više bojnih perja, segedinski kružni letač

šlog - pletenom žicom ograđeni prostor za golubove ispred kotera ili na krovu zgrade

štangla - tanka dugačka motka za poticanje golubova na letenje

vedlikovat se - kada ptica mijenja, odbacuje staro perje

videk - u letu ili uhvaćen tuđi golub

volijera - ptičarnik, ograđen prostor za ptice

volja - ptica prošireni dio jednjaka

vrkucat - kada se golub oglašava među golubovima

zugoš - mladi golub koji se počima oglašavati

P R E L O

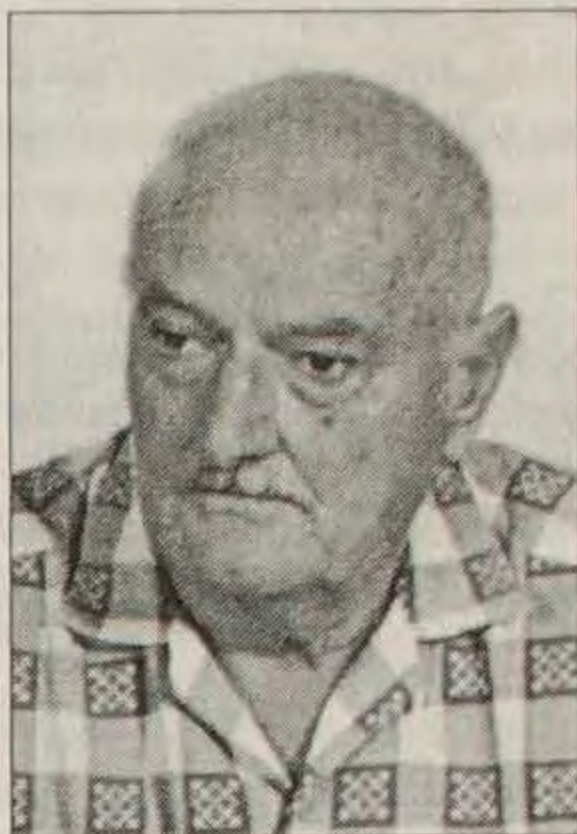
Od iskona
prohujalog sa dna kršnog
vrela,
našu dušu
plamen krasi
- bunjevačka prela.

U sutonu
zimske noći
dok severac
duva,
"mala grana"
- izatkana
tradiciju
čuva.

Preljsko veče
lipo teče
- sve ih radost
veže,
a kroz igru
i veselje
bratska ruka
steže.

Dične prelje,
tamburaši
- razdragane lipe
riči,
to je adet
ovog Prela
- i sa tim se ono
diči.

Nedeljka A. Šarčević

Da li sam pravo živio?

Da li sam pravo živio?
Strunama tananim
Ljubav slao ljudima...
Zaoro brazde i u njih
Što sam posijao?

Ne!
U nebo tmurno ja sam kričao!
Rosa moju njivu nije umila!
Vjetar je brazde isušio!
Štakori sjeme pojeli!
Tlo puklo do ponora!

Tako sam težio...
Toliko sam želio
Da bih bar nešto
Bar nešto
Uzgojio!

Stipan Šabić

OTKUPLJENA LJUBAV

/Iz neobjavljenoga romana Željke Zelić/

IX.

*Naša nada je najveće čudo Tvoje milosti Gospodine,
jer iako vidimo što se oko nas događa i prolazi,
mi ipak vjerujemo da će opet biti bolje i ići dalje.
(Paul Hascek)*

U čestalost i intenzitet različitih društvenih potresa postupno su razgrađivali birokratski i represivni sustav totalitarne Jugoslavije. Odvijanje događaja nizalo se predviđenim redom i brzinom. Kriza Jugoslavije i komunističkog sustava vlasti imala je nešto drukčiji tijek u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, te Makedoniji koje su bile stiješnjene između nerješivih društveno - gospodarskih teškoća na vlastitom tlu. Posve je jasno gdje je bilo žarište ognja koji će kasnije spaliti sretniju budućnost mladih naraštaja. Za vrijeme uskrsnih blagdana 1991. godine na Plitvicama zbio se veliki oružani sukob između hrvatske policije i srpskih terorista: tada je poginuo hrvatski policajac Josip Jović - prva izravna žrtva srbijanske agresije na Hrvatsku.

Kad se domovinski rat nakon "balvan revolucija" u Kninu i "krvavog Uskr- sa" na Plitvicama počeo rasplamsavati, bilo je pitanje dana rastanka. Jedina misao koja mi je prolazila kroz glavu bila je kako se spasiti. Kako je sve do skora bilo lijepo, nije se predugo moglo sanjati. Iz sna nas je probudila misao da nam valja spasiti i ono malo što se da spasiti.

Kako je Jasna imala rođake u Mađarskoj (Jasnina je mama rodnom iz Pečuha u Mađarskoj), bilo je razumljivo da će utočište potražiti kod svojih. Znam da smo bili dovoljno razboriti da možemo donijeti takvu odluku. Drugo rješenje nije postojalo.

U nepunih mjesec dana, morao sam preživjeti rastanak sa svim onim dragim ljudima koji su obilježili moje djetinjstvo i san o sretnoj domovini.

A onda je došao onaj kobni 25. ožujka kad se sa samo dva kofera u kojem je sada bio satkan cijeli njen život i sve uspomene, došla oprostiti sa mnom. Plakali smo kao mala djeca. Govorila mi je dok me je čvrsto grčila: "Kako ću bez tebe? Nema meni više života. Nema. Nema."

Ono "nema meni života" odzvanja mi u ušima još i danas. Znao sam, i znala je da će se naša komunikacija svesti na skoro "ništa" i da nas samo molitva može održati na životu. Govorila je: "Javi se. Ne znam kako, ali javi se da si živ i zdrav."

Stegnuo sam je najjače što sam mogao. To je bio onaj zadnji grč koji joj je pokazao da sam živ. Zanimemio sam! Onda sam joj dao ono pismo što ste već na početku pročitali.

Rekao sam joj samo: "Idi. Ako ostaneš još koji trenutak bojim se da neću izdržati. Ljubim te! Nemoj to nikad zaboraviti! Sjećaš se Rima i Svetih Stuba? Sjećaš se što mi je On rekao? To ne zaboravi Mila... To.." - i grč u grlu prekinuo mi je tu zadnju rečenicu. Mislim da to više nije ni čula ni vidjela. Već se okrenula. Zadnje što sam vidio bila je njena kosa i oni koraci, skladni i žurni kao da je bježala pred orkanskom olujom koja je ubrzo pokosila sve nas koji smo ostali pred njom! Iako smo znali njenu silinu, i da nas u samo jednom danu može sve odnijeti s ovoga svijeta, ostali smo! Trebalo je obraniti ono što je oduvijek bilo naše!

X.

Nosi križ i nemoj da križ nosi Tebe.
(Sv. Filip Neri)

I prije nego je sa svojim napustila Vukovar, moja ga je obitelj također napustila (i utočište našla u Zagrebu), osim mlađega brata koji je također u Vukovaru ostao sa mnom.

Od Jasne sam primio poziv da su sretno stigli. Naš je razgovor trajalo nepunih 15 sekundi. Uspjeli smo samo jedno drugomu reći: "Čuvaj se!"

Posljednjih dana kolovoza (24. kolovoza 1991.) okupirana je većina sela vukovarske općine i započeo je opći - zrakoplovni, tenkovski i pješački - napad na opkoljeni Vukovar. Uobičajene vojne procjene - u odnosu snaga gdje je osvajač imao više stotina oklopnjaka, moćno topništvo, desetke tisuća odlično naoružanih vojnika, zrakoplovstvo i nesmetane putove nabave oružja, a obranu je činilo približno 1.800 uglavnom vojno neizvježbanih branitelja (gdje spadamo moj brat i ja), koji smo imali samo lako pješačko naoružanje, mine, te ograničenu količinu protuoklopnih sredstava i streljiva.

Govorilo se o dvodnevnoj mogućnosti obrane grada. Ali bitka je imala potpuno neočekivan tijek i postala je sudbonosna za domovinu. Grad smo uspjeli održati neosvojenim više od osamdeset dana, do 18. studenog 1991. Grad je bio potpuno razoren.

U svim tim danima borbe za ostanak na životu, osim što sam mislio na Jasnu, na svoje, mislio sam na Boga. Nikada mi, kao tih dana, On nije bio bliže. Koliko sam samo puta na dan izvadio krunicu koju mi je Jasna na rastanku dala i ponavljao "oprosti nam duge naše, kako i mi opraštamo dužnicima našim. I ne uvedi nas u napast nego izbavi nas od zla ..., koji se za nas

krvavim znojem znojio; koji je za nas bičevan bio; na križu raspet bio ...". Sjećam se da me je Mate, mladić možda godinu ili dvije mlađi od mene (ja sam tada imao 26) s kim sam proveo cijelo vrijeme u ratu sve do 8. studenog, jednom pitao:

- Kako možeš neprestano moliti tu krunicu? Ja sam izgubio nadu da nas išta može spasiti.

- Ja ne gubim nadu!

- Dobro se ti držiš. Nemoj me pogrešno shvatiti. Nemam ja ništa protiv tebe i tvoje vjere, niti protiv toga što ti neprestano moliš krunicu. Govorim samo da mi dođe okončati ovo stanje. Bolje da sam sebi presudim, nego da mi drugi sude.

- Mate moj. Nije na nama da odlučujemo kad ćemo i kako ćemo završit ovaj život. Misliš li da meni ne dođu takve misli? Al' borim se protiv njih. One kad navale, ja molim krunicu ...

- Volio bih imati vjere, barem malo ... stvarno bih volio, ali ...

S Matom sam podijelio dio svojih uspomena. Uostalom, i neuk bi zaključio da mi je ta krunica koju sam kasnije nosio na grudima i toliko puta poljubio na dan, bila sve što sam imao. Govorio sam mu o Jasni, o tome kako sam ju upoznao, o tome kakve smo kušnje prošli. Sve mi je to pomoglo da umjesto da mislim na smrt, mislim na život. Sve mi je to pomoglo da, jednom riječi, ne poludim. Bilo je onih koji su sami sebi presudili... Molio sam i za njih. I molio sam Gospodina da me sačuva crnih misli.

Najviše od svega, molio sam Boga da me sačuva mržnje, osude ... I koliko se god činilo da sam od toga bio sačuvan, tek kasnije, pet godina poslije toga isplivat će na površinu ono što je bilo u dubini mojega bića. Sve sam to potiskivao tih godina, to je bila moja obrana. Često sam ponavljao onu rečenicu iz Matejeva evanđelja: "Marjane, ne boj se onih koji ubijaju tijelo, a duše ne mogu ubiti. Boj se radije onoga koji može i dušu i tijelo uništiti u paklu" (Mt 10,28).

I taman kad sam mislio da sam odbacio svaku misao o mržnji, dogodilo se ono što bi i najvećega molitelja bacilo u vrtlog sumnje i prijezira. U vrijeme najkrvavijih borbi za obranu Vukovara, točnije 8. studenog izgubio sam prijatelja Matu. Pogođen je u predjelu prsne kosti. Dotrčao sam do njega da mu pomognem. Dok sam živ, pamtit ću onaj ukočeni pogled, koji kao da me je molio da učinim nemoguće, a u isto vrijeme pokazivao koliko mi zahvaljuje da sam se ipak vratio po njega. Kroz misli mi je proletjela slika iz stare priče koju sam davno pročitao o dva prijatelja u kojoj jedan od njih - Ted, biva ranjen na bojištu. Frank se vratio po Teda. Iako je i sam bi ranjen stavio je Teda na leđa, i odvuкао ga među svoje. "Zar se isplatilo umrijeti da bi spasio mrtvacu?" - doviknuo mu je zapovjednik. "Da", prošaputao je, "jer je prije nego je izdahnuo Ted rekao: 'Frank, znao sam da ćeš doći'."

I moj je Mate pokušavao pričati, ali sam mu rekao nek ne govori, da će sve biti u redu... Znao je i sam da ne govorim istinu. Ipak je rekao:

- Neće Marjane, znaš i sam da neće bit dobro. A dobro sam se borio, sve sam dao od sebe. Idi, čuvaj samo svoju glavu. Zamisli, tebe Jasna čeka

kad se ovo ludilo svrši jednog dana.

- Bit će dobro Mate, bit će. Samo nemoj govorit.

- Daj ti meni bolje onu tvoju krunicu, da je i ja poljubim, iako sumnjam da mi ona može pomoći u ovom času. Ipak, Ti si pravedan, i moli za mene grešnika - rekao je, a mislio sam da će svakog časa ispustiti duh.

Dao sam mu krunicu, poljubio je i rekao:

- Bio si u pravu! Ne bojim se ja onih što tijelo ubijaju, a dušu ne mogu ubit. Ajde, pomoli se za me. I čuvaj ... - dalje nije završio rečenicu.

- O, Bože moj, zašto, zašto, zašto? - vrisnuo sam iz sveg glasa i zaplakao.

U sebi sam molio: "Pokoj vječni daruj mu Gospodine, i svjetlost vječna svijetlila mu. Amen. Amen."

Nakon samo dva dana i sam sam bio ranjen u natkoljenicu. Rana je bila duboka i otvorena. Ni sam ne znam kako, ali ostao sam živ. Poslije su mi priznali da je čak postojala mogućnost da ostanem bez noge. Na svu sreću, nisam! Krunica me spasila. A 18. studenog pao je moj Vukovar.

Nakon što sam shvatio da sam živ, narednih dana jedina misao bila mi je Jasna. Bio sam uvjeren da osjeća da sam živ. Iako sam za vrijeme rata pisao pisma koja je nadam se nekada i nekako primila, nije mogla pojmiti što se u meni zbivalo tih dana.

Kao što rana boli tek kad se ohladi, tako je i mene počelo sve boljeti ali ne na tijelu već na duši, nakon što sam shvatio da sam izgubio prijatelja, da sam ranjen. Misli o prolaznosti života i svega na svijetu permanentno su me pratile. Slike o ratu još su se dublje urezale u me. Sjetio sam se zadnjih riječi koje je Mate izgovorio: "Čuvaj ..." - vjerojatno je htio reći "se", a nije stigao.

Od ono malo crkava koje nisu porušene u ovom ratu, sa zvonika jedne zvono me je podsjetilo na to da i meni zvono zvoni. Da, John Donne napisao je: "Nijedan čovjek nije otok sam za sebe. Svaki je čovjek dio cjeline. U smrti svakog čovjeka i ja sam manji. Zato nikada ne pokušavaj pitati kome zvono zvoni? Zvoni Tebi." Odlučio sam da ću nakon što sve ovo prođe prvu svetu misu prikazati za Matu. A nisam ni slutio da ću prvu svetu misu nakon što rat prođe prikazati za tri osobe koje su obilježile moj život.

Svaki sam dan i nakon toga molio krunicu koju mi je Jasna dala. U mislima su mi se redale slike kaleidoskopa, one dok sam na rukama držao ranjenog Matu. Nije moguće da onom kome je život bio težak i zemlja može biti teška.

S Jasnom se nisam čuo već nekoliko mjeseci. Onda sam ju u ožujku 1992. nazvao. Nije bilo prilike da dugo razgovaramo. Po njenom glasu osjetio sam da nije dobro. Govorila je da je sve u redu, da su njeni dobro, da je tek sada shvatila koliko joj ova naša ljubav znači. Tješio sam ju, i govorio da je najgore prošlo, da zahvali Bogu što sam, što smo živi ... Pitala me je:

- Kaži mi da i dalje moliš onu našu molitvu što sam ti u pismu napisala da ju moliš. Kaži mi da i dalje moliš svaki dan barem desetice krunice ...

- Zar bih mogao drukčije? - pitao sam ju i sjetio njenoga odgovora, onoga na Svetim Stubama u Rimu.

- Mišu moj! Ako ovo izdržimo, onda smo pobijedili! Da mogu, znaš da bih odmah došla. Ali, doći će i to vrijeme! Da znaš da sam svih ovih mjeseci razmišljala samo o tome kako će biti lijepo kad se zagrlimo, kad sve prođe i kad stanemo pred oltar.

Po njenu sam glasu osjetio da se muči isto koliko i ja. Da ne želi priznati da je situacija više nego bolna (tek sam poslije saznao da je tijekom mojega boravka u Vukovaru ona održavala povremene kontakte s mojim roditeljima). Valjda joj je dok je pisala pisma bilo puno lakše, nego sada kad mi čuje glas.

- Čeznem i čekam. Ono što ne možemo mi, Bog će učiniti. Hajde idi. Čut ćemo se mi još ... Zvat ću te kad za to bude najbolja prilika. Ništa ti ne brini. I obećaj mi da ćeš se čuvati. - rekao sam.

- Hoću. Obećaj i ti meni.

- Obećavam - rekao sam i spustio slušalicu.

Nakon toga, održavali smo povremene kontakte što pismima, što rijetkim telefonskim razgovorima. Iako sam u srcu tiho ćutio da ona nije dobro, nisam dozvoljavao tim mislima da mi obuzmu cijelo biće.

Stara kruška

Staroj kruški danas ocikli su grane,
panj će vaditi sutra, moja mila Nane.
Osušena, jadna, odavno je obisila grane
ipak mi je žao, pamti mnoge dane.
Odsele tu nema njezinoga lada,
neće čeljad sidit posli teškog rada.
Nit će trčat dica u smiraju dana,
“ipi apač” žmure dok ne zovne Nana.
Ajte dico, večera već na astalu stoji
brižnim okom Nana svoju dicu broji.
Nane, čekajte još malo, još samo jedared,
nek u žmuri dođu baš sva dica na red.
Kobajage strogo, Nana priti prstom -
Ko zakasni, kažnjen će bit postom.
Ispucana kora na kruški se smije
ta zna ona, popuštit će Nana, ko i uvijek prije.

Luka Štilinović

Baku Agu pljenio avgust

Stari svit je kadgot komendijaša nazivo avgust. E, tako je davno pre u naše selo stigo avgust da prikazuje lakrdije. Glas o njegovom dolasku friško se proširio selom, pa čula za to i baka Aga. Pridveče će ona svom čoviku Grgi:

- Grgo, tila sam ništo kazat, al nemoj bit bisan na ovo što ću ti reć. Ako me pustiš, ja bi išla da vidim šta će avgust davat. Puno će svita bit da to vidi. Možda si i ti čuo za avgusta?

Dida Grga koji je bio pravo spadalo oma se dositio uncutarije.

- Znaš Ago, bolje nemoj ić, jel bi te mogo avgust pljenit po obrazu.

- Ta, di će baš mene pljenit kod toliko svita. Ja u to ne virujem.

- Eto, baš kad si navrla ti idi, sam ti ja kažem da će te avgust pljenit, jel tako sam ja čuo da on zna da pljene. Bolje da si mi podštrikala čorape, koje su mi se na petama izlizale. Znaš da mi sutra triba ić orat.

- Baš, da ja propustim avgusta rad tvoji čorapa - važno će baka Aga.

- Luda ženo, okani se tog avgusta, važnije su moje čorape - opet će dida Grga.

Ne mari baka Aga šta joj divani njen Grga, već se požurila dotirat i požuri da ne zakasni. Dida Grga mal sačekao da ona odmakne, pa zgrabi u ruku opanak i natenane pođe za Agom. Znao je on obišenjaka di se to održava. Uđe u dvoranu koja je bila osvitljena lampama, jel u to vrime nije još bilo elektrike. Tušta svita se natiskalo i pilji u avgusta na bini. Nikako pripozna u polumraku Agu i prišunja joj se s leđa. Kad je avgust prikinio i navuko firan-glu da se pripravi za drugu komendiju, dida Grga priko ramena jedne žene pljene opankom baka Agu po livom obrazu. Tako ju je zdravo pljenio da se sva zanila. Posli tog se izmigolji i požuri kući. Sirota baka Aga se osvrtala ne bi l' vidla ko ju je ošinio. Avgust opet počeo komendijat. Sad se baka Aga uplašila da će je opet pljenit, kad napravi pauzu, pa se uputi kući. Ušla sva priplašena u kujnu i ništa ne divani. Dida Grga sidi i pije vino.

- Ago, ti zdravo brzo natrag, jel taj već sve izigro što je imo? Kanda te boli zub, kad si navukla maramu na livi obraz - ozbiljno će dida Grga.

- Kaki zub, pljenio me avgust da sam sve zvizde izbrojala. Ju, kako te nisam tila poslušat, a lipo si mi divanio - vajka se baka Aga.

Dida Grga se krišom smiška, pa će opet.

- Deder, skini maramu da vidim kolko te je pljenio taj brezobraznik. Frašt ga njegov uvatio, di bi on stariju ženu tako pljenio! Av, otac ga njegov prokarto! - ko bajagi će srdito.

Baka Aga se prisvukla, sila na šamlicu i uzela potštrikavat čorape. Obraz joj se crveni ko bulka u žitu. Gledi u nju dida Grga pa će odjedared:

- Znaš Ago, kad bolje promislim, ti si dobro i prošla. Da još nisi došla,

možda bi te avgust i po drugom obrazu opaučio. A vako će moje čorape bit na vrime potštrikane za ujtru.

- I ju, kako lipo divaniš, moj Grgo. Da znaš samo kad me je pljenio oma sam i ja to pomislila. I da znaš, ako taj avgust još jedared dođe, neću ić da ga gledim - važno će baka Aga.

- Pametno divaniš moja Ago, pametno divaniš - pofali se dida Grga i sa smiškom nategne iz boce.

Ne lažu uprte

U staro vrime Šokci švercovali duvan priko Dunava u Kovar (Vukovar). Po zakonu su morali sav duvan pridat državi, a to im ni odgovaralo radi šverca. Strogoća je bila velika, al je bilo i oni koji se toga nisu pridržavali. Jedni od taki su bili dida Đura i baj Mata iz istog šora. Stalnog kupca su imali u Kovaru, koji im je sav duvan otkupljivo po dobroj cini. Opasnost su bili finansi u civilu, pa su se morali snalaziti da duvan prinesu i prodadu.

Dida Đura je bio snalažljiv čovik i obišenjak. Baj Mata je bio pronicljiv, al malko plašljiv čovik. Po dogovoru s kupcem, narižu nji dvojica dvi velike uprte duvana pa se jutrom rano upute u Kovar. S duvanom na leđima i bocom dudovače "ošinu" pišice do Dunava. Do Dunava uz divan popili podrug litre i već ji dudovača polako uvatila. Njiv čovik ji čiklom pribaci na onu stranu. Kad su prišli, upute se prema Bećarskom križu di i je čekao kupac. Dok su išli, pazili su da ne nabasaju na kakog financa. Sritno prodadu duvan, prime novce, pa s uprtama pod miškom potraže bircuz "Tri vrške". Uvik su posli prodaje išli u taj bircuz il u "Dva bila goluba", rad dobre ribe. U bircuzu samo nikolko gostiju, pa sidnu za fraj astal. Kod birtaša naruče po fraklič rakije i kotlič mišane ribe. U to vrime se čekalo da se riba skuva.

Dok su čekali ribu, oni se već i "naroljali". Stigla riba, najili se, pa po vinu. U to u birtiju uđe mlad gospodin. Kako je bircuz već bio dosta pun, upita nji dvojicu da sidne za njiv astal.

- Ta sidite gospodine, mošte s nama i jist i pit ako vam je po volji. - pripito će dida Đura pridošlom.

Dida Đura mu oma sipo dobro iločko vino, pa uđoše u divan. I tako, kroz divan dođu i do tog s čim se nji dvojica bave. Divani dida Đura i odakle su, i šta siju i sade, i kojim poslom su došli u Kovar. Još se dida Đura fali kako znadu privariti finance. Za to vrime baj Mata ga ispod astala koma nogom da pristane divanit. Ovaj samo brblja ko navijen i kuca se s mladim gospodinom. Jedared će taj gospodin njima:

- Jel vi znate da sam ja financ za šverc duvanom?

Kad je ovaj to reko, nasto je tajac. Baj Mata se ukočio na stolici, a dida Đura pokuša izglati stvar:

- Gospodine, al sam se vama zdravo izlago. Sam sam se tio pofalit, ta nismo mi šverceri.

Financ se nasmije pa će njima:

- Niste se vi ništa izlagali, to je fakat tako kako ste divanili.

- Gospodine, nemojte mi virovat, otkud bi mi to radili, ta mi duvan ni ne sadimo - grozničavo će dida Đura.

Gospodin financ se slatko nasmije, a onda će ozbiljno:

- Ako ste se i izlagali, al ne lažu vaše uprte iz koji se širi miris duvana.

Zagledaju se nji dvojica u uprte i pomirišu, a iz nji miri ko iz kake lule.

Uplašili se da će i financ upisat i poslat na sud. Kad im je reko da neće globu platit, opet ga počaste. Posle kraćeg vrimenta financ ji pripit napusti. Baj Mata koji je cilo vrime bio ko oduzet najzad progovori:

- Čika Đuro, ovo mora da je niki naš čovik, dok nas nije kaznio.

A dida Đura će njemu:

- Bio ne bio, odsad ćemo s duvanom prodat i uprte da nas ko danas ne bi odale, a tvoja Anica i moja Bridika nek tkadu nove.

Josip Dumendžić Meštar

SVEĆENJE ŽITA NA MARKOVO, 2004.

Zid srušena salaša
travanjsko svjetlo upija
u tišini.
Ograđeno
krnjecima zidova
zeleno žito Bačke
otječe nizvodno
gubi se u nigdini.
Idući jedno drugome u susret
učtivo se pozdravljaju
nerazumljiva istina
i razumljiva laž.
U tišini
razdvojeni nabijanicom
što neprimjetno tone
vraćajući se nizini.

Milovan Miković

Epidemija ljubavi

Pred neko vrijeme veliki broj naših sestara zahvatila je gripa praćena visokom temperaturom i krajnjom iscrpljenošću. Virus se dosta brzo širio te je gripa poprimila gotovo epidemijske razmjere. Dosta je bila mala nepažnja u kontaktu s gripoznom osobom i već je virus zahvatio i vas.

No, gripa nije najveće zlo kojim se možemo zaraziti. Kudikamo štetnija zaraza je grijeh. Grijeh ogovora, grijeh vječnog neraspoloženja, razorne kritike, neprestanog gundanja i još mnogi drugi. Ovim virusom smo svi inficirani po istočnom grijehu. Kad se organizam duha nađe u oslabljenoj formi, tada taj virus u nama može izazvati bolest. Zato treba jačati organizam zdravom hranom: sakramentima, riječju Božjom i vitaminima: dobrim, pobudnim razgovorima.

U medicini inače stoji pravilo da je preventivna medicina jeftinija od one koja liječi (od kurativne). Narodnim jezikom rečeno: Bolje spriječiti nego liječiti. Mislím da to kudikamo više vrijedi u duhovnom životu. Zašto onda ne bismo počeli širiti zarazu dobra, vedrine, radosti, međusobnog podnošenja u ljubavi umjesto da liječimo posljedice bolesti grijeha. Ljubav i dobrota također su zarazne. Umjesto da popravljamo posljedice lošeg raspoloženja, netrpeljivosti i sličnih stanja, radije se oboružajmo ljubavlju, strpljivošću, vedrinom, dobrom riječju. Sjetimo se samo kako je osmijeh zarazan. Odmah nam se vraća. Pa čak ako nam se i ne vrati, jer smo možda susreli kiselog krastavca, onda znajmo da je upravo kiselom krastavcu najpotrebniji naš osmijeh. Kamo sreće da drugi u nama nikad ne susretnu kiselog krastavca (mogli bi im utrnuti zubi i mogao bi im se utrnuti osmijeh).

Ima vremena i stanja koja osobito pogoduju zarazi. A ako je koje vrijeme pogodno za zarazu produbljanja duhovnog života i porasta u ljubavi, onda je to vrijeme oko blagdana Duha Svetoga. Svako je vrijeme za to pogodno i Duh uvijek puše gdje hoće, nikad ga ne možemo i ne smijemo omeđivati, samo mi sebe ne činimo uvijek pogodnima da nas On inficira. Sada, kad nas liturgija intenzivno na to upućuje, vjerujem da i mi postajemo osjetljiviji za njegov dašak. Zbog toga mislim da je ovo vrijeme stvoreno za širenje zaraze ljubavi. Kad, naime, vjetar Duha zapuše, raznosit će virus ljubavi okolo i zarazit će se možda i oni koji su se inače čuvali od te zaraze, da ih ne bi previše stajala. Možda vaš virus zarazi i mene, čak ako i nisam baš imala u planu biti zaražena. Kamo sreće da se po našim zajednicama, po našim obiteljima, po našim mjestima, u našoj Crkvi proširi epidemija ljubavi.

s. M. Margita Gašparovská

PONIJETI NAJVREDNIJE

Godine 1140. stajao je Konrad III. pred opkoljenim gradom Weinbergom. Dugo su građani odoljevali opsadi. Kad su vidjeli da neće izdržati, zatražili su uvjete pregovora. Kralj Konrad bio je tvrd u svojim uvjetima te je dopustio da samo žene i djeca smiju napustiti grad. Svi ostali moraju ostati u gradu te će biti zarobljeni ili pobijeni. Žene smiju ponijeti sa sobom samo onoliko koliko mogu nositi na sebi.

Kad su se gradska vrata otvorila, počele izlaziti žene vodeći za ruke djecu i noseći na svojim ramenima svoje muževe. Smatrale su da je najveća vrijednost spasiti vlastitu obitelj. Sve su ostalo ostavile neka propadne.

Nije li danas obitelj u "opkoljenom gradu"? Sa svih strana je obitelj ugrožavana. Materijalni uvjeti za život su teški. U mnogim slučajevima majka je prisiljena raditi na državnom poslu, pa ne može biti s djecom. Djeca su često prepuštena ulici ili televiziji.

Osim tih vanjskih obruča postoje i oni nutarnji, oni koje nam je namro komunizam. Materijalizam je zahvatio široke slojeve pučanstva. Zbog višeg standarda u obiteljima se rađa jedno ili dvoje djece. Negativan utjecaj mas medija na formiranje stava o obitelji jako se osjeća. Brak više nije svetinja.

Obitelj je u krizi. To nam pokazuje visoki postotak rastave braka. Potrebna je korjenita obnova obitelji. Ne samo obitelji kao osnovne stanice ljudskog društva, nego i crkvenih zajednica, Crkve i cijele ljudske obitelji.

Što je za stanovnike Weinberga značilo spasiti vlastiti grad? Možda pokupiti sav novac i sve dragocjenosti? Ili pak sačuvati čitave domove? Iznijeti materijalna dobra? Bez sumnje ne!

Ako želimo spasiti naše društvo, što bismo trebali iz tog okruženja iznijeti? Što spasiti? Što nam je najvrednije?

Imamo li hrabrosti ponuditi Bogu svoja ramena, da na njima iz ovog okruženja iznesemo obnovljenu obitelj? Nije to lako! Dapače, to je jako teško. I ja se divim tim weinberškim ženama koje su na svojim leđima nosile teret teži nego što su one same. Što bi se dogodilo da su one kojim slučajem rekly: "Naši su muževi preteški, mi ih ne možemo nositi"! Razbile bi se obitelji.

Ja se prva plašim prijaviti Bogu kao dobrovoljac: Evo, Gospodine, natovari na moja ramena obnovu moje zajednice. Osjećam se slabom. Ta jedva i sebe nosim! No pogledam li Weinberg, vidim da su glavni teret nosili oni najslabiji - žene. Što da kažem?

Preostaje nam samo da molimo: Gospodine, Ti znaš da smo slabi. Ramena su nam uska, koraci nesigurni, veliki teret ne možemo nositi. Vjerujemo da su žene Weinberga više srcem nego ramenima iznijele blago - svoju obitelj. Jer samo je ljubav dosjetljiva. Molimo Te da sav teret s naših ramena (sve što nam je u zajednici, u našoj obitelji, u župnoj zajednici teško) premjestiš u naše srce, kako bi, sa ženama iz Weinberga, u svome srcu, više

nego na ramenima nosili naše obitelji, naše zajednice, našu Crkvu. Tako će u mom srcu započeti obnova moje zajednice, tvoje obitelji, našeg društva.

I ako, Gospodine, puno nas slabih upravi Tebi takvu ili sličnu molitvu, vjerujem da ćeš Ti učiniti čudo i da će Tvoja jakost nadomjestiti našu slabost. I ti ćeš nam dati na dar obnovljenu Crkvu i obnovljeno društvo po obnovljenim obiteljima.

s. M. Margita Gašparovská

AKO SI HRVAT

Ako si Hrvat
bunjevačkog roda
- rođen u stijenju
živiš u klasju
iščekuješ Nebo -
počuj mi rič!

Svega je bilo.
Svilom se ponosili. Pritušta vina pili. Tamburom plakali.
Crni krov ili. Od rata bižali. U sebi rat nosili.
U mijani se dovaćali. U crkvi ispod oka gledali.
Pružat mir zaboravili.
Dosta je bilo!

Na kolina padam, oči uzdižem...
Vandrovat pristajem, vraćam se kući,
za Bunjevce molim oproštaj -
hoće I našem bisu doći kraj?

Pitomi salaš, zavičaj kršni
Njiva il stine - isti je kraj.
Rod naš mili (di god mi bili)
tek slogu vapi, znaj!

Vesna Huska

OVO (MOŽDA) NISTE ZNALI

(Zanimljivosti iz zbirke Alojzija Stantića)

ZAŠTO - ZATO

Zašto je 13 nesričan broj

Kad je Nebukadnezar (Nabukodonosor) II., veliki babilonski kralj (605-562. pr. Kr.) osvojio Siriju i Palestinu, srušio Salamonov hram, odvo je Židove u ropstvo, u istoriji poznato ko babilonsko sužanjstvo (ropstvo).

U vrime vladanja kralja Ahasvera (hebrejsko ime cara Kserksa 519-465. pr. Kr.), u izgnanstvu je Židov Mordokaj odranio Esteru (Hadasu), ćer svog strica. Po kraljevoj naredbi tušta su divojaka skupili za kraljev harem, med njima i izglednu Esteru. Nju je Mordokaj podučio da ne spomini iz kojeg je naroda. Kad su prid kralja uveli Esteru ona ga opčinila izgledom, lipotom. Kralj Ahasver je umisto Vaštije postavio za kraljicu. U to vrime Mordokaj je otkrio zaviru protiv kralja, javio je Esteri, a ona Ahas-

veru. Kad se sve to otkrilo kralj pogubi za virinike.

Posli tog događaja kralj je dao viši položaj Hamanu, koji je naredio da svi koji dolaze na kraljeva vrata moraju se sagnit i past ničice prid njim. Svi su tako radili, osim Mordokaja. Posli više taki postupaka doznalo se da se Mordokaj ne prigiba jel je Židov, zato je Haman naumio da ga kazni, al i da poubija sve Židove. (Vidi: Est 2,5-23 i 3,1-6)

Dalje u Bibliji piše: "U prvom mjesecu, to jest u mjesecu Nisanu dvanaeste godine Ahasverova kraljevanja u nazočnosti Hamana baciše "Pur", to jest ždrijeb, da utvrde dan i mjesec. Ždrijeb padne na trinejsti dan dvanejstog miseca, to jest na mjeseca Adara." (Est 3,7). ("Pur" znači ždrijeb, odluka, kojeg će se dana istribit židovski narod.)

Od tog vrimenta Židovima je broj trinejst nesričan, a od nji su ga priuzeli i drugi narodi.

Pogrišno je tumačenje da je broj trinejst nesričan jel su na poslidnjoj večeri sudilovali Isus i dvanejst apostola, posli koje je Isus osuđen i razapet na križ.

Otkaleg ime sendvič

Engleski vikont i barun John Montagu Sandwich, IV. earl (ovu je titulu naslidio ko dite 1729. g.), živio je od 13. XI. 1718. do 30. IV. 1792. godine. U američkom građanskom ratu od 1776. do 1781. bio je prvi lord engleskog admiraliteta.

Po njegovom prizimenu su nam ostali poznati pojmovi:

* Sandwich je u privatnom životu bio na velikom glasu ko ženskaroš i kockar. U jednom danonoćnom kockanju 1762. godine za astalom je ogladnio, a da ne prikida kartanje kuvar mu je spremio ilo: izmed dva komada puterom namazana kruva umetnio je komad šunke. Ova se rana vikontu i njegovim drugarima dopala i onda su je po njemu prozvali sendvič.

* Njemu je u čast moreplovac James Cook (Džems Kuk) 1778. nadio ime Sandwich otoci, otkrivenim otocima u južnom Atlantiku, u Škotskom moru.

* Po njemu su prozvali reklamno čeljade koje u novije vrime šeta prometnim dilom varoši, a na sebi sprid i odastrag nosi široke i dugačke napisane il nacrtane reklame za kaki važan događaj il proizvod. To je sendvič-čovik. U novije vrime za reklamiranje više ne hasniraju sendvič-čovika.

* U nogometu katkad dva igrača istog tima u borbi za loptu med sobom pripuše protivničkog igrača za koga onda kažu da se našo u sendviču, na čeg sudac svira prekršaj. Taj se izraz hasnira i u svakom drugom slučaju kad se jedno čeljade nađe pripušeno u sridini izmed druga dva čeljadeta.

* U pingpongu (stolnom tenisu) obloga na reketu sastavljena je od spužvaste podloge pokrivena nazupčanom gumom.

* U savrimenom zidanju kuća, da se napravi što bolja izolacija, zida se sendvič zid, isprid osnovnog zida zida se tanji zid, a prazan prostor oko desetak centi popune izolacijom od caklene il mineralne vune il u novije vrime od trske.

* To je i panel drvena ploča napravljena od zalipljeni pločica, na koje je s obadve strane zalipljen furnir.

Sir trapist

Jedan od poznati punomasni tvrdi sirova je trapist, koji je ukusan i podesan da ukusom obogati druga ila. Prave ga u koturovima oko podrug kile, počmu ga ist il prodavat kad je zrijo tri nedilje, a kad se prisiče na polak na jednoj rasičenoj polovici mora imat najmanje devet a najviše osamnejst odvojeni jamica. Ako duže zrije postaje mekši i još ukusniji. Pravi trapist sir na nalipnici ima naslikanog fratra trapista s dugačkom sidom bradom, čime je zaštićen ovaj izuzetan sir.

Ovaj sir su smislili francuski katolički redovnici trapisti, koji potiču iz opatije La Trappe u Francuskoj i žive vrlo strogim crkvenim redom s postom. Ovaj red je osnovo 1664. g. Armand de Rancé i vodio ga do smrti 1700. godine.

Do početka druge polovice XX. veka ovaj sir su nama najbliže pravili trapisti iz samostana kod Banja Luke, di su odranjivali krave ranom sa svoji pašnjaka. U svakom samostanu, brez obzira koliko je redovnika živilo, uvik su samo dvojca znali tajnu recepta spravljanja ovog zdravo dobrog sira.

Nažalost, danas pod tim imenom idemo svakaki njemu nalik sir, najčešće nije provo u zrijanju potribno vrime, pa kad se rasiče onda puca, mrvl se i nema potriban ukus. Ime sira trapist je zakonom zaštićeno i zato bi svi naši "trapist" sirevi morali imat dodatak "a la" i da se zovu "a la trapist."

SVETI ANTUN

Sveti Antune, zašto tebe svi štuju
i zovu u pomoć kad odlazi nada?
Nikad nisam čuo da tebe opsuju,
tvoji smo imenjaci ja i moj dada.

Tebe traže siroti i bogataši,
na tvoja vrata svatko može da kuca
tebi se mole i njihovi i naši;
Sveti Antune, tebi se često štuca!?

Ti si tu kraj mene kad se straha bojim,
često sa mnom tražiš izguljene stvari,
tako mi je drago kad pred likom tvojim
vidim da se mole i mladi i stari.

Ti si podijelio sve svoje imanje
jer ti do bogatstva stvarno nije stalo
i danas dijeliš, ko nekad, ništa manje
ti stalno daješ a primaš tako malo.

Sveti Antune, molim te svakog dana
zahvaljujem za svoje želje i snove,
u mislima putujem od Lisabona,
preko pustinje, Egipta do Padove.

Antun Kovač

STRANICE MLADIH

PAPINE RIJEČI MLADIMA

Mnogo, na posljetku, očekujem od vas, mladi, dok obnavljam poziv na Svjetski dan mladih u Kölnu. Tema koja je za taj susret odabrana - "Dođosmo mu se pokloniti" (Mt 2,2) - može dobro poslužiti da vam pokaže pravi stav kojim valja živjeti ovu euharistijsku godinu. Ponesite ususret Isusu skrivenom pod euharistijskim prilikama sav polet svoje mladosti, svoje nade i svoje sposobnosti da ljubite.

*Rajski živi Kruše,
gozbo Božjeg Tijela,
Skrovit, dirljiv čaru,
ljubavlju nam dan!*

*U srce mi dođi,
o Hostijo bijela,
Samo ovaj dan.*

(Sv. Mala Terezija)

I TEŠKI DANI PROLAZE

U lošim danima
moraš imati strpljivosti,
mnogo strpljivosti... sa samim sobom!
Strpljivost je krepost.
Od nje smo krepkiji.
Možda je ljudski život
zato tako krhak,
jer ima tako malo kreposti,
a napose strpljivosti.
Sve mora biti brzo,
Computer-sistem!
Sve se želje moraju ispuniti
pritiskom na dugme.
Ali život nije stroj
koji proizvodi samo dobre dane.
Ima dobrih i loših dana.

Dobri dani prolaze.
To ti je poznato,
i strašno je, kažeš.
Ali i loši dani prolaze!
Zašto i na to ne misliš
i zašto se time ne tješiš?

Phil Bosmans

Sida

Sida je bolest koja se sve više širi. Samo je prošle godine od nje umrlo tri milijuna osoba.

Zaraza ovom bolešću dva i pol puta više prijete ženama nego muškarcima, a ta veća ranjivost žena i djevojaka na virus HIV-a utječe na društvo na više razina. Osim što pogoršavaju već i ovako teško stanje odgojne, zdravstvene i profesionalne diskriminacije, s kojima žene danas moraju živjeti, njihova je zaraza poput uništavanja temelja razvitka društva. Kardinal Barragán se u poruci na to osvrnuo vrlo jasnom tvrdnjom: "Što se više širi infekcija među ženama, koje su stožeri obitelji i zajednica, to je veća opasnost od sloma društva." Zaštita dostojanstva žena, posebice među oboljelima od side, jedan je od dramatičnih vidika te epidemije, koju je kardinal, dajući posljednje podatke, nazvao jednom od najrazornijih epidemija našega doba.

Kardinal Barragán stoga podsjeća na stajalište i aktivnu ulogu solidarnosti koju je Crkva preuzela u odnosu na sidu. Nasuprot tome što se pokazuje prije svega kao "patologija duha" - prema riječima Svetoga Oca u Poruci za Svjetski dan bolesnika 2005. godine - nužno je pojačati prevenciju putem odgoja na poštivanje svete vrednote života i pravilnoga življenja seksualnosti. Podsjećajući da je danas više od 27% centara za liječenje side i zaraze HIV-om u čitavome svijetu katoličko, kardinal Barragán je poruku zaključio nekim od smjernica u djelovanju, na koje je još 2001. godine upozorio i u Organizaciji ujedinjenih naroda, a među kojima odgovarajuće informacije, veće sudjelovanje vlada i građanskih društava u borbi protiv virusa, te smanjenje cijene liječenja našega doba.

Radio Vatikan / Križ života

ČIKERIJADA 2004.

BAŠ JE DOBRO DA SMO OVDJE

Kad začujem Ti glas, o Bože,
U sebi nađem Tvoje riječi.
Osjetit ću kako Tvoja blizina
Moje malo srce liječi.

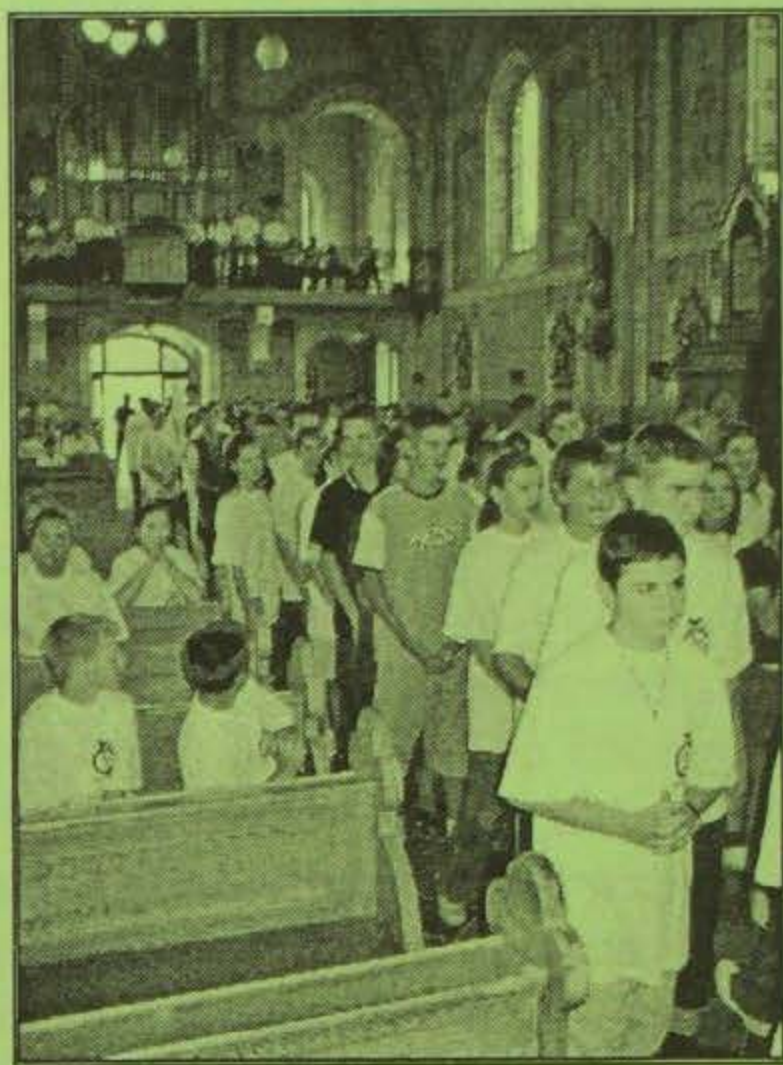
Kad nađem se na Tvome tragu
Sreću nađem na toj stazi.
Osjetit ćeš moju ruku,
Kako se uz Tebe mazi.

Refren:
Gle, kako je dobro i kako je milo
K'o braća zajedno živjeti.
Gle, kako je dobro, gle, kako je milo,
Tebe, Bože, slaviti zajedno.

I živjet ćemo vječno skupa,
K'o dva brata što se vole.
Šapnut ću Ti jednom nježno:
"Baš je dobro da smo ovdje".

Refren:
Gle, kako je dobro...

Autori teksta i glazbe:
Mario Žuvela i Marinko Stantić

PET GODINA ČIKERIJADE

Čikerija, to malo mjesto kraj Subotice, danas gotovo iseljeno, premda zrači ljepotom prirode, tužno jeca zbog svoje sudbine. Zašto je kažnjeno tako surovo? Ljudima pruža čistoću zraka, ljepotu prirode, život, a ljudi Čikeriji nisu u stanju na dostojan način uzvratiti.

Bilo je to ljeta Gospodnjega 2000. godine jubileja. Kao mladi svećenik, vlč. Marinko Stantić, pošto je odlukom mjesnog Ordinarija mons. dr. Ivana Pénzesa određen upisati postdiplomski studij pas-

toralne teologije u Rimu, svoje je ferije provodio u župi Isusova Uskrsnuća u Subotici. Ondje je s mladima te župe zaželio provesti jednodnevni izlet u prirodi. Rođena je ideja da se na Čikeriji okupe mladi kršćani radi druženja, molitve, međusobnog boljeg upoznavanja. Plan je bio da 30-tak mladih župe Isusova Uskrsnuća provede dan u radosti i druženju na salašu Gize Gurinović, tetke vlč. Marinka. Išlo bi se biciklima, a gđa Giza bi nešto već skuhalo okupljenima. Dan bi bio ispunjen sportsko-religioznim sadržajem. Međutim, Božja providnost je planirala nešto drugo! Željka Cvijanov (sada Vukov) pitala je organizatora ovoga skupa je li moguće na to jednodnevno druženje pozvati i mlade iz drugih župa ili je taj skup upriličen samo za mlade iz župe Isusova Uskrsnuća. Za katoličku mladež uvijek ima mjesta, pa tako i na Čikeriji, te je ovaj skup proširen izvan granica spomenute župe. Rođena je Čikerijada. Geslo okupljanja je uzeto iz Biblije: "Gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti" (Ps 133,1).

Za ime Čikerijade zaslužna je s. Blaženka Rudić. Nju Čikerijada smatra svojom kumom. Naime, kada ju je organizator pozvao da se s mladima iz svoje župe, Sv. Jurja priključi druženju na Čikeriji, s. Blaženka se ispričavala da nema bicikl. Naglasilo joj se da nije cilj biciklovati se, već okupljanje katoličke mladeži uz molitvu i druženje, na što je ona prokomentirala: "Dakle, nije cilj biciklijada, već Čikerijada!" Tako je Čikerijada dobila ime.

Iznad svih očekivanja, na prvoj se Čikerijadi, koja je bila održana u srijedu 30. 08. 2000. okupilo 110 mladih iz raznih župa grada Subotice i okolice. Vrijeme okupljanja na Čikeriji bilo je u 9 sati. No, okupljanje nije bilo na salašu Gize Gurinović, već kod Stipana i Kate Petrekanić, jer je njihov salaš neposredno preko puta poznatog čikerijanskog križa gdje se inače održava proštenje o blagdanu sv. Leopolda Bogdana Mandića. Domaćini su mlade rado primili i ugostili. U njihovom se dvorištu organizirao ručak kojega su osigurali razni sponzori. Sveto misno slavlje predvodio je organizator skupa vlč. Marinko Stantić, dok su ostali pristigli svećenici bili na raspolaganju za ispovijed.

Da se Čikerijada svidjela mladima, dokazuje i podatak da se već na idućem susretu, u utorak 14. 08. 2001. godine, okupilo 160 mladih. Antonija Vaci, koja je za katolički list Zvonik napisala članak o Čikerijadi donosi popis svih župa iz kojih su mladi bili nazočni. To su iz župe Sv. Roka (Subotica), Srca Isusova (Tavankut), Sv. Terezije Avilske (Subotica), Sv. Terezije (Halifax, Canada), Isusova Uskrsnuća (Subotica), Uzvišenja BDM (Bikovo), Presvetog Trojstva (Mala Bosna), Sv. Marka (Žednik), Sv. Jurja (Subotica), Marije Majke Crkve (Subotica), sv. Petra i Pavla (Bajmok). Sveta misa slavljena je u podne, a ponovno ju se predvodio vlč. Marinko Stantić, uz asistenciju vlč. Julija Bašića, te uz pomoć đakona vlč. Francišeke Gašparovskog, dok je vlč. Marko Forgić ispovijedao. Ručak je mladima skuhalo Đula Šefčić.

Treća po redu Čikerijada održana je u četvrtak 29. 08. 2002. godine. Okupilo se oko 140 mladih. Mladi su se opet družili uz nogomet, odbojku, skakanje u džakovima, badminton... Misno slavlje je predvodio vlč. Julije Bašić uz asistenciju vlč. Marinka Stantića. Za one upućene nije iznenađenje da je vlč. Franjo Ivanković bio glavni kuhar. Nogometni sudac je cijelo vrijeme bio vlč. Julije, koji ima rigorozne mjere: za moguću izgovorenu psovku igrač mora napustiti igralište na dvije minute. Druženje je potrajalo do 18 sati. Prilog o ovoj Čikerijadi za Zvonik je priredio Igor Čeliković.

Četvrti po redu susret mladih na Čikeriji održan je u četvrtak 21. 08. 2003. Većina mladih uputila se na Čikeriju biciklom, kao i prethodnih godina. Oko 9 sati okupili su se mladi na starom mjestu kod Stipana i Kate Petrekanić, kod drevnog čikerijskog križa. Ove godine ponovljen je rekordni broj sudionika od prije dvije godine - 160 mladih. Ono po čemu će ova Čikerijada biti upamćena zasigurno je po propovijedi vlč. Gorana Vilova, koji je predvodio misno slavlje. Vlč. Goran se u svojoj propovijedi osvrnuo na život i misli naših tada tek beatificiranih blaženika: Ivana Merza i Marije od Propetog Isusa Petković. "Ivan Merz i Marija od Propetog Isusa Petković jesu ideali, zvijezde na našem hrvatskom nebu koje nam sjaje i privlače nas svojim svjetlom... Još dugo, dugo nalaziti ćemo mi mladi u sjajnoj osobi Ivana Merza, te Marije od Propetog Isusa Petković inspiraciju za duhovni život." - istaknuto je u propovijedi. Međutim, tadašnji će mladomisnik ući u povijest Čikerijade i ostati zapamćen po načinu završetka svoje propovijedi. Naime, htio je pokazati da se Božja riječ može naviještati i na jedan moderan način. Stihove koje je sam napisao otpjevao je u RAP stilu, što je po izrazu lica mladih izazvalo oduševljenje. Nakon sv. mise uslijedio je ručak. Brigu oko spremanja ručka vodili su Marinko Skenderović st. i ml., Stipan Kolar, Željko Ivanković Radak, Mirko Šokčić, te Slavica Kolar, Ruža Ivanković Radak i Giza Gurinović. U okviru Čikerijade mladima su podijeljeni kratki upitnici koji su imali za cilj pobuditi u mladima svijest odgovornosti za Crkvu i društvo. Rezultate ankete mogli ste čitati u Subotičkoj Danici za 2004. godinu. Na ovoj Čikerijadi trebali su biti i gosti. Svoj su dolazak najavili subotički biskup mons. Ivan Pénczes, koji je zbog sprovoda kelebijskog župnika vlč. Sörösa otkazao svoj posjet, te beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar koji je zbog svojih obveza morao ostati u Beogradu. Prilog za katolički list Zvonik priredio je Stanislav Prčić.

Kako su se godine nizale, Čikerijada je više dobivala svoje mjesto među mladima. No, i susret je bivao sve organiziraniji. Za jubilarnu petu Čikerijadu dogodile su se razne promjene. Datum Čikerijade bilježi četvrtak, 26. 08. 2004. No, ove godine Čikerijada je promijenila svoje mjesto. Mjesto susreta bio je Tavankut. Nekolicini mladih se to nije svidjelo i rado bi da se Čikerijada vrati na Čikeriju, ali se ove godine to jednostavno moralo i napraviti. Pošto se nije imalo gdje

na Čikeriji skloniti od kiše (a ona se najavljivala), organizatori su smatrali shodnim upriličiti isto druženje, ali u boljim uvjetima. Ove se godine okupilo oko 250 mladih iz raznih župa grada Subotice i okolice. Brojke govore da je ovakav susret mladima privlačan i potreban. Susret je to uz igru, razonodu, veselje... Kao mladi kršćani, radost je biti zajedno i ne samo u crkvi. Susret je započeo sv. misom koju je predvodio vlč. Oskar Čizmar, kapelan župe Marija Majka Crkve. On je u svojoj propovijedi naglasio mladima da ih put k sreći vodi jedino s Bogom. U okviru sv. mise otpjevana je himna Čikerijade, koja je nastala

upravo za ovu zgodu. Tekst, koji nosi naslov "Baš je dobro da smo ovdje", te glazbu potpisuju Mario Žuvela iz Splita i Marinko Stantić, pokretač Čikerijade. Također za ovaj susret, mladi su dobili prigodne majice na kojima je grb i geslo Čikerijade. Sponzor majica je Emauele Marini iz Milana. Ove su godine mladi za dolazak na susret imali na raspolaganju i autobus (zahvaljujući sponzorima Atili Fabijanu i Vinku Ivkoviću). Bit Čikerijade nije biciklijada, ali svaki onaj koji je htio na ovaj susret doći biciklom, mogao je to sebi priuštiti. S obzirom da je kiša u poslijepodnevnim satima prekinula susret, pokazalo se punim pogotkom što je susret održan u Tavankutu i što se došlo autobusi-ma. Prilog za Zvonik napravio je organizator skupa vlč. Marinko Stantić, koji je protumačio zašto se skup održao u Tavankutu, a ne na Čikeriji, te izvijestio mlade da će se Čikerijada vratiti na Čikeriju kada se za to stvore uvjeti. Isto tako, sam organizator ne dozvoljava da se od Čikerijade napravi Tavankutijada. Ručak je i ove godine osiguran uz pomoć sponzora. Pripravili su ga Stipan i Slavica Kolar, Marija i Marinko Skenderović st. i ml., Marko Antal i Anica Crnković.

Koliko će Čikerijada još trajati, ovisi ne samo o mladima nego i o organizatorima. Polako ovakvo okupljanje dobiva svoj sadržaj. Uz himnu, geslo i grb Čikerijada postaje prepoznatljiva i ostalima koji nisu njeni sudionici. Neka Gospodin blagoslovi svaki susret, jer gdje su dvojica ili trojica sabrana u Njegovo ime, ondje je i On među njima (usp. Mt 18,20).

M. S.

BOŽJA TIŠINA

Stara norveška legenda govori o čovjeku po imenu Haakon, koji je uvijek molio i razmatrao lik raspetog Krista. Raspelo pred kojim je molio bilo je vrlo staro i ljudi su pred njega dolazili moliti s mnogo vjere, a mnogi su Krista molili za čudo.

Jednog dana Haakon, pustinjač, želio je Isusa zamoliti za uslugu. Potaknut osjećajem velikodušnosti, dobrote i ljubavi kleknuo je pred raspelo i rekao:

- Gospodine, ja želim trpjeti i umrijeti za Tebe. Dopusti mi da zauzmem Tvoje mjesto. Želim... postati Ti na križu.

I netremice uperivši oči u Njega, očekivao je odgovor.

Tada je Gospodin otvorio svoja usta i progovorio. Njegove riječi dolazile su s nebesa, poput šapta, ali i kao upozorenje:

- Moj vjerni slugo, ispunit ću ti želju, ali samo pod jednim uvjetom.
- Kojim, Gospodine? Je li to nešto teško? Spreman sam ga ispuniti uz tvoju pomoć, Gospodine! - odgovorio je stari pustinjač.

- Slušaj me dobro: Što god da se dogodilo i bez obzira što vidio, uvijek moraš ostati u šutnji.

Haakon je odgovorio:

- Obećajem ti to, moj Gospodine!

I onda su zamijenili mjesta. Nitko nije ništa primijetio, nitko nije prepoznao pustinjaka čavlima prikovanog na križu.

I dugo vremena on se držao dogovora i nikada nije nikome progovorio ni riječi. Ali jednoga dana došao je BOGATAŠ, i nakon molitve zaboravio pod križem svoj novčanik.

Haakon je to vidio i ostao tiho. Nije progovorio ni kada je nakon dva sata došao siromah, pronašao bogatašev novčanik i zadržao ga. Šutio je i kada je ubrzo nakon toga pred križ kleknuo mladić moleći za blagoslov prije polaska na dugo putovanje.

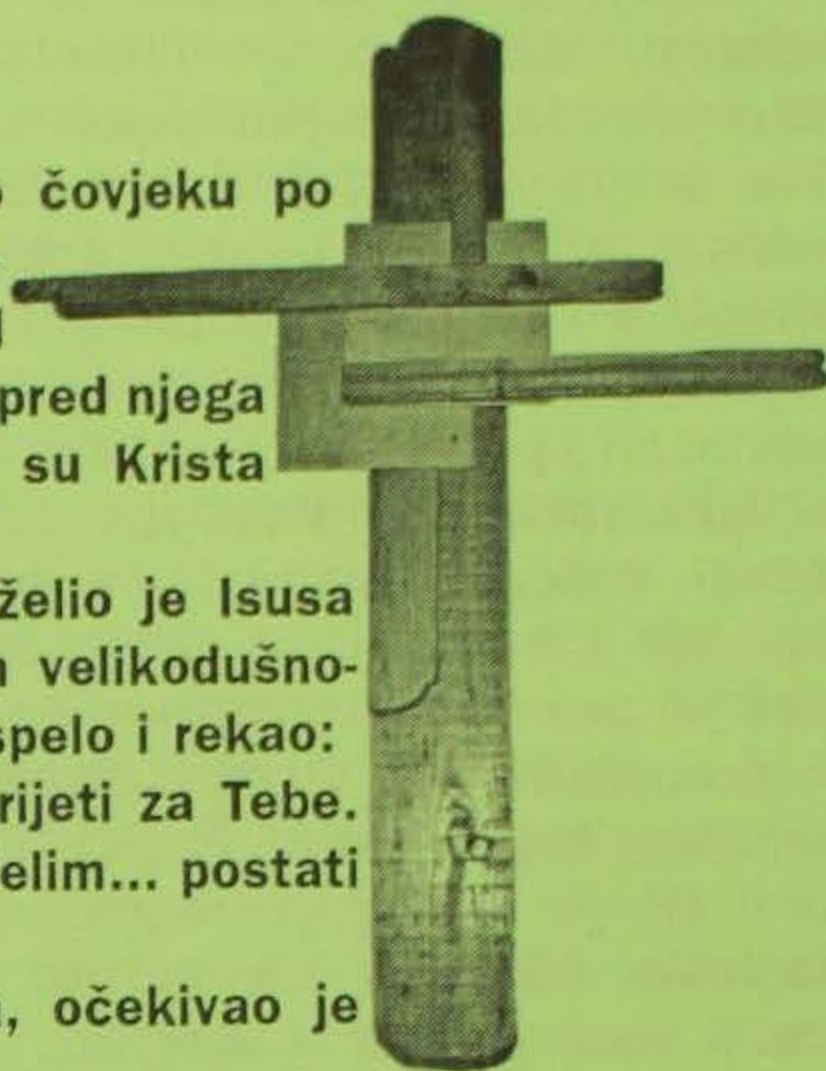
U tom je trenutku stigao bogataš tražeći izgubljeni novčanik. Ne našavši ga, pomislio je da ga je mladić uzeo.

Bogataš je bijesno povikao na mladića - Vрати mi novčanik koji si mi ukrao!

Mladić je u čudu odgovorio - Ja nisam ukrao nikakav novčanik!

Bogataš je odvratio - Još i lažeš, odmah da si ga vratio!

Mladić je ponavljao - Kažem ti, ni od koga nisam uzeo nikakavu torbu ni novčanik.

Tada ga je bogataš počeo bjesomučno udarati. U tom trenutku odjeknuo je snažan glas - Prestanite! Bogataš je pogledao u vis i vidio lik koji mu je progovorio, bio je to Haakon koji nije mogao odšutjeti, nego se javio sa križa, u obranu mladića i koreći bogataša zbog lažne optužbe. Bogataš je zapanjen odmah je otišao, a ubrzo je otišao i mladić u žurbi zbog putovanja. Kad pod križem više nije bilo nikoga, pristupio je Krist svom sluzi i rekao mu:

- Sidi s križa, nisi dostojan da zauzimaš moje mjesto. Nisi ispunio obećanje i nisi zadržao tišinu.

- Gospodine, - reče Haakon - Kako bih mogao dopustiti takvu nepravdu?

Isus je ponovno bio na svom starom mjestu na križu, a pustinjač je stajao u podnožju križa. Tada Gospodin nastavi govoriti - Ti nisi znao da je za bogataša bilo dobro da izgubi svoj novčanik jer je u njemu bio novac uz pomoć kojeg je namjeravao bludno griješiti s mladom djevicom. Siromah je, naprotiv, dobro učinio zadržavši novac jer je živio u krajnjoj bijedi. Za mladića bi bilo bolje da ga je bogataš pretukao, jer tada ne bi bio otišao na put. Vidiš, on je sada mrtav, poginuo je prije nekoliko minuta u brodolomu. Ti ovo sve nisi znao, ALI JA JESAM. To je razlog zašto ja šutim. - To rekavši, Gospodin ponovno zašuti.

Mi se često pitamo: Zašto Bog ne odgovara na naše molitve... Zašto Bog šuti?

Mnogi od nas bi željeli da nam On odgovara u skladu s našim željama i maštanjima... ali Božji put je drukčiji. On poznaje prošlost, sadašnjost i budućnost (Heb 13,8). Bog nam odgovara i u tišini... mi moramo biti spremni slušati ga i čekati Njegov odgovor.

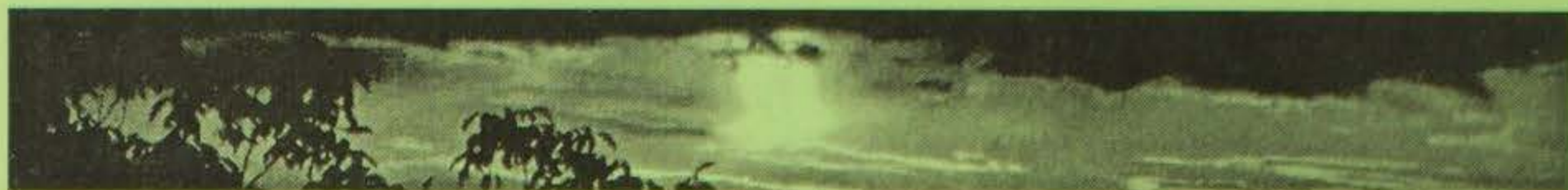
Jer misli vaše nisu moje misli, i puti moji nisu vaši puti, riječ je Gospodnjaa. Visoko je iznad zemlje nebo, tako su puti moji iznad vaših putova, i misli moje iznad vaših misli. (Iz 55,8-9)

Jer ja znam svoje naume koje s vama namjeravam - riječ je Jahvina - naume mira, a ne nesreće: da vam dadnem budućnost i nadu. (Jr 29,11)

Čovjek bi trebao razumjeti značenje božanske tišine i predati se Gospodnjim putevima i moliti s psalmistom, "Ljubim te, Gospodine, kreposti moja! Gospodine, hridino moja, utvrdo moja, spase moj; Bože moj, pećino moja kojoj se utječem, štite moj, snago spasenja moga, tvrđavo moja!" (Ps 18,1-2)

(preuzeto sa Interneta)

DUHOVNA REVOLUCIJA

Živimo u vremenu u kojem čovjek dostiže nevjerojatne rezultate iz znanosti, medicine: sateliti, razgranata mreža podataka, genetski inženjering, nuklearna fizika, oružje za masovno uništenje,...

Na drugoj strani, zagledajući ispod kože materijalnog, ovdje još ni struja nije otkrivena - simbolički rečeno. Sve duhovno još je u mraku. I duhovnu revoluciju pokrenuo je Krist. Nama je ostavio svjetlo uskrsnuća da napravimo prvu sijalicu.

Dokle smo stigli? U materijalnom svijetu poigravamo se s ljudskim životom kloniranjem. Svake sekunde gasimo živote nerođenih. Grabimo sebi sve moguće dohotke, otimamo se i za najsitnije pare, prodajemo se sotoni. Ljutitim pogledom gledamo pijance kako spavaju u parkovima. - Kako ih netko ne skloni odavdje, ruglo su grada! - Pitamo se a sami ih zaobilazimo, iako su nam i oni braća i sestre. Vjenčani traže nove partnere za zadovoljenje svje sebičnosti...

Naučili smo: ubiti, ogovarati, silovati, abortirati, klonirati, ŽIVJETI SAMO ZA SEBE. A Krist, sam Bog daje nam svjetlo. Zašto dozvoljavamo sotoni da se poigrava s nama?! Upalite to svjetlo u čestoj pričesti i molitvi. Svi znamo kako je mnoge, osobito cure, strah hoditi kasno noću kroz ulice gdje ne znaš kakvo te zlo čeka iza ugla. Stoga vas otvoreno pitam: ŽELITE LI PONAVLJATI APSOLUTNO ISTE GREŠKE KOJE SU PRAVILI NAŠI PRECI. Povijest se ponavlja: počevši od Perzijskih ratova, do ovih najnovijih, cilj je bio isti: želja jačih da pobijede slabije!!! Ti nemoj tako! Ljubi onoga koji te se plaši i nemoj ga tlačiti, jer Gospodin će uslišiti njegovu molitvu i tebe će spopasti muka velika.

Budite sveti kao što je svet Otac naš nebeski. *PeTaR*

Tvoj Duh me ovija kao plašt

Tvoj Duh me ovija kao plašt
Neprobojan i tih
Kako je divno hoditi
U tvojoj prisutnosti Bože
Močiti korake u Tvojoj jakosti
Kročiti dnom Crvenog mora
Mimo uzavrelih voda
Mimo uzavrelih voda
Moja duša u Tvome krilu počiva
Na tvom dlanu ja živim dane svoje
Srce mi je ispunjeno srećom
O Jahve, ljubav je tvoja preobilna
Za ove naše glinene posude
Posude
Staze su moje od svjetla tog
Njegovim posute plamom
Od glasa tvoga sve drhti sad
I duša treperi u meni
Žrtvu ću prinijeti Tebi o Bože moj
Pretilne dare svoje ću dati
Sion će biti življenje to
o. James Manjackal

DAN MLADIH U BAČU

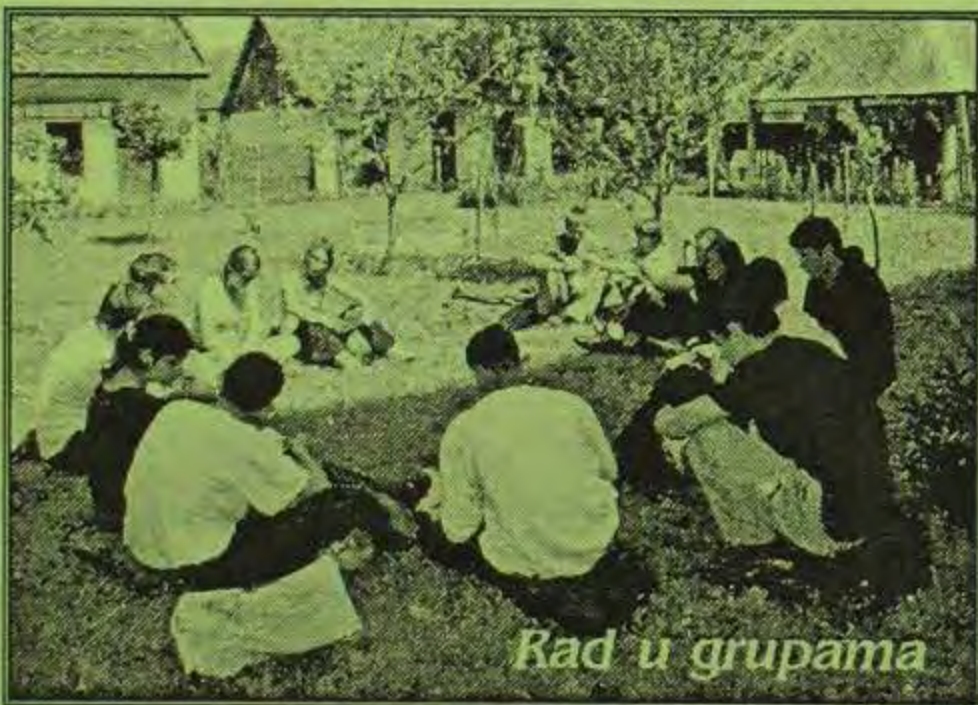
Tradicionalni susret katoličke mladeži Subotičke biskupije održan je 3. svibnja 2004. u drevnom Baču.

Mladi su razmišljali na temu **"Htjeli bismo vidjeti Isusa"**.

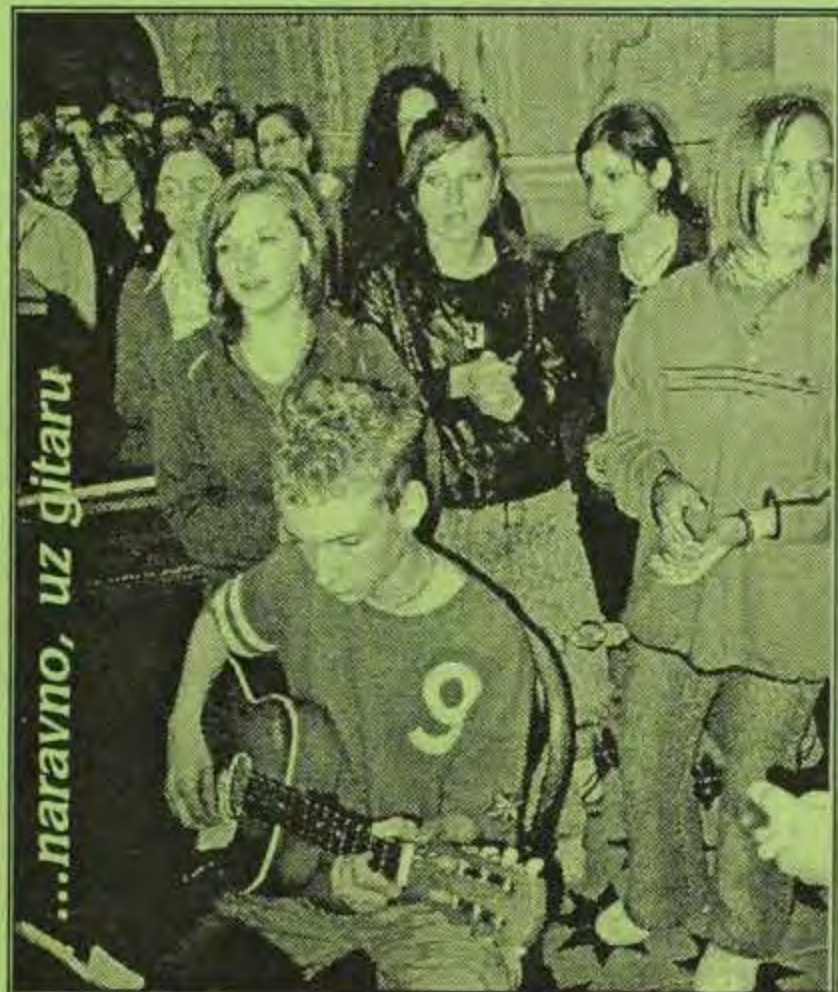
Raspoloženje i duh susreta ovoga puta na fotografijama.

Na svetoj misi...

Rad u grupama

Kroz tvoje oko

Oceani su se poljuljali,
jezera su se izlila,
a Zemlja, cma točka tvoga oka,
sada je preplavljena.

I pitali su ljudi:
"Zašto to nebo ne prekrivaju
anđeoske ptice
nošene krilima slobodnog vjetrova?
Zašto je taj odraz duše zamućen
i nepokretan?"

I pitali su:
"Gdje je nestao topao
sjaj sunca?
Zašto tom zemljom najdražom
je zavladao tuga?"

Samo se tišina čula...
tišina izazvana i prikrivena,
ali ne dovoljno
da ne bi bila otkrivena.

Nevena Mlinko

Tražim pomilovanje za beskućnike

Tražim pomilovanje za beskućnike na ovom svijetu. Za one koji nemaju krov nad glavom, kruh za stolom i koji ne znaju što znači toplo utočište u domu.

Tražim pomilovanje za ljude koji jedva preživljavaju oskudicu koja se nastavlja iz dana u dan. Oni su ogorčeni ovim životom, puni bola i tuge. Njima je život obična crna mrlja koja u svakom trenutku postaje sve veća i opasnija.

Oni se i ne žale jer i ne znaju što je pravi život. Ne znaju kako je to imati obitelj koja te voli. Kako je to imati svoj dom koji te čuva da ne pokisneš, koji ti pruža toplinu i ljubav. Ne znaju kako je imati svaki dan kruha koji oni jedu jednom nedjeljno i to možda. Jedino što oni imaju je nada koja im pruža snagu da žive život za danas i ne misle na sutra. Ta nada za boljim sutra nalazi se u željama i mislima mnogih. Za većinu njih to je jedina nedostižna sjajna zvijezda koja će ih pratiti kroz sve dane njihovog beskućničkog života.

Tražim pomilovanje za beskućnike jer znam da je ono njima potrebno. Jedna mala svakodnevna molitva je sve što ja mogu pružiti, ali kao što i sami znate, nije sve u materijalnim stvarima. Ponekad je dovoljno da same naše misli i molitve budu upućene onima kojima je to zaista potrebno, onima kojima je život sasvim drugačiji od našega.

Sanela Stantić

U KRISTU...

Sunčajte se na svjetlu Kristovu koje sjaji iz Presvetog na klanjanju.

Okupajte se u svetoj ispovijedi.

Nahranite se u Euharistiji.

Jutarnja molitva i šetnja do obližnje crkve.

Osiguranje d.d. Isus jučer, danas, uvijek.

Da nazoveš najboljeg prijatelja okreni broj: U ime oca, Sina i Duha Svetoga.

Privatni sati jezika. Pozovite za vrijeme karizmatske molitve

024/D-U-H—S-V-E-T-I.

PeTaR

Obilježja zaljubljenosti

1. OSLABLJENOST SLOBODNOG VOLJNOG DJELOVANJA - TO JE ONO KAD SE OSJEĆAMO OČARANI, KAO HIPNOTIZIRANI.

2. NEKRITIČNOST - KOD PARTNERA UOČAVAMO SAMO ONO ŠTO NAM SE UKLAPA U ŽELJENU SLIKU, SLIJEPI SMO I GLUHI NA NJEGOVE (NJEZINE) MANE.

3. PROJICIRANJE VLASTITIH IDEALA U PARTNERA.

4. ISKLJUČIVANJE RAZUMA I LOGIKE - VODE NAS SAMO OSJEĆAJI, ODNOSNO ŽELJA DA SE STOPIMO U JEDNO.

5. PROMJENJIVOST RASPOLOŽENJA - ZNATE ONU FAZU KAD VAM NIJE NI DO ČEGA JER NIJE NAZVAO (NAZVALA), A ONDA KAD KONAČNO ČUJETE NJEGOV (NJEZIN) GLAS POSTAJETE EUFORIČNI.

6. DJETINJASTO PONAŠANJE - KAD SE ZALJUBIMO POSTAJEMO KAO DJECA: IGRAMO SE, MAZIMO, NE MOŽEMO SE KONCENTRIRATI NA POSAO, UČENJE, SANJARIMO...

7. SIMBIOTSKO PONAŠANJE - ŽELIMO BITI STALNO SKUPA, RAZDOBLJA RAZVOJENOSTI SU NAM DUGA, ŽELIMO SE STOPITI U JEDNO.

8. DOMINIRANJE VLASTITOG NESVJESNOG - I SAMI SEBE IZNENADIMO SNAŽNIM REAKCIJAMA, POGOTOVO NERAZUMNIM, VODE NAS INSTINKTI.

9. ISKLJUČIVOST - VIDIMO SAMO PARTNERA, NITKO DRUGI NAM NIJE ZANIMLJIV NITI VAŽAN.

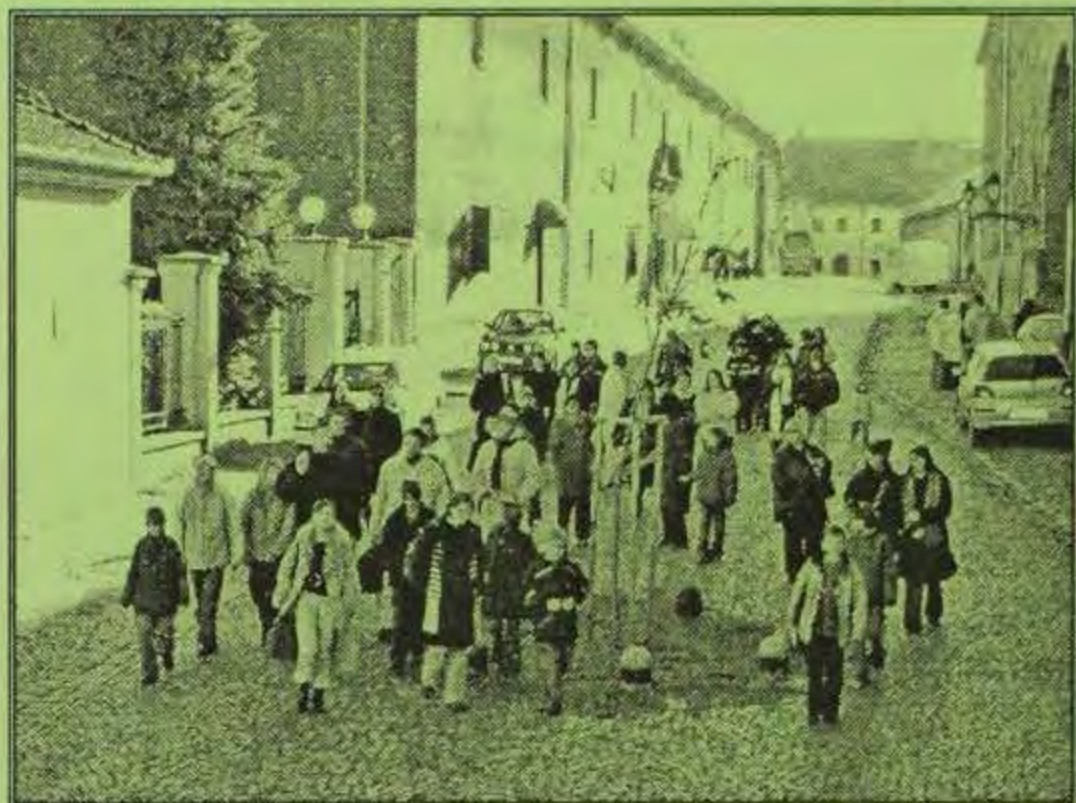
10. ŠTO SMO UDALJENIJI, ŠTO IMAMO VIŠE ZAPREKA, TO SU NAŠE EMOCIJE SNAŽNIJE.

JESTE LI I SEBE NAŠLI U OVIM STANJIMA? AKO JESTE VRIJEME JE ZA DUHOVNU RE-AKCIJU!

BILI SMO NA III. POKRAJINSKOJ SMOTRI RECITATORA NA HRVATSKOM JEZIKU

Po treći put neki od nas su uporno recitirali onako, od srca na smotri recitatora na hrvatskom jeziku. I mi dolje potpisane bile smo među recitatorima starije kategorije koji su u subotičkoj Gradskoj knjižnici, u subotu 6. studenog, dali sve od sebe da doživljene stihove daju publici u najljepšem obliku.

Kako smo mi recitatorice Hrvatske čitaonice u Subotici, želimo posvjedočiti koliko je uživanje u pripremanju za nastup i s kakvim ponosom nastupamo kada govorimo stihove na hrvatskom standardnom jeziku ali i na našoj ikavici.

Da nam je bilo lijepo svjedoče brojne fotografije a mi ovdje želimo pokazati one najbolje i one na kojima se vidi kako je bilo na izletu u Osijeku na kojem posebno zahvaljujemo Poglavarstvu grada Osijeka.

Među najstarijim recitatorima pohvaljeni su **Mirjana Horvacki**, **Marija Jaramazović** i **Nevena Mlinko** iz Hrvatske čitaonice Subotica, **Bojana Jozić** iz Sombora, **Nikola Jurca** iz Rume, **Anita Kovačević** iz Golubinaca i **Adrijana Nujić** iz Sremske Mitrovice.

Mirjana i Nevena

Dan u Osijeku

Skupina mala, recitatori svi
subotnjeg su jutra uranili.
U bus sjeli, na put pošli
u dragi Osijek da bi došli.

Dejca od sedam do pedeset i tri
uz Pepeljugu i Pinokia se zabavili.
Iz raznih mjesta putnike smo pokupili
i za tren oka u Osijek doputovali.

Smijeh i šala sad su uslijedili
dok smo uživali u krasnoj predstavi.
Seosko dvorište kazalište postalo
kokama, pitlom i dicom naseljeno.

Sad su nas dragi domaćini ugostili
možemo reći da nismo postili.
Osječko veliko srce kao i danas
ostat će vječno otvoreno za nas.

Ni sat povijesti nismo ometali
dok smo po Donjem i Gornjem gradu šetali.
Gledali smo Dravu kako mirno teče
i poželjeli ovdje dočekati večer.

Ali, na ručak tad pođosmo mi
koji ćemo iskreno pohvaliti svi.
Druženje, radost, prijateljstva nastanak
tko bi pomislio na rastanak?

A onda kući krenusmo svi
novim iskustvima obogaćeni.
Našem putovanju došao je kraj
bilo je vrijeme za oproštaj...

Ovo nam je bio divan dan
te želimo reći još riječi par:
za sve što doživje družina mala
Katarini i odgovornima hvala!

*Nevena Mlinko &
Mirjana Horvacki*

(Ovo što bismo mi da liči na stih, napisano je u busu pa nije za strogu kritiku. Ovim smo raspoložile i inače prilično raspoložene recitatore i njihove pratioce.)

NAVEČER

Ostani s nama, Gospodine
jer skoro će večer
i dan se primakao kraju.
Ostani s nama
i sa svojom Crkvom.

Ostani s nama
u predvečerje dana,
u predvečerje života,
u predvečerje svijeta.
Ostani s nama
svojom milošću i dobrotom,
svojom riječju i sakramentima,
svojom utjehom i blagoslovom.

Ostani s nama
kad se na nas spusti
noć neizvjesnosti i stiske,
noć neimaštine i potrebe,
noć osamljenosti i napuštenosti,
noć bolesti i jada,
noć smrtne gorčine.

Ostani s nama
i s našim dragima,
s braćom i sestrama,
s velikima i malima,
s bliskima i dalekima,
sa zdravima i bolesnima,
sa svima koji su skrušena srca.

Ostani s nama
i sa svim vjernima
sada i uvijek. Amen.

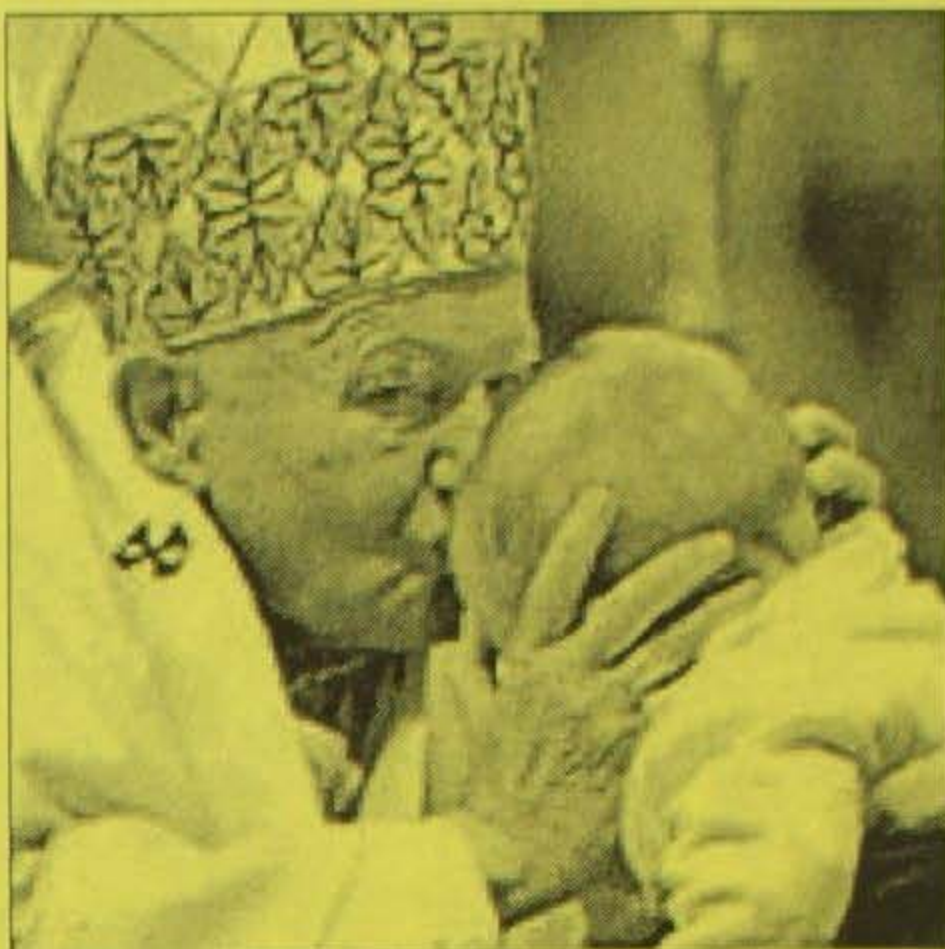
MALA DANICA

Uredila: Katarina Čeliković

UZ GODINU EUHARISTIJE

Papa voli malene i poručuje

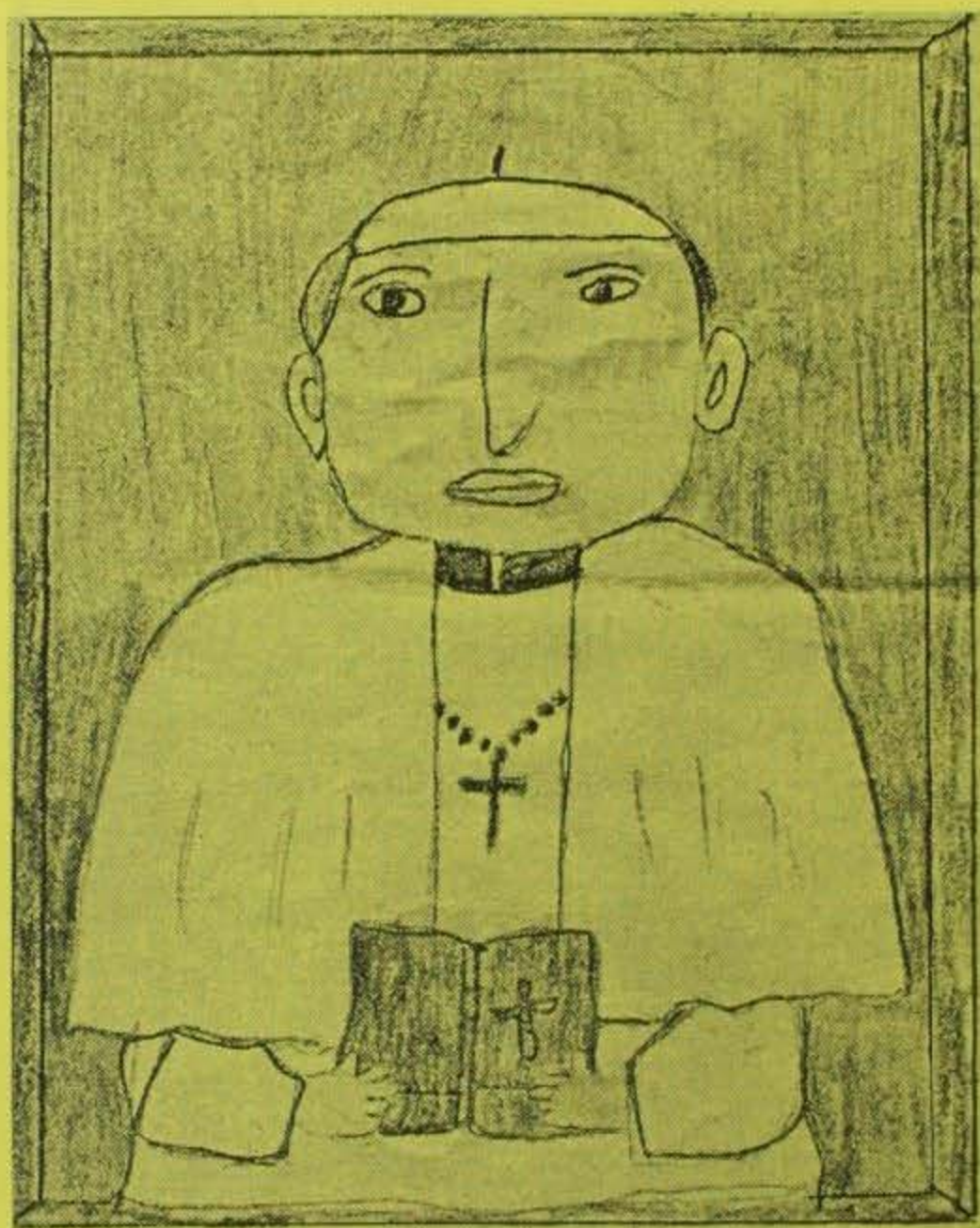

Okruživši se suradnjom zauzetijih obitelji i vjeroučitelja, usrdnom pozornošću pra-

tite ministrantsku skupinu da, po služenju oko oltara, svatko od njih nauči još više ljubiti Gospodina Isusa, da ga prepozna stvarno prisutna u Euharistiji, te uživa u ljepoti liturgije. Sve inicijative vezane uz ministrante, organizirane na biskupijskoj razini ili na razini pastoralnih područja, moraju se promicati i ohrabrivati, uvijek vodeći računa o različitim uzrastima. U godinama biskupske službe u Krakovu mogao sam iskusiti kako

je korisno posvetiti se njihovoj ljudskoj, duhovnoj i liturgijskoj formaciji.

Kada djeca i mladi radosno i poletno vrše službu oko oltara, oni svojim vršnjacima pružaju rječito svjedočanstvo o važnosti i ljepoti Euharistije. Zahvaljujući izrazitoj osjetljivosti mašte, vlastitoj njihovoj dobi, te uz pomoć tumačenja i primjera svećenika i odraslih prijatelja, i oni najmanji mogu rasti u vjeri i oduševiti se za duhovne stvarnosti.

"Sveti Otac Ivan Pavao II"
Dajana Milunović, V. b, Bikovo

0 svetoj EUHARISTIJI

Na iskren i lijep način o Euharistiji pišu vjeroučenici četvrtog razreda OŠ "Vladimir Nazor" iz Đurđina:

Dunja Ivković Ivandekić - Moja najdraža misa je ponoćnica. Ja volim ići na ponoćnicu zato što volim gledati kako je ukrašena crkva i volim slušati što velečasni priča.

Tihomir Stantić - Volim ministriranje, volim slušati čitanja iz vremena kad je Isus bio na zemlji. Volim pjevanje svetih pjesama.

Nataša Vuković - Volim blagdane jer onda idem u crkvu zajedno sa sestrom, mamom i tatom. Sviđa mi se što za Božić dobijemo paketiće.

Kristina Ivković Ivandekić - Na sv. misi mi se sviđa što pjevamo. Neke pjesme znam, ali neke ne znam i voljela bih naučiti ih.

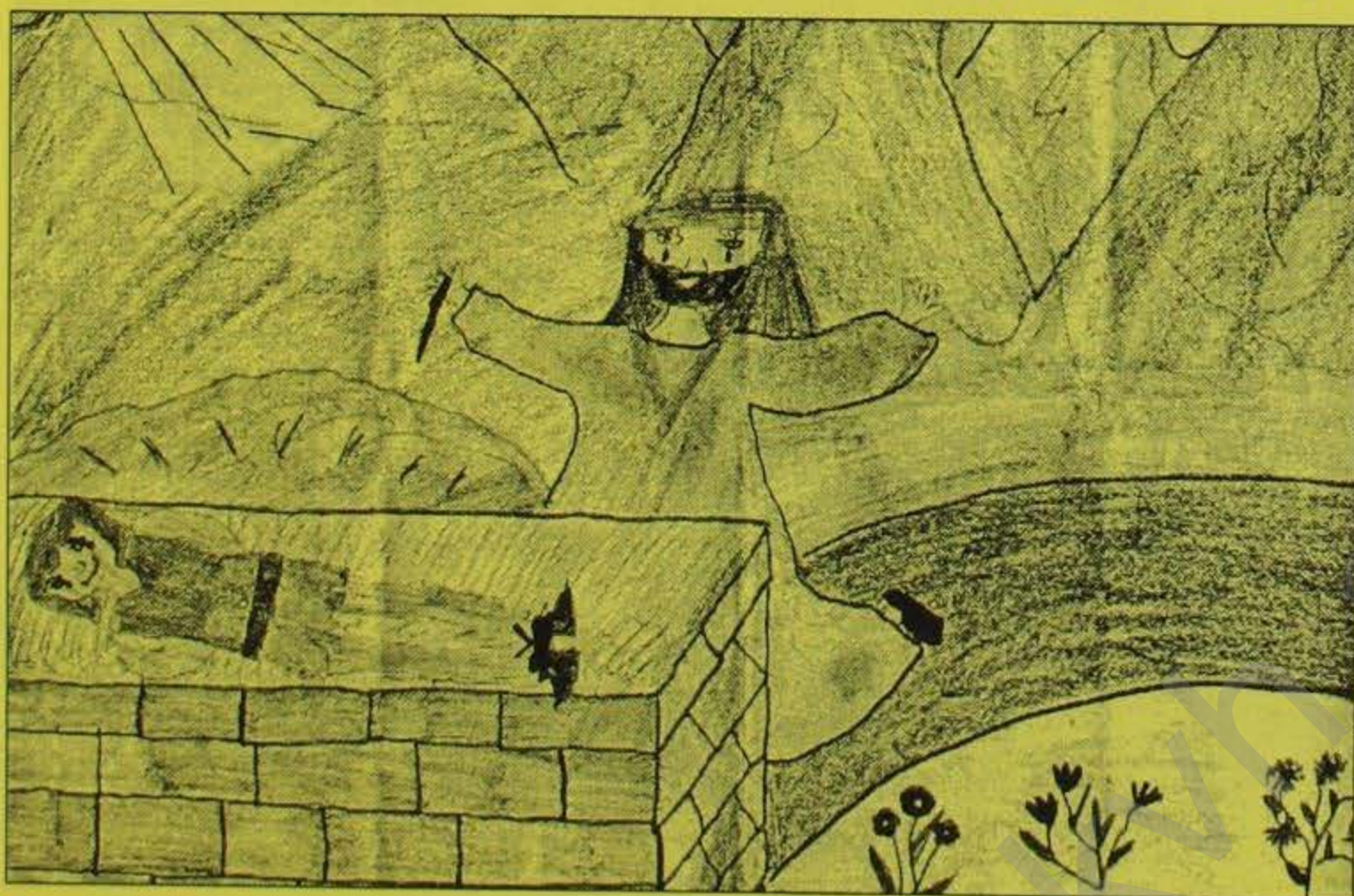
Dražen Bedić - Sviđa mi se sv. misa zato što sam ministrant.

SVETA MISA

Redovito svake nedjelje idem na svetu misu. Na misi sam ranije čitala Molitvu vjernika, a sada čitam psalam. Volim sv. misu jer na njoj pričamo o Bogu. Najviše mi se sviđa pjesma Aleluja. Na sv. misi slušamo župnika dok propovijeda. Najviše me raduje blagdan Božića jer je to Isusov rođendan. Dok sam bila mala bila sam tužna, a čim sam krenula na vjeronauk i na sv. misu sretna sam jer je Bog sa mnom. Voljela bih da se s Isusom što češće susrećem na sv. misi.

Naša župa nema crkvu, nego se svake nedjelje poslijepodne sastajemo na misu u Domu kulture.

Dajana Sloboda, IV. c - Ljutovo

"Abraham
prinosi Izaka
kao žrtvu
paljenicu"

*Maja
Cvijanov,
IV. b
Bikovo*

Stotine djece pjesmom slavi Boga!

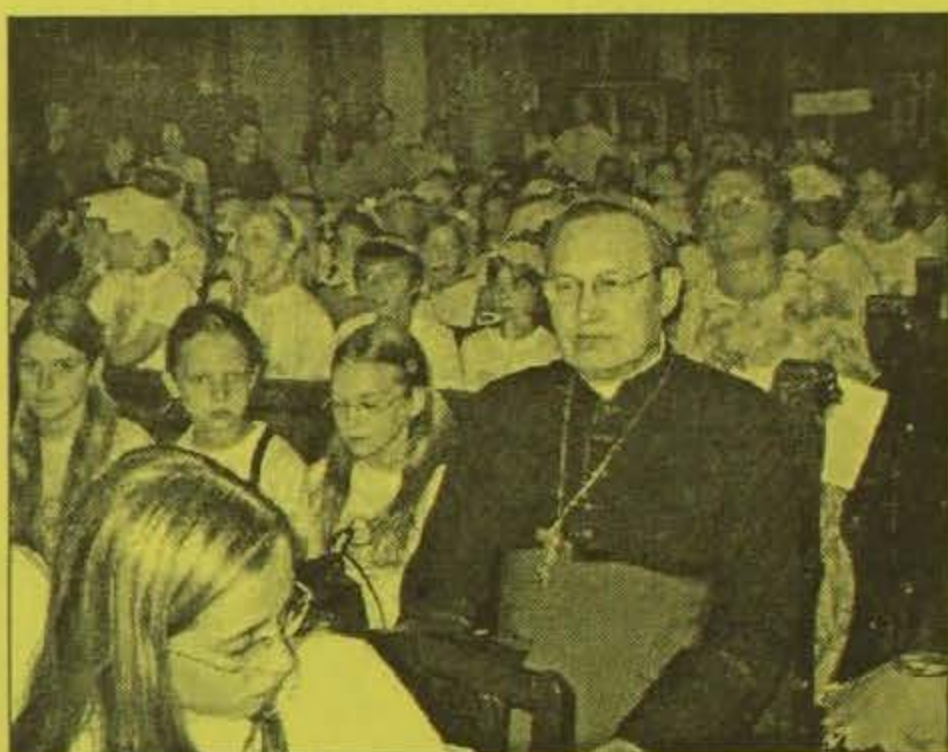
S. Bosiljka bodri pjevače župe sv. Roka

Najmlađi crkveni pjevači pokazali su kako pjesmom slave Boga na "Zlatnoj harfi", susretu malih dječjih zborova u katedrali-bazilici sv. Terezije u Subotici 19. lipnja 2004.

Nastupilo je dvanaest zborova uz pratnju svojih kateheta i katehistica. Na susretu su bili i najmlađi pjevači, djeca iz vrtića "Marija Petković".

Svojom nazočnošću djecu je počastio naš biskup **dr. Ivan Pénzes** i uzveličao koncert na radost malenih, ali sigurnih pjevača.

Katedralni župnik **mons. Stjepan Beretić** je pozdravio sve nazočne zborove i na kraju podijelio svima diplome, a glavni organizator i ove je godine bila **s. Mirjam Pandžić**.

Pjevače su pratili i mnogobrojni glazbenici na različitim instrumentima a svakako je najviše bilo tamburaša, što i priличи nama.

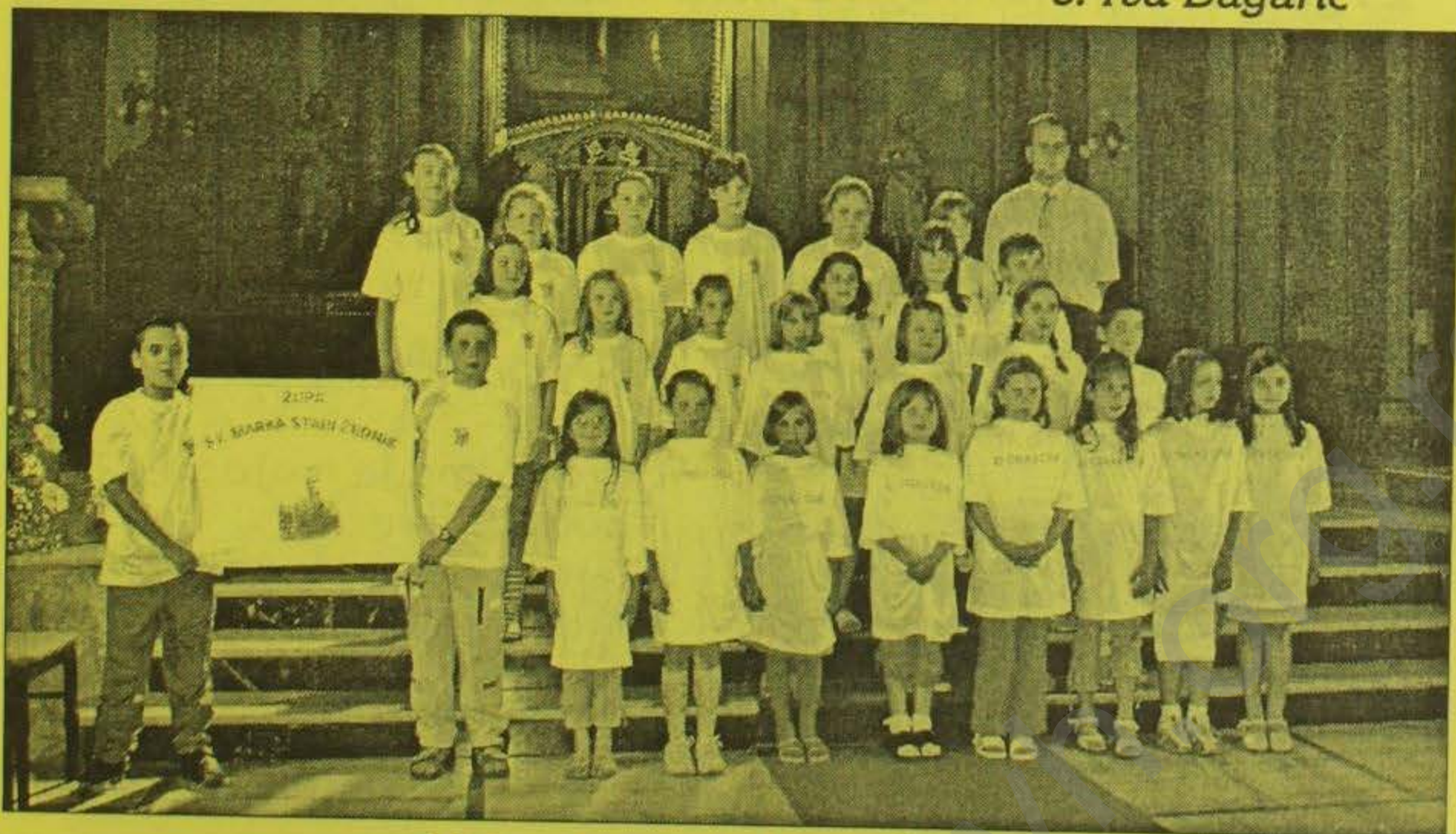

Zbor župe Marije Majke Crkve iz Aleksandrova sa s. Eleonorom

Jedna zanimljivost. Djeca iz Svetozara Miletića i Čonoplje imali su najmlađu orguljašicu koja se zove **Jula Bito**. Ima samo devet godina, a svira već dvije godine. Učiteljica koja vodi brigu o njenom napredovanju je kantorica **Melinda Balaž**. Malena Julija svira u crkvi "Svi Sveti".

Uz čestitke svima koji su nastupili, za pohvaliti je svake godine sve ljepši scenski nastup i sve ljepša odjeća u kojoj pjevači nastupaju. Gospodin će sigurno obilno nagraditi trud onih koji ga slave svojim sviranjem i pjevanjem.

s. Iva Bagarić

Mali dječji zbor iz Starog Žednika

PAUKOVA DJECA

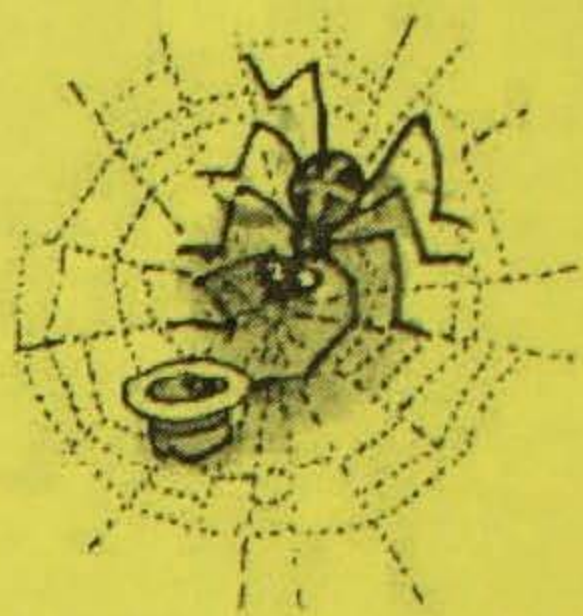
Tek što su stigli u vikendicu, mama i njezin četverogodišnji sinčić Marko počeli su lov na pauke koji su posvuda ispleli mreže.

Najednom će Marko: "Male pauke nemoj ubijati!"

Na to će mama: "Ali zar ne vidiš kako su ružni?"

"Svojim su mamama oni vrlo dražesni!" odgovori Marko.

"Bog je otac, on nas voli kao što nas vole naše mame!" rekla je jedna djevojčica na satu vjeronauka. Možda u samom sebi i ne nalaziš mnogo stvari koje ti se sviđaju, ali za Boga si ti najljepše stvorenje svemira.

PREDODŽBA MAJKE

4 godine: Moja mama može sve!

8 godina: Moja mama zna puno toga! Doista puno toga!

12 godina: Moja mama zapravo i ne zna baš sve.

14 godina: Naravno, mama o tome nema pojma.

16 godina: Mama? Beznadno je staromodna.

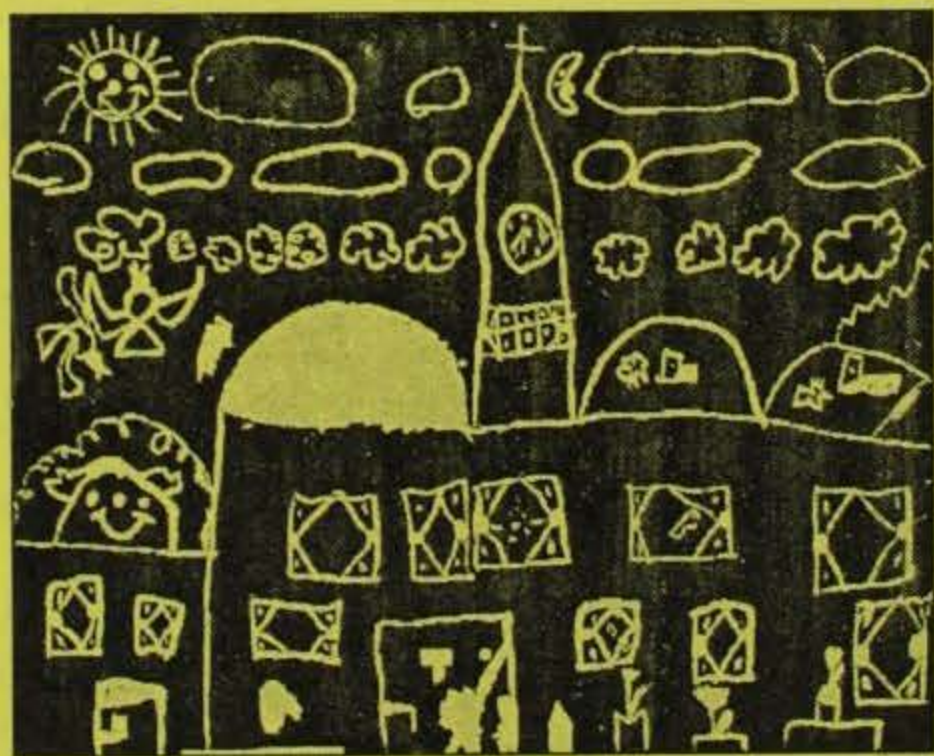
18 godina: Ona? Vrijeme ju je pregazilo!

25 godina: Zapravo, mogla bi nešto o tome znati.

35 godina: Prije nego što odlučimo, 'ajmo pitati mamu.

45 godina: Pitam se što mama misli o tome...

65 godina: Kad bih barem mogla o tome razgovarati s mamom...

"Gradska kuća u Subotici"

Stevan Prčić, vrtić "Marija Petković"

MOJA MAMA

Moja mama je moja sreća
i radost najveća.

Njeno oko me svugdje prati.
Nitko ne zna kao mati.

Ivan Čavrgov, I. h

OŠ "Matko Vuković", Subotica

MAJKA

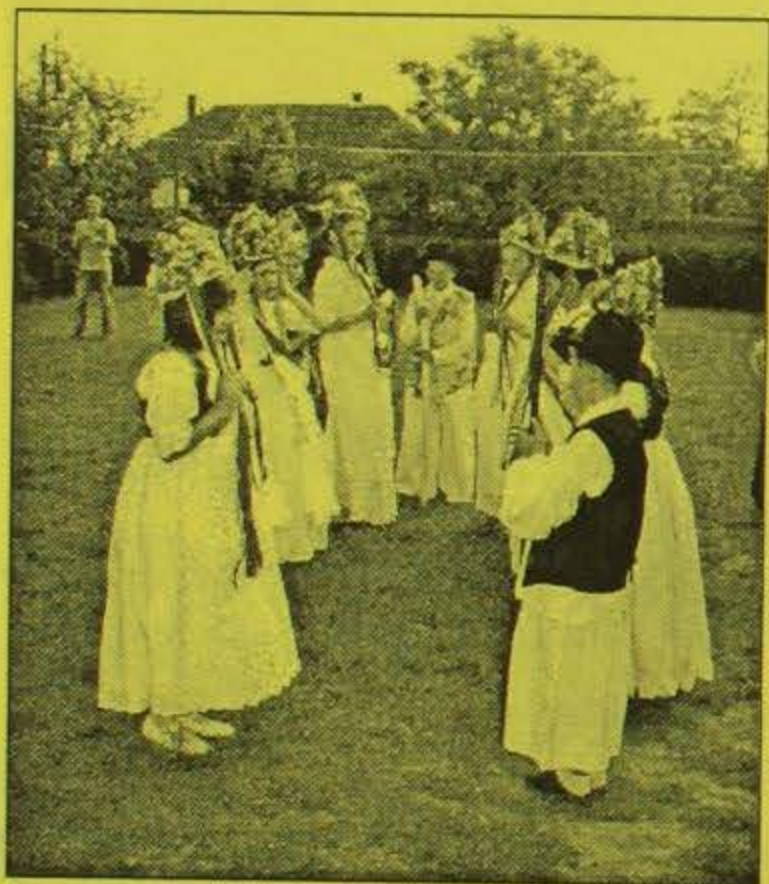
Majka je najljepša riječ,
nju sam naučila prvo reć'.
Majka ima veliko srce,
a želje male.
Najmekše krilo,
baš za mene.
Darovala bih joj
svu sreću cijeloga svijeta
jer kada je majka sretna
i obitelj je sretna!

*Ivona Peić Tukuljac, III. d
OŠ "Ivan Milutinović", Mala Bosna*

"Crna Gospa"

Ivana Piuković, vrtić "Marija Petković"

*"Kerske kraljice" i pastiri
svake godine obilaze svoju župu
sv. Roka i čuvaju ovaj lijep običaj
Hrvata Bunjevaca*

*"...išli smo u Gradsku kuću"
Marija Piuković, vrtić "Marija Petković"*

ŠTO ZNAČI MOLITI?

OTAC JE PROMATRAO SVOG SINČIĆA KAKO POKUŠAVA PREMJESTITI OVEĆU VAZU S CVIJEĆEM. MALIŠAN SE TRUDIO, NAPREZAO, MRMLJAO. ALI NIJE JU USPIO NI POMAKNUTI.

'JESI LI UPOTRIJEBIO SVE SVOJE SNAGE?' UPITA GA OTAC.

'JESAM', ODGOVORI DJEČAČIĆ.

'NISI', ODVRATI MU OTAC, 'JER NISI POZVAO MENE DA TI POMOGNEM!'

Moliti znači upotrijebiti
'SVE' SVOJE SNAGE.

IGRAČKE

Neki mladi bračni par uđe u trgovinu igračkama.

Bilo je tu lutki koje se smiju i plaču, malih kuhinja i kuhinjske opreme, vozila na baterije...nikako da se odluče.

Pristupi im prodavačica, a žena reče:

- Imamo malu djevojčicu, a mi smo često odsutni od kuće; puno putujemo pa nas ponekad nema niti noću. Ubaci se i muž:

- Naša se mala rijetko smije. Rado bismo joj kupili nešto što bi je usrećilo, nešto što bi je razvedrilo kad je sama.

Razumjevši njihovu želju, prodavačica odgovori:

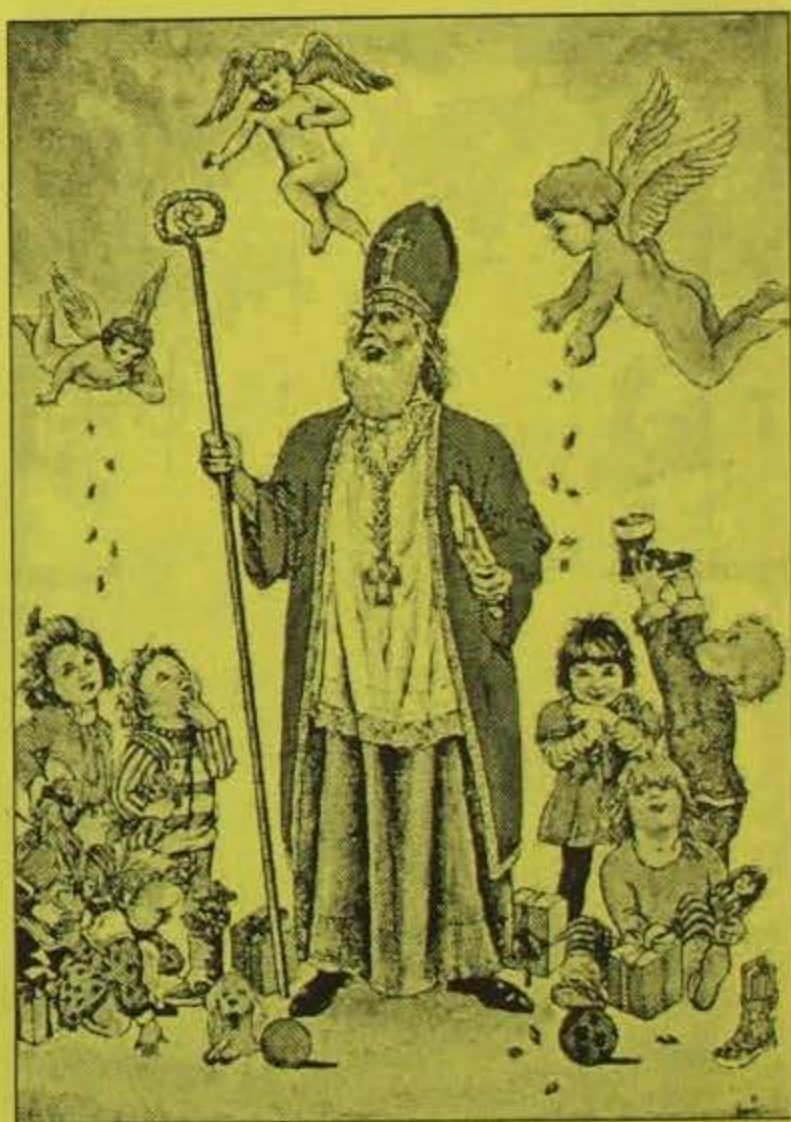
- Žao mi je. Mi ovdje ne prodajemo roditelje.

SVETI NIKOLA

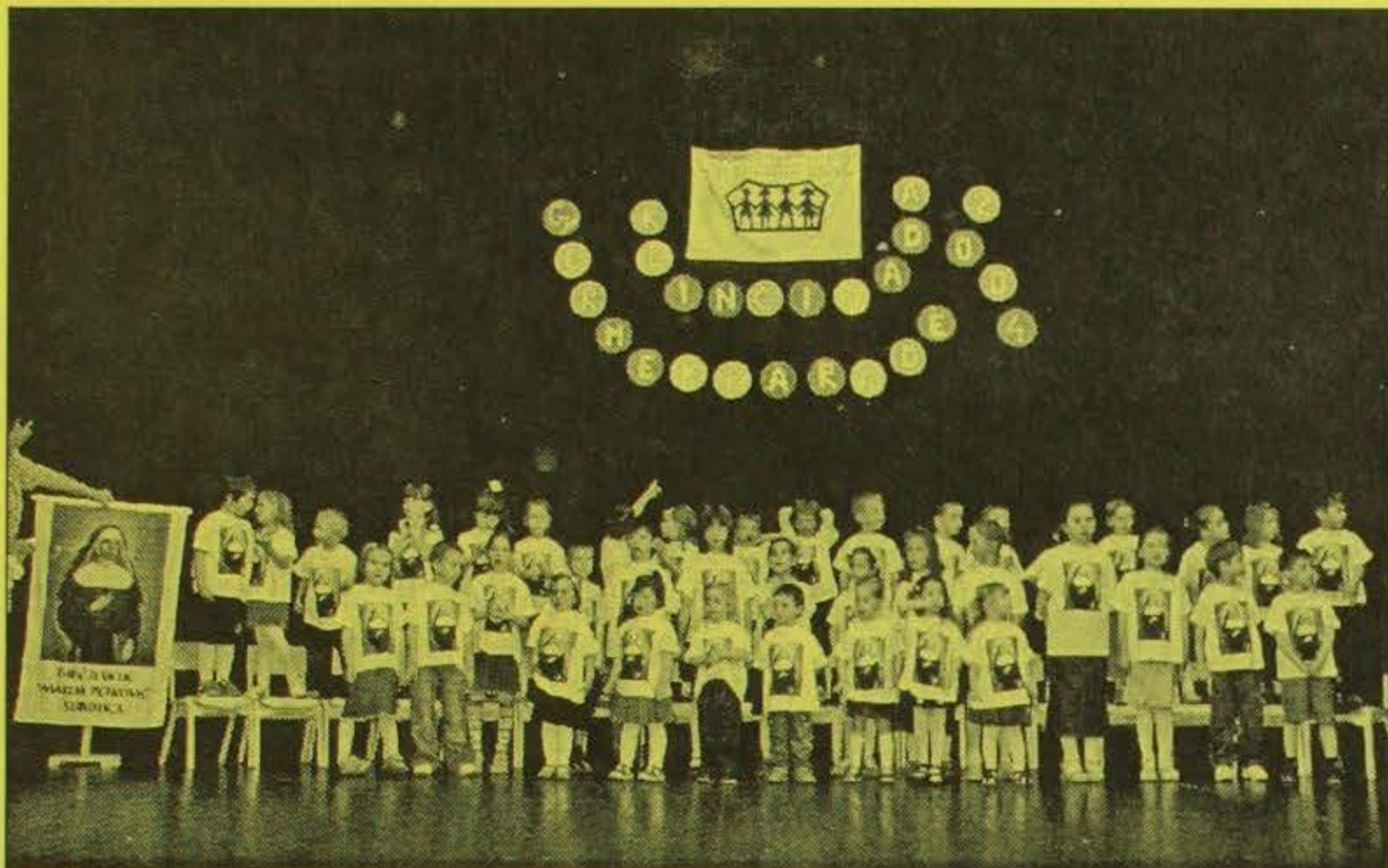
Prosinac je mjesec
i šesti je dan
svetom Nikoli je imendan.

Raduju se dječica
i djed i baka,
ostavit će Niko
svakom brdo igračaka.

I malo slatkiša
da se djeca slade
da se više uči,
ko što je za mlade.

*Saška Kopunović, IV. a
OŠ "Matija Gubec", D. Tavankut*

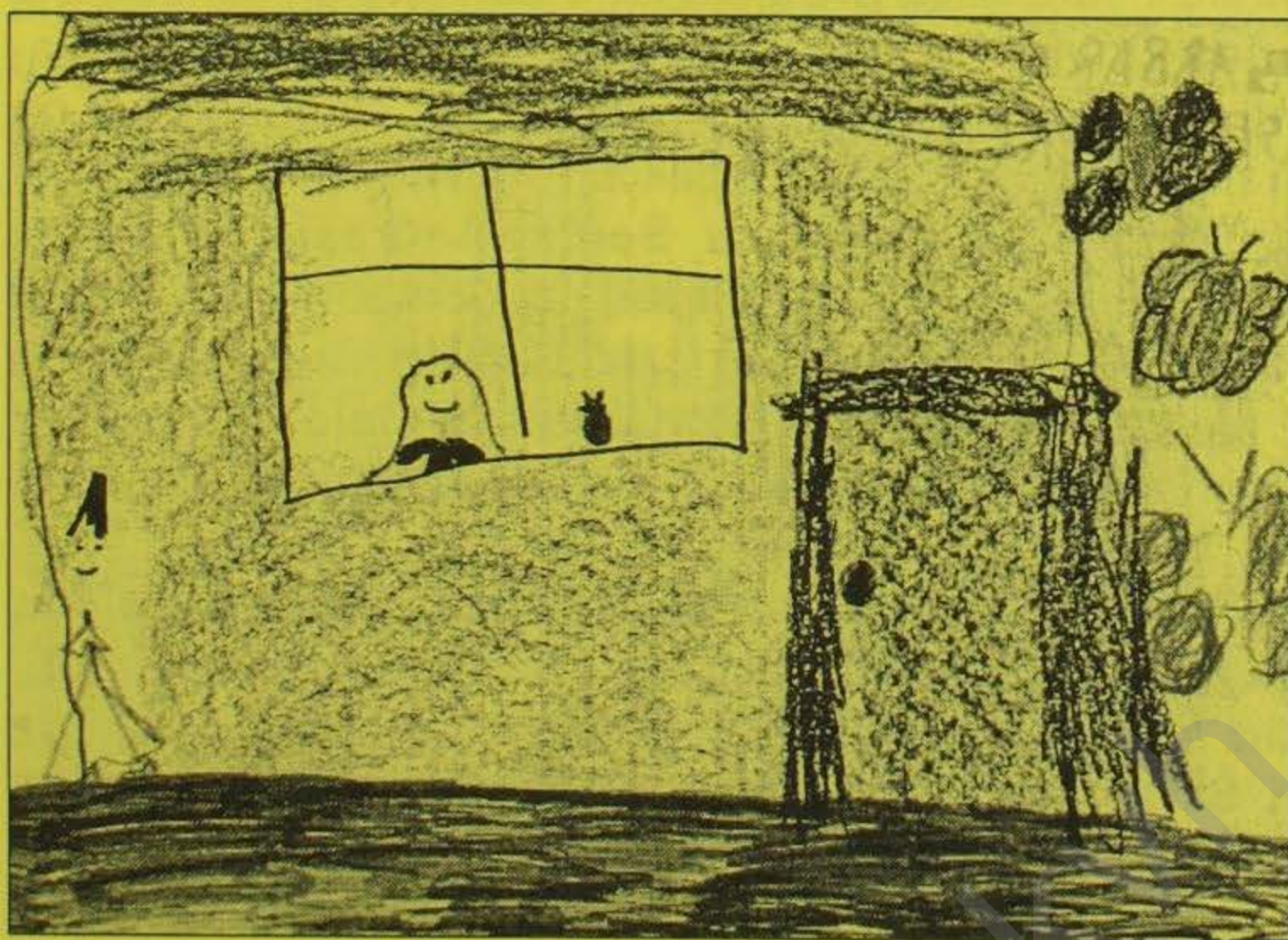

Vrtić
 "Marija
 Petković"
 nastupio je
 prvi put
 2004.
 godine
 na
 "Klincijadi"

MOLITVA

Hvala Ti, Bože, za hranu koju nam daješ.
 Oprosti onima koji bacaju hranu ne misleći
 na siromašne ljude koji jedva izmole krišku kruha.
 Hvala Ti za pšenicu i vodu, za plodove ove zemlje koje nam daješ.
 Dan kruha obilježavamo zbog Tebe i Tvojeg velikog dara za nas.
 Hvala Ti što nam daješ dobru zemlju i vrijeme za rast plodova.
 Želim dijelić te hrane darovati siromahu.

Marija Ivandekić, VI. c

"Legenda o
 sv. Nikoli"

Barbara
 Sekereš,
 vrtić
 "Marija
 Petković"

"Najviše mi se
 dopalo kada
 je Mikulaš
 nosio
 najstarijoj
 kćerki novce!"

III. POKRAJINSKA SMOTRA RECITATORA NA HRVATSKOM JEZIKU

Govorimo hrvatski

Po treći put zaredom naši učenici osnovnih i srednjih škola, a među srednjoškolcima je bilo i studenata, pokazali su 6. studenog 2004. godine kako govore poeziju na svom maternjem jeziku. Bio je to blagdan poezije ali i našega jezika, standardnog književnog i bunjevačke i šokačke ikavice koja je i najstariji dijalekt hrvatskoga jezika.

U velikoj dvorani subotičke Gradske knjižnice nastupilo je devedeset recitatora iz svih mjesta gdje se u okviru škole, kulturno umjetničkih društava ili u okviru vjeronaučnih grupa izučava ili govori hrvatski jezik.

U prosudbenoj komisiji bili su: glumica iz Osijeka **Lidija Helajz**, voditeljica Dramske sekcije iz Sombora **Marija Šeremešić** i suradnica u Odjelu za društvene djelatnosti SO Subotica **Katarina Čović**. Po njihovom sudu trideset najboljih recitatora je posebno pohvaljeno a oni su u subotu, 20. studenog bili na jednodnevnom nagradnom izletu u Osijeku.

U mlađoj skupini pohvaljeni su **Sonja Andrašić** iz Sonte, **Andrea Dulić** iz Đurđina, **Emina Firanj** iz Sombora, **Valentina Kovač** iz Vajske-Bođana, **Milica Lerić** iz Bačkog Brega, **Marina Maksimović**, **Matija Merković** i **Bernardica Vojnić Mijatov** iz Tavankuta, **Karla Rudić** iz Male Bosne i **Katarina Soldo** iz Sremske Mitrovice.

U srednjoj skupini pohvaljeni su **Klara Dulić** iz Đurđina, **Dejana Jakšić** i **Mario Kirasić** iz Sombora, **Ines Košec** iz Bačkog Brega, **Adriana Mikić** iz Bačkog Monoštora, **Lajčo Rožumberski** iz Bajmoka, **Ivan Škravan** iz Vajske-Bođana, **Ivana Stipić** i **Dragana Sudarević** iz OŠ "Ivana Milutinovića" Subotica, **Oriana Španović** iz

Sremske Mitrovice te **Andrija Sente, Marko Sente i Dejan Vranješ** iz Subotice, recitatori Hrvatske čitaonice.

Najbolji recitatori nižih razreda

Smotru je pratio pročelnik Odjela za obrazovanje pri Hrvatskom nacionalnom vijeću **Dujo Runje**. On je na samom početku istaknuo značaj ovakve manifestacije kao važne karike u procesu obrazovanja u našoj multikulturalnoj sredini i poručio kako "jezik treba njegovati kako nas se preci ne bi stidjeli a da bi se potomci nama dičili".

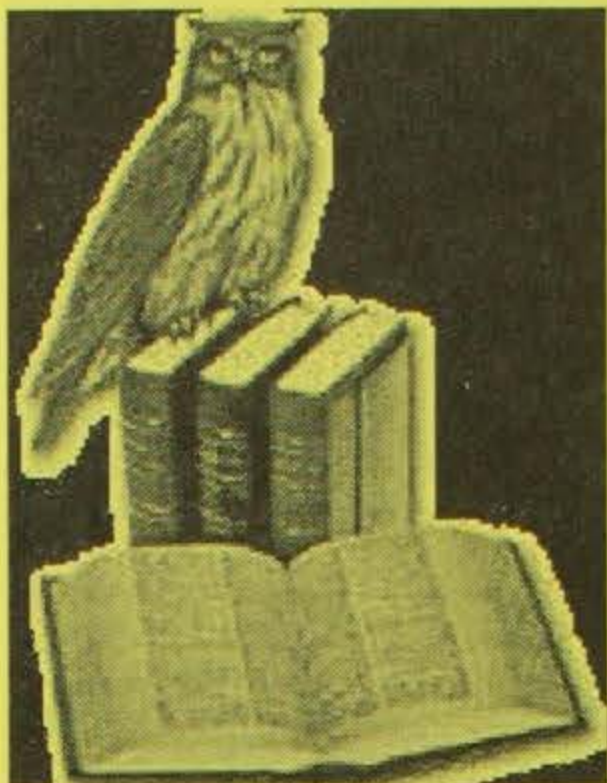
Susret recitatora organizirala je Hrvatska čitaonica uz potporu Skupštine općine Subotice, Poglavarstva grada Osijeka, Veleposlanstva R. Hrvatske i OŠ "Prečko" u Zagrebu.

U ovogodišnju smotru uključile su se sve škole u kojima se izvođa nastava na hrvatskom jeziku ili se izučava hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, to je dokaz i velikog truda učitelja i svih pedagoga koji su radili s recitatorima.

K. Č.

Najbolji recitatori u srednjoj skupini s članovima prosudbene komisije

**...čovječanstvo
duguje djetetu
sve najbolje
što može dati.**

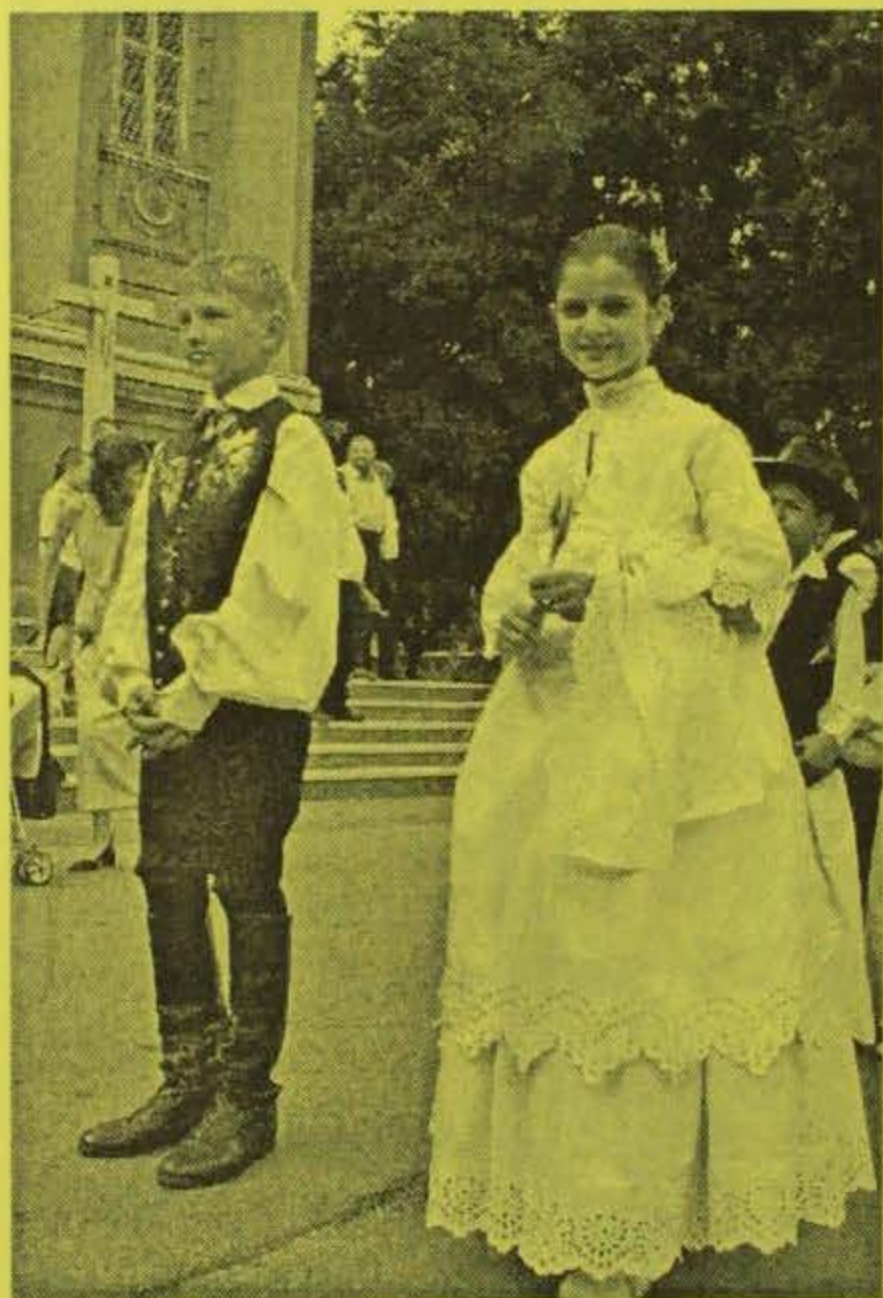
*Deklaracija
o pravima djeteta*

Što dijete može učiniti, neka učini samo.
Montaigne

Dijete nije odrastao čovjek u minijaturi.
Djeca gledaju, misle i osjećaju na svoj način.
Priroda želi da su prije djeca nego što postanu odrasli.

J.J. Rousseau

*Mali bandaš Martin Skenderović
i mala bandašica
Marija Ivković Ivandekić*

*Svatko može biti sretan kao dijete
I odrasli uvijek kad se toga sjete.*

*Treba samo znati kada sebi reći:
ja sam ovoliki, ne mogu biti veći!*

Dijete uvijek može
odraslog naučiti trima stvari-
ma:

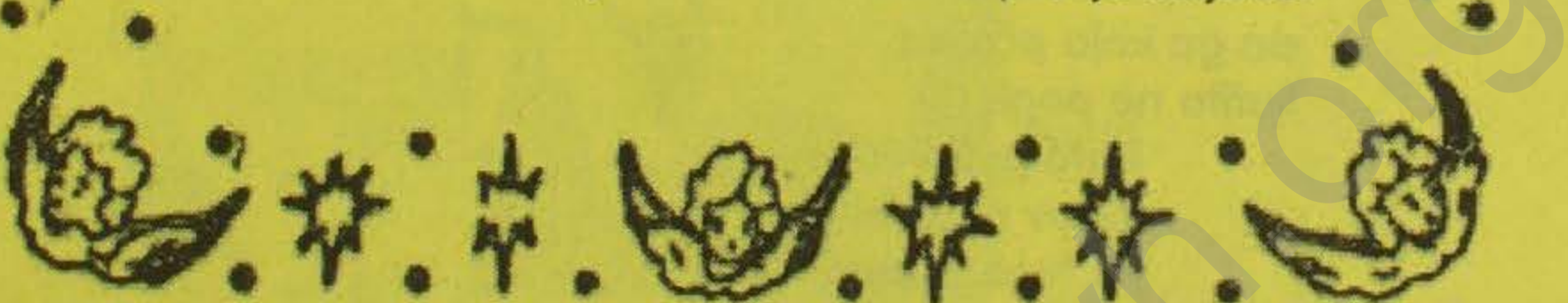
Da bude veseo bez razlo-
ga, da bude uvijek nečim
zabavljen i da se zna svom
snagom zauzeti za ono što
želi."

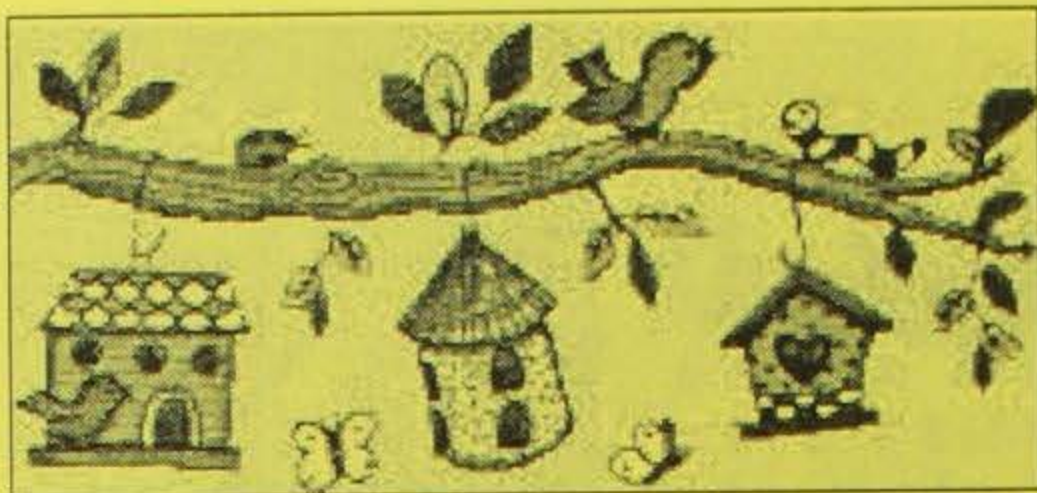
P. Coelho, "Peta gora"

Nešto što mogu napisati samo djeca

(II. razred osnovne škole, stiglo internetom)

-
-
-
-
-
- ☺ Papa živi u Vakuumu.
 - ☺ U Francuskoj su nekad usmrćenja kriminalaca izvodili želatinom.
 - ☺ Kod nas se muškarci mogu oženiti samo sa jednom ženom. To se zove monotonija.
 - ☺ Kod nas ima svaki svoju sobu. Sama tata ne, on mora spavati kod mame.
 - ☺ Ribe se množe tako da nose iskre.
 - ☺ Muškarac se ne može vjenčati s muškarcem jer onda nitko ne bi mogao odjenuti odjeću mlade.
 - ☺ Životno osiguranje je novac kojeg dobije onaj koji preživi smrtni slučaj.
 - ☺ Ustvari je usvajanje bolja mogućnost. Tako si mogu roditelji sami izabrati svoje dijete i ne trebaju prihvatiti baš onog kojeg su dobili.
 - ☺ Adam i Eva su živjeli u Parizu.
 - ☺ Tokom sedmice Bog živi u raj. Samo u nedjelju dođe u crkvu.
 - ☺ Krave ne smiju brzo trčati da ne proliju mlijeko.

Veliki mali pjesnici

TO JE LJUBAV

Ljubav je lijepa, ljubav je veselje.
Ljubav je igra sunca.
Ljubav čini čuda.
Sve se rađa iz ljubavi.

Luka Bačić, II. h
OŠ "Matko Vuković", Subotica

LJUBAV

Jedan dječak plavi
kaže da me voli
a stalno me čupa za kosu.
Ja to ne razumijem
jer me to boli.
Čuj, dječaće plavi,
voljeti - znači ljubav dati.

Aleksandra Mihaljev, II. b
OŠ "Ivan Goran Kovačić", Sonta

MEDO BRUNDO

Ima jedan medo
ime mu je Brundo.
Do meda da dođe
planirao je dugo.

Med je jako sladak
al' boji se meda
da ga koja pčelica
ljutito ne pogleda.

Zato je odlučio
lopov neće biti
za teglicu meda
pčelicu će zamoliti.

Ivana Mandić, III. d - OŠ "Ivan Milutinović", Mala Bosna

ŠTAPOVI

- Možeš li mi dati nešto o što bih se mogao oslanjati dok idem svojim putem? - zamoli dijete svog anđela.

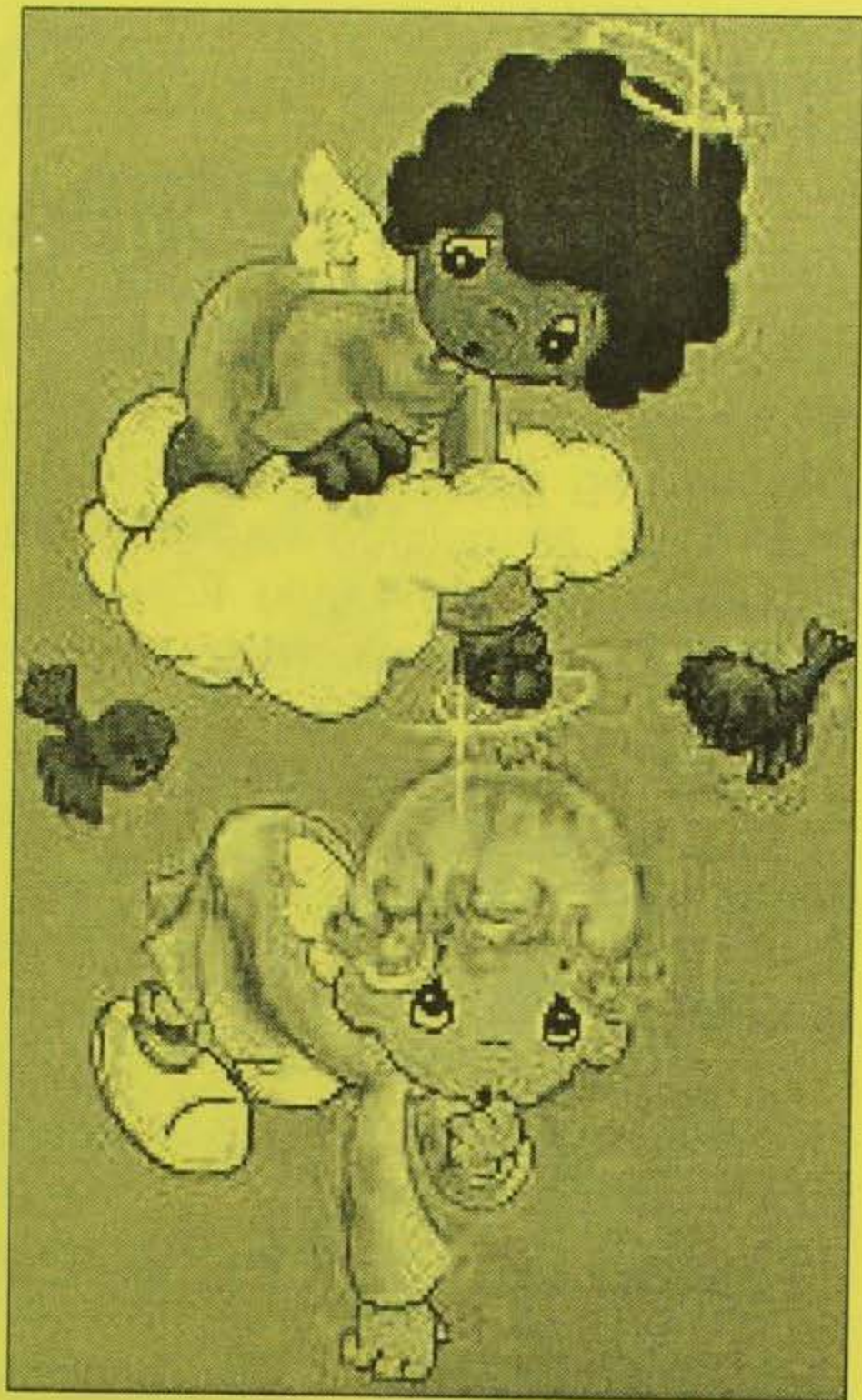
- Imam samo ova dva štapa - reče anđeo.

- Koji će mi bolje poslužiti?

- Onaj za koji se tvoje srce odluči - reče anđeo.

- Jedan je čvrst. Koristeći se njime, moći ćeš ići hitro. Dok ga budeš imao u rukama, svi će se sklanjati pred tobom. Oni pak koji se ne dospiju skloniti, klanjat će ti se i služiti sa strahom. Tim ćeš si štapom moći pribaviti gotovo sve što poželiš. O njega se opirući, stići ćeš daleko.

Drugi je posve krhak. On će te učiniti gotovo neprimjetnim. Dok ga budeš imao u rukama, moći će te uočiti samo oni u čijim će se dušama jasno odražavati tvoja duša. Oskudijevat ćeš, ali ti ništa neće nedostajati. Ne znam kako će te daleko odvesti, ali dok se budeš oslanjao na njega, svaki će ti korak ispunjati čitavo biće.

Stjepan Lice

Božić

*Ivana Dulić
vrtić "Marija Petković"*

KUTIJA PUNA POLJUBACA

Priča kaže da je jednom neki čovjek kaznio svoju trogodišnju kćer jer je potrošila cijelu rolu zlatnog papira za omatanje. Novaca je bilo malo i on se naljutio kad je vidio kako dijete pokušava ukrasiti kutiju koju će staviti ispod božićnog drvca. Ipak, mala je djevojčica sljedećeg jutra donijela poklon svom ocu i rekla:

'Ovo je za tebe taticе.'

Osjećao se posramljen svojom prijašnjom reakcijom, ali njegova se ljutnja opet razbukkala kad je otkrio da je kutija prazna. Vikao je na nju:

'Zar ne znaš da bi, kad daješ nekome poklon, trebalo biti nešto unutra?'

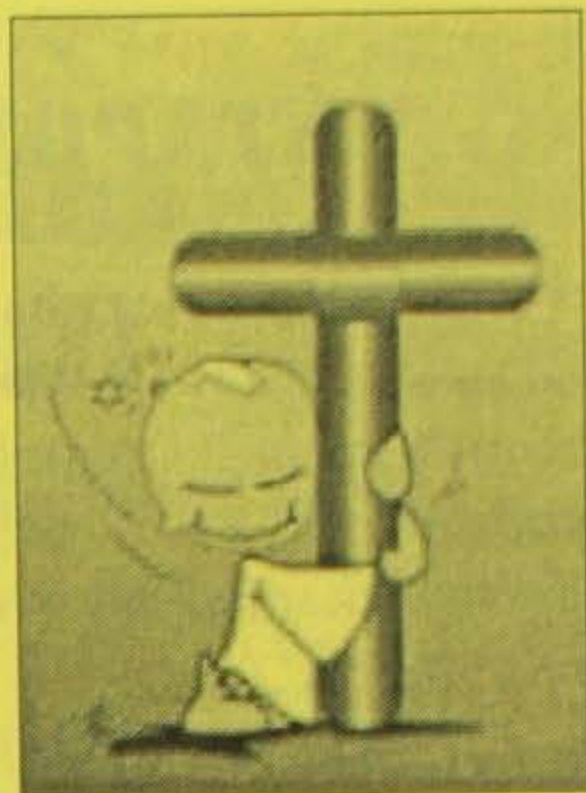
Mala djevojčica ga je pogledala s očima punim suza i rekla:

'Ali, taticе, kutija nije prazna, upuhala sam poljupce u nju. Samo za tebe, taticе.'

Otac je bio slomljen. Zagrlio je svoju malu djevojčicu i preklinjao je da mu oprost.

Kažu da je taj čovjek čuvao onu zlatnu kutiju pokraj svog kreveta mnogo godina i kad god bi bio obeshrabren, izvadio bi iz kutije jedan zamišljeni poljubac i sjetio se ljubavi djeteta koje ga je stavilo unutra.

Na neki način, svakom od nas dana je zlatna škrinja ispunjena bezuvjetnom ljubavi i poljupcima naše djece, prijatelja, obitelji ili Boga. Nema ničeg vrednijeg što bi čovjek mogao imati, zar ne?

Whitely

zkv
S

Dužijanica

Jesmo li se kad u danima žetvenih svečanosti zapitali kako izgleda put jednog žitnog zrna od sjetve do žetve?

Za rane jeseni, od crnih otežalih slojeva oranice vrijedni ratari pomoću svoje tehnike prirede udoban ležaj u koji sijačicom polože sitna, naizgled beživotna zrna pšenice.

Možete li vjerovati da je tu uloga čovjeka završena? Sve ono što je potrebno da od toga zrna postane klas, u nadležnosti je Božjoj. No nemojte misliti da je to jednostavno. Svi ti uvjeti, kao i korelacija istih, veoma su složeni, te su od strane znanstvenika obrađeni na stotinama stranica u monografijama o pšenici.

Energijom koju sadrži, zrno daje klicu. A svaka naredna faza u životu te klice ovisi o Božjoj milosti: hoće li biti potrebnih niskih temperatura za jarovizaciju, hoće li biti snježnog pokrivača (koji će biljčicu sačuvati od mraza), hoće li biti kiše dovoljno i u pravo vrijeme? Da romantičnih purpurnih makova ne bude previše, jer bi tako mogla biti ugrožena čistoća i kakvoća zrna u žetvi. Nametnici, bolesti, sve to je tako bitno. Zatim tuča, punoća klasa i drugo.

Ova površna analiza jasno govori koliko je Božja uloga bitna u životu jednog zrna žita. Ni gnojidba, kao ni jedna druga čovjekova akcija bez Božje milosti neće dati očekivani rezultat.

Iz ovoga vidimo kako je naša uloga u svemu tome neznatna. Prema tome, što je čovjekova uloga manja, zahvala Bogu mora biti sve veća.

Zato, svaki sudionik Dužijance je tu da slavi Boga i da mu se zahvaljuje. Da poput punog klasa prigne glavu u znak zahvale. U jednoj monografiji stoji:

"Samo prazan klas je ponosno uspravan, a pun je pognut."

Možemo nešto naučiti i od klasova. Nekad prihvaćamo dio posla - čak i za crkvu - samo radi zahvale našem "cijenjenom imenu". Zadovoljno slušamo pohvale. Prija nam misliti da smo nekog zadužili, a nekad želimo "uslugu" naplatiti! Pa zar onda ne sličimo praznim klasovima? Ne budimo prazni klasovi. Budimo oni puni, prignuti, zahvalni. Shvatimo da je samo dragi Bog dostojan izricanja zahvale, uvijek, a osobito na svetoj misi zahvalnici.

Kata M. Ostrogonac, dipl. agronom

KAD BIH MOGLA PONOVRNO PROŽIVJETI ŽIVOT

Erma Bombeck

(napisano kad je otkrila da umire od raka)

♥ Otišla bih u krevet kad sam bila bolesna umjesto pretvaranja da će se svijet prestati okretati ako ne budem prisutna.

♥ Zapalila bih ružičastu svijeću napravljenu poput ruže prije nego što se otopi u skladištu.

♥ Manje bih pričala i više slušala.

♥ Pozvala bih prijatelje na večeru čak i ako je tepih umrljan ili je kauč izbljedio.

♥ Pojela bih kokice u "dobroj" dnevnoj sobi i manje bih brinula o nečistoći ako moji požele zapaliti vatru u kaminu.

♥ Odvojila bih vrijeme za slušanje mog djeda i lutanje kroz njegovu mladost.

♥ Preuzela bih više odgovornosti koje je nosio moj muž.

♥ Ne bih nikad inzistirala da prozori automobila budu zatvoreni usred ljetnog dana jer je moja kosa taman isfrijirana i uređena.

♥ Sjela bih na travnjak (bez obzira na mrlje od trave).

♥ Manje bih plakala i smijala se ispred televizora, a više promatrajući život.

♥ Ne bih nikad kupila nešto samo zato što je to praktično, što se neće vidjeti mrlje ili zato što ima doživotnu garanciju.

♥ Umjesto što sam željela da što prije prođe devet mjeseci trudnoće, cijenila bih svaki trenutak i shvatila da je čarolija koja raste u meni jedina prilika da pomognem Bogu u stvaranju čuda života.

♥ Kad bi me djeca naglo poljubila, ne bih nikad rekla: "Kasnije. Sada operi ruke prije ručka." Bilo bi puno više Volim te umjesto Žao mi je.

♥ Najviše bih, kad bih imala drugu priliku za život, cijenila svaku minutu, gledala je i zaista vidjela i nikad se ne bih osvrkala. Prestanimo se znojiti zbog malih stvari. Prestani brinuti o tome tko te ne voli, tko ima više ili tko što radi. Umjesto toga, počnimo cijeniti odnose koje imamo s onima koji nas vole.

♥ Razmišljajmo o tome čime nas je Bog blagoslovio. I što činimo svaki dan da poboljšamo sebe umno, fizički i emocionalno.

♥ Nadam se da svi imate blagoslovljen dan.

LJULJANJE USREĆUJE

Uz malo opreza, jer ako pretjeras ljujanjem, dijete može osjetiti smetnje poput glavobolje, vrtoglavice, znojenja ili mučnine. Nadite sebi prikladno mjesto i **-zaľuljajte se!**

Ljuljanje u majčinom krilu, na klackalici ili ljujašci stimulira koordinaciju pokreta, razvija osjećaj ravnoteže, stvaralačke sposobnosti, poboljšava cirkulaciju i razmjenu materija, smiruje i popravља raspoloženje.

KADA DIJETE UPITA O SMRTI

Dječja pitanja "Zašto se umire?", "Što će biti poslije smrti?" ili "A gdje je sad bakica?", izraz su njihove urođene radoznalosti. Kako im odgovoriti? Malo tumačeći prirodne zakonitosti (sva se živa bića rađaju, rastu, kraće ili duže žive i - umiru), a malo darujući im svoje vjerničko znanje i iskustvo - govoreći im o rajju i mogućnosti da razgovor s dragim osobama u nebu nastavimo (moleći za njih ili moleći njih da nam pomognu u zajedničkoj molitvi). Djeca predškolskog uzrasta najčešće brzo shvate i prihvate: "Kad netko umre, ide kod dragog Boga." I to je najčešće dosta kao temelj, osim kada se dogodi smrt neke djetetu drage osobe, rođaka ili prijatelja. U tim situacijama, osobito je važno nastojati proniknuti u njegovu dušu i naslutiti što se u njoj događa, razumjeti djetetovu reakciju i pomoći mu u skladu s tim. Psiholozi kažu da dječje reakcije na smrt mogu biti različite:

❖ **zaprepaštenje:** na vijest o smrti drage osobe, dijete može osjetiti zaprepaštenje - tada ga je potrebno zagrliti i riječima izraziti suosjećanje.

❖ **negacija:** dijete se može ponašati kao da smrti nije ni bilo, što je obrambeni mehanizam jer ono želi tu tešku vijest postupno prihvaćati - ne treba ga prisiljavati da prihvati istinu, jer će ono samo nakon nekog vremena to učiniti.

❖ **traženje:** dijete traži umrlu osobu, jer želi da izbriše ono što se dogodilo - ovu fazu, kao i negaciju, dijete ubrzo samo svladava.

❖ **krivnja:** dijete može biti zbunjeno i tjeskobno, misliti da je smrt kazna jer je bilo zločesto - potrebno ga je umiriti, biti uz njega i ohrabrivati ga.

❖ **strah:** dijete se može bojati da će i ono umrijeti ili da će umrijeti netko drugi njemu drag, primjerice mama - treba objašnjenje i puno ljubavi, kao i u svakoj od ovih situacija.

PRIČA O ODGAJATELJU I VRTLARU

Rad odgajatelja je sličan radu vrtlara koji njeguje različite biljke. Jedna biljka voli blještav sunčev sjaj, druga hladne sjenke, jedna voli obalu potoka, druga sušan planinski vrh. Jedna najbolje uspijeva na sunčanom tlu, druga na masnoj ilovači. Svakoj se mora pružiti njega koja odgovara njenoj vrsti; u protivnom biljka ne dostiže savršenstvo.

Abdul Baha

OTAC U OBITELJI

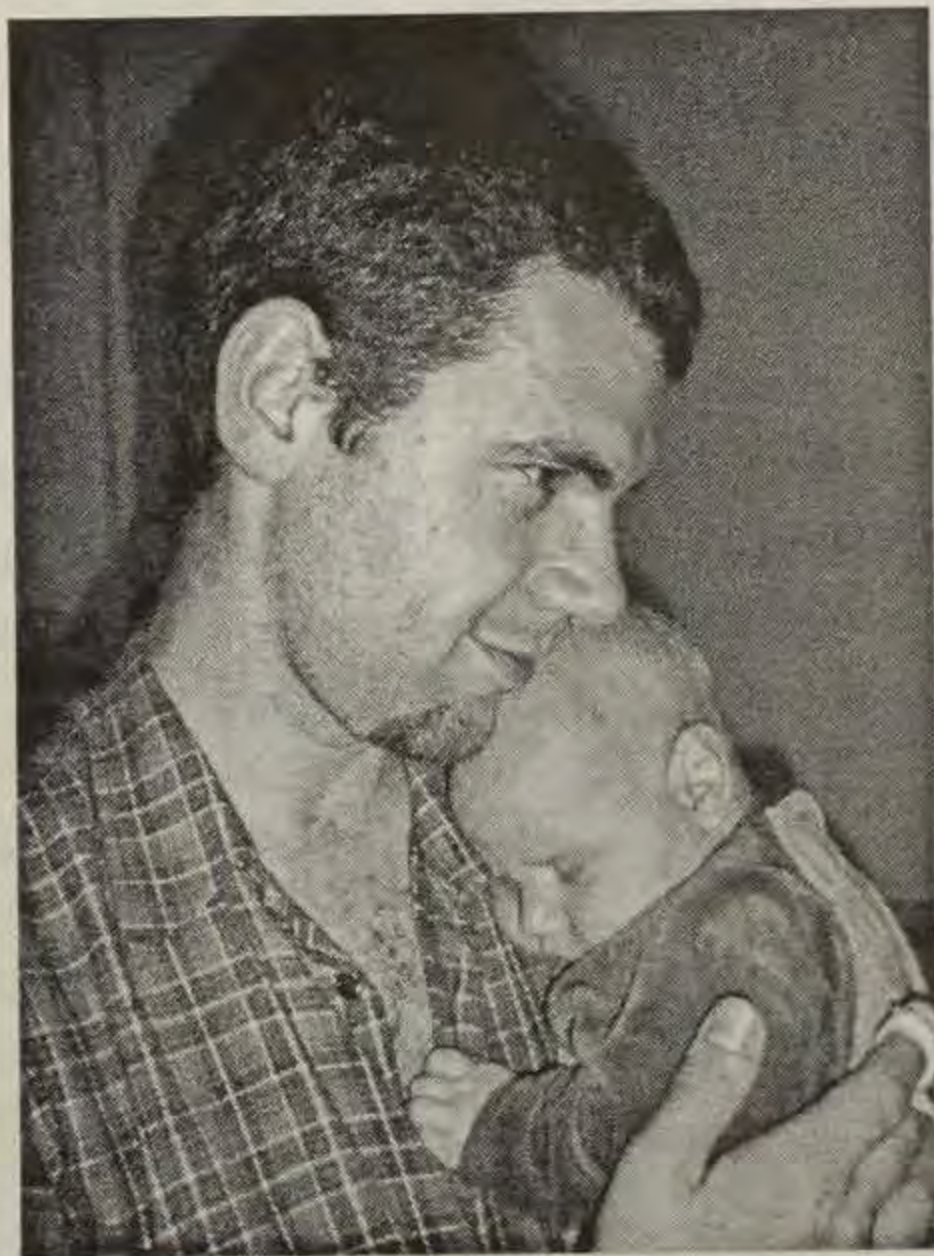
Danas je sve prisutnija pojava odsustvo oca u obitelji, najčešće zbog prekovremenog rada ili čak slučajeva kada otac radi dva posla zbog teškog materijalnog položaja obitelji. Posljedica toga je, kako navode stručnjaci, sve zapaženija emotivna i afektivna nestabilnost današnjih mladih, što se nadasve primjećuje u muške djece: teško sazrijevaju i dugo se ponašaju djetinjasto - nesigurni, nesposobni su vladati emocijama i površni su u odnosima.

Razlog tome je - što pokazuju rezultati istraživanja evolutivne psihologije - što je svakom djetetu za rast, sazrijevanje i identifikaciju potreban snažan uzor. Djevojčice od rođenja do predmladenačke dobi susreću brojne ženske osobe koje im mogu biti uzor (majku, odgojiteljicu u vrtiću, učiteljicu, nastavnicu), a dječaci za uzor mogu imati samo oca i, eventualno, kojeg muškog učitelja. Talijanski psiholog Aceti u tome vidi veliku nepravdu čije se posljedice vide u mladosti i jedan od uzroka što se danas sve češće susrećemo s homoseksualnošću i zakašnjelom emotivnom zrelosti u muškaraca. On zagovara veću nazočnost oca u obitelji uvođenjem primjerene radne politike, odgovarajuće društvene potpore i osobito - formacijom obitelji, kao i pospješivanje povratka muških osoba u

osnovne i srednje škole (odgovarajućom socijalno ekonomskom politikom te prevladavanjem odgojne

tradicije koja ženu smatra temeljnim čimbenikom odgoja). Do rješavanja tih problema, on daje neke jednostavne i korisne savjete, odmah primjenljive:

U obitelji otac može:

 rezervirati vrijeme da bude sam sa sinom;

 kontrolirati školske zadaće djece i po potrebi ih pohvaliti ili opomenuti;

 dogovoriti se s djecom da obavljaju lakše kućne poslove, tako da briga za dom bude zajednička - ovdje je važno da otac kontrolira dogovoreno;

 ako je očeva prisutnost kratkotrajna zbog dugog zadržavanja na poslu, on može svakoga dana u isto vrijeme telefonirati, tako da muško dijete osjeća da ima sastanak s ocem;

 osigurati trenutke zajedničke molitve cijele obitelji, ujutru i navečer, jer u kući gdje tata moli društvenu stvarnost treba živjeti kao dar i muško dijete osjetit će veću sigurnost u odnosima s drugim ljudima.

U školi nastavnici mogu:

 organizirati susrete s roditeljima u večernjim satima i tako omogućiti očevima da na njima sudjeluju;

 pozvati roditelje na kraju tromjesečja i u prisutnosti učenika razgovarati o njegovom uspjehu. To ima dvije velike prednosti: dijete je uključeno u jedno važno iskustvo koje ga se tiče, a to je ocjena njegova uspjeha (imajmo na umu da je škola za dijete kao posao za odrasloga), a uz to je nazočan otac koji ga može podržati, ohrabriti ili potaknuti na učenje.

IZ ŽIVOTA

Kako smo dali djeci imena?

Svaki roditelj očekuje mnogo od svoje djece, želi im sve najbolje u svakom segmentu života. Pošto smo vjernici, očekujemo i želimo da i ona žive jedan pun kršćanski život. Vjerojatno se tu negdje krije želja da nam djeca nose biblijska imena i imena velikih ljudi vjere.

Prva je MARIJA, po uzoru na ime naše nebeske i Isusove majke Marije. Nema veće vjernice od nje. Druga je BARBARA, po uzoru na svetu Barbaru - mučenicu prvih kršćanskih vremena, koja je život svoj predala za vjeru. MATIJA je dobio ime po svetom Matiji apostolu, izabranom umjesto Jude, koji je izdao Isusa. Na izbor imena sigurno su utjecali i ljudi koje smo voljeli i koje i danas volimo (teta Matija, Mara, Bara, pokojni biskup Matija...).

Neka dragi Bog blagoslovi svu djecu i sva njihova lijepa imena da ovom zemljom pronose ime Isusovo!

Vesna i Ivica Sekereš

POSAO I(LI) OBITELJ

*Na obiteljskom susretu jednog duhovnog pokreta
čulo se i ovo iskustvo:*

“U posljednje vrijeme, moj suprug je morao često raditi prekovremeno, nekoliko puta i dvije smjene zaredom, bez stanke. Taj mjesec je imao 30 sati prekovremenog! Vidjela sam kako je sve umorniji, kako sve manje može postići kod kuće, a do tada je i meni i djeci posvećivao puno vremena i puno pažnje, nalazeći u tome sreću i pravi smisao života. Odjednom, posao ga je okupirao, što ni njemu nije bilo ni lako ni drago, a ni meni također. Ljutnja na sve, povrijeđenost, uvjerenje da on može, ali ne želi ništa učiniti, obuzimala me je sve više. Molila sam, i riješila da ću pustiti da sam shvati što želi - posao ili obitelj - i prestati govoriti, objašnjavati... Dok sam ga budila za posao, ipak je po meni morao vidjeti koliko mi je teško. Nazvao je šefa i rekao da je preumoran zbog tog tempa i tražio slobodan dan. Dobio ga je odmah, a od tada su, čini se, počeli sa više razumijevanja počeli gledati na njegov obiteljski život - mijenjaju mu smjenu kada treba da ne bi radio prekovremeno.”

Katarina Čeliković

HRVATSKO IZDAVAŠTVO U VOJVODINI U 2004. GODINI

U ne osobito velikoj zajednici, kakva je hrvatska, dvadesetak objavljenih djela pravi su izdavački pothvat. Moglo bi se reći da je, ne ocjenjujući kvalitetu i potrebu njihova objavljivanja - o čemu će pisati neka buduća kritička pera - barem po broju objavljenih naslova, ovo bila plodna godina. Dvadesetak je djela publicirano koje bismo, uz određene poteškoće koje nastaju kada se autori javno nacionalno ne određuju, mogli nazvati hrvatskim izdavaštvom u Vojvodini u 2004. godini. U želji da napravimo kraći presjek, podijelit ćemo ga u nekoliko segmenata dajući im radne nazive: I. ZNANSTVENO UMJETNIČKA ISTRAŽIVANJA; II. KNJIŽEVNOST; III. ELEKTRONSKO IZDAVAŠTVO i IV. KNJIŽEVNOST ZA DJECU.

I. ZNANSTVENO UMJETNIČKA ISTRAŽIVANJA

Upravo na ovom području hrvatska zajednica na našim prostorima svake godine nudi po nekoliko vrlo vrijednih ostvarenja koja govore o povijesti, običajima, umjetnosti, značajnim osobama i događajima, folkloru ali i o

projektima napose društvenih usmjerenja. Tako su se i u 2004. godini pojavile knjige koje najčešće govore upravo o povijesti i umjetnosti, običajima. Jedna od posebno vrijednih knjiga svakako je **Dukat ravnice : o Bunjevcima i Šokcima Sombora i okolice** kojom su autorice **Antonija Čota** i **Marija Šeremešić** popunile dosadašnju prazninu na ovom zavičajnom prostoru. Srijemski, vrlo plodan pisac, **mons. Marko Kljajić** objavljuje povijesnu knjigu **Sveti Juraj u Petrovaradinu** u godini obilježavanja 1700. obljetnice srijemskih mučenika.

Ako bi se tko i usudio fotografijom u obliku monografije prikazati najteži a ujedno najviše slavljen posao žetve, morao bi se zvati **Augustin Juriga**. Knjiga **Ris** obiluje umjetničkom fotografijom po čemu će biti prepoznatljiva i knjiga **mr. Lazara Ivana Krmpotića Umjetnost u tehnicu slame**. Potonji je autor izdao i knjigu povijesnog karaktera **125 godina od osnutka Pučke kasine**.

Knjiga za koju bi se moglo reći da je svojim popratnim manifestacijama dala poseban pečat prošloj godini, složit će se mnogi, plod je istraživanja i sakupljanja starih fotografija **Stanke Kujundžić** pod naslovom **Naši mladenci**. I fotografije i zapisani svadbeni običaji u ovoj knjizi popunjavaju mozaik narodne baštine Hrvata.

Somborski odvjetnik **Josip Pekanović** objavio je knjigu **Golubarstvo u Somboru** o dugoj tradiciji golubarstva čemu je i sam dao veliki doprinos baveći se 50 godina ovim hobijem i surađujući u stručnim časopisima i sudjelujući na brojnim domaćim i međunarodnim izložbama.

Nakon održanog znanstvenog skupa o biskupu Lajči Budanoviću, 2003. godine, **vlč. Josip Temunović** je skupio građu te dodavši i druge radove izdao **Zbornik radova o biskupu Lajči Budanoviću**. Zbornik radova o biskupu Budanoviću tako zaokružuje pregled knjiga na hrvatskom jeziku ali spomenimo u ovoj grupi djela i jedno prevedeno s poljskoga jezika, autora **Andrzej A. Napiorkowskog**, **Posvećeno zajedništvo**, u nakladi Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović". Knjiga o ekumenskoj dimenziji crkve aktualna je na više razina jer ukazuje na brojne podjele i predrasude među kršćanima, razmišlja o dubokim vezama između posvećenog života i djela ekumenizma, pokušava odgovoriti na Papine prijedloge u svezi s molitvom za jedinstvo kršćana i svojim sadržajem potiče na jedinstvo. Knjigu je prevela **Kristina Stojek Perčić**.

II. KNJIŽEVNOST

Vojislav Sekelj stoji na početku. Njegova je knjiga poezije **Rič falj**, sada već kao 3. izdanje, nezaobilazna u svim hrvatskim antologijama. U svijetu poezije još dva velika imena. **Ante Sekulić** s **Izabranim pjesmama** u izboru **Milovana Mikovića** i **Petko Vojnić Purčar** s četvrtom zbirkom pjesama **U nedogled**. Potpuno moderan i slobodan stih nalazimo u najnovijoj zbirci **Zvonka Sarića Neonski zavrtnj**. Osim ovih pjesnika na našem prostoru poeziju pišu i pjesnici amateri čiji su radovi uvršteni u najnoviju zbirku **Lira naiva 2004**.

U prozi se svojim romanom prvijencom javlja **Ante Vukov** tražeći angažiranog čitatelja koji će u romanu *Kuća porculanske lutke* zajedno s autorom tražiti vezu između prošlosti i nemirne sadašnjosti.

U žanru monodrame okušao se **Milivoj Prčić** objavivši u zbirci *Salaš u lampašu* četiri monodrame: Pivaj Bačka veselo, Spomenik Đidi Vukoviću, Kako je Beno izgubio svjetski rat i Salaš u lampašu.

III. ELEKTRONSKO IZDAVAŠTVO

Iako ovaj uradak ima namjeru tek opisati nakladničke plodove, nemoguće je ne biti i ponosan na svakako najveću novost koja nas, kako se to često ovih dana govori, uvodi u Europu. Zaslugom mladih ljudi, ponajprije predsjednika E-vlade Hrvatskoga nacionalnog vijeća **Zorana Vojnića Tunića**, uz potporu Izvršnog odbora, na web stranici HNV-a pojavila se elektronska knjižnica. Ona sadrži pet knjiga: *Avaške godine* Milovana Mikovića, *Rič fali* Vojislava Sekelja, *Iznad žita nebo : oglede iz književnosti* Milovana Mikovića, Zbirku pjesama *Lira naiva 2004.* i poetsku zbirku *Neonski zavrtanj* Zvonka Sarića. Knjige su prilagođene informatičkoj tehnologiji i mogu se naći na stranici HNV-a.

Iako bi se moglo reći da je tek dio knjige, compact disc koji prati prvu zavičajnu slikovnicu "Ždribac zlatne grive", u prošlogodišnjoj produkciji zauzima posebno mjesto jer je i sam pun sadržaja, pristupačan korisnicima svih afiniteta. I onima koji će samo gledati fotografije ili možda snimku prve dječje predstave na hrvatskom jeziku, i onima koji će htjeti doznati ponešto o sakupljačkom radu Balinta Vujkova ili o njegovu životu, ali i onima koji će htjeti poslušati glas pripovjedača snimljenog davnih godina.

IV. KNJIŽEVNOST ZA DJECU

Ako je prethodni segment elektronske knjige za našu zajednicu nešto novo, onda je knjiga za djecu prava poslastica. U novim okolnostima, nakon priznavanja statusa nacionalne manjine, kada Hrvati koriste i pravo na obrazovanje na svom maternjem jeziku, svi bi kompasi u izdavačkoj politici trebali biti usmjereni prema školi i pravom subjektu - DJETETU (UČENIKU). Bez okretanja prema dječjoj knjizi i građenja osnove za učenje i čuvanje jezika

nema ni budućnosti. Zato je ova publika, šarena po godinama, afinitetima i obrazovanju najbolja i poželjna čitalačka publika za svakoga pisca. Knjizi se moramo vratiti, a da je to moguće svjedoče i ne samo klasični oblici knjiga već i ovi novi, elektronski koji zovu mlade. Ovi najmlađi najveći su izazov svi-

ma onima koji na bilo koji način sudjeluju u procesu stvaranja knjige.

Ako je slikovnica otškrinula vrata nakladi za djecu, bit će to znak da smo na pravom putu. Dva su izdavača sudjelovala u produkciji slikovnice **Ždribac zlatne grive** čiji je tekst zapisao Balint Vujkov a ilustracije je izradio riječki slikar Vjekoslav Vojo Radoičić. Potrebu izdavanja slikovnice pre-

poznali su Hrvatska čitaonica i Hrvatsko akademsko društvo. Pomalo samozatajno, dvoje naših ilustratora, **Ljubica Suturović** i **Arsen Čosić**, sudjelovali su u izradi slikovnice **Priča o dječaku koji je spasio more**, na tekst **Mire Gavrana** u nakladi zagrebačke Mozaik knjige.

I neka ovo bude poticaj da se svi potencijalni izdavači osmjele i neka bar jedna dječja knjiga dođe u ruke naših učenika.

Ti...

Ti što vječito lutaš u bespuću
 što veneš tražeći sebe;
 Ti što ne vidiš smisao života
 što u sve sumnjaš;
 Ti što srcem daleko si od bitka
 što plačeš nad sobom;
 Ti što svako zlo opravdavaš
 što ne vidiš cilj!

Svni svoj pogled na kraj
 i vidjet ćeš početak!
 Okreni se svome srcu
 naći ćeš u njemu nadu!
 Zakorači svojim mislima u tajnu
 proniknut ćeš neshvatljivo!
 Razmisli o konačnici
 spoznat ćeš VJEČNOST!

Katarina Čeliković

ŠARA

Sunčana jesen života moga
 tuga i radost minulih dana
 napupjelo sjeme žitnih godina
 prska i stvara
 bezbroj šara
 šara u duši
 šara na licu
 šara u kosi
 Al svaka šara pomalo stvara
 i lako se nosi
 pa tako teretu života
 bojama prkosi.

Marija Šeremešić

SVEČANI GOVOR - LAUDE BAČKI MONOŠTOR - NAJSELO 2004.

Gospođe i gospodo, braćo i sestre, dragi Monoštorci!

Dopustite mi da u ovom svečanom času podijelim s vama na početku ovoga izlaganja jedan neobičan doživljaj koji je u isto vrijeme i znakovit i potresan. Bilo je to prije dvanaest godina, kada je umirao vaš nekadašnji župnik, a naš kasniji biskup, blage uspomene Matiša Zvekanović. Bio je u komi. Noću smo pored njega bdjeli mi pojedini svećenici, a danju časne sestre. Bila je noć, duga i gluha. Bolesnik je ležao bez svijesti na svojoj smrtnoj postelji. Buncao je. Najednom je počeo kao iz sna služiti misu po Tridentskom obredu onako kako je služio u svojoj mladosti. Bez oklijevanja sam u odgovorima preuzeo ulogu ministranta i on je bez ijedne pogreške "odslužio" jednu misu koju sam odmah prepoznao da se u njegovoj mašti događa u Monoštoru jer je držao propovijed monoštorskim prvopričesnicima, poučavajući ih što su i koje te vrednote što oni moraju u sebi izgraditi, u čemu moraju svoje starije nasljedovati i zašto ih treba poštivati. Bio sam potresen. Biskup, koji je trideset i tri godine bio biskup, umirući nije doživljavao srcem svoje biskupstvo, nego se u njegovoj mašti urezalo nešto što je najviše volio, župničku službu u Monoštoru. Umirao je stari biskup, a srce je ostalo monoštorsko - prvopričesničko. Kakve simbolike i kakve časti za Monoštor. I na smrtnoj postelji njegovo je srce kucalo za Monoštor. Bio je biskup, a srcem ostao župnik u Monoštoru.

I evo nas večeras u tom njegovom i našem Monoštoru na jedinstvenom slavlju, kada jedno hrvatsko-šokačko selo slavi upravo svoje odabranje. Htjeli bismo se večeras barem kratko sjetiti onoga za što je kucalo srce i staroga biskupa, sjetiti se onoga što moramo u sebi izgrađivati, u čemu moramo svoje pretke nasljedovati i što trebamo u Monoštoru poštivati.

Nalazimo se na svetom tlu jedne drevne povijesti koju piše Bog i čovjek već tisućljećima. Ovdje, na obalama Dunava, gdje i on mijenja svoje tokove i povijest je svojim promjenama i mijenama ostavila duboke tragove.

Izuzetno zanimljiv zemljopisni položaj Bačkog Monoštora vjekovima je privlačio razna plemena i narode pa se mnoge iskopine i ostaci još iz kamenog i brončanog doba nalaze u Gradskom muzeju u Somboru. Zanimanje za ova prostranstva ostaje značajno napose u kršćanskoj eri, kada ovdje prvo živi narod Jezuga, a onda Huni, Avari, pa franačka plemena. Svi oni ostavljaju trag svoje kulture i svoga boravka u ovoj bogatoj močvarnoj zemlji protkanoj tokovima Dunava i zašumljenoj beskonačnim šumama. Dolaze Hrvati već od godine 896. a i Mađari nastanjuju ovo područje i grade svoje utvrde i gradove. Bodrog je najstariji grad tvrđava po kojemu se cijeli kraj i Županija naziva Bačko-Bodroška. Tvrđava Bodrog je obnovljena i pored nje je veliki cistercitski samostan. Tako se i rađa ime Monoštor od riječi monas-

terium-samostan. Od 1482. godine Bodrog postaje duhovni i politički centar. Spominju se mjesta Sarvai Monoštor pa Bodrog Monoštor, pa 1321. kao Batmonoštori, dok je u to vrijeme Sombor poznat kao Czobor. Imena Zombor i Monoštor nalaze se u zapisima iz 1470. godine.

U to vrijeme cvate samostan i cvatu naselja pored Monoštora. Poznat nam je opat Martin, poznate su razmirice sa samim Papom, poznate odluke i zapisi. Iz tog vremena zanimljivi su podaci o crkvi Sv. Petra u selu, a posebno o crkvi Sv. Pavla na otoku Sigi, u tzv. Starom selu. No, povijest je nemilosrdna, te dolazi tamni oblak tragedije na ove krajeve. Dolazi tragična Mohačka bitka, kada je ne samo Županija, samostan i tvrđava, nego i sva državna zajednica postala Tursko carstvo. Nakon Turaka obnavlja se ovo područje i nastanjuje hrvatskim življem, te od nekadašnje ruševne tvrđavine ostaje ime za Županiju, a selo se naziva Monoštor, kojega okružuju sela i zaseoci Bortanj, Grubačević, Bodroški Salaši, Štrbac, Paka, Staro Selo, Papa, Zat, Lugomir, Pašina ada, Plemancija i druga. Nastaju nova vremena i hrvatska povijest se ovdje piše već više od šest stotina godina. Od 1570. uz crkvu Sv. Pavla skuplja se hrvatsko pučanstvo i gradi svoj život, zajedništvo i duhovnost. Iz 1718. imamo sačuvan pečat s imenom mjesta i zaštitnika svetih apostola Petra i Pavla. Sadašnja župna crkva je građena 1806. Pri župi se spominje i prva škola iz 1730. godine. A od 1826. imamo i školsku zgradu. Tih godina je bilo čak oko 400 đaka, nevjerojatno, a istinito. Od 1886. postoji i dnevnik rada. Učilo se hrvatski (šokački) i njemački. Ovi podaci nam samo govore o životu i živosti ovoga područja nakon Mohačke bitke i ponovnog dolaska Hrvata u ove krajeve. Tko bi sada mogao iščekati pričanje svega onoga što je u zapisima, arhivima i zemlji ovoj skriveno? Sada nije ni vrijeme ni čas. No, jedno je jasno, Bački Monoštor nije od danas i nije samo danas. Bio je, jeste i bit će.

No, još jedno razdoblje ne mogu preskočiti. Čudo je to i doživljaj. Kraj je Drugog svjetskog rata. Odlukom njemačkih vlasti selo se mora iseliti, uništiti i spaliti. Odluka je jasna, više ne smije postojati. Muškarci su na ratištu, a žene su se skupile oko župnika Matiše u teškoj noći svoga izгона u crkvi Apostola

Petra i Pavla. Cijelu noć mole i čine zavjet čudesnoj Kraljici mira - Gospi Fatimskoj da će 13. listopada slaviti kao zavjetni dan dok je života u Monoštoru ako ih Gospa spasi od uništenja. Događa se čudo: odluka se mijenja, opasnost prolazi i Monoštor ostaje sačuvan, cjelovit i ovakav do danas. Zato je mjesto na kom stojimo sveto tlo o kojem vode brigu i Bog i ljudi.

No, bogatstvo Monoštora nije samo povijest nego nadasve i iznad svega ljudi. Taj jedinstveni, a značajan monoštorski mentalitet radnih, marljivih, jednostavnih ljudi. Oni poznaju ćud Dunava koji ovdje obiljem svojih voda hrani ali i hara. Oni poznaju bogatstvo monoštorskih šuma, znaju za bogatstvo ne samo drveta nego i mnoštvo divljači koja u ovim nepreglednim prostranstvima nalazi svoj dom i hranu. Stoga su Monoštorci drvodjelci, lađari, ribari, lovci i ratari. Hrani ova voda, hrane ove šume ali se za svaki zalogač treba znojiti, raditi pa i mučiti. A onda dođe poplava, navale bujice, pojave se podzemne vode, te čovjek ostaje bez kuće, bez kruha i ruha. Monoštor poznaje i ovakve trenutke. Ali se diže ponovno i ponovno, vjeran neukrotivom Dunavu, zaljubljen u šumovitu obalu i duboko usađen u ovu bačku zemlju koja mu rađa zlatne klasove i slatke grozdove. Zato ovdje ostaje, zato radi, tome se raduje i zato živi. Ono s kime on komunicira je njegova obitelj koja je brojna, lijepa i bogata kao ova razigrana zemljovidna karta Monoštora. U toj svetosti obiteljskog života niču običaji, čuva se tradicija, nastaje jedinstvena bogata narodna nošnja, pjevaju se pjesme, slave blagdani i živi život u selu i za selo, čak ponekad i ljubomorno čuvano samo za ovo selo i sačuvano kao sveti testament kome se mi danas divimo kao otkriću.

No, iz Monoštora niče i pronosi slavu svoga sela ono što je najvrednije, čovjek. Monoštor se ponosi mnogim slavim ljudima čija su imena upisana zlatnim slovima u povijest našeg naroda. Sjetimo se ovog časa velikana duha, oca Karmelske provincije Ivana Keravina, uzornog redovnika Ladislava Markovića, povjesničara Marina Vakoša, kao i Adama Periškića, pa dragoga Šmita, starca Joze Pašića, svećenika i pisca, do marljivog i nama svima dragog mons. Marka Forgića. Mladi pjesnik ovog sela Stipan Bešlin, kojega je smrt prerano pokosila o svom selu i životu u njemu piše ovako:

**"Kako je teško godinama zimi blato gaziti,
U ljetu prašinu gutati,
Na suncu se pržiti,
Vječno se nadati
I čekati.**

**Kako je teško
Vječno porobljen po zemlji čeprkati
I škrte njezine plodove brati
I znati
Da će uvijek tako ostati
I da ćeš po suncu i vjetru
uvijek zemlju mrviti i mijesiti,
i da će te samo smrt
od toga svega riješiti."**

Unatoč svega ipak se ova zemlja obrađuje i ovo selo živi svojim životom. U spomenutoj samrtničkoj propovijedi biskupa Zvekanovića on ističe marljivost i radinost ovih ljudi, kao ono što trebamo nasljedovati. I to je najvrednije. Tvrda je kora kruha i neizvjesna za ribare, drvodjelce, lovce i pčelare, a nadasve ratare. Rad i samo rad koji ne ovisi samo o njima nego i o Bogu i ljudima. Ali je unatoč svega monoštorska duša raspjevana i radosna. U dugim zimskim večerima se pjeva, priča i druži. Poznato je da Monoštor ima jednu od najjačih šahovskih sekcija. Poznato je vrlo staro i vrijedno vatrogasno društvo. Poznat je nadasve folklor i pjesma. Zar nam treba ljepši doživljaj od današnjeg nastupa slavnoga "Bodroga"?

NAJSELO 2004.

Nagrada za kulturu Hrvatske matice iseljenika

Bački Monoštor

mijetili i otkrili najveće bogatstvo Monoštora: njegovu dušu - to slavimo. I stoga gospodo i braćo, izvolite.

I još jedno poglavlje: kako se ovog svečanog časa ne sjetiti jednog dijela Monoštoraca, naše braće Roma koji godinama žive u zajedništvu u ovom selu, na posve vlastiti način i njihovog apostola, dobre sestre Krunice, koja ih je kao svoju djecu voljela i sada ih nebeskim zagrljajem prati. Toliko toga se može reći za Monoštor i o Monošturu. Ali, niti prostor, niti vrijeme više dopušta.

Vraćam se mislima i porukom biskupu Zvekanoviću. Prošlost trebamo poštivati, ona je velika i slavna. Marljivost, poštenje i radinost ovih ljudi trebamo nasljedovati, ona je vrijednost. Zajedništvo, baštinu i bogatstvo duha trebamo izgrađivati, ona je budućnost. A ono što je najvrednije, jesu ljudi koji čine Monoštor. Monoštor ima srce koje kuca, srca koja kucaju za sve. Bit ću osoban, radostan sam što sigurno znam da me poštuju mnogi i barem tri srca kucaju za mene.

Ovaj čas je sada velik jer su toplinu srđaca prepoznali i drugi, pri-

SVIRALI SMO U SVETOM GRADU JERUZALEMU

Subotički tamburaški orkestar je od 30. lipnja do 13. srpnja bio na turneji po Izraelu. To je bio odgovor na prošlogodišnje gostovanje mandolinskog orkestra iz Beer-Sheve u Subotici, koji je održao koncerte u Subotici i Vojvodini a onda i u R. Hrvatskoj. Kažu da su prošle godine proveli predivne trenutke u našem gradu. Da bi nam uzvratili gostoprimstvo, pozvali su tamburaše iz Subotice na gostovanje u Izraelu da ondje predstave svoj rad i kulturu. Glavni "krivac" svega toga je Dušan Mihalek. On je upoznao naš orkestar s mandolinskim orkestrom iz Izraela. Dušan je rodom iz Novog Sada a već trinaest godina živi i radi u Izraelu. Po zanimanju je muzikolog. Naš orkestar je čuo prvi put davne 1988. godine na jednom od natjecanja tamburaških orkestara u Rumi i od tada je, kako on kaže, zaljubljen u profinjen, plemenit, kulturni i nenametljiv zvuk našeg orkestra. Dušan Mihalek tvrdi da je od prvog dana, od kada živi u Izraelu, želio naš orkestar dovesti onamo i organizirati koncerte po Izraelu, kako bi izraelskoj publici, koja ima istančan ukus, prikazao što je to tambura, kako ona zvuči u orkestru, koji su to instrumenti i, naravno, omogućiti im predivan i plemeniti zvuk. Organizator je stoga našim posjetom i nastupom bio vrlo zadovoljan jer je orkestar konačno bio u Izraelu a doživio je s njima nezaboravne trenutke.

U Izraelu smo bili smješteni u Be'er-Shevi. To je moderan grad na jugu zemlje i glavni je grad pustinje Negev. Vrlo je zanimljivo da u tom gradu i okolici nismo imali osjećaj da se nalazimo usred pustinje. A u stvari je zaista tako. Velike su vrućine, vlada prava pustinjska klima, ali su stanovnici tog grada, zahvaljujući vodama, suncu, svojoj marljivosti i znanosti pretvorili nekadašnju pustinju u cvjetne vrtove, plantaže voća i povrća te u nepregledne njive na kojima uspijeva sve, od žitarica do pamuka.

Prvi koncert smo imali upravo u gradu domaćina, u njihovom muzičkom konzervatoriju. Koncert je bio vrlo uspješan. Publika nas je sjajno primila i nakon prve točke pozdravila dugim i toplim aplauzom. Znali smo tada da smo prihvaćeni. To nam je bilo ohrabrenje te smo do kraja savršeno izmuzicirali ono što smo pripremili. I naravno, nakon ovog koncerta u Be'er-Shevi, brzo se pronio glas o "fantastičnom ansamblu" koji gostuje u Izraelu. Sljedeći koncert je bio u najznačajnijoj koncertnoj dvorani u Tel Avivu, gdje je bilo prisutno 500 slušatelja.

Kritike govore da se telavivski koncert pretvorio u pravi trijumf Subotičkog tamburaškog orkestra a naš nastup u glavnoj jeruzalemskoj dvorani - "Teatar Jerusalem" - bio je iznad svih očekivanja. Nitko od nas ne pamti tako uspjeti koncert. Koncert iz Jeruzalema direktno je prenosio radio "Glas glazbe" koji prati u prosjeku 18 % Izraelaca, ali tokom prijenosa postotak slušanja dostigao je 30 %, tako da ga je pratilo oko milijun slušatelja.

Kakav je bio koncert najbolje govori komentar Hajute Dvir, urednice radio programa "Kol Hamusika" (Glas glazbe) Israel Broadcasting Authority. Citiram: "Radio-koncerti 'Etnahta' organiziraju se u dvorani 'Henri Kraun' Jeruzalemskog teatra već 21 godinu, a ja ih uređujem 15 godina. Ovdje su nastupali Zubin Mehta i izraelska filharmonija, Jeruzalemski simfonijski orkestar, Prlman, Zukerman, Barenboim, gostovali su Isak Stern i Ivo Pogorelić. Organizirala sam oko tisuću koncerata. No, ne pamtim da je ikada bilo toliko publike kao na koncertu Subotičkog tamburaškog orkestra (750 popunjenih mjesta u dvorani, a morali smo ozvučiti i predvorje gdje je koncert slušalo još 300 posjetitelja), niti da je ikada u publici vladala takva euforija. Ekstaza i katarza su riječi koje se najviše mogu čuti u publici nakon koncerta Subotičana. I ja sam plakala!"

Yossi Schiffman - reshet Bet (Drugi program) - najslušaniji izraelski radio kaže: "Njihov zvuk je prosto divan! Zvijezda večeri nedvojbeno je primaš orkestra, Stipan Jaramazović, koji svira na najtananim instrumentu, primi, visoke tonove. Ono što on uspijeva izvući iz tog instrumenta specifičnom tehnikom trzanja je prosto nevjerovatno. Pjevač Milan Prunić podigao je na noge publiku u dvorani izvodeći splet pjesama iz Vojvodine..."

Ovakve i slične dojmove i reakcije posjetitelja i slušatelja koncerta slušali smo cijelog našeg boravka u Izraelu.

Ono što ne možemo zaboraviti je nevjerovatno oduševljenje publike. Divan je osjećaj kada nakon jednog i pol sata vrhunskog muziciranja s visokom dozom koncentracije publika vrati soliste i orkestar četiri puta na bis. A najljepši dio, i najveće ovacije bile su kada smo zasvirali Malo bunjevačko kolo! Kakav je samo osjećaj glazbenika kad odsvira prva dva akorda dva puta D-dur, pa onda dva puta A-dur, da publika osjeti puninu tamburaškog zvuka, jer na tim akordima tambura najbolje zvuči, i kada jedan od solista ustane, počne svirati kolo, jeza prođe kroz tijelo svakog svirača, jer publika tako snažno, s puno emocija odreagira da suze poteku na oči. Mislim, da je naš orkestar davno imao tako dobar i kvalitetan koncert u svojoj karijeri, kao što je to bio koncert u Svetom Gradu Jeruzalemu.

Naravno, isto tako uspješni i lijepi bili su i ostali nastupi, a ukupno smo ih imali sedam. Čak smo imali jedan nastup više nego što je planirano, jer je zaista vladala velika zainteresiranost Izraelaca da nas čuju i vide. Koncerte smo imali po cijelom Izraelu od juga do sevjera.

Pored koncerata, naši su nam domaćini organizirali predivne izlete. Obilazili smo Be'er - Shevu, upoznali se s poviješću tog grada. Vidjeli smo prekrasan mediteranski grad Tel Aviv, a u okrivu njega i antički dio grada Jaffa. Jaffa je vrlo stari grad. Važan je za nas kršćane zato što je u njemu apostol Petar uskrisio djevojku Tabitu - "košutu".

Ali najljepši, i za nas vjernike najsvetiji izlet bio je u Jeruzalem. Prvi susret s Jeruzalemom obično biva na Maslinskoj gori, smještenoj istočno od grada. S Maslinske gore su pruža predivan pogled na sveti grad Jeruzalem. Imali smo priliku vidjeti Jeruzalem noću - taj se dojam duboko zasijeca u srce i više ne zaboravlja. Na Maslinskog gori, nešto niže, nalazi se Getsemanski maslinik. Tamo smo vidjeli masline stare dvije tisuće godine, iz Isusova vremena. Ne može se ni snimiti, ni fotografirati mir koji pruža Maslinska gora. Ono što sam prvo čula su tihi cvrčci. Poseban osjećaj daje također zvuk kako masline šušte u kombinaciji s vrelinom dana. Misliš da će sada pored tebe proći Isus. Prekrasan osjećaj! Pitanje je može li koje drugo drvo toliko potresti kršćanina kao masline u Getsemanskom vrtu! Tu treba sate i sate moliti i razmatrati evanđelje. Da bi hodočasnik kršćanin to mogao činiti, franjevci su sagradili veličanstvenu baziliku "Krvava znoja Isusova". U tim mislima silazimo dolje i ulazimo u Jeruzalem i to na Sjepanova vrata a muslimani ih zovu Lavlja vrata. Odjednom se osjećaš kao u nebu. Pogled nam se zaustavlja na crkvi Sv. Ane, zatim smo posjetili crkvicu posvećenu uspomeni rođenja blažene Djevice Marije. Nastavljamo put do mjesta na kojem je u Isusovo doba stajala tvrđava Marka Antonija. Tu je započeo njegov Križni put. Zato se ulica koja danas ovuda prolazi zove Via dolorosa. Vidjeli smo kapelu bičevanja i osude i duboko sabrani nastavili putem križa. Ovu ulicu drže Arapi, sve je prepuno njihovih dućana. Teško je zadržati duhovnu sabranost kada te na svakom koraku zaustavljaju i nude svoju robu. Ali kada dođeš do mjesta postaje i kada znaš da je na tom mjestu Isus pao drugi put pod križem, duboko si ganut! Dolazimo do Kalvarije, do mjesta gdje je Isus visio na Križu. Pobožno ulazimo u baziliku koja u sebi krije grob Isusov i mjesto smrti Isusove. Ljubili smo kamen na kojem je bilo položeno mrvo tijelo Isusovo. Jedan po jedan smo ulazili u grob Isusov, sagnuvši se osjetili smo težinu svojih grijeha i prijestupa. Imali smo priliku pomoliti se. Kasnije, kada sam razgovarala s ostalima, svi su rekli da su bili ganuti do suza. Suvremena tehnika nam dozvoljava da sa svetog mjesta i upravo nakon doživljaja ganuća pozoveš svoje najmilije kako bi im poslao blagoslov s groba Isusova. I ja sam to učinila.

Ovdje se polako završavalo naše hodočašće u Jeruzalemu. Imali smo premalo vremena za sve što smo željeli vidjeti i doživjeti a čekao nas je i najvažniji koncert. Kritike s prijašnjih koncerata (koje sam gore opisala) sigurno ne bi bile takve da prethodno nismo iskusili tako duboko duhovno ganuće. Nakon koncerta imali smo priliku otići i do Zida plača. Interesantno je to da postoji odjeljak za žene i muškarce. Žene, kao i muškarci, ondje moraju imati pokriveno glave i nakon molitve nitko ne smije okrenuti leđa zidu, nego natraške i pobožno napustiti mjesto.

Imali smo i lijep izlet u Nazaret. Vidjeli smo crkvu u kojoj je anđeo Gabriel navjestio Mariji da će začeti Isusa po Duhu Svetom. U holu oko crkve nalaze se mozaici posvećeni Gospi. Drago nam je bilo ondje vidjeti i našu Bistričku Gospu.

Lijep je osjećaj vidjeti Galilejsko jezero, baciti pogled na brdo Tabor, a zatim se spustiti do izvorišta rijeke Jordan koja je prepuna riba.

A možete li zamisliti usred pustinje "raj na zemlji". Da, i to postoji.

Upravo smo vidjeli pravu oazu u kibucu Ein Gedi, s prekrasnim biljem i cvijećem... majmuni i druge sitne životinje trče oko nas. Zamislite pogled u zeleno, cvijeće u prekrasnim bojama, a samo nakon jednog malog okreta i iza leđa ugledaš surovu pustinju koja prolaznika ipak zapanji i ima posebnu draž.

Kakav je tek osobiti osjećaj kupati se u Mrtvom moru! Tamo je najveća depresija na svijetu. More se nalazi 400 m ispod nadmorske visine. Strašno je vruće ali zato zaista ima najveću gustoću soli. Možeš doslovce sjesti i ne potonuti, gustoća te održi na površini. Izvrsno.

Bilo je lijepo iskustvo živjeti dva tjedna u pravim židovskim obiteljima te tako upoznati njihov način života, običaje... Okusiti njihove specijalitete. Imala sam sreću boraviti kod religioznih Židova. Evo kako oni žive. Otac kao glava obitelji i sinovi obavezno nose kapice na glavi, a žene su u suknjama. Oni imaju suvremen način života i ne razlikuju se od ostalih osim po ovim malim obilježjima koje sam upravo istaknula. Petak je kod njih dan pripreme za šabat - dan Gospodnji, dan kada Židovi ne rade. Žena priprema hranu za svečanu večeru. Kada zađe sunce, muškarci odlaze u sinagogu i po povratku cijela obitelj se okuplja i večera počinje. Najprije se pjevaju molitve, nakon toga se šuti do onog trenutka dok ne pojedu kruh koji je otac svima dao. Kruh razreže i posoli i podijeli obitelji. Nakon toga teče večera, koja je svečana i prava je gozba. Vrlo je interesantno njihovo poštivanje propisa slavljenja subote. Tako npr. stanje u kući koje je zatekao zalazak sunca u petak - upaljeno ili ugašeno svjetlo u nekoj od prostorija - ostaje do trenutka kada u subotu ponovno zađe sunce. Svi se pozdravljaju riječima: Shabat Shalom. U subotu oni ne rade ništa. Naši domaćini nisu čak ni vozili auto. Ako zvoni telefon, ne dižu slušalicu. Kada prođe Shabat život se nastavi ustaljenim tokom. Naravno, njima je nedjelja radni dan što je nama bilo jako neobično. Jedan od specijaliteta koje sam jela je humus. To je namaz koji se pravi od leblebije, pasira se, stavlja se ulje i tako je gotov namaz. Poseban ukus ima kada se jede s njihovim pecivom pod nazivom pita. To zaista ima oblik pite, malo je veće od dlana. Pravi se s kvascem, ali se šokira tijesto tako što se stavlja na vrelu vatru da bi, kada pitu presječeš, dobio šupljinu u koju namažeš humus i - uživaš u specijalitetu.

Značajno je spomenuti da smo imali prijem i u Ambasadi Srbije i Crne Gore i prijem u rezidenciji Veleposlanika R. Hrvatske.

Na koncertima smo izvodili djela poznatih vojvođanskih pjesama, kola, do transkripcija klasičnih, te djela našeg dirigenta Zorana Mulića. Naša publika poznaje naš repertoar pa čitateljima neće biti teško shvatiti i zamisliti zašto je naš orkestar imao tako zapaženu i uspješnu turneju po Izraelu.

Mr. sc. med. dr. Ruža Sente

dermatovenerolog i specijalist socijalne medicine

MALIGNI MELANOM KOŽE

Maligni melanom (MM) kože je jedan od najzloćudnijih tumora kod čovjeka. Odlikuje se lokalnom agresivnošću, izraženom sklonošću da rano daje metastaze i visokom smrtnošću. Najčešće se javlja između 20. i 60. godine života. Češći je među mlađim ženskim osobama. Nastaje malignom transformacijom melanocita - pigmentnih stanica kože.

Učestalost ovog tumora posljednjih decenija raste i to brže u odnosu na bilo koji drugi maligni tumor. Procjenjuje se da se broj novonastalih melanoma udvostručuje svakih deset godina i da sada čini oko 5% malignih tumora kože. Stoga je veoma važno rano otkrivanje i kirurško uklanjanje jer su tada šanse za izliječenje veće.

Faktori rizika za nastanak MM

Postoji veći broj činitelja koji doprinose nastanku malignog melanoma. Jedan od najznačajnijih je izlaganje ultraljubičastom zračenju. Posebno je velik rizik za osobe svijetle boje kože koje na suncu lako izgore, plave ili crvene boje kose, plavih ili zelenih očiju, koje se povremeno (tijekom godišnjih odmora) ali intenzivno sunčaju, pogotovo ako dođe do stvaranja opekotina od sunca. Veliki rizik predstavlja ponavljano pregorijevanje na suncu sa stvaranjem opekline u dječjoj dobi.

Tumor se može razviti iz postojećih madeža (koji potiču od melanocita), ili kao sasvim nova promjena koja podsjeća na madež. Rizičnu grupu za melanom predstavljaju osobe svijetle puti s velikim brojem madeža po koži (prosječno odrasla osoba ima 30 stečenih melanocitnih madeža). Značajan faktor rizika jeste pojava tzv. displastičnog madeža (madež nejednake boje, nepravilnog oblika, veličine iznad 5 mm). Osobe koje imaju više od 5 dis-

plastičnih madeža, pozitivnu anamnezu o postojanju ovakvih madeža kod članova obitelji, ili koje su ranije imale melanom, spadaju u kategoriju visokog rizika za nastanak MM. Pored displastičnih madeža maligna alteracija se događa i u džinovskim kongenitalnim (madeži velikih dimenzija koji su prisutni na rođenju) i junkcionim madežima (madeži koji su smješteni u najpovršnijem dijelu kože). Ostale vrste melanocitnih madeža nemaju povišen rizik za malignu alteraciju. Povrede ili iritacije madeža također ne povećavaju rizik od maligne transformacije, mada u praksi liječnici preporučuju preventivno uklanjanje madeža sa mjesta stalnih trauma i pritiska (dlanovi, tabani, predio pojasa, naramenica, grudnjaka i sl.).

Klinička slika MM

Maligni melanom nastaje iz pigmentnih madeža ili iz nepromijenjene kože. MM može od samog početka pokazati izuzetnu agresivnost s ranim metastazama ili može imati relativno usporen tok. Najčešće nastaje na koži, u rjeđim slučajevima se može razviti u oku, meningama, respiratornom traktu...

Najčešća lokalizacija tumora su donji ekstremiteti (naročito potkoljenice), trup, zatim glava, vrat i ruke. Sumnju na MM treba pobuditi pojava nove pigmentne promjene kod osoba starijih od 30-40 godina ili promjena izgleda postojećeg madeža koja podrazumijeva njegovo povećanje, pojavu nepravilnih ivica, znake upale, nepravilnu prebojenost, pojavu ranica, krvarenja, krasta, bola, svraba.

MM se klinički obično očituje kao tamnosmeđa do crna lezija, iako može biti i slabije pigmentiran ili bez pigmenta.

Razlikuju se četiri tipa MM. To su: Lentigo maligna melanom, Melanom s površinskim širenjem, Melanoma nodulare, Akralni lentiginozni melanom.

Lentigo maligna melanom

Ovaj oblik melanoma se najčešće razvija kod osoba starosti 60-70 godina na prethodno dugo godina postojećoj pigmentnoj promjeni koja se naziva Lentigo maligna. Lentigo maligna se najčešće javlja na licu ali i drugim dijelovima tijela koji su izloženi sunčevom zračenju. Počinje kao manja mrko pigmentirana mrlja, nepravilnog oblika i neravnih ivica. Ova promjena postepeno raste do promjera 4-5 cm. Poslije 10-15 godina na ovoj promjeni se kod oko polovine osoba razvija MM. Znak nastanka MM jeste pojava čvorića, vlaženja, kraste.

Melanom s površinskim širenjem

Melanom s površinskim širenjem predstavlja najčešći oblik melanoma kod bijelaca. Najčešća lokalizacija su leđa kod muškaraca i potkoljenice kod žena. Ima izgled pigmentne mrlje, veličine 1-2 cm nepravilnog oblika, čija boja varira od mrke, crne do plavičaste. Promjena se povećava u širinu tijekom više mjeseci ili godina. Pojava čvorića na površini znak je vertikalnog širenja tumora - zahvaćanja dubljih struktura.

Nodularni melanom

Nodularni melanom je oblik MM koji nema fazu rasta u širinu, već odmah raste vertikalno - u dubinu. Ima izgled pigmentirano čvorića, na kom kasnije može doći do stvaranja ranice i krvarenja. Najčešće se javlja na glavi, vratu i trupu.

Akralni lentiginozni melanom

Akralni lentiginozni melanom je varijanta MM koji se javlja na dlanovima, tabanima, prstima šaka i stopala kao i ispod noktiju. Ovaj melanom rano i brzo zahvaća dublje strukture i ima mnogo lošiju prognozu od drugih MM.

Tok i prognoza

Danas se smatra da prognoza MM najviše zavisi od debljine tumora u trenutku postavljanja dijagnoze i stadija u kom se tumor nalazi (primarni tumor bez metastaza, tumor i metastaze u regionalnim limfnim čvorovima, primarni tumor i udaljene metastaze). Najbolju prognozu ima tumor dijagnosticiran u prvom stadiju (tumor bez lokalnih i udaljenih metastaza) i debljine ispod 0.85 mm. Ovo jasno govori da je rano postavljanje dijagnoze presudno za uspjeh terapije. Način liječenja zavisi od vrste MM i stadija u kom se tumor nalazi. Primjenjuje se kirurško odstranjenje tumora, zračna terapija i polikemioterapija. Daleko veći značaj ima prevencija, koja podrazumijeva redovno praćenje i preventivno uklanjanje sumnjivih promjena. Veoma je važno da osobe koje spadaju u rizičnu grupu razviju naviku periodičnog odlaska dermatologu radi pregleda kože i otkrivanja sumnjivih lezija. Ovi pregledi se u dogovoru s nadležnim lijčnikom i zavisno od promjene trebaju obavljati u vremenskom intervalu od 3 do 12 mjeseci. Pored klasičnog kliničkog pregleda liječnika okom ili lupom, veoma korisna metoda za postavljanje dijagnoze MM je dermoskopija.

Dermoskopija

Dermoskopija je bezbolna dijagnostička metoda koja se primjenjuje u dermatologiji za postavljanje dijagnoze pigmentnih, nepigmentnih, malignih i benignih kožnih promjena, a naročito je značajna za ranu dijagnozu malignog melanoma. U zavisnosti od autora koji su je upotrebljavali, korišteni su različiti termini pa se možemo susresti i s oznakama: epiluminescentna mikroskopija (ELM), kontaktna kožna mikroskopija, dermatoskopija....

Ovu tehniku je prvi počeo primjenjivati Gouldman 1951. godine, a zatim gotovo zaboravljenu metodu ponovno u praksu uvodi Mc Kie 1971. godine. U veljači 2001. godine održan je prvi svjetski kongres iz dermoskopije.

Tokom svih ovih godina dermoskopija je napredovala u tehnološkom smislu. Počeci su vezani za upotrebu oftalmoloških mikroskopa, da bi se krajem osamdesetih pojavio i prvi ručni mikroskop - dermoskop. Slijedi razvoj prenošenja slike na videosistem a od 1993. godine i digitalni prijenos der-

moskopske slike na računala. U posljednje vrijeme, ova metoda, sada već u širokoj upotrebi u svijetu, počinje polako ulaziti u svakodnevnu primjenu i u našoj zemlji. Travnja ove godine na VMA je održana prva edukacija iz dermoskopije. Ova edukacija je imala međunarodni karakter kako u smislu predavača koji su došli iz Austrije i Italije, tako i sudionika. Prisustvovalo je oko 40 dermatovenerologa, od kojih dvoje iz Vojvodine.

Suština ove metode je da se učini vidljivom struktura i boja različitih promjena na koži, koja se inače ne može vidjeti golim okom ili s klasičnim načinom uvećavanja. Dermoskopijom se ne promatra samo površina kože. Ona omogućuje i vertikalno promatranje, odnosno promatranje dubljih struktura. Za njeno izvođenje potreban je dermoskop i poznavanje dermoskopskih parametara.

Primjenom dermoskopije se povećava točnost kliničke dijagnoze kožnih promjena, a dermatologu olakšava donošenje odluke da li neku promjenu odstraniti ili ne. Time se smanjuje broj nepotrebno odstranjenih dobroćudnih promjena na koži, a povećava rano uklanjanje malignih. Na ovaj način se povećava i kvaliteta zdravstvene zaštite.

NISAM OTIŠLA

Nisam mogla otići
tamo daleko di suncu gubi svaki se trag
nisam te mogla ostavit
voljena majko
i otići tamo di niko nije mi drag.

Nisam mogla otići
i ostavit svoj grad
voljenu Bačku, pismu bunjevačku
i otići tamo di niko nije mi drag

Kako je lipo voliti sina
i oči plave unuke drage
kako je lipo voliti sestre i brata
vratiti se na kućni prag
nisam otišla tamo di niko nije mi drag.

Hermina Malković

LJUBAV

Voli mene Ljubav moja
i kad kišu šalje
meku, toplu, čistu
da napoji žednu dolinu.
Kako voli Ljubav mene
kad s kišom sunce šalje
kad dlanove svoje otvori
pa dugu na nebu stvori.
U dugu tad stanem ja
i Ljubavi ljubav darivam,
moje zvijezde, moje sne,
moje nebo, boli, sve.
Tad Ljubav oko mene ruke sklopi
i čuva kao kap vode na dlanu
kao prvi cvijet, ptica pjev
kao školjka svog bisera sjaj
jer voli mene moja Ljubav!

Josipa Dević

Crkva zabranjuje umjetne oplodnje!

Katolička Crkva je 22. II. 1987. kroz Zbor za nauk vjere, uz odobrenje Sv. Oca Pape, objavila svemu svijetu dokument "Donum Vitae - dar života", u kojemu se objašnjava zbog čega se ne smije sudjelovati u umjetnim oplodnjama, gdje do začeća dolazi bez specifičnog čina bračnog odnosa, kao što su npr. inseminacija, oplodnja u epruveti i kloniranje.

Evo obrazloženja zbog čega je zabranjena oplodnja u epruveti pa makar se radilo o sjemenu muža. Ispod pitanja "Da li je moralno dopuštena homologna oplodnja u epruveti?" u spomenutom dokumentu, nalazimo odgovor: "Homologni FIVET obavlja se izvan tijela bračnih drugova uz pomoć radnji trećih osoba, o čijoj upućenosti i tehničkoj djelatnosti ovisi da li će zahvat uspjeti; život i identitet zametka povjereni su moći liječnika i biologa i uspostavlja se gospodstvo tehnike nad ishodištem i sudbinom ljudske osobe. Takvo gospodstvo u sebi je u suprotnosti s dostojanstvom i jednakošću, koji su nužno zajednički roditeljima i djeci. Začeće in vitro rezultat je tehničkog pothvata kojim se dolazi do oplodnje; ono se doista ne postigne niti stvarno želi kao izraz i plod specifičnog čina bračnog sjedinjenja. /.../ Iz istih razloga ostaje moralno nedopušten i tzv. "jednostavni slučaj", tj. postupak FIVET u kojem nema ustupaka abortivnom uništavanju zametaka ni masturbacije, jer lišava ljudsko rađanje njemu svojstvenoga i prirođenoga dostojanstva... Crkva se i nadalje, s moralnog stajališta, protivi homolognoj oplodnji in vitro; ona je u sebi nedopuštena i u neskladu je s dostojanstvom rađanja i bračnog sjedinjenja, pa i tada kad se sve poduzme da ne dođe do smrti ljudskog zametka."

Prema izvješćima onih koji se bave oplodnjama u epruveti, čujemo da se rodi manje od 5 % djece koju su tako začeli. Nad nekom od te djece eksperimentiraju, neku bacaju u kanalizaciju, već ih iz nekih zemalja izvoze, neku drže živu, ali smrznutu u frižiderima, a neku pokušaju usaditi u maternicu. Čak i od one koju su stavili u maternicu, najčešće se ne prihvati niti jedno, nego umru zbog neprirodnih uvjeta.

Izgleda da je u Hrvatskoj broj ubojstava djece prilikom raznih postupaka vezanih uz oplodnju u epruveti, već premašio broj tzv. "kirurških" pobačaja.

Nije istina da se umjetnim oplodnjama radi u prilog životu. Sve one na razne načine predstavljaju grubo narušavanje Božjeg plana o stvaranju novih ljudi, zanemaruju dužnost brige za spas duša i predstavljaju narušavanje dostojanstva čovjeka. Osim toga, oplodnje u epruveti su povezane još i s masovnim ubijanjem tako začete djece.

Čak ako neka djeca nakon začeća u epruveti u Hrvatskoj ipak prežive, pa se rode, u vremenu poroda, pa i neki broj godina poslije, čujemo da većina njih još uvijek ima svoju živu braću i sestre koja su istovremeno začeta, ali su ostala u nekom frižideru bolnice.

O kakvoj se to "Lijepoj našoj" može govoriti iz perspektive desetaka tisuća ove žive, smrznute djece zarobljene u frižiderima bolnica diljem Hrvatske, ili iz perspektive one koja su već pobijena? Hrvatska je za takvu djecu okrutna i opasna država koja se prema njima ponaša onako kako su se ponašali i neki drugi neljudski režimi prema zarobljenicima po logorima.

Costa Rica je jedno vrijeme imala državni zakon koji je podržavao oplodnje u epruveti, ali ih je 11. X. 2000. godine Ustavni sud ipak zabranio, utvrđujući da oplodnja u epruveti izlaže riziku živote začete djece. U njegovoj odluci piše: "Princip svetosti života čovjeka podrazumijeva pravo koje pripada svakome, bez izuzetka, a svaki izuzetak ili ograničavanje razarali bi bit toga prava." Pred sudom je svjedočila i dr. Martha Garza, koja se ranije bavila takvim oplodnjama, ali je potom shvatila svoje pogreške i pokajala se.

"Donum Vitae" objašnjava zbog čega su nedopuštene i heterologne umjetne oplodnje gdje davalac sjemena nije muž, bilo da je riječ o inseminaciji ili oplodnji u epruveti.

Na pitanje: "Kako s moralnog stajališta ocijeniti homologno umjetno osjemenjivanje?" (gdje je davatelj sjemena suprug, a ne radi se o epruveti), Donum Vitae pruža jasan odgovor: "Umjetno osjemenjivanje kao zamjena za bračni čin zabranjeno je stoga što svojevrijemno rastavlja dva značenja bračnog čina. Dodatni znak takva razdvajanja je masturbacija kojom se obično pribavi sjeme; i onda kad se izvodi u svrhu rađanja, čin je lišen svoga sjedinjujućeg značenja: "nedostaje mu... spolni odnos kao zahtjev moralnog reda, odnos koji u okviru prave ljubavi ostvaruje potpun smisao uzajamnog davanja i ljudskog rađanja".

Crkveno naučavanje o braku i o ljudskom rađanju kaže da postoji "neraskidiva povezanost, koju je Bog htio a čovjek je ne može svojevrijemno ukinuti, između dvostrukog smisla bračnog čina: smisla sjedinjenja i smisla rađanja... Kontracepcija hotimice lišava bračni čin njegove otvorenosti rađanju i tako samovoljno razdvaja svrhe braka. Objektivno na sličan način, postižući rađanje koje nije plod posebnog čina bračnog sjedinjenja, homologna umjetna oplodnja također razdvaja dobra i značenja braka...".

Među pravima djeteta, Donum Vitae izričito spominje pravo na život i tjelesnu cjelovitost svakog ljudskog bića od časa njegova začeca do smrti, prava obitelji i braka kao ustanove i u tom sklopu, prava djeteta da ga začnu, dadu na svijet i odgoje njegovi roditelji. Tako ovdje nalazimo: "Stoga dijete ima pravo, kao što je spomenuto, biti plod specifičnog čina bračne ljubavi svojih roditelja, a ima također pravo biti poštivano kao osoba od časa svoga začeca."

Katolička Crkva se kroz "Donum Vitae" toliko zalaže za poštivanje spomenutih prava djeteta da u svom poglavlju "Moral i građanski zakon" naglašava: "Kao posljedica poštovanja i zaštite osiguranih nerođenom djetetu, počevši od časa njegova začeca, zakon će morati predvidjeti kaznene odredbe za svaku promišljenu povredu njegovih prava".

Dakle, ovdje je jasno da Katolička Crkva od države traži donošenje takvih zakona koji predviđaju kaznene odredbe ne samo za one koji ubijaju

na razne načine nerođenu djecu sve od začeca pa nadalje, nego i za one koji izvode umjetne oplodnje!

Kome će služiti saborski zastupnici i članovi Vlade?

Očito je da su se saborski zastupnici i članovi vlade našli na testu: da li će u svome djelovanju služiti Bogu i donositi odluke u skladu s Njegovom voljom, ili će se prikloniti lažnim bogovima, "zlatnoj teladi" u vidu raznih pokvarenih institucija koje mašu nekim obećanjima samo ako im se pokloni i služi. Sve ih pozivam neka se poklone Isusu Kristu, kao što su se poklonila i Sv. Tri Kralja! A pokloniti se Isusu Kristu, to podrazumijeva i prihvaćanje Njegovoga reda i Njegovoga zakona!

U Svetom pismu jasno piše kako je dragi Bog kaznio one koji su se klanjali zlatnome teletu dok se Mojsije nalazio na Sinajskom brdu (Izl. 32, 1-10).

Ne smije se prihvatiti nikakve "standarde" ako su oni u suprotnosti s Deset Božjih zapovijedi, odnosno ako su u suprotnosti s vječnim i nepromjenjivim etičkim načelima kojima nas uči Katolička Crkva! Božji zakon je istinit i jedino ispravno rješenje za svakoga čovjeka i obitelj, za državu, zajednicu država i cijeli svijet.

Ponekad se dogodi da sretnemo ljude koji kažu da u dragoga Boga ne vjeruju, i da Ga neće slušati. Zar to onda znači i da oni smiju ubiti čovjeka na ulici, pljačkati banku ili prebrzo voziti jer u Njega ne vjeruju? Naravno da ne smiju, a to onda znači i da ne smiju niti donositi pogrešne državne zakone koji narušavaju Božji plan o začecu novih ljudi, zakone koji vrijeđaju dostojanstvo čovjeka ili ga u nekim razdobljima života osuđuju na smrt.

Dragi Bog ne ostavlja takve ljude na miru, pa čak niti onda ako obnašaju visoke državne funkcije. On im preko proroka Davida u Svetome pismu poručuje:

**"Opametite se sada, vi kraljevi,
Urazumite se, suci zemaljski.
Služite Jahvi sa strahom,
s trepetom se pokorite njemu,
da se ne razgnjevi te ne propadnete na putu,
kad uskoro plane srdžba njegova.
Blago svima koji se njemu utječu!" (Ps 2,10/12)**

S obzirom da su se u predizbornim kampanjama u SAD-u neki političari, koji se ne pridržavaju katoličkih stavova, željeli predstaviti kao katolici koji još idu i na Sv. Pričest, nadbiskup Atlante mons. John Donoghue, biskup Charlestona mons. Robert Baker i biskup Charlotte mons. Peter Jugis, 4. kolovoza 2004. su donijeli zajedničku izjavu u kojoj između ostalog stoji: "Katolike koji služe u javnom životu a prihvatili su stavove suprotne učenju Crkve o svetosti i nepovredivosti života, naročito one koji žele biti izabrani ili su već izabrani u javne službe, neće se pripuštati Svetoj Pričesti niti u jednoj katoličkoj crkvi pod našom jurisdikcijom". ("Worthy to receive the Lamb," Archdiocese of Atlanta, 8/4/04).

Već smo više puta mogli primijetiti da svaki grijeh ima svoje posljedice i to ne samo na duhovnom, nego i na psihološkom, a često i na biološkom i

nacionalnom planu. Ako griješe osobe koje su na vlasti, to znači da se posljedice njihovih grijeha mogu odraziti čak i na mnoge druge ljude.

Naša Domovina je proživljavala velika iskušenja. Razapinjali su ju i mučili. Sjetimo se da su pored raspetog Isusa na križeve postavili i dva razbojnika. I oni su trpjeli slične fizičke muke kao i sam Isus. Jedan od njih se na križu, u mukama ipak pokajao, međutim, onaj drugi, s lijeve strane nije se pokajao niti tada. Međutim, nemojmo dopustiti takvim ljudima da svoju pokvarenost pretoče još i u državne zakone. Podsjetimo se prijetnje koju je Isus izrekao, a zabilježio sv. Matej. "Tada gradove u kojima su se dogodila veoma mnoga njegova čudesa poče koriti što se nisu obratili: 'Jao tebi, Korozaime! Jao tebi, Betsaido! Ta, da su u Tiru i Sidonu bila čudesa što su se u vama dogodila, već bi se odavno, odjeveni u kostrijet i posuti pepelom, obratili. Ali će, kažem Vam, lakše biti na Sudnji dan Tiru i Sidonu nego vama. A ti, Kafarnaume, zar ćeš se dići do neba? Sići ćeš do pakla! Ta, da su u Sodomi bila čudesa što su se u tebi dogodila, ostala bi do dana današnjega. Ali će, kažem vam, zemlji sodomskoj biti lakše na Sudnji dan nego tebi'." (Mt 11,21-24)

Potrudimo se svi da se ove prijetnje nad stanovnicima naše domovine ne ostvare. To znači da uvijek trebamo živjeti i ponašati se po Božjoj volji, pa tako i onda kada nam se zbog vjernosti Božjem zakonu rugaju, kada nam prijetite kaznama, ili imamo bilo kakve teškoće. Dok smo na Božjoj strani, nemojmo se ničega bojati, jer mi smo tada većina!

Poruka Sv. Oca Pape

Da bi Hrvatska imala ispravne državne zakone, potrebno je da svi kršćani u Hrvatskom Saboru i Vladi svjedoče svoje kršćanstvo ne samo u privatnom, nego i u javnom životu, pa tako i na radnom mjestu. Na to će ih sigurno potaći sljedeće riječi Sv. Oca Pape upućene hodočasnicima Splitske nadbiskupije, kada su mu došli predvođeni svojim nadbiskupom mons. dr. Barišićem, 1. X. 2004.:

"Krenuvši iz mjesta u kojima su sveti Dujam i drugi mučenici vaših krajeva za Krista svjedočili od prvih stoljeća do naših dana, dođoste na grobove svetih apostola Petra i Pavla i drugih rimskih mučenika. Time ste željeli očitovati svoje prianjanje uz vjeru, koju su i oni sami ispovjedili. To pak prianjanje zahtijeva zalaganje za stalnu vjernost Kristu i Crkvi te hrabro i dosljedno svjedočenje u obitelji, u školi, na radnome mjestu i na ostalim područjima društvenoga života. Zalažite se zbog toga za promaknuće dosljednoga kršćanskog humanizma u svim trenucima vašega života, kako privatnima tako i javnima. Neka vas u tome vodi i neka vam bude potpora junački primjer svetoga Dujma i ostalih mučenika, koji su - nošeni postojanom vjerom u Krista - žrtvovali sami sebe za dobro braće.

Bila stalno uz vas svojom majčinskom zaštitom Blažena Djevica, Kraljica mučenika, i pratio vas uvijek zagovor vašega nebeskog Zaštitnika. Neka na sve vas, na vaše obitelji, na vašu nadbiskupiju kao i na vašu dragu Domovinu siđe obilje Božje milosti. Kao zalog toga od svega srca vam udjeljujem apostolski blagoslov. Hvaljen Isus i Marija!"

Dr. Petar Cindrić

NOVE SORTE VINOVE LOZE - PANNONIA I MORAVA

Uvod

Proizvodnja koja vodi računa o zdravlju i očuvanju prirodne sredine doprinosi poboljšanju kvalitete života. Upotreba pesticida u zaštiti biljaka od patogenih organizama u konvencionalnoj poljoprivrednoj proizvodnji je na žalost neophodna, iako ona u velikoj mjeri ugrožava i ljudsko zdravlje i životnu sredinu.

Suvremeno oplemenjivanje vinove loze, između ostalog, ima u vidu zaštitu zdravlja i zaštitu životne sredine. Jedan od najvažnijih preduvjeta za proizvodnju uz smanjenu upotrebu pesticida je stvaranje sorti otpornih na gljivične bolesti (Alleweldt, 1985; Basler, 1988; Mikulas, 1993).

Genetički izvori otpornosti na najvažnije gljivične bolesti u okviru roda *Vitis* su determinirani (Boubals, 1973; Vojtovič, 1981; Staudt et al., 1984; Alleweldt, Posingham, 1988; Dettweiler, 1994; Blaich, 1998). Budući da je otpornost na gljivične bolesti i kvalitetu poligeno uvjetovana, njihovo optimalno kombiniranje putem oplemenjivanja je dugotrajan, ali izvodljiv proces, (Csizmazia, 1977, 1995; Eibach et al., 1989, 1994, 2000; Kozma, 1993, 2000; Cindrić et al., 2002).

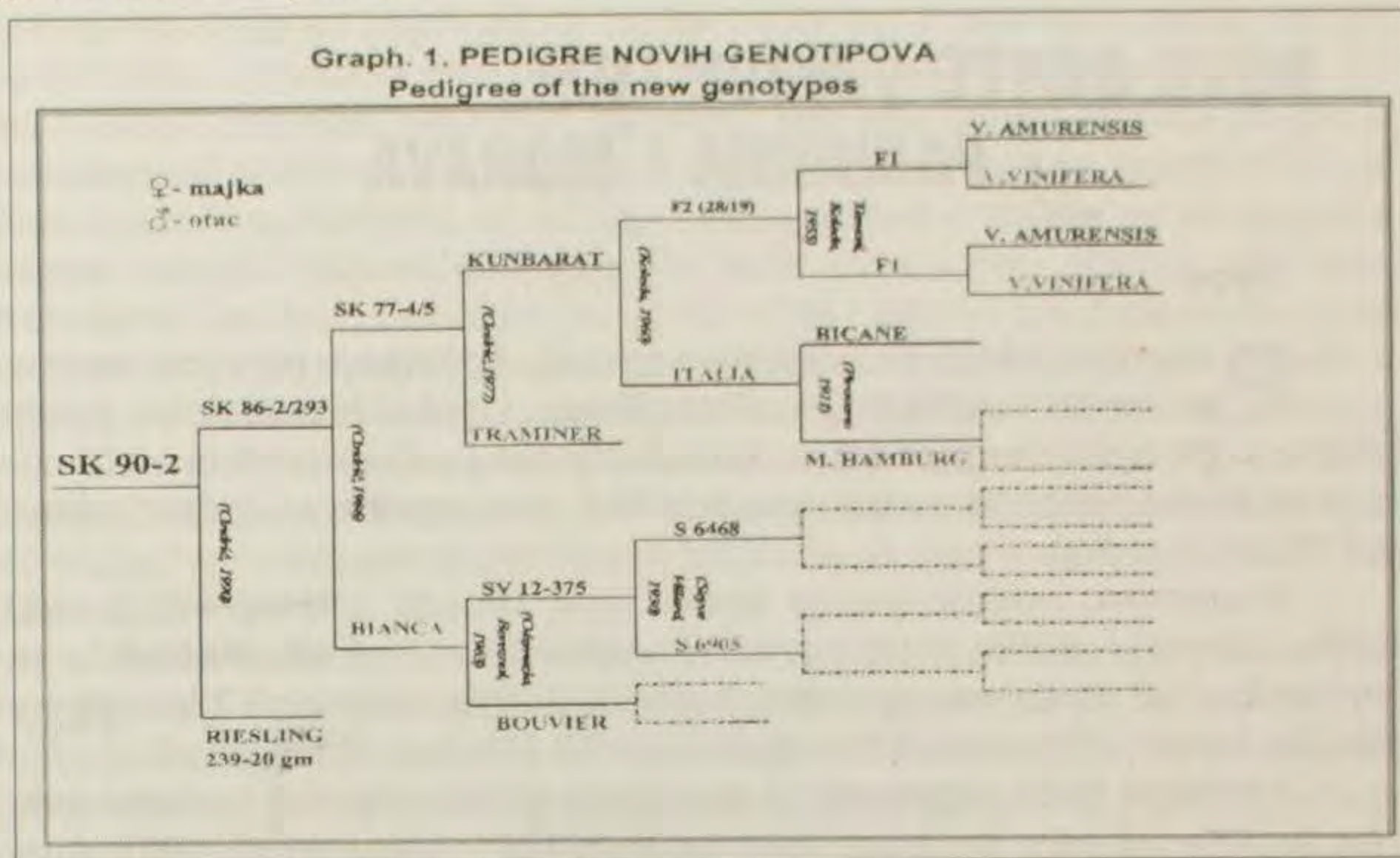
Kao donore otpornosti koristili smo interspecies hibride koji su nastali putem složenih križanja europske vrste *Vitis vinifera*, istočno-azijske vrste *Vitis amurensis* i više sjeverno-američkih vrsta. Sorte Kunleány i Kunbarát su bile donori nasljedne osnove *Vitis amurensis* (Koleda 1975), a Seyve Villard hibridi ili sorte nastale iz njih bile su donori nasljedne osnove sjeverno-američkih vrsta (Csepregi, Zilai 1989).

Na oglednom dobru za vinogradarstvo u Srijemskim Karlovcima stvaranje novih sorti ima dugu tradiciju. U posljednja tri desetljeća prioritet je stvaranje sorti otpornih na biotske i abiotske stresne uvjete. Svrha rada je stvaranje sorti visoke otpornosti na niske zimske temperature, koje bi se uspješno mogle gajiti uz smanjenu upotrebu fungicida, a u nekim slučajevima i potpuno bez kemijske zaštite. Ovaj rad je financijski pomagao "Rubin" iz Kruševca.

Materijal i metode rada

Rad na stvaranju novih sorti vinove loze se odvija uz primjenu klasičnih metoda spolne hibridizacije s pretpostavkom kombiniranja poželjnih osobina odabranog roditeljskog para u genotipu nekog od njihovih potomaka. U ovom radu prikazuju se rezultati selekcije hibridne populacije koja je nastala iz

križanja izvedenog 1990. godine između jednog genotipa koji je ranije dobio u Srijemskim Karlovcima (SK 86-2/293) i Rajnskog rizlinga. Iz ove hibridne kombinacije odnjegovano je i evaluirano 220 sijanaca. Njihov pedigre je prikazan na graf. 1.

Selekcija se odvijala na tri stupnja. Uzgoj sijanaca i njihova selekcija na prvom i drugom stupnju se odvijao u poljskim uvjetima bez kemijske zaštite od gljivičnih bolesti. Intenzitet napada peronospore i oidiuma na grožđu i lišću je ocjenjivan u godinama pojave patogena uz pomoć "OIV grape descriptors 1983". Po ovoj metodi ocjena 1 označava visoku otpornost, a ocjena 9 visoku osjetljivost. Ocjenjivanje je obavljano u jesen. Osjetljivost na botritis je određivana u vrijeme berbe grožđa, a izražena je u postocima bobica u grozdu koje su zahvaćene sivom plijesni. Organoleptičku ocjenu vina obavljali su kompetentni degustatori po sistemu od 20 bodova.

Ovom prilikom prikazuju se rezultati ispitivanja na trećem stupnju selekcije koja su izvedena u Srijemskim Karlovcima. Od svakog genotipa u ispitivanju je bilo po 40 čokota koji su podijeljeni u 4 ponavljanja. Kao standard služi Rajnski rizling klon 239 Gm. Na ovoj parceli, gdje se ispituju agronomske karakteristike, zaštita od gljivičnih bolesti je bila normalna budući da je sorta standard osjetljiva na gljivične bolesti.

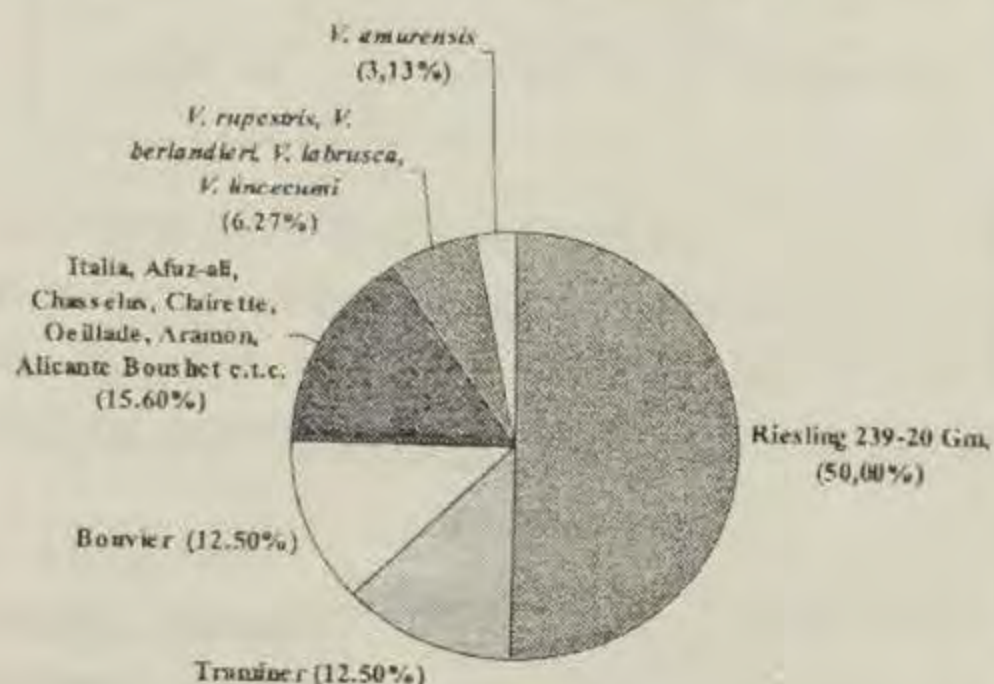
Rezultati rada

U ranijem radu (Cindrić et al. 1997.) prikazani su rezultati primarne selekcije zajedno s hibridološkom analizom cjelokupne populacije ove hibridne kombinacije. Ove analize su potvrdile poligenu prirodu otpornosti na *Plasmopara viticola* i *Oidium tuckeri*. Također je potvrđeno da se otpornost na ove dvije gljivične bolesti nasljeđuje odvojeno.

Rezultati drugog stupnja selekcije za nekoliko elitnih genotipova koji su

pokazali dobre agronomske karakteristike i visoku otpornost prema gljivičnim bolestima prikazani su u radu Cindrić et al. (2002). Dva genotipa iz ove generacije su 2003. godine priznata i upisana u sortnu listu Srbije i Crne Gore pod imenima PANNONIA i MORAVA.

Graph. 2 NASLJEDNA OSNOVA PANNONIE I MORAVE (u %)
Heritage base of Pannonia and Morava (in %)

Geneološka analiza, imajući u vidu pretpostavku da se polovica nasljedne osnove duguje majci, a polovica ocu, pokazala je da nasljedna osnova Pannonie i Morave sadrži 3,13% istočno-azijske vrste *Vitis amurensis*, 6,25% od četiri sjeverno-američke vrste (*V. rupestris*, *V. berlandieri*, *V. labrusca*, *V. lincecumii*) a 90,65% pripada *Vitis vinifera*.

Rajnski rizling, sudjeluje u nasljednoj osnovi s 50%, Traminac i Buvije s po 12,5%. Preostalih 15,65% nasljedne osnove potiče od osam drugih vinifera sorti (Graf.2).

Pannonia

Opis sorte

Vrh mladog lastara je otvoren, prekriven s dugim dlačicama srednjeg intenziteta zeleno-bjeličaste boje. Lice mladog lista je zelene boje. Naličje mladog lista između živaca (nerava) je gusto prekriveno dugim dlačicama.

Dorzalna strana lastara je crvena, a ventralna s crvenim prugama. Internodije su dugačke. Raspored vitica na lastaru je diskontinuelan.

Odrastao list je tamno zelene boje bez sjaja, najčešće petodijelan. Glavni nervi s lica lista su u osnovi obojeni antocijanima. Liska odraslog lista je ravna, malo naborana. Zupci lista su pod ostrim kutom sa žutom točkom na vrhu. Drškin urez je otvoren u obliku slova U. Naličje lista je gusto prekriveno dugim dlačicama između nerava i sredine gusto s kratkim dlačicama na glavnim nervima. Gornji bočni urez je zatvoren okruglim dnom bez zuba. Donji sinus je najčešće otvoren. Stapka lista je obojena ljubičasto i približno iste dužine kao i glavni nerv.

Cvijet je hermafroditan.

Grozd je rastresit, široko koničan s više od tri krila. Drška grozda je tanka, srednje dužine, često ljubičaste boje.

Bobice su okrugle, male (oko 1,6 g), zeleno-žute, sočnog mesa prijatnog okusa.

Biološke karakteristike

U odnosu na Rajnski rizling ranije započinje vegetaciju za oko 4 dana i ranije sazrijeva za oko dva tjedna (Tab. 3).

Tab. 3

FENOLOŠKA OSMATRANJA
(Srijemski Karlovci; Prosek: 1997-2003)

DATUM POČETKA FENOFAZE	RIESLING 239 Gm	PANNONIA	MORAVA
OTVARANJE OKACA	5. travnja	1. travnja	3. travnja
CVJETANJE	24. svibnja	23. svibnja	25. svibnja
ŠARAK	22. srpnja	11. srpnja	28. srpnja
BERBA	11. rujna	29. kolovoza	19. rujna

Pannonia ima uspravan rast lastara, razvija relativno mali broj lastara na čokotu koji imaju dugačke internodije i slabe zaperke koji rijetko kad nose grožđe. Za ovu sortu je karakteristično da zaperci prestaju rasti nakon što formiraju nekoliko listova. Čak i nakon prikraćivanja vrha osnovnog lastara ne intenziviraju bitnije svoj rast.

Tab. 1 OTPORNOST PREMA GLJIVIČNIM BOLESTIMA
(Srijemski Karlovci; Prosjek: 1997-2003)

IZAZIVAČ BOLESTI	DIO BILJKE	RIESLING 239 Gm	PANNONIA	MORAVA	LSD	
					0,01	0,05
<i>Oidium Tuckeri</i> ¹	LIST	7. 0	2.0 **	6.0	2,32	1,68
	GROZD	5. 7	1.3 **	3.3*	2,64	1,91
<i>Plasmop ara Viticola</i> ¹	LIST	9. 0	1.7 **	2.3**	4,08	2,95
	GROZD	7. 0	1.0 **	1.7**	1,43	1,04
<i>Botrytis c.</i> ²	GROZD	13 .0	1.8*	0.0 *	15,48	11,19

¹ Stupanj otpornosti prema OIV deskriptorima: 1=otporno, 9=osjetljivo

² Postotak trulih bobica u grozdu

Pannonia ima visoku otpornost na plamenjaču i na oidium (Tab. 1).

Ni na sivu plijesan nije preosjetljiva ukoliko se berba obavlja na vrijeme. U većini godina se može uspješno gajiti bez pesticida.

Po otpornosti na niske temperature početkom

zime je na istom nivou s Rajnskim rizlingom, dok je sredinom i krajem zime nešto malo slabija (Tab. 4).

Tab. 4 OTPORNOST PREMA NISKIM TEMPERATURAMA
(Testirano u hladnoj komori, prosjek za 6 zima)

VRIJEME TESTIRANJA	STANJE OKACA (%)	RIESLING 239 Gm	PANONIA	MORAVA
POČETAK ZIME	ŽIVA	60	53	52
	DJELOMIČNO IZMRZLA	16	22	26
	IZMRZLA	24	25	22
SREDINA ZIME	ŽIVA	49	50	60
	DJELOMIČNO IZMRZLA	22	15	22
	IZMRZLA	29	35	18
KRAJ ZIME	ŽIVA	58	40	46
	DJELOMIČNO IZMRZLA	12	14	11
	IZMRZLA	30	46	43

Agronomske karakteristike

Ova sorta ima uvijek rijedak i uredan špalir. U usporedbi s Rajnskim rizlingom na zelenim dijelovima čokota ima manje posla tokom vegetacije.

Rodnost sorte je na nivou Rajnskog rizlinga. Nakuplja mnogo šećera i ima visok nivo kiselina (Tab. 2).

Tab. 2 PRINOS I KVALITETA GROŽĐA
(Srijemski Karlovci; Prosek: 1997-2003)

KARAKTERISTIKE	RIESLING 239 Gm	PANNONIA	MORAVA	LSD	
				0,05	0,01
PRINOS GROŽĐA (kg/m ²)	1,36	1,34	1,58	0,70	1,00
MASA I GROZDA (g)	168	138	150	42	59
SADRŽAJ ŠEĆERA (%)	19,4	23,3**	19,3	1,7	2,4
SADRŽAJ KISELINA (g/l)	9,7	9,3	10,6	1,4	2,0
KVALITETA VINA (Poeni)	18,0	17,8	17,9	0,8	1,1

Pannonia daje harmonično vino blage arome, vrlo često s ostatkom neprevrelog šećera. Zapazili smo da mošt ove sorte brzo oksidira. Ovo treba imati u vidu kod primarne prerade.

Morava

Opis sorte

Vrh mladog lastara je otvoren bez dugih dlaka i bez antocijana.

Dorzalna i ventralna strana lastara su zelene boje. Internodije su srednje dužine. Raspored vitica je diskontinuelan.

Odrastao list je svijetlo zelene boje najčešće cio, a samo ponekad trodijelan. Glavni nervi na licu su crveni do prvog grananja. Liska odraslog lista je srednje naborana bez sjaja. Zupci lista su konveksni s obje strane sa žutom točkom na vrhu. Sinus stapke je široko otvoren, u obliku zagrade, bez zuba i nije oivičen nervima. Naličje lista je bez dugih malja između glavnih nerava i malim brojem uspravnih dlačica na glavnim nervima.

Cvijet je hermafroditan.

Grozđ je rastresit, široko konusan s 1-3 krilca. Drška grozda je kratka.

Bobice su malo spljoštene, srednje veličine (2,3 g), zelene sa sočnom pulpom i karakterističnog okusa.

Biološke karakteristike

Morava u odnosu na Rajnski rizling za nekoliko dana ranije započinje vegetaciju, a grožđe sazrijeva kasnije oko tjedan dana (tab. 3). Moravu ne bi trebalo ranije brati jer visoku kvalitetu postiže samo kad se bere u punoj zrelosti.

Morava ima uspravan rast lastara. Razvija puno lastara na čokotu, ima snažne zaperke koji često nose male grozdove s po nekoliko bobica.

Morava pokazuje visoku otpornost na plamenjaču i na sivu plijesan grožđa. Otpornost na oidium je osrednja. Treba napomenuti da je napad oidiuma na grožđu uvijek manji nego što je na lišću. (Tab. 1).

Otpornost prema niskim temperaturama je na početku i sredinom zime na nivou Rajnskog rizlinga, dok je krajem zime nešto slabija (Tab. 4).

Agronomske karakteristike

Morava nadmašuje Rajnski rizling po prosječnom prinosu grožđa, međutim prinos jako oscilira po godinama (Tab. 2).

Karakteristično je za ovu sortu da uvijek ima visok sadržaj kiselina, čak nešto viši nego Rajnski rizling. Kvaliteta vina je uvijek visoka. Vino često ima pikantnu aromu koja asocira na aromu Sovinjona.

Morava bi se uspješno mogla gajiti sa svega nekoliko tretmana protiv oidiuma. Zaštita od plamenjače i botritisa nije neophodna.

Zaključak

Prikazali smo dvije nove sorte za bijela vina stvorena na Oglednom dobru u Srijemskim Karlovcima putem interspecies hibridizacije, koje pored nasljedne osnove *Vitis vinifera* sadrže mali udio jedne istočno-azijske vrste i nekoliko vrsta porijeklom iz Sjeverne Amerike. Stvorene su višekratnim križanjem uz primjenu klasičnih metoda spolne hibridizacije. Priznate su 2003. godine, a dobile su imena Pannonia i Morava.

Obje sorte su otporne na najvažnije gljivične bolesti i niske zimske temperature. Pogodne su za ekološku proizvodnju vina, jer je s njima moguća uspješna proizvodnja grožđa bez ili uz minimalnu upotrebu pesticida.

Pannonia je ranog, a Morava kasnog sazrijevanja. Po kvaliteti vina su blizu Rajnskom rizlingu.

Mladi u bunjevačkoj nošnji uvijek u nama bude ponos

KORISNI SAVJETI

Ledenica (duboki zamrzivač)

Što se sve može dobro čuvati: blitva, borovnica, celer, cvjetača (karfiol), dinje, dunje, gljive, grah mladi, grašak, jabuke, jagode, kruške, kukuruz, kupine, mahune, marelice (kajsije, zerdelije), paprika, patlidžan, peršin, prokulica, rajčica (paradajz), ribiz, sokovi voćni, šljive, špinat, tikve, trešnje, višnje.

Sirovo sa šećerom ili bez šećera se može čuvati bobičasto, jagodičasto i drugo voće i paprika.

Blanširati se mora: blitva, cvjetača (karfiol), gljive, grašak, kukuruz, mahune, mladi grah, poriluk, prokulica i špinat.

Važno:

1. povrće i voće treba biti zrelo, zdravo i svježe,
2. dobro očišćeno, i dobro oprano.
3. Spremajte u paketiće koliko trebate za jednu upotrebu.
4. Zapišite sadržaj i dan kad ste robu stavili u ledenicu (zamrzivač).
5. Jednom odmrznutu namirnicu ne zamrzavajte ponovno.
6. Namirnice dopola kuhane gube na trajnosti.

Čokolada - kao ukras

Ukrase od čokolade možete načiniti na više načina:

- * Otopite čokoladu s malo slatkog vrhnja pa štrcaljkom "crtajte" ukrase.
- * Čokoladu možete naribati.
- * Nožem za guljenje krumpira stružite ravnu površinu čokoladne ploče.

Dobit ćete uvojke - kao kad se struže drvo.

Čokolada - kako je otopiti

Posudu u kojoj otapate čokoladu nemojte držati na grijaču ili plaminiku štednjaka. Posudu s čokoladom stavite u veću posudu s vodom, pa otapajte u vodenoj kupelji.

Da se kolač sjaji

Sjajnu površinu kolač može dobiti ako ga obilato pospete šećerom u prahu pet minuta prije isteka vremena predviđenoga za pečenje. Vratite ga u već zagrijanu pećnicu - šećer će se otopiti i pretvoriti u sjajnu površinu. Malo dulje pečenje čak će ga donekle i karamelizirati pa tako dodati još jedan okus.

DA VAM DVORIŠTE S PROLJEĆA BUDE KAO CVJETNI TEPIH

Listopad je vrijeme kad trebate posaditi lukovice tulipana (lala), šafrana (krokusa), đurđica i narcisa. Prije svega dobro prekopajte zemlju. Posadene biljke će tako lako pustiti korijen, a osigurati će i dovoljno vlage.

Biljke s lukovicom ne vole ni odveć suhu, ali ni pretjerano vlažnu zemlju. Dobro je u zemlju dodati humusa, a lukovice valja saditi u većim skupinama. Đurđice i šafrani će biti pravi ukras vašega vrta, ako njihove lukovice posadite u skupinama do 20 komada. Lukovice tulipana i narcisa sadite po 10 do 15 u jednoj skupini. Što ste posadili, s početka marljivo zalijevajte, jer poneka jesenska kiša neće osigurati dostatnu vlagu žednim biljkama.

Ako ste lukovice kupili na tržnici, što prije ih posadite, da ne bi izgubile svoju vlagu.

Da cvijeće u vazi dulje ostane svježije...

* Skinite listove i pupoljke sa onog dijela stabljike koji će biti u vodi. Listovi i pupoljci u vodi izazivaju ne samo truljenje već i neugodan miris.

* Skinite i odveć sitne pupoljke, pa će oni krupniji imati više izgleda

* Kraj stabljike odrežite posve koso. Tako ćete proširiti površinu za napajanje cvijeta.

* Drvenastu stabljiku jorgovana, badema, i sličnih biljaka rastucite čekićem za 2-3 prsta, tako ćete im olakšati opskrbu vodom.

* Stabljiku ruže ili gerbere je dobro kratko uroniti u kipuću vodu, pazeći pri tom da para ne zahvati cvijet ili lišće, a onda stavite u vazuu s mlakom vodom.

* Šuplje stabljike cvijeća napunimo vodom, pa ih tako uronimo u vazuu, da voda iz stabljike ne isteče.

* Biljkama koje zasječene kapaju "mlijeko" (crveni mak, ukrasni mak), odrežite kraj pa ga plamenom šibice zagrijmo. Toplina će povući mliječnu masu, pa će cvijeće lakše doći do vode.

* Deblje i meke stabljike (ljiljan, sabljica /gladiola/) na 4-5 cm od kraja zarezite nožem s više strana. Postupak ponovite svaki put kad mijenjate vodu: kraj odrežite, i ponovo zarezite s više strana.

Kad se Uskrs približi... a i poslije Uskrsa...

Sitnice o jajima

* Jaje koje ste izvadili iz hladnjaka stavite u hladnu vodu, pa tek tada počnite grijati vodu dok ne uzavre. Kad biste hladno jaje stavili u vreću vodu, raspucala bi mu se lupina.

* Ako želite jaje skuhati na tvrdo, stavite ga u hladnu vodu i počnite grijati vodu, dok ne uzavre. Nakon sedam minuta jaje je tvrdo kuhano.

* Ne da se očistiti...

Čistite tvrdo kuhano jaje, pa se ne da očistiti. Bjelanjak ostaje na lupini. Kažu stari da se to može izbjeći tako što u kipuću vodu ulijete žlicu octa. A kad jaje izvadimo iz vode, lupinu valja razbiti s obje strane. Ako tako razbijeno jaje još stavite u hladnu vodu, lako će se odvojiti od lupine.

* Ako tvrdo kuhano jaje iz kipuće vode odmah stavimo u hladnu vodu, žumanjak neće mijenjati boju. Ostat će žut.

* Ni tvrdo, ni meko a lupina cijela

Najlakše i najjeftinije ćemo sačuvati jaje da ne bude ni odveć tvrdo niti

odveć meko, a žumanjak da ne bude previše tvrd, bjelanjak ucijelo i lupina čitava, ako oprezno položimo jaja u vodu koja još ne ključa. Zatim ćemo ih kuhati samo jednu minutu. Sada maknite posudu s vatre, a jaja ostavite još 6 minuta u poklopljenoj posudi. Ne berite brige - uspjeh je na Vašoj strani.

* Za rastresene kuhare

Tvrdo kuhano jaje ste stavili među prijesna jaja. Kako ih razaznati? Zavrtite jaje na ravnome. Vidjet ćete: prijesno će zavrtjeti, kuhano neće.

Miješana salata od povrća

Za ukusnu i zdravu salatu treba vam 4 kilograma raznoga povrća (krastavaca, paprike, luka, tikvice, mrkve, cvjetače).

Kad povrće operete, narežite ga na krupnije komade. Ako je luk sitniji, glavice ostavite cijele. Povrće složite u staklenke i zalijte s 3 litre hladne vode u kojoj ste rastopili 40 grama morske soli, 30 grama fruktoze i 50 grama limunova soka ili limunove kiseline. Ostavite salatu da odstoji 10 dana.

Dva peštanska recepta:

Marinina salata - dobra večera. Ide i bez kruha!

1. Skuhati većih krumpira u slanoj vodi, tē ih nasjeckati na sitne kockice.
2. U slanoj vodi skuhati očišćene i narezane zelene mahune.
3. Skuhati pet jaja.
4. Pet hrenovki skuhati, pa ih isjeći na kolutiće debljine 2-3 mm.
5. Sitno isjeckati glavicu češnjaka (bijelog luka)
6. Sitno isjeckati vezicu peršina.
7. Sve dobro izmiješati, malo osoliti i zaliti maslinovim uljem, pa pokiseliti bijelim vinskim octom po ukusu.

Uz dobro vino i salata bolje prija.

Skup ali ukusan svitak iz pećnice

Na sredinu alu-foliju širine 25 i duljine 35 cm položite

1. narezak mesnate slanine
2. na slaninu kolutiće crnog luka
3. na crni luk kolutiće krumpira (posolite krumpir)
4. na krumpir položite kolutiće paprike
5. na papriku položite meso koje volite (posolite meso)
6. dodajte majoran, biber i kolutiće rajčice
7. povrhu svega položite kolutiće ljute kobasice
8. "da se vidi raskoš" - ako baš volite, možete dodati i tvrdog sira

Sada dobro uvijte u alu-foliju pa stavite u posudu za pečenje. Pripravite za svaku osobu bar po jedan "svitak". Računajte i na goste s boljim tekom. Možda će im trebati više svitaka.

U zagrijanoj pećnici pecite na najjačoj temperaturi oko jedan i pol sat.

MOJA BAŠTA

Ja nađoh sriću u pismi i cviću,
Kroz pismu moj život piše
Cviću se radujem
Gledam ga i mirišem.

I kad svanu rujna zora
Cviće mi maše sa prozora,
Dok zelene listove nježno njiše
Ja osićam kako diše.

A u mom srcu želja se budi
Kad bi k'o cviče svi bili ljudi,
Kad bi svi bili kao bašta moja
Cvitovi bili, žuti i plavih boja.
Raznih listova i stabla ima,
Al jedno je sunce potrebno njima.

Sve jedno drugo grli i voli
Al' dok živi ono te moli
Ne gazi koren stabla moga
Jer majka zemlja plače zbog toga.

I dok ovu pismu sastavljam
Ja razno cviče u buket stavljam
I tako zagrljeni u buketu,
Ja želim da u cilome svitu
Ta ljubav i lipota se budi,
Kao moja bašta da se svi vole ljudi.

Marija Feher

DRVO

Čuješ li me kako te dozivam,
čuješ li moje nježne zvukove,
samo tako mogu da ti priđem,
da me gledaš i da me slušaš.
Tu sam i kada vjetrovi šibaju,
tu sam i kada kiše padaju,
mogu te vidjeti
dok si sama u sobi
dok se smiješ ili si tužna.
Vjerujem duboko u sebi
da me čuješ.
Tvoj pogled mi znači kao
i proljeće,
daje mi novi život,
boju i vedrinu
produžava život i daje snagu.
Tužan sam onda
kada vidim da plačeš,
nježno se privijem
uz tvoj prozor i
tiho zagrebem po tvom staklu
kako bi znala da sam tu.
Sjećaš li se proljeća
kada sjedneš kraj mene
i čitaš stihove
kao da su meni upućeni
a ja ti napravim hlad
samo da ti prija,
kako bi duže ostala kraj mene.
Ali bojim se sutra
kada nas ne bude,
kada ti odeš
ili me posijeku.

Katarina Miloš

POVIJESNI KUTAK

Stjepan Beretić

Tko je oslikao subotičku stolnu baziliku svete Terezije

Dr. Zoltán Rokay otkrio zanimljiv članak

Najstarije i najvrednije oltarne slike u subotičkoj stolnici su djelo peštanskog majstora Josefa Schoeffta i nastale su u vremenu od 1802. do 1820. godine. Postoje još dvije oltarne slike, od kojih je slika svetoga križa djelo insbruškog majstora Emanuela Walcha. Ovdje ćemo se zadržati na jednom od najljepših ukrasa subotičke katedrale, a to je slika slikara Kaspara Schleibnera na nekadašnjem oltaru svete Obitelji. Dobrotom dekana Teološkog fakulteta Katoličkog sveučilišta Pázmáy Péter u Budimpešti, dr. Zoltána Rokayja, došao sam do fotokopiranog teksta o umjetniku. Ovdje sam priredio slobodan prijevod članka, koji je u povodu 50. rođendana Kaspara Schleibnera objelodanjen u Münchenu kao djelo dr. Richarda Hoffmanna u 9. godištu mjesečnika "Die christliche Kunst", 1912/1913. godine. Tako ćemo doći do zanimljivih podataka o tome tko je Kaspar Schleibner. Iz toga članka doznajemo o još tri umjetnikova ostvarenja u našoj stolnici, a to su slike na njezinim svodovima: Rođenje Isusovo, Govor na gori i Predaja ključeva.

Djetinjstvo i mladost

Kaspar Schleibner je rođen u njemačkom mjestu Hallstadt u Franačkoj (sjeverno od starog biskupskog grada Bamberga) 23. veljače 1863. godine. Njegovi su roditelji tamo imali nešto posjeda, a otac mu je služio u župnoj crkvi kao sakristan. U djetinjstvu je puno radio na njivi, a kao ministrant se divio umjetninama župnih crkava u svome zavičaju. Duboki je dojam na dječaka ostavila bogato oslikana samostanska crkva u mjestu Vierzehn-

Heiligen, kao i povijesna stolnica u Bambergu. Nije se usudio svojim skromnim roditeljima ni spomenuti želju da postane slikar. Nakon pučke škole približio se ostvarenju svojih djetinjih snova i želja kad se pojavio kod slikara zidnih dekoracija Müllera, u Bambergu. Započeo je za mladog Schleibnera težak mladenački život. Kod toga je slikara od 1876. do 1881. proveo šest godina naukovanja. S velikim je zadovoljstvom u bamberškoj realnoj školi pohađao nastavu crtanja. Tamo je osvojio jednu značajnu novčanu nagradu.

Počeo je kao majstor zidne dekoracije

Godine 1881. godine našao se u Münchenu gdje je opet dobio posao kod jednoga majstora dekoracije. U to je vrijeme pohađao stručnu školu za crtanje. Baš tada se njegov učitelj primio posla u dvorcu Neubeuern kod Rosenheima. Dvorac je restaurirao, gradio i oslikao profesor Gabriel von Seidl po narudžbi baruna von Wendelstadta. Tu je mladi slikarski pomoćnik prvi put imao priliku promatrati prekrasan krajolik s lijepim dvorcima na planinama. Majestetičnost krajolika ostavila je na mladića iz jednoličnije Franačke snažan dojam. Boravak u Neubeuernu iskoristio je Schleibner za marljivi rad, samo da dostigne željkovano zvanje. U slobodnim se časovima pripremljao za polaganje prijemnog ispita na akademiji. Za ispit je pripremio mnoštvo skica, te je u jesen 1882. godine položio prijemni ispit na münchenskoj akademiji kod profesora Gabriela Hackla.

Otkriveni talenti

U međuvremenu se upoznao s barunom od Wendelstadta, čovjekom plemenitog značaja i prijateljem umjetnosti. Barun je neopaženo promatrao Schleibnerov rad. Jednom je prilikom barun došao do Schleibnerovih skica, te je odmah shvatio da je mladi slikar došao do akademije ne samo zahvaljujući talentu već i neumornoj marljivosti. Od tada je barun s velikim zanimanjem pratio umjetnikov napredak, pa je spočetka anonimno plaćao Schleibnerovo izdržavanje. Druge godine svoga studija došao je umjetnik profesoru Johannu Herterichu. U tom je razdoblju nastalo nekoliko slika na pročeljima kuća. Bilo je to 1888. godine. Godine 1897. naslikao je u maniri njemačke renesanse alegorijske likove umjetnosti, znanosti i obrta. Nastavio je s oslikavanjem pročelja. Na jednom je mjestu na pet velikih zidnih slika prikazao pet kontinenata. Na nagradnom natječaju je u trećem semestru studija, osvojio drugo mjesto, koje mu je donijelo državnu stipendiju. Sve do tada se Schleibner bavio dekorativnim slikarstvom, koje ga nije ispunjalo. Dekorativno mu je slikarstvo bilo samo sredstvo da postigne veliki cilj: kršćansku umjetnost. Bio je duboko religiozan te se među najrazličitijim karakterima i svjetonazorima studenata nikada nije imao priliku dokazati.

Kršćanski umjetnik

U to vrijeme nije bilo lako naći religioznog umjetnika. Baš tada je Georg Busch oprezno okupljao oko sebe umjetnike u "Udruženju Albrechta

Dürera" na ugodne večeri gdje se studirala kompozicija. Sam je Schleichner priznao da su mu ti veseli časovi u udruženju ostali u najljepšoj uspomeni.

Jedna mu je slika dospjela u Brazil

Schleichner je 1889. godine dospio u školu majstora i profesora Wilhelma von Lindenschmitta. Iste je godine bio na studijskom putovanju u Parizu. Njegovo prvo djelo u majstorskoj školi bila je jedna dražesna žanrovska slika "kod posudice za svetu vodu". Na slici su prikazane dvije jedre djevojčice iz gornje Bavarske, kako su mlađeg brata podigle da dosegne posudicu s blagoslovljenom vodom. Ta je slika prodana u Brazil. Sljedeće mu je djelo scena iz katakombi pod naslovom "Cecilija". Za to ostvarenje je dobio srebrnu medalju akademije. Tu je sliku kasnije Schleichner darovao jednom crkvenom društvu u rodnom gradu Hallstadtu u gornjoj Franačkoj. Za vrijeme majstorske škole nastala je 1890-1891. jedna veća slika pod naslovom "Svibanjska pobožnost". Prikazao je mirisnu, svijetlu i urednu samostansku sobu koju su redovnice preuredile za kapelu i učenice male i velike koje okupljene oko slike Majke Božje pjevaju, dok dvije redovnice prate pjesmu harmonijem i violinom. U to je vrijeme Schleichner imao 21 godinu, a tom je slikom pokazao pravu zrelost.

Diplomirani umjetnik

Nakon devetogodišnjeg učenja i studija, 1891. godine ostavio je Schleichner akademiju s brojnim priznanjima. Prošle su godine akademske slobode, prijatelji mu se razišli po cijelom svijetu, a on nije dobivao narudžbi, već je proživljavao trenutke brige i borbe. U to je vrijeme slikao slike za izložbe. Tako je 1893. naslikao sliku "Laudes", pri čemu je izuzetno dobro pokazao efekt svjetla oko trojice redovnika, koji pjevaju jutarnje pohvale. Naslikao je i sliku "Patrona Bavarske", te za pročelje dvorske kapele u Neubeuernu fresku svetoga Jurja.

Schleibner slika i u Subotici

U međuvremenu je Schleibner dobio jednu veću ponudu. Trebao je doći u Suboticu da u gradskoj župnoj crkvi naslika tri velike slike na svodovima: Rođenje Isusovo, Govor na gori i Predaju ključeva. U Subotici mu se dopao, za njega, posve novi svijet ovdašnjeg života i običaja. Iz Subotice je posjetio i Beograd, a kući se vratio preko Bosne, južne i sjeverne Hrvatske. Posjetio je i đakovačku stolnu baziliku. Put ga je dalje vodio do Venecije. Po povratku u München, 1894. godine je naslikao za Suboticu sliku svete Obitelji. Darovatelj slike je u gornjem dijelu slike dao naslikati likove dvoje svoje umrle djece. Prikazani su kao anđeli, koji na svetu obitelj sipaju cvijeće.

Schleibnerovo slikarsko usmjerenje

Schleibnerova subotička oveća slika daje naslutiti da je on sljedbenik onog velikog vremena koje je usprkos virtuoznosti i izvrsnosti slikarskog umijeća nedvojbeno slijedilo poslije posvjetovnjačene i površne periode rokoka i klasicizma. Oduševljavao se djelima nazarena i preraphaelita. Nazareni su bili pripadnici jedne skupine njemačkih kršćanskih slikara koji su se pod vodstvom J. F. Overbecka godine 1810. organizirali u Rimu, oslanjajući se na predrenesansnu umjetnost. Preraphaelizam je slikarska škola nastala u Engleskoj oko 1850. godine. Ti su slikari priznavali vrijednost samo slikarstva prije talijanskog slikara Rafaela. Uzori su im bili talijanski majstori rane renesanse. Obrađivali su teme iz literature, legendi, historijske događaje. Misao vodilja tih plemenitih i vjerom jakih muževa bila je u promatraču izazvati unutrašnje proživljavanje i moralno ga podići. Te se misli, poput najviše vrijednosti držao i Schleibner. Ipak je uspio sačuvati samostojnost u formalnom i tehničkom izvođenju svojih slika. Ta se njegova samostalnost očitovala 1894. godine kad je njegov mjesni župnik i mecena, dekan Werner, kod njega za mjesnu crkvu naručio sliku Marije, Kraljice svete krunice. Tom je slikom dokazao da ga nije mogao zadovoljiti crtačko-koloristički stil nazarena, budući da je on težio više za mekim slikarskim efektima. Tu je sliku slikao s izrazitom pozornošću. Nije zanemario ni ruševnu roditeljsku kuću. Nakon što ju je dao popraviti, ukrasio ju je lijepim slikama. Te su slike za njegovog starog oca bile najveće zadovoljstvo.

Njemačka udruga za kršćansku umjetnost

U međuvremenu je u Münchenu već djelovao spomenuti kružok kipara Buscha, koji je uspio oko sebe okupiti umjetnike životno opredijeljene za kršćansku umjetnost. To je društvo preraslo u "Deutsche Gesellschaft für christliche Kunst".

U Rimu se družio sa slikarom đakovačke stolne bazilike

Za Schleibnera je bio od velike važnosti kraj 1895. godine. Tada je otputovao na studijsko putovanje u Italiju, gdje se dulje zadržao u Rimu. Rim

je na umjetnika ostavio dubok dojam. Dok je uživao u umjetničkim ljepotama vječnoga grada, Schleibner se susretao s brojnim kolegama i prijateljima. Za umjetnik^e koji će pohađati Vječni grad je osnovao Ceh rimskih umjetnika. Na čelu kuće je stajao mons. Nagel, bečki kardinal. Schleibner se u Rimu družio i s glasovitim slikarom Ludwigom (Ljedevitom) Seitzom (+1908.), sinom i učenikom Alexandra Maximiliana Seitzza (+1888.). Ludwig Seitz je, naime, počevši od 1873. godine, zajedno sa svojim ocem naslikao 20 fresaka u đakovačkoj katedrali, kao i nekoliko slika za isusovačku crkvu u Sarajevu. Od 1894. godine bio je upravitelj papinske zbirke slika u Vatikanu. Premda je u visokom društvu slavni^h umjetnika bilo i časova raskošnog i veselog druženja uz vino, rimske je dane Schleibner iskoristio za studij i nove izazove.

Neumoran radnik

Po povratku u domovinu nastavio je slikati: 1896. četiri slike za Mittelstetten kod Augsburga: Rođenje, Maslini vrt, Duhovi, i Pieta. Za novce Bavarske države naslikao je 1896. sliku Filomena, koja je kasnije dospjela u župnu crkvu u mjestu Höfena na rijeci Amper. Zatim je 1897. slikom Krist među svecima oslikao luk crkve u mjestu Mittelstetten. Naslikao je oltarnu sliku Našašće svetoga križa za crkvu u mjestu Buch kod Erdinga. Te mu je godine umro otac, pa je morao preuzeti staranje za majku i bolesnog brata (+1898.). Iste te godine je dobio narudžbu da oslika crkvu u mjestu Malsch kod Ettlingena u Badenu. Od tada je Schleibner dobivao sve više i više narudžbi.

Zet slavnog umjetnika

Bilo mu je 37 godina kad se oženio. Tast mu je postao umjetnik, kipar Guido Entres (+1909.). Tako se ženidbom povezao s glasovitom umjetničkom obitelji. Nakon što je podigao obiteljsku kuću, umjetnik je dobio cijeli niz narudžbi. Naslikao je 1901. godine Navještenje i sv. Franju za samostansku crkvu u mjestu Grafrath, oslikao je crkvu u mjestu Grünthal. Godine 1902. oslikao je crkvu u mjestu Thanning kod Wolfratshausena ukrasivši je slikama iz života svetoga Petra.

Još jedan susret s Ludwigom Seitzom

Početakom 20. stoljeća još jednom je otputovao na studijsko putovanje po Italiji. Najprije je pohodio njemačku kapelu u bazilici svetoga Ante. I tu je kapelu oslikao slikar Ludwig Seitz. U Rimu je tom prilikom doživio audijenciju kod svetoga Oca. Kaspar Schleibner je 1907. godine od bavarskog državnog poglavara dobio častan naslov kraljevskog umjetnika.

Pobožan umjetnik

Po naravi je bio tih i povučen čovjek s velikim osjećajem za umjetnost. U svom shvaćanju i u djelovanju je uvijek ostao dosljedan. Duboko je u sebi

promislio sve što je namjeravao slikati. Njegove slike otkrivaju sigurno znanje, i strogo, svjesno shvaćanje, te da je tehnički i umjetnički majstorski ovladao kompoziciju. Njegovi se likovi u prostoru kreću ispunjavajući površinu slike. Kad u svojim umjetničkim ostvarenjima prikazuje religiozan sadržaj, onda monumentalnost postiže tako što pozadinu ostavlja u tamnoj jednoličnoj boji. Pri tome pojednostavljene siluete i skupine, i kad su u pokretu, plemenitom jednostavnošću dominiraju čitavim prostorom s puno dubokog vjerničkog proživljavanja. Promatranje njegovih slika potiče na nijemo razmatranje. Promatrač će ostati zadivljen i umjetničkom zaokruženšću, dok su oblik i perspektiva besprijekorni. Kad odmjerava i ostvaruje neusiljenu kompoziciju, rukovodi se karakteristikom materijala. Veličina i dubina njegovih umjetničkih ostvarenja plijeni dubokim vjerničkim doživljavanjem djela. Htjeli mi to ili ne, promatrajući prikaz Spasiteljeve muke počeo ćemo moliti križni put. To je prava veličina i vrhunac umjetničkog prikazivanja religioniznih motiva.

Bio je majstor kompozicije

U mjestu Grombühl kraj Würzburga vrijedi pogledati sporedni oltar svete obitelji. Ta slika neodoljivo podsjeća na sliku svete Obitelji u subotičkoj stolnoj bazilici. Sveti Josip je prikazan kako sjedi s Božanskim Djetetom, dok su sa strane sveti Joakim i Ana, koja Spasitelju predstavlja malog Ivana Krstitelja kako kleči. Pogođen prikaz skupine odiše uzbudljivim raspoloženjem. Promatača osvaja svježina kolorita kao i sjaj boja u prikazivanju odjeće. Stilistički, kao da daje naslutiti ono vrijeme kad su se njemački umjetnici početkom 16. stoljeća ugledali u ljepotu talijanske renesanse. Pa ipak ostaje u svome originalan. U svome se radu oslanja na vještine umjetnika iz doba baroka i rokoka. Vješto prikazuje "kvaziarhitekturu". Majstorski komponira skupine likova na svojim slikama.

Posljednja vijest o Schleibneru

Vrijedi još spomenuti stropne slike u mjestu Kappelwindeck u Badenu, kao i 1912. godine dovršeno oslikavanje svodova u crkvi grada Thalkirche. U tim slikama je umjetnik pokazao koliko je usvojio visoku vještinu baroknih majstora, kao i onih iz doba rokoka. Snalažljivo umanjuje proporcije i mjeru i vješto prikazuje prividnu arhitekturu. Godine 1912. naslikao je križni put u crkvi Presvetog Srca Isusova u Nürnbergu, oslikao je svodove crkve u mjestu Kappelwindeck u Njemačkoj (Baden). Na stranicama Interneta sam otkrio da je u dobi od 65 godina, 1928. godine, naslikao postaje križnoga puta u crkvi svetoga Petra i Pavla u poljskom gradu Opole, što je i posljednja vijest, do koje sam došao o Subotičanima dragom umjetniku.

ISKUSTVA

VJERSKE NASTAVE U ŠKOLI

/Razgovor s dr. Andrijom Kopilovićem, članom Vladine Komisije za ostvarivanje i organizaciju vjerske nastave u školama Srbije i predsjednikom Komisije za vjeronauk pri BK SCG/

1. Katolička Crkva je od samog početka aktivno sudjelovala u procesu uvođenja vjeronauka u osnovne i srednje škole u Srbiji. Nakon tri godine rada, možete li nam reći, da li je taj proces uspio, da li ste zadovoljni s odzivom učenika i suradnjom sa školama?

□ Ponajprije bih istaknuo da se radi o procesu. Vrijeme je prekratko da se može do kraja vrednovati uspješnost jednoga procesa. Pedagozi traže vrijeme od deset godina da bi se neki proces mogao valjano procijeniti ali ipak želim reći nekoliko stvari. Sam ulazak u proces tako značajne reforme kao što je uvođenje vjerske nastave u škole od

Crkve i ostalih čimbenika zahtijeva izuzetan napor i stručnost. Radi se, naime, o jednoj novini za nas: uči smjelo u jedan proces nakon šezdeset godina sistematskoga ateiziranja škole. Dakle, radi se o procesu u kojem valja biti do kraja logičan, dosljedan, pravičan i taktičan. Taj put je težak, on je u toku i prva iskustva nakon ovog trogodišta su pozitivna, jer je već iz prvih rezultata vidljivo da se radi o procesu koji je dugo očekivan, ja bih rekao, upisan u ljudsku narav i da je vjerska nastava adekvatan odgovor na neke potrebe u odgojno-obrazovnom procesu. Broj polaznika vjeronauka je relativan pojam. S brojem nisam zadovoljan, ali sam ohrabren njihovom kvalitetom.

2. Vaše mišljenje o prednostima i nedostacima školskog vjeronauka u Srbiji?

□ Jasno, kao čovjek Crkve, ispovijedam apsolutnu prednost vjerske nastave kao odgojno-obrazovnoga predmeta uz pomoć kojega se vjera produbljuje i uči i po kojem se postiže odgoj u vjeri. Samim tim se pomaže djeci

da se ugrađuju u društvo i svojom suradnjom u njemu daju svoj doprinos zdravijem i humanijem društvu. Dakle, prednost je već sama činjenica da se vjeronauk predaje u školi. Ali nedostataka ima i još će ih biti. Nijedno ljudsko djelo ne može biti tako savršeno, pa ni ovo koje ima u sebi elemente božanskoga poslanja, budući da u tom djelu sudjeluju i ljudi. Nedostaci su svedivi

na nekoliko stavki: suradnja škole i vjeroučitelja, jer još uvijek postoji zazor od vjeroučitelja kao stranoga, a ponekad i nepoželjnoga u zbornicama; problem s udžbenicima, problem sa satnicom i rasporedom sati, te problem mjesta vjeronauka u redovnom školskom sistemu, itd. Nadam se, ipak, da su to poteškoće koje se rješavaju suradnjom i trajnim stručnim usavršavanjem kateheta i katehista, kao i trajnim međusobnim dijalogom i suradnjom vjeroučitelja i školskih institucija.

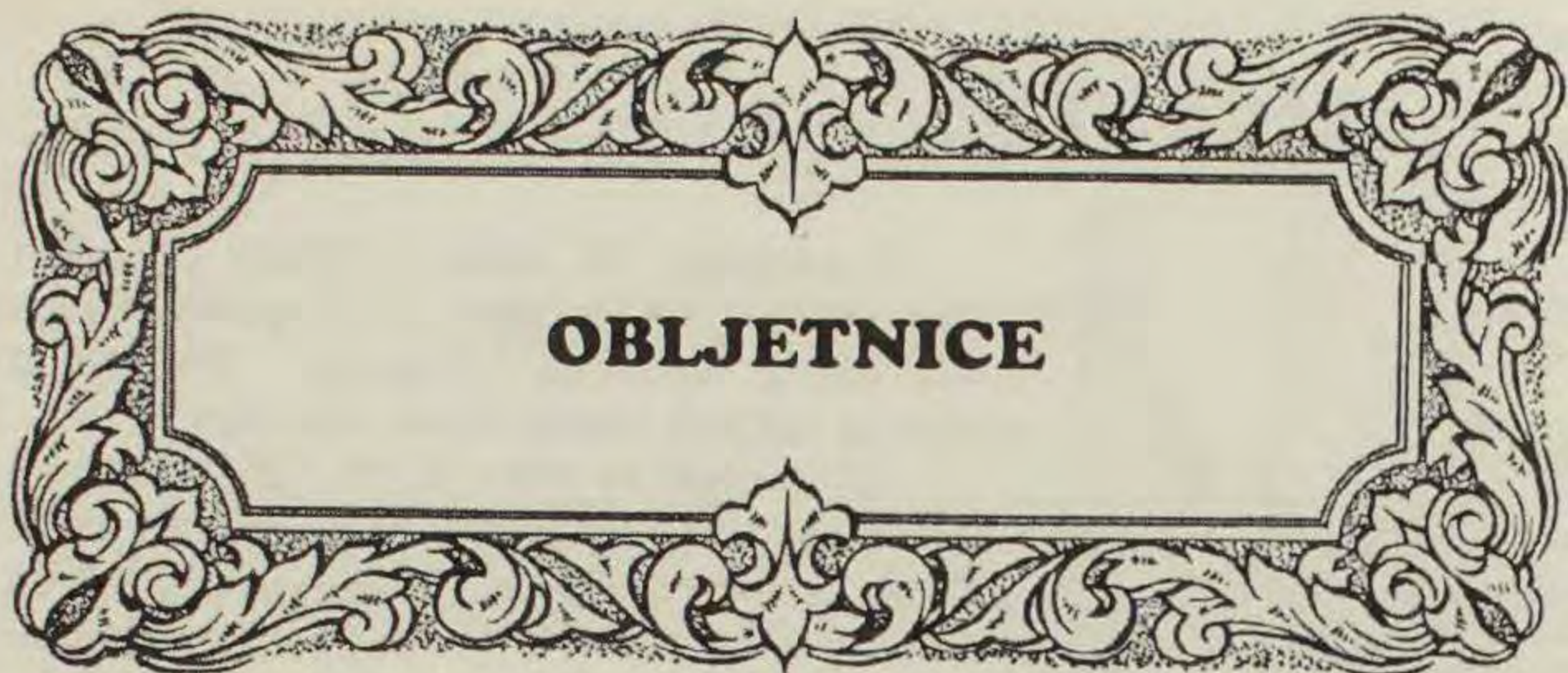
3. Kako Crkva brine o školskom vjeronauku - o učenicima i vjeroučiteljima, o roditeljima?

□ U našem društvu je uveden konfesionalni vjeronauk. To znači da nikada ne smijemo zaboraviti da je za sadržaj i način sprovođenja i prenošenja toga sadržaja vjere odgovorna Crkva. Ona to ne može bez institucija društva kao što su Ministarstvo vjera i Ministarstvo prosvjete. To su suradnička tijela koja u toj trilogiji nose suodgovornost za vjeronauk, vjeroučitelje i roditelje. Ako to ne bi bilo tako, onda bi vjerska nastava postala najobičniji predmet kao i svaki drugi, izgubio bi svoju dimenziju odgoja, a i crkvenosti i ne bi se odgovorilo prvotnoj zadaći koju su Crkve i vjerske zajednice željele: prepoznatljiv konfesionalni vjeronauk koji obogaćuje ali i odgaja u vlastitoj vjeri i kulturi. To je teže protumačiti roditeljima koji tu razliku ne vide i stoga je trajna suradnja spomenuta tri čimbenika neophodna i do sada se pokazala vrlo plodonosnom.

4. Koji su najvažniji zadaci za budućnost školskog vjeronauka?

□ Ostati vjeran planu i programu koji je uzajamno odobren od svih Crkava i vjerskih zajednica kao cjeloviti proces odgoja u vjeri. Kvalitetniji rad i bolja suradnja unutar škole kao i ostalih čimbenika i daljnja stručna formacija kateheta kao nositelja ne samo određenog predmeta nego i ljudi koji u ime Crkve i samo u ime Crkve i vjerske zajednice mogu svjedočiti vjeru koju žive i poznaju. Vjeronauk je i svjedočanstvo vjere a ne samo (vjero)nauk.

/Preuzeto iz BLAGOVIJESTI, 9/2004/

SVEĆENICI JUBILARCI

SREBROMISNICI

ANTUN KOPILOVIĆ

Antun se rodio u Maloj Bosni, 14. studenog 1952. godine. Nakon osnovne škole pošao je u sjemenište "Paulinum" gdje je i završio gimnaziju. Studij teologije završio je na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Za svećenika je zaređen u svojoj rodnoj župi, 18. ožujka 1979. godine. Kapelansku službu je vršio u Bačkom Monoštoru. Zatim je dvije godine bio prefekt sjemeništa "Paulinum" u Subotici. Poslije toga gotovo šest godina u župi Imena Marijina u Novom Sadu vrši službu duhovnog pomoćnika. Župnikom u Žablju, Zmajevu s vikarijama Ravno Selo, Kisač i Kulpin imenovan je 1988. godine. Godine 1992. prelazi u Bačku Palanku za župnika župe Bezgrešnog

začeca s pripadajućim filijalama: Mladenovo, Čelarevo, Obrovac i Gajdobra. Od godine 1998. služi Bogu i ljudima u Futogu, B. Petrovcu i Rumenci.

Vlč. Antun Kopilović uz svoje župničke dužnost vodi brigu i o Molitvenim zajednicama Krvi Kristove u našoj biskupiji.

Svoju Srebrnu misu Antun je proslavio u Futogu na svetkovinu Presvetog Srca Isusova.

JÓZSEF SZÉLL

U nedjelju, 19. rujna u Malim Pijacama župnik József Széll proslavio je 25 godina svoga svećeničkog služenja. Prigodnu propovijed održao je kotorski biskup mons. Ilija Janjić.

József Széll se rodio 12. 03. 1954. godine u Senti. Studij teologije završio je u Zagrebu 1979. godine. Za svećenika je zaređen u župi Srca Isusova u Senti, 23. 09. 1979. godine. Kapelansku službu vršio je u Bajmoku, Temerinu i Bečeju, a župničku u Stanišiću i Riđici te u Malim Pijacama od 1993. godine. On ujedno obavlja i službu prvog zamjenika ekonoma Subotičke biskupije.

CVRČAK

U jesen u jedno sumorno veče
Starica Starcu na uho reče:
Čuješ malo Stari moj
Na ognjištu našem cvrčkov poj.

Pusti me Stara, ostavi me
Nekad sam čuo a sada ne.
Oh ništa, ništa, oprosti Stari
Prošle su davno sve naše čari.

Bili smo mladi, ljubavi puni
I slušali cvrčke u zelenoj šumi.
Ostaše samo uspomena lipa
Prošla su naša najlipča lita.

Sad ostasmo sami
Kao dva panja
Svaki se od sada
Od nas sklanja.

Ivan Vilov

ŽITO

O svetom Mihajlu
Žito smo sijali

A o svetom Luki
Kišu smo privukli

A na Tri kralja
Žito vodicom škropili

A na Cvitnu nedilju
Žitom se umivali

A na svetog Marka
Zelen vinac pleli

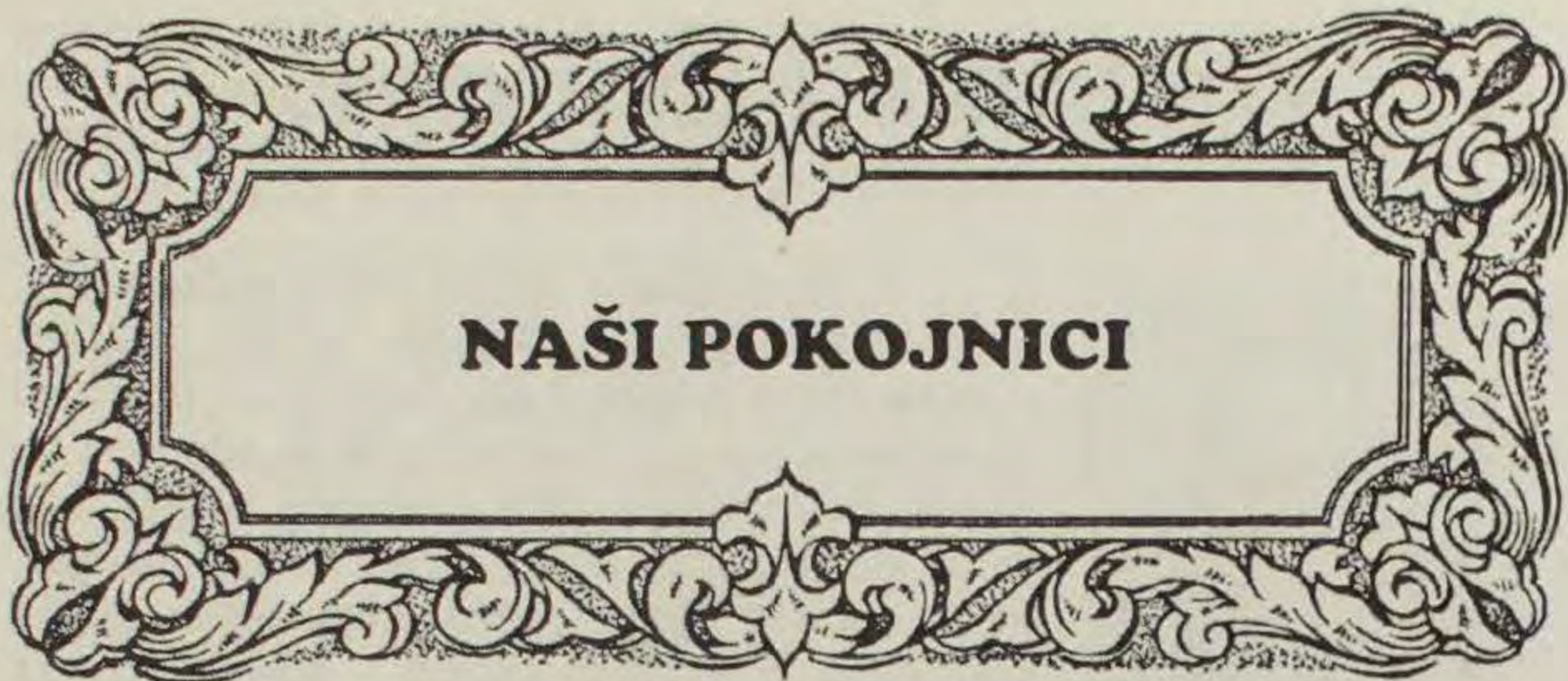
A na Petrov dan
Žito smo požnjeli

Na Veliku Gospu
Kruh smo blagosivali

A na Badnji dan smo
Pleten kolač pleli

Kruh je naša hrana
Tebi Bože hvala

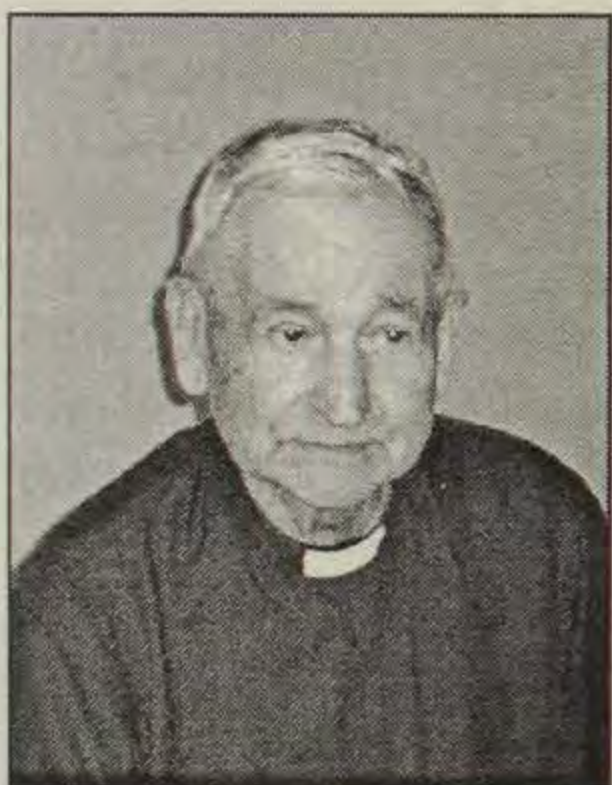
Tereza Ostrogonac

NAŠI POKOJNICI

MONS. FERENC BERÉNYI

(1920 - 2003)

Mons. Ferenc Berényi rodio se u Horgošu 18. 04. 1920. godine. Teologiju je studirao u Zagrebu i Kaloči. Za svećenika je zaređen u Kaloči 3. lipnja 1944. godine. Kapelansku službu vršio je u mnogim župama: u subotičkoj župi sv. Križa, Bezdanu, Bajmoku, Adi, Čantaviru. Zatim u subotičkim župama Isusova Uskrsnuća i sv. Terezije. Župničku službu revno je vršio u Bajši, u novosadskoj župi sv. Elizabete, Kaću, a upravljao je i župama u Futogu i Bogojevu.

Bio je član mnogih biskupijskih vijeća, a najznačajniji doprinos dao je svojim neumornim radom u biskupijskom računarskom uredu.

I nakon odlaska u mirovinu rado je pomagao gdje god je to trebalo. U radu je bio savjestan i pedantan a u susretu s ljudima ljubazan, usprkos mnogih zdravstvenih tegoba. Jako je volio pričati s ljudima i oduševljivati ih za Božju riječ i za Kristovu evanđeosku nauku.

Preminuo je u petak, 5. prosinca 2003. godine u svećeničkom domu "Josephinum". Pokopan je u svećeničku grobnicu na subotičkom groblju sv. Petra i Pavla.

S. BLAŽENKA (JELENA) VOJNIĆ

(1919 - 2004)

S. M. Blaženka Jelena Vojnić rođena je 9. veljače 1919. godine u Subotici, od oca Stjepana i majke Stane rođene Rajić. Rasla je uz tri brata i tri sestre u pobožnoj obitelji gdje je pogodno tlo doprinijelo razvijanju klice duhovnog zvanja, koju je uz Božju milost potpomagao i dragi joj ujak, mons. Blaško Rajić. Petnaestogodišnja Jelena odgovorila je Božjem pozivu i odlučila se za mladu Družbu Kćeri Milosrđa. U kolijevku Družbe, u Kuću maticu u Blato, primila ju je utemeljiteljica, sada blažena Marija Propetog Isusa Petković, 3. rujna 1934. godine. U novicijat Družbe stupila je 6. kolovoza 1935. godine, primila ju je također bl.

Marija Propetog u čije ruke je položila i svoje Prve redovničke zavjete, 7. kolovoza 1936. godine. Prokušanu na izvorima Družbe, godine 1937., s. M. Blaženku Utemeljiteljica vraća u rodnu Suboticu i povjerava joj službu odgojiteljice u dječjem zabavištu, a ujedno pohađa i glazbenu školu. Godine 1942. godine u Subotici je položila svoje doživotne zavjete. Nakon toga je punih 25 godina u rodnoj župi sv. Roka vršila službu orguljašice i voditeljice zbora. Od godine 1997., zbog teške bolesti, bila je vezana uz svoju sobu i bolesnički krevet.

Okrijepljena sakramentima umirućih blago je preminula u Gospodinu, 13. travnja 2004. Pokopana je u grobnicu Sestara Kćeri Milosrđa u subotičkom "Kerskom" groblju.

S. GABRIJELA (Marica) KOPUNOVIĆ

(1923 - 2004)

Čas rođenja Marice Kopunović, s. Gabrijele, za ovaj zemaljski život kucnuo je 10. ožujka 1923. u Subotici, u bačkoj ravnici. Roditelji su joj bili Nesto i Mariška Kopunović. Osim nje imali su još jednu kćerku, koja je također bila redovnica u Družbi Sestara Naše Gospoe, također pokojna s. Imelda, te sina Tomicu. U Družbu sestara Naše Gospe Marica je ušla 1946. kao zrela djevojka u 23. godini života. Po dolasku u Zagreb završila je potrebne razrede tadašnje gimnazije te 1947. ušla u novicijat i dobila ime s. Gabrijele. Prve zavjete

položila je 1948. a doživotne 1954. Nakon položenih zavjeta s. Gabrijela je upisala "Katehetski tečaj" pri Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Svoju katehetsku praksu započela je u Zagrebu kod Isusovaca u Palmotićevoj.

Poslušna svojim poglavarima s. Gabrijela je dvanaest puta mijenjala dom i odlazila tamo kamo je bila poslana. Odgovorna i zauzeta, zdušno obavlja povjerene zadaće i dužnosti unutar zajednice: bila je prefekta kandidatica, ekonomica i kućna poglavarica.

Nakon duge i teške bolesti, umrla je u samostanu Sestara Naše Gospe 21. rujna. Pokopana je u grobnicu Sestara Naše Gospe u subotičkom groblju Sv. Petra i Pavla.

S. BEATA KOVAČEVIĆ

(1924 - 2004)

S. Beata Kovačević rođena je u Subotici 10. 12. 1924. godine. U Družbu sestara Kćeri Milosrđa stupila je 1942. godine. U filijali sv. Male Terezije u Subotici primila ju je sama Majka Utemeljiteljica s. Marija Propetog Isusa Petković. Zbog rata u novicijat je stupila tek 1945. godine u Blatu na Korčuli. Prve zavjete položila je 1947. godine. U svetištu sv. Šime u Zadru animirala je liturgiju, brinula se za crkvu i hodočasnike punih 12 godina. Godine 1961. krenula je u Južnu Ameriku. U Paragvaju, u školi "Asuncion" radila je do 1974. godine, kada prelazi u Argentinu u filijalu Krista Kralja u Kaserosu, a od 1977. godine je u Cortinesu.

Umrla je Cortinesu, u Argentini, 29. rujna 2004. godine, od srčanog udara. Pokopana je u sestarsku grobnicu u groblju Jauregui.

IMAM ŽELJU

Ako jednom
ja od tebe odem
Bačko moja,
ravnice voljena,
ne što moram
nit što drugi hoće
već što mi je
to u srcu želja

Neću otić
tražeći što lipše
nit da bi mi
digod bilo bolje
već da slidim
šapat srca svoga:
tamo digod
ima nešto tvoje!

Didovi su
često govorili:
Priko gorja
šuma i kamena
di se sunce
u moru umiva,
da je naša
postojbina mila.

Volila bih
nasititi oči
plavim morem
gorjem, brigovima
a onda se
opet vratit tebi
- Bačko moja -
zlatnim talasima.

Da ositim
u svitanje dana
miris trava
i plavi jorgovana.
Pa da čujem
kako žito šušti
vitar grane
bagremove njiše
i kad Sunce
jutrom klasje ljubi.
Tako će mi
bit milo u duši:
Neću htiti
odlaziti više.

Katarina Firanj

ŽELIM

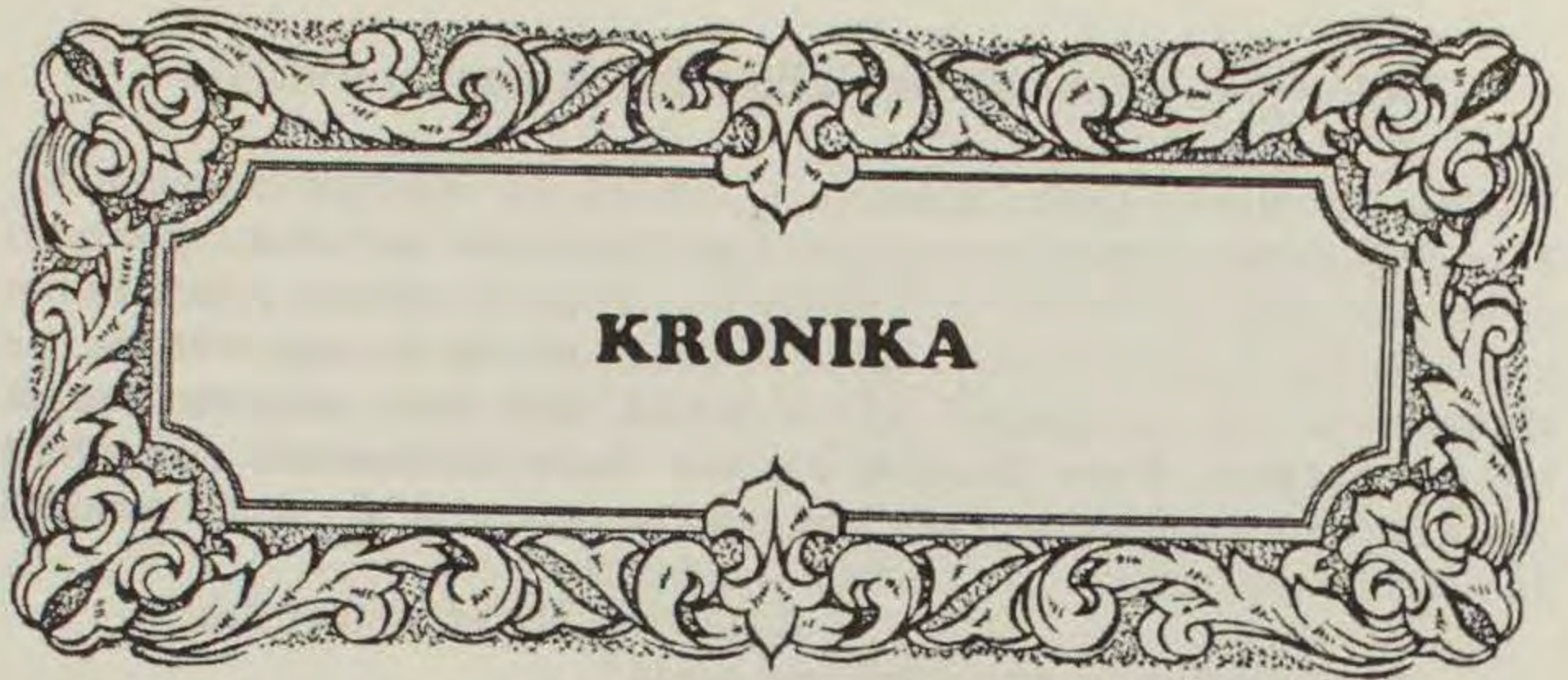
Želim da mi se svitlost osmehne,
Želim da svitom pisma odjekne,
Želim da mladost uposli svoje znanje
i nađe zvanje.

Želim da se svi kućama svojim vrate,
Na zgašišta i buništa koja,
njihove misli snuju i prate.

Jer to je gruda koju vole,
tamo su groblja, koja mole
da na svitu ništa nije vridnije od
zemlje mile.

I opet želim:
radosti puno, svitanja rana,
svitlosti sunca i roda puno.
Da mladost svoje želje ispuni,
da ne ruše, nego da rade i grade
život po svojoj volji.

Marija Matarić

Bilježi: Franjo Ivanković

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događanja u Subotičkoj biskupiji/

2003.

Božićno-novogodišnji koncerti

Božićni koncert u stolnoj bazilici sv. Terezije održao je katedralni zbor "Albe Vidaković" u nedjelju 19. prosinca. Zborom je ravnala **s. Mirjam Pandžić**, a u sklopu programa nastupio je i Subotički tamburaški orkestar pod ravnanjem **Stipana Jaramazovića**. Na programu su bila djela poznatih svjetskih skladatelja, kao i božićne pjesme iz Bačke. Na koncu programa velikom zboru pridružio se i dječji zbor "Zlatni klasovi".

2004.

Molitvena osmina u Subotici

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana u Subotici održana je na uobičajeni način. Molilo se u raznim crkvama po uobičajenom rasporedu. Vrhunac slavlja bio je 25. siječnja u subotičkoj katedrali, kada je misno slavlje predvodio subotički biskup **dr. Ivan Péntzes**. Dan ranije u evangelističkoj crkvi molitvu su predvodila četiri biskupa: subotički biskup mons. Ivan Péntzes, episkop bački **Irinej Bulović**, beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar** i biskup Reformirane kršćanske crkve u Vojvodini **István Csete Szemesi**.

Najavljeno otvaranje Teološkog fakulteta

U Subotici, u Domu biskupije, u subotu, 24. siječnja, u povodu sv. Franje Saleškog, zaštitnika novinara, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović" iz Subotice po peti put je priredio prijem za novinare. Domaćin susreta bio je subotički biskup **mons. dr. Ivan Péntzes**. Uz domaćina bili su još sljedeći biskupi: **mons. Stanislav Hočevar**, **mons. László Huzsvár**, **Đuro Džudžar** i **mons. Đuro Gašparović**. Najvažnija vijest za sve okupljene novinare bila je da su biskupi SCG odlučili osnovati Teološki fakultet koji bi imao središte u Subotici.

Proslava jubilarnog "Velikog prela"

U velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo" u Subotici je 30. siječnja proslavljeno jubilarno 125. po redu "Veliko prelo". U sklopu programa na početku prela nastupili su članovi Folklorne i pjevačke sekcije. Goste su cijelu večer zabavljali tamburaški sastavi "Ravnica" iz Subotice i "Patria" iz Županje. Gosti prela bili su najviši gradski čelnici, kao i predstavnici veleposlanstva R. Hrvatske iz Beograda i generalnog konzulata iz Subotice.

*Marina Matković, najlipča prelja (u sredini),
Ivana Merković, prva pratilja (desno)
i Marijana Milodanović, druga pratilja (lijevo)*

Gospa Lurdska i Stepinčevo u franjevačkoj crkvi u Subotici

Od 2. do 11. veljače u franjevačkoj crkvi održana je tradicionalna devetnica u čast Gospe Lurdske. Devetnicu je predvodio mladi član samostana **o. Ivan Bošnjak**. Svaku večer na molitvi krunice i svetoj misi okupljalo se nekoliko stotina vjernika. Na Stepinčevo 10. veljače misno slavlje predvodio je subotički biskup **mons. Ivan Péntzes** a uz njega je misu suslavilo desetak svećenika. Na oltaru su bile svečano izložene moći blaženog kardinala Stepinca koje je svetištu Bunarić darovao prije godinu dana zagrebački nadbiskup kardinal **Josip Bozanić**.

Devetnica u čast sv. Josipu u crkvi sv. Roka u Subotici

U subotičkoj župnoj crkvi sv. Roka i ove godine svečano je proslavljena devetnica u čast sv. Josipa. Svaku večer drugi je svećenik predvodio misno slavlje i održao prigodnu propovijed. U sklopu devetnice svečano je 14. ožujka slavljen dan trudnica, a 16. ožujka bio je spomen na biskupa Lajču Budanovića. Završetak misnoga slavlja predvodio je subotički biskup **Ivan Péntzes**, a na misi su pjevali združeni zborovi župa sv. Roka i Isusova Uskrsnuća.

Hodočasnički križni put mladih

U subotu i nedjelju 20. i 21. ožujka na 2. križni put mladih krenulo je iz Subotice preko Ljutova, Tavankuta, Skenderova, Đurđina, Starog Žednika i Aleksandrova oko 180 hodočasnika. Organizatori su zamislili da se i ove godine ide istim putem kao i lani. Pored napornog puta na licima djece, mladih i odraslih odražavala se radost hodočašća. Mladi, koji su u cijelosti bili organizatori ovog hodočašća, pokazali su i na vidljiv način svoju vjeru mnogima koji su ih znatiželjno promatrali dok su slijedili križ.

Susret hrvatske katoličke mladeži u Šibeniku

Nacionalni susret hrvatske katoličke mladeži održan je u Šibeniku 24. i 25. travnja. Na susretu je bilo oko deset tisuća mladih iz Hrvatske i dijaspore. Iz naše biskupije bilo je 60 mladih, a iz Srijema oko 200 mladih. Prvog dana poslije pozdrava biskupa domaćina **mons. Ante Ivasa** slijedila je sveta misa koju je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal **Josip Bozanić**. Dugoga dana naši mladi su boravili u Vodicama. Moto susreta je bio "Zaveslaj na pučinu".

Dan mladih u Baču

U ponedjeljak 3. svibnja u drevnom franjevačkom samostanu i crkvi, kao i u župnoj crkvi sv. Pavla, okupilo se oko 400 mladih naše biskupije na tradicionalni susret i duhovnu obnovu. Najviše mladih je bilo iz subotičkih župa i bliže okolice. Susret je započeo u franjevačkoj crkvi Marijina Uznesenja, a kasnije je nastavljen u prostorijama župe. Predavanje pod naslovom "Htjeli bismo vidjeti Gospodina" održao je **preč. Andrija Anišić**. Poslije rada u skupinama slijedio je objed koji su pripremili ljubazni domaćini. Kasnije je bilo prilike za sportske aktivnosti, a pri koncu programa bio je plenum. Vrhunac i završetak cjelodnevnog programa bila je sv. misa koju je predvodio subotički biskup **mons. Ivan Péntzes**.

Kardinal Bozanić u Beogradu

U Beogradu je u trodnevnom službenom posjetu od 11. do 13. lipnja boravio zagrebački nadbiskup kardinal **Josip Bozanić**. On je predsjedao sastanku generalnih tajnika Vijeća europskih biskupskih konferencija. Za vrijeme boravka u Beogradu nadbiskup Bozanić se dva puta susreo s patrijarhom **Pavlom**. U njegovoj pratnji pored ostalih je bio i zagrebački pomoćni biskup **Vlado Košić**, predsjednik HBK za ekumenizam. Kardinal Bozanić se za vri-

jeme svog boravka u Beogradu susreo s Vijećem BK SiCG za ekumenizam i dijalog, svećenicima Beogradske nadbiskupije te predstavnicima Hrvatskoga nacionalnog vijeća. Završnog dana svog boravka u Beogradu kardinal Bozanić je predvodio misno slavlje u franjevačkoj crkvi u Beogradu.

Blagoslov centra "Sv. Mihaela" u Odžacima

U subotu 15. svibnja u Odžacima je svečano blagoslovljen novopodignuti centar. Ovaj centar je podignut s nakanom da bude mjesto susreta i zbližavanja pripadnika različitih vjera i nacija. Slavlje je započelo u mjesnoj crkvi sv. misom koju je predvodio na hrvatskom i njemačkom jeziku subotički biskup **Ivan Péntzes**. Ovaj značajan pothvat djelo je zauzetosti mjesnog župnika **Jakoba Pfeifera**.

Tri nova doktora teologije iz naše biskupije

U Rimu je na Papinskom lateranskom sveučilištu 22. lipnja svoju doktorsku radnju obranio naš svećenik vlč. **dr. Marinko Stantić**. Tema njegove radnje je "Inkulturacija vjere kroz pučku pobožnost Hrvata-Bunjevaca".

Dr. Andrija Kopilović je 24. lipnja na Papinskoj teološkoj akademiji u Krakovu obranio svoju doktorsku radnju na temu "Kristova Crkva u službi

naroda Hrvata - kardinal Franjo Kuharić svjedok Crkve XX. stoljeća".

Dr. Oskar Čizmar je 28. lipnja na Patrističkom institutu "Augustianum" u Rimu obranio doktorsku radnju na temu "Sveti Jeronim: protiv biskupa Ivana Jeruzalemskog. Analiza i komentar".

Dr. Marinko
Stantić

Dr. Andrija
Kopilović

Dr. Oskar
Čizmar

Dužijanca 2004.

Natjecanje risara

U Starom Žedniku, 10. srpnja, na njivama **Franje** i **Anice Stipić** i **Jelene Pinter** održano je ovogodišnje natjecanje risara po ustaljenom redosljedu. Na ovoj manifestaciji bili su najviši predstavnici mjesne lokalne vlasti i Organizacijskog odbora na čijem je čelu bio **Grgo Kujundžić**. Posebni gost ove svečanosti bio je vukovarsko-srijemski župan **Nikola Šefer**.

Stari Žednik

U nedjelju 11. lipnja u Starom Žedniku svečano je proslavljena Dužijanca. Uoči same proslave bila je trodnevnica koju su predvodili **preč. Andrija Anišić**, **preč. Franjo Ivanković** i **mons. Marko Forgić**. Slavlje Dužijance je predvodio **vlč. Josip Kujundžić**, župnik iz Vajske.

Bajmok

U nedjelju 11. srpnja Bajmočani su proslavili svoju Dužijancu u mjesnoj crkvi sv. Apostola Petra i Pavla. Mjesni župnik **preč. Slavko Večerin** predvodio je misno slavlje, a propovijedao je **dr. Andrija Kopilović**.

Tavankut

U župnoj crkvi Srca Isusova u Tavankutu Dužijanca je proslavljena u nedjelju 18. srpnja. Misno slavlje predvodio je ovogodišnji mladomisnik **vlč. Mirko Štefković**, a uz njega su bili mjesni župnik **preč. Franjo Ivanković**, **mons. Marko Kljajić** iz Petrovaradina, **vlč. Ivan Čatić** iz Đakova i **dr. Marinko Stantić**.

Mala Bosna

U nedjelju 25. srpnja u župnoj crkvi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni slavljen je Dužijanca. Misno slavlje predvodio je **vlč. Mirko Štefković**, a uz njega je koncelebrirao mjesni upravitelj župe **vlč. Ivica Prčić**.

Svetozar Miletić

U nedjelju 25. srpnja u "Lemešu" je slavljen Dužijanca. Misno slavlje predvodio je mjesni župnik **Antal Egedi**.

Đurđin

Dužijanca u Đurđinu slavljen je u nedjelju 1. kolovoza, a misno slavlje predvodio je **vlč. Mirko Štefković**. U koncelebraciji su bili mjesni župnik **mr. Lazar Ivan Krmpotić** i nekadašnji župnik **Marijan Đukić** koji je sada župnik u Davoru (R. Hrvatska).

Ljutovo

U nedjelju 1. kolovoza u predvečerje slavljen je Dužijanca u Ljutovu. U sklopu cjelovečernjeg programa na bini ispred Doma kulture služena je i sv. misa koju je predvodio mjesni župnik **preč. Franjo Ivanković**.

Sombor

U nedjelju 1. kolovoza u organizaciji HKUD-a "Vladimir Nazor" u Somboru je svečano proslavljena "Dužionica" u župnoj crkvi Presvetog Trojstva. Misno slavlje predvodio je katedralni župnik iz Subotice **mons. Stjepan Beretić**, a uz njega su bili somborski župnici **preč. Josip Pekanović** i **vlač. Lazar Novaković**. Dužionica u Somboru se neprekidno slavi 70 godina.

Subotica

Književna večer i "Antušova nagrada"

U četvrtak 5. kolovoza u Subotici je započela središnja proslava Dužijance. U HKC "Bunjevačko kolo" u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović" održana je književna večer koja je bila posvećena akademiku **dr. Anti Sekuliću**. Ovom prigodom ujedno je bila objavljena knjiga istog autora "Izabrane pjesme". Knjigu je uredio i predstavio **Milovan Miković**.

"Antušova nagrada" ove godine pripala je slamarki **Ani Milodanović**, zborovođi **Miroslavu Stantiću** i zboru "Isusovo Uskrsnuće" te obitelji **Zdenka** i **Jacinte Dulić**.

Izložba starih oruđa

Na Trgu sv. Terezije kraj katedrale u parku su izložena stara oruđa kojima se obrađivala zemlja za sjetvu i oruđa za samu sjetvu. Organizator izložbe je bio **Antun Mukić**.

Kolonija slamarki

U Tavankutu je od 10. do 17. srpnja održana XIX. kolonija slamarki koju je organizirao Likovni odjel HKPD-a "Matija Gubec" iz Tavankuta. Na zatvaranju kolonije gostovali su članovi KUD-a "Dubrava" iz Aladinića i KUD-a "Ivan Goran Kovačić" iz Velike.

Tamburaška večer

Na gradskom trgu je u petak 6. kolovoza održana Tamburaška večer na kojoj je nastupilo dvadesetak tamburaških sastava. Ujedno su birani najljepši risar i risaruša te njihovi pratioci.

Svečana večernja

U subotu 7. kolovoza u subotičkoj katedrali u večernjim satima bio je svečani doček hvarskog biskupa **mons. Slobodana Štambuka** i pjevana Večernja. U sklopu večernje katedralni župnik **mons. Stjepan Beretić** uputio je dragom gostu prigodnu riječ pozdrava.

Misno slavlje i "Bandašicino kolo"

U parku kraj katedrale u nedjelju 8. kolovoza održan je centralni događaj Dužijance: misno slavlje koje je predvodio biskup gost **mons. Slobodan Štambuk**. Na misi su bila mnoga uvažena gospoda na čelu s predsjednikom Skupštine R. Srbije **Dragoslavom Markovićem**.

U svečanoj povorci sudionici Dužijance su došli do centralnog gradskog trga gdje su bandaš **Josip Skenderović** i bandašica **Marina Matković** gradonačelniku Subotice **Gézi Kucseri** predali kruh od novoga žita.

U večernjim satima u dvorištu župe sv. Roka bilo je "Bandašicino kolo" u kojem je bilo mnoštvo mladih. Prije kola ovogodišnji bandaš i bandašica Josip Skenderović i Marina Matković položili su cvijeće na grob župnika **Blaška Rajića**.

Stota obljetnica somborskog Karmela

Somborski karmelićani započeli su proslavu stote obljetnice djelovanja u ovom gradu. Proslava ovog značajnog jubileja započela je 13. i 14. srpnja u prostorijama HKUD-a "Vladimir Nazor" gdje je održan prigodni simpozij koji je otvorio provincijal **o. Jakov Mamić**. Među petnaestak predavača na ovom simpoziju bio je i vladika bački, episkop **Irinej Bulović**.

Vrhunac slavlja bio je na blagdan Gospe Karmelske kada je središnje euharistijsko slavlje na hrvatskom jeziku predvodio subotički biskup **dr. Ivan Péntzes**. Ovim događajima otvorena je jubilarna stota obljetnica djelovanja karmelićana u Somboru i ona će trajati narednih godinu dana.

Mlade mise

U subotičkoj katedralnoj župi sv. Terezije Avilske nedjelju 4. srpnja u večernjim satima svoju mladu misu slavio je **vlč. Mirko Štefković**. Na ovom slavlju bilo je mnoštvo mladomisnikovih kolega koji su s njim studirali u Rimu. Prigodnu propovijed održao je **vlč. Ivica Raguž** iz Đakova.

U nedjelju 11. srpnja u večernjim satima svoju mladu misu na Bunariću je slavio **vlč. Goran Jovičić** iz Subotice. Ovo je prva Mlada misa na Bunariću. Prigodnu propovijed održao je karmelićanin **o. Bernardin Vizsmeg**, prior somborskog samostana.

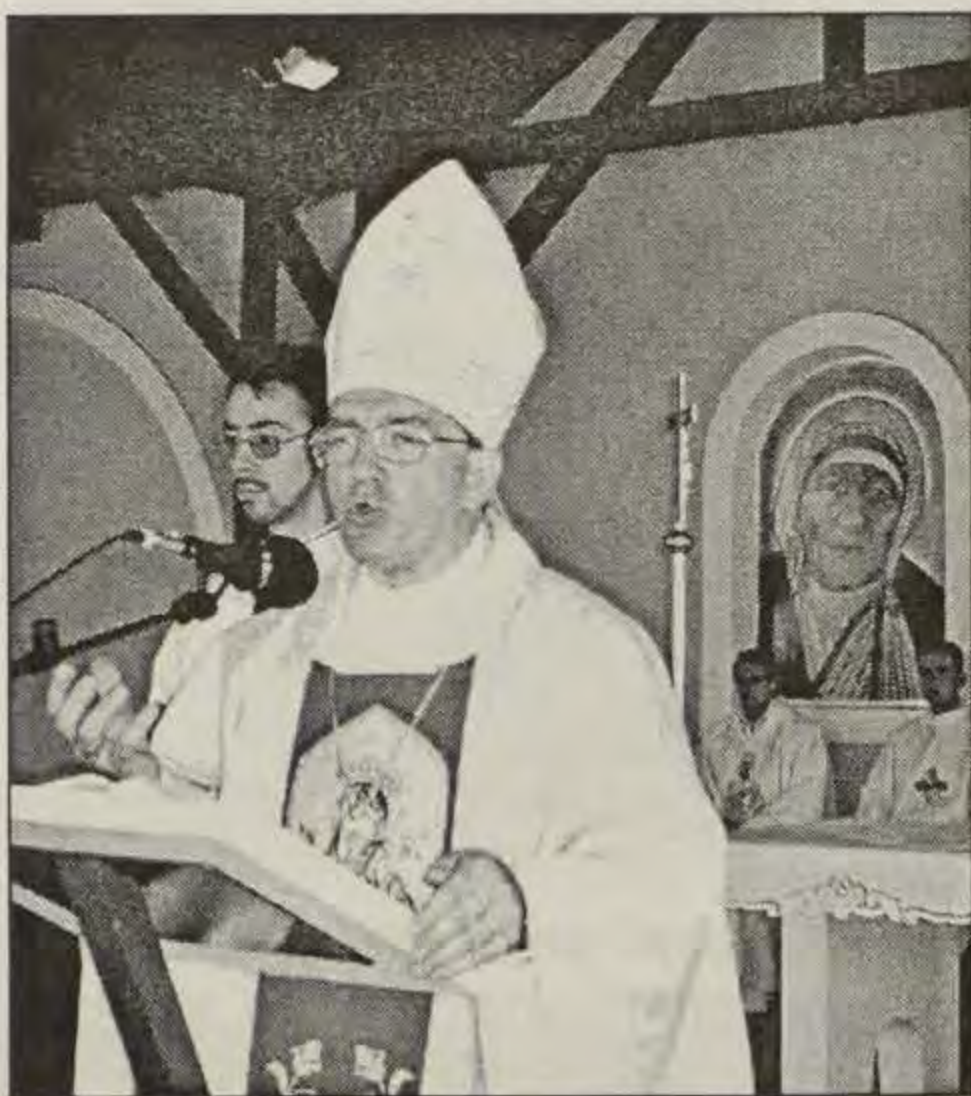
Dominik Ralbovsky zaređen je za svećenika u rodnoj župi u Selenči 31. srpnja, a narednog dana slavio je svoju Mladu misu.

Naša je biskupija ove godine dobila osmoricu novih svećenika i trojicu đakona. Njima je mjesni Ordinarij podijelio svete redove uoči i na samu svetkovinu apostolskih prvaka Petra i Pavla u subotičkoj katedrali.

Zlatna Harfa

U subotičkoj katedrali je 19. lipnja održano natjecanje malih župnih zborova naše biskupije "Zlatna harfa". Na ovoj manifestaciji nastupilo je dvanaest dječjih zborova. Posebno dragi gost ovog susreta bio je mjesni Ordinarij **dr. Ivan Péntzes**.

Bunaričko proštenje

Obnovljeno Marijino proštenje Bunarić sve više privlači hodočasnike. To je potvrdilo i ovogodišnje proštenje na kojem su bile tisuće hodočasnika. Slavlje je započelo pokorničkim slavljem, osobnom ispovijeđu, procesijom i misnim slavljem, u subotu 28. kolovoza, a svečano je završeno u nedjelju 29. kolovoza. Središnje misno slavlje predvodio je požeški biskup **mons. Antun Škvorčević**.

U sklopu svog boravka u Subotici biskup Škvorčević je održao predavanje svim katehetama naše biskupije u nedjelju u večernjim satima u prostorijama Katoličkog kruga. Biskup Škvorčević susreo se i s episkopom bačkim **Irinejom Bulovićem**.

4. obljetnica smrti Ane Gabrijele Šabić

U Zagrebu je u organizaciji **dr. Josipa Baričevića** u subotu 4. rujna održano spomen slavlje o 4. obljetnici smrti dr. Ane Gabrijele Šabić. Na ovom susretu zavičaja i Gabrielinih prijatelja iz Zagreba bilo je mnogo znakovitih događaja. U sklopu spomena bilo je misno slavlje koje je predvodio tavankutski župnik **preč. Franjo Ivanković**. U završnom dijelu programa bile su izmjene iskustava i dogovor oko bolje suradnje Zagreba i zavičaja. Taj dio programa obogatila je svojim zauzimanjem **prof. Katarina Čeliković**.

Čikerijada 2004.

Ovogodišnji susret mladih nije održan na Čikeriji, kao ranijih godina, nego u župnom dvorištu i crkvi u D. Tavankutu. Susret oko 250 mladih bio je u četvrtak 26. kolovoza. Susret je započeo svetom misom u mjesnoj crkvi koju je predvodio **dr. Oskar Čizmar**, a organizator cjelokupnog događaja bio je **dr. Marinko Stantić**.

Hodočašće bačkih Hrvata u Mariju Bistricu

Tradicionalno hodočašće bačkih Hrvata u Mariju Bistricu i Zagreb održano je ove godine posljednjeg vikenda 25. i 26. rujna. Na ovom hodočašću Hrvatima iz Bačke pridružio se i lijepi broj Hrvata iz bajskog trokuta. Ove godine u Zagreb i Mariju Bistricu hodočastilo je oko 300 Hrvata iz Bačke.

Slavlje srijemskih mučenika

U Srijemskoj Mitrovici je 22. i 23. listopada održan međunarodni simpozij o 1700. obljetnici srijemsko-panonskih mučenika. Simpozij je održan u Đakovu. Predavači su bili iz Hrvatske, Srbije, Mađarske i Slovenije.

Središnje euharistijsko slavlje, koje je predvodio milanski nadbiskup kardinal **Dionigi Tettamanzi**, održano je 26. listopada u Srijemskoj Mitrovici. U koncelebraciji je bilo tridesetak biskupa te više od dvije stotine svećenika i nekoliko tisuća vjernika.

JEDINSTVEN DOGAĐAJ u 2004. godini

OSAM MLADOMISNIKA I TRI NOVA ĐAKONA SUBOTIČKE BISKUPIJE

Subotička biskupija ove godine, prvi put poslije II. svjetskog rata, dobila je osam novih radnika u Vinogradu Gospodnjem. U nedjelju, 27. lipnja biskup **mons. dr. Ivan Péntzes**, u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije zaredio je za prezbitere **Józsefa Tótha** iz Bačkog Gradišta, **Józsefa Szokálya** i **Károlya Orcsika** iz senčanske župe Srca Isusova, **Róberta Kozmu** iz bečejske župe Uznesenja BDM te **Zsolta Bendea** iz bečejske župe Sv. Margite. Istoga dana zaredio je za đakona **Ignáca Brasnyóa** iz Srbobrana dok je **Árpád Verebély** iz Temerina zaređen, 19. 06. u Egeru u Mađarskoj.

Mirko Štefković

Goran Jovičić

Dominik
Ralbovsky

Károly Orcsik

József Szakály

Róbert Kozma

József Tóth

Zsolt Bende

Na svetkovinu apostolskih prvaka Petra i Pavla zaredio je, također u katedrali, za svećenike **Mirka Štefkovića** iz katedralne župe sv. Terezije u Subotici i **Gorana Jovičića** iz subotičke župe Marije Majke Crkve a za đakona **Ivicu Ivankovića Radaka**, također iz župe Marije Majke Crkve.

U Selenči je 31. srpnja zaređen za svećenika **Dominik Ralbovsky**.

Ivica Ivanković
Radak

Árpád Verebélyi

Ignác Brasnyó

O Č E N A Š

Čovjek: Oče naš, koji jesi na nebesima...

Bog: Da?

Čovjek: Ne smetaj me. Vidiš da molim:

Bog: Ali zvao si me.

Čovjek: Zvao? Nikog ja nisam zvao. Samo molim.

Bog: Evo, opet!

Čovjek: Opet. Što?

Bog: Pa zvao si me. Rekao si: "Oče naš, koji jesi na nebesima..." Evo me, što hoćeš?

Čovjek: Ali ja ništa nisam time mislio. To je samo svakodnevna molitva, shvaćaš? Ja redovito molim Oče naš. Od toga se bolje osjećam. To je kao kad obaviš neku dužnost pa se bolje osjećaš.

Bog: No, dobro. Nastavi.

Čovjek: Sveti se Ime tvoje...

Bog: Čekaj! Stani! Što si time mislio?

Čovjek: Mislio? Čime?

Bog: Pa s tim: Sveti se Ime tvoje...

Čovjek: Pa to znači... to znači... O Bože, ja pojma nemam što to znači! Otkud bih ja to znao? Pa to je samo dio molitve. Nego, kad smo već kod toga - a što to zapravo znači?

Bog: Znači: budi štovan... uzvišen... svet...

Čovjek: Čuj, pa to ima smisla. Zapravo, nikad prije nisam razmišljao što znači: Sveti se Ime tvoje...

Bog: Dobro, nastavi.

Čovjek: Dođi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja, kako na nebu tako i na zemlji...

Bog: Ti to stvarno misliš?

Čovjek: Naravno. A zašto ne?

Bog: A što poduzimaš u tom pogledu?

Čovjek: Poduzimam? Pa... ništa. Ja sam mislio da bi bilo lijepo da imaš sve pod kontrolom tu dolje kao što imaš tamo gore.

Bog: A imam li pod kontrolom tebe?

Čovjek: Pa, ja idem u crkvu.

Bog: Ne pitam te to, nego što ćemo s tvojim pljuvanjem po bližnjima? To ti je ozbiljan problem. Pa onda, način na koji trošiš novac - samo na sebe. A da ne govorim o filmovima koje gledaš!

Čovjek: Čekaj. Stani malo. Što si se okomio na mene? Nisam ni bolji ni gori od drugih koji idu u crkvu!

Bog: Oprosti. Mislio sam da hoćeš da bude volja moja. A ako je to cilj, onda treba početi od onih koji to mole. Kao na primjer - od tebe.

Čovjek: Slušaj, Bože. Moram završiti s ovim. Ovo već traje mnogo duže nego obično.

Bog: No, dobro, hajde.

Čovjek: Kruh naš svagdanji daj nam danas...

Bog: Trebao bi malo popustiti s tim kruhom. Predebeo si.

Čovjek: Ma čekaj malo. Što je ovo? Dan za kritiku? Ja lijepo krenem obaviti svoje svakodnevne vjerske dužnosti, a ti iz čistog mira ovako baneš i počneš me podsjećati na moje manjkavosti.

Bog: Molitva je opasna stvar. Mogao si se zbilja promijeniti. To ti cijelo vrijeme pokušavam objasniti. Zvao si me i evo me. Tu sam. Nastavi moliti. Da čujem sljedeći dio tvoje molitve.

Čovjek: Strah me je.

Bog: Strah? Čega?

Čovjek: Znam što ćeš reći.

Bog: Hajde, provjeri me!

Čovjek: Otpusti nam duge naše, kao što i mi otpuštamo dužnicima svojim...

Bog: A što je bilo s Ivanom?

Čovjek: Evo, vidiš! Znao sam! Znao sam da ćeš i njega odnekud izvući! Bože, zašto govori laž o meni? Zašto širi priče o mojoj obitelji? Nikad mi nije vratio dug. Zakleo sam se da ću s njim izravnati račune!

Bog: A tvoja molitva? Što ćemo s tvojom molitvom?

Čovjek: Pa nisam mislio ozbiljno.

Bog: No, bar priznaješ. Ali nije ti baš neki štos vući okolo taj gorki teret u sebi, zar ne?

Čovjek: Ne. ali osjećat ću se puno bolje kad izravnam račune s tim susjedom.

Bog: Nećeš se osjećati bolje, nego gore. Osveta nije slatka. Pomisli samo kako si već nesretan. No, ja to mogu promijeniti.

Čovjek: Možeš? Kako?

Bog: Ti oprosti njemu, a ja ću onda tebi. Tada će mržnja i grijeh biti njegov problem, a ne tvoj. Ti ćeš naći mir u srcu.

Čovjek: Ma da. U pravu si. A i više nego što se želim osvetiti njemu, želim biti OK s tobom... (Uzdah) No dobro, opraštam mu. Kad malo bolje razmislim, njemu je naprosto suđeno da bude bijedan i odvratan. Svakome tko ide naokolo i čini ljudima svinjarije koje on radi, treba pomoći da se izvuče iz toga. Pokaži mu nekako pravi put.

Bog: Evo vidiš. Super. I kako se sad osjećaš?

Čovjek: Hmm... Pa nije loše. Zapravo - super! Vidiš, možda danas prvi put što znam neću morati opet sav napet ići u krevet. Možda odsad neću biti tako umoran.

Bog: Nisi još gotov sa svojom molitvom. Nastavi.

Čovjek: I ne uvedi nas u napast, nego izbavi od zla.

Bog: Dobro, dobro. Učinit ću to. Samo se ne dovodi u situacije u kojima možeš pasti u napast.

Čovjek: Što tim misliš?

Bog: Pa, recimo, ne pali televiziju kad znaš da trebaš obaviti još neke druge stvari. Isto tako, što se tiče vremena koje provodiš s prijateljima u kafiću, ako ne možeš utjecati na razgovor da ide u pozitivnom smjeru, možda bi trebao još jednom razmisliti o vrijednosti takvog prijateljstva... Također, ne bi se trebao natjecati i uspoređivati sa susjedima i prijateljima. I, molim te, nemoj me koristiti kao izlaz za nuždu.

Čovjek: Ne razumijem ovo zadnje?!

Bog: O, znaš ti, znaš. Učinio si to već toliko puta. Uvališ se u neprilike i onda dotrčiš k meni vičući: Bože, pomoz mi da se izvučem iz frke i obećavam ti da to nikad više neću učiniti. Sjećaš se nekih

takvih nagodbi koje si pokušao napraviti sa mnom?

Čovjek: Da, Bože, sjećam se. Zbilja se sramim.

Bog: No, hajde, završi svoju molitvu.

Čovjek: Amen.

Bog: Znaš li što to znači?

Čovjek: Ne, ali bih volio znati. Želio bih ti ugoditi. Vidim kakvu sam zbrku napravio od svog života. I vidim kako bih bio super da postanem jedan od tvojih sljedbenika.

Bog: Upravo si odgovorio na svoje pitanje.

Čovjek: Da?

Bog: E pa sad, kad su neki od starih grijeha izvučeni na površinu i uklonjeni, teško je naći riječi da se opiše sve što možemo zajedno.

Čovjek: Bože, hajde da vidimo što možemo učiniti od mene. Važi?

Amen.

SADRŽAJ

Kalendar	4
Astronomski i vremenski podaci za 2005. godinu	28
Pomrčine Sunca i Mjeseca tokom 2005. godine	28
Kakvo će biti vrijeme u 2005. godini	28
Vrijeme po mjesecima	29
Zapovjedni blagdani	30
Obvezatni post i nemrs	30
Katolička Crkva u svijetu	31
Katolička Crkva u Hrvata	32
Crkva u Bosni i Hercegovini i Makedoniji	33
Crkva u Srbiji i Crnoj Gori	33
Katoličke novine i časopisi	35
RIJEČ UREDNIKA	37
Stjepan Beretić: Dragi Štioče	37
PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU	39
Ivan Pavao II: Euharistija otajstvo svjetla	39
Andrija Kopilović: Godina Euharistije - savjeti i prijedlozi	43
* Cecilija Miler: Badnje večer	45
* Kata Ivanković: Marija i mladomisnik	46
DUHOVNOST	47
Andrija Anišić: Ljepota bračne ljubavi	47
Želimir Puljić: Europo trećeg tisućljeća - neka ti ne klonu ruke ..	61
Mirko Štefković: Utjecaj sredstava javnog priopćavanja na vjeru ..	73
Mato Miloš: Pregled povijesti osnutka karmelićanskog samostana u Somboru	81
Blaženka Rudić: Stoljeća služenja Bogu, Redu i narodu	92
* Josip Dumendžić Meštar: Prazno mjesto	100
Slaven Bačić: Katolički sadržaji u Leksikonu podunavskih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca	101
* Mikrut M.: Dođi	105
* Branka Dulić: Pivaj pismu o salašu	106
* Franjo Ivanković, st.: Zajedništvo	106
Naš kandidat za sveca o. Gerard Tomo Stantić	107
O. Ante Stantić: Pismena baština Sluge Božjega Gerarda Tome Stantića i njezine bitne sastavnice	107
* Đula Milodanović: Zahvala teti Janji	113
* Zlatko Gorjanac: Ima li išta ljepše? Ima li išta bolje?	114

EKUMENIZAM	115
Ekumensko slavlje u Vatikanskoj bazilici	115
Crkva - nositelj zajedničkog života i suradnje	117
Poruka Konferencije o doprinosu Crkava vjerskoj, kulturnoj i međunacionalnoj suradnji na putu europskih integracija	119
CRKVA U HRVATA	121
Mitar Dragutinac - Andrija Šuljak: Iz povijesti Katoličke Crkve u Srijemu	121
* Mitar Dragutinac: Srijemski mučenici	131
NARODNO BLAGO	133
Alojzije Stantić: Narodna virovanja Hrvata Bunjevaca	133
Josip Dumendžić Meštar: Svatovske narodne pisme iz Bođana s konca XVIII. vika	143
Zlatko Gorjanac: Šokački Badnjak i Božić kaki je kadgod bio u Bregu	149
Alojzije Stantić: Domaći golub	151
* Nedeljka A. Šarčević: Prelo	162
* Stipan Šabić: Da li sam pravo živio?	162
ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA	163
Željka Zelić: Otkupljena ljubav (odlomak iz neobjavljenog romana)	163
* Luka Štilinović: Stara kruška	167
Šokačke pripovitke	168
Josip Dumendžić Meštar: Baku Agu pljenio avgust	168
Josip Dumendžić Meštar: Ne lažu uprte	169
* Milovan Miković: Svećenje žita na Markovo, 2004	170
Margita Gašparovska: Epidemija ljubavi	171
Margita Gašparovska: Ponijeti najvrednije	172
* Vesna Huska: Ako si Hrvat	173
Alojzije Stantić: Ovo (možda) niste znali	174
* Antun Kovač: Sveti Antun	176
STRANICE MLADIH	177
Papine riječi mladima	178
Phil Bosmans: I teški dani prolaze	178
Sida	179
* Čikerijada	180
Marinko Stantić: Pet godina Čikerijade	180
Božja tišina	184
Petar: Duhovna revolucija	186
* o. James Manjackal: Tvoj Duh me ovija kao plašt	186

Dan mladih u Baču	187
* Nevena Mlinko: Kroz tvoje oko	187
Sanela Stantić: Tražim pomilovanje za beskućnike	188
Petar: U Kristu	189
Obilježja zaljubljenosti	189
Mirjana i Nevena: Bili smo na pokrajinskoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku	190
* Nevena Mlinko - Mirjana Horvacki: Dan u Osijeku	191
* Navečer	192
MALA DANICA	193
Uz Godinu Euharistije; Papa voli malene i poručuje	194
Zlatna harfa 2004.	196
K.Č.: III. smotra recitatora na hrvatskom jeziku	202
Nešto što mogu napisati samo djeca	205
Stjepan Lice: Štapovi	207
Kutija puna poljubaca	208
OBITELJ	209
Kata M. Ostrogonac: Dužijanca	210
Erma Bombeck: Kad bih mogla ponovno proživjeti život	211
Kada dijete upita o smrti	213
Otac u obitelji	214
Kako smo dali djeci imena	216
Posao ili obitelj	216
KULTURA	217
Katarina Čeliković: Hrvatsko izdavaštvo u Vojvodini 2004. godini	217
* Katarina Čeliković: TI	220
* Marija Šeremešić: Šara	220
Dr. Andrija Kopilović: Svečani govor - Laude, Bački Monoštor - najselo 2004.	221
Antonija Piuković: Svirali smo u svetom gradu Jeruzalemu ..	225
Korisno (medicina, vinogradarstvo, savjeti)	229
Mr. sc. med. dr. Ruža Sente: Maligni melanom kože	229
* Hermina Malković: Nisam otišla	232
* Josipa Dević: Ljubav	232
Dr. med. Antun Lisec: Crkva zabranjuje umjetne oplodnje! ..	233
Dr. Petar Cindrić: Nove sorte vinove loze - pannonia i morava	237
Korisni savjeti	243
* Marija Feher: Moja bašta	246
* Katarina Miloš: Drvo	246

POVIJESNI KUTAK	247
Stjepan Beretić: Tko je oslikao subotičku stolnu baziliku svete Terezije	247
VJERONAUKE U ŠKOLI	253
(Dr. Andrija Kopilović) Iskustva vjerske nastave u školi	253
OBLJETNICE	255
Svećenici jubilarci	255
* Ivan Vilov: Cvrčak	256
* Tereza Ostrogonac: Žito	
NAŠI POKOJNICI	257
* Katarina Firanj: Imam želju	260
* Marija Matarić: Želim	260
KRONIKA	261
Oče naš	271
Sadržaj	275

Znak * označava pjesme ili molitve

PREPORUČAMO - PREPORUČAMO - PREPORUČAMO
HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. SV. JERONIMA

POPIS IZDANJA

Jean Guitton: Katolicizam
Georges Huber: Ivan Pavao I.

BIBLIOTEKA "MALA SCENA"

J. Marinov: Tri drame
Grupa autora: Uskrsni i drugi duhovni
igrokazi
Grupa autora: Scenske proslave vjerske

BIBLIOTEKA "NEKAD I SAD"

Damir Mudrinjak: Maksimir nekad i sad
Miroslav Ćorković; Hrvoje Vukčić
Hrvatinić

ZBORNICI

Hrvatski književni zbornik: Marulić
Grupa autora: Zbornik o dr. Josipu Andriću

ČASOPIS

"MARULIĆ" - hrvatska književna revija;
časopis za književnost i kulturu

**OSTALA LITERATURA
ZA VJERSKU IZOBRAZBU**

Ferdinand Holbock: Credimus
Otto Goldman: Ima li Biblija pravo?
Živan Bezić: Pastoralni radnik
Živan Bezić: Pastoralni rad
Živan Bezić: Pastoralna služba
Charles Journet: Marija Majka Crkve
Fernand Lelotte: Za tebe mladiću

DANICA 2005. - najstariji i najpoznatiji
hrvatski katolički kalendar (knjiga), koji
izlazi od 1871. godine.

RAZNE KNJIGE

Jean Guitton: Pavao VI. i Sveta godina
Stjepan Krčmar: U zrcalu
T.j.H. Mar: S ovu stanu dobra i zla
Vilim Nuk: Crkveni priručnik za rimoka-
toličke župe grada Zagreba i okolice

GLAZBENA IZDANJA

Ivan Golčić: Hrvatske adventske popi-
jevke (harmonizirane za mješoviti zbor)
Ivan Golčić: Hrvatske božićne popijevke
(harmonizirane za mješoviti zbor)

NAŠA KNJIŽARA

Ćirilometodska knjižara, Zagreb,
Kaptol 29, tel/fax: 99385/1/4814-709

NARUDŽBE

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO
SV. JERONIMA
10000 ZAGREB
Trg kralja Tomislava 21,
tel/fax: 99 385 1 49 22 300
E-mail: hkd.danica@zg.htnet.hr

ZAHVALJUJEMO
HRVATSKOM DRUŠTVU SV. JERONIMA
NA SURADNJI, POMOĆI I PODRŠCI
tel/fax: 99 385 1 49 22 300

PREPORUCAMO - PREPORUCAMO
HAYATSKO KOLLEZYNO DIZHNO BY SVYATOSLAVA
POPIS KAZANIA

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

NAZNA KAZANIA

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

NAZNA KAZANIA

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

NAZNA KAZANIA

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

NAZNA KAZANIA

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

NAZNA KAZANIA

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

NAZNA KAZANIA

1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000
1841 2000 - 1841 2000

Uredništvo "Zvonika" tiskalo je petnaest čestitki s božićnim i uskršnjim motivima. Ovdje prikazujemo samo nekoliko. Cijena čestitke je 10 din; duple 15 din.

Za narudžbe veće od 100 komada dajemo popust od 20 %.

Informacije i narudžbe prima Uredništvo "Zvonika",
Beogradski put 52, Subotica; tel. 024/554-896.

